

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Doktora Tezi

BULUŞUN
FAYDALI MODEL BELGESİ
İLE KORUNMASI

Erdal BAŞ

2502020144

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ

Düzeltilmiş Tez

İstanbul, 2013

DÜZELTMELER

Kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı buluşlar, faydalı model koruması hakkında genel değerlendirme, başvurunun şekil şartlarına uygunluk yönünden incelenmesi, başvurunun yenilik ve sanayiye uygulanabilirlik yönünden incelenmesi, incelemenin sonuçlandırılması, faydalı model başvurusunun-belgesinin devredilmesi, patent başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesi, istemlerin yorumlanması, istemlerde yapılan değişikliklerin ve düzeltmelerin etkisi, buluş sahibinin beyanlarının dikkate alınması, eşdeğer unsurlar, hakların sınırları, kullanma zorunluluğu, kullanılmama nedeniyle zorunlu lisans, bağımlılık halinde zorunlu lisans, lisans sözleşmesi ile *know-how* sözleşmesi arasındaki ayırım, lisans verme teklifi ve teklifin kabul edilmesi, tazminat, zarar tutarının belirlenmesi, manevi tazminat, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü, kısmi hükümsüzlük, üçüncü kişilerin tazminat talebi, görevli mahkeme, tahkim yargılamasında yetkili mahkeme, arabuluculukta yetkili mahkeme, ihtiyati tedbir talebinin şartları, ihtiyati tedbir talebinin incelenmesi, ihtiyati tedbirlerin kapsamı konularında düzeltmeler yapılmıştır.

TEZ ONAYI

..... Anabilim Dalında
..... numaralı’ın hazırladığı
“.....” konulu ~~YÜKSEK LİSANS~~ /
DOKTORA TEZİ ile ilgili **Tez Savunma Sınavı**, Lisansüstü Öğretim
Yönetmeliği’nin 35.Maddesi uyarınca, günü saat:
.../...’de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin
.....’ne* **OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA

Buluşun Faydalı Model Belgesi ile Korunması

Erdal Baş

ÖZ

Buluşlar sorunlara getirilen teknik çözümlerdir. Buluşların korunması sonucunda, buluş sahipleri ile kamu arasında, endüstriyel gelişmenin gözetildiği bir denge kurulur. Bu dengede buluş sahipleri cesaretlendirilip, ödüllendirilirken, tüketicilerin yeni ürünlere erişebilmeleri sağlanır. Belli nitelikteki buluşlara fikri mülkiyet hukuku kapsamında patent veya faydalı model belgesi verilerek koruma sağlandığına göre, konunun incelenmesi için öncelikle buluş kavramının açıklığa kavuşturulması gerekecektir. Faydalı model belgesi ile patent arasındaki temel fark buluş basamağı şartıdır. Bu tezde, konunun hukuksal yönü üzerinde durulmuştur. Bazı yabancı ülkelerdeki faydalı model uygulamaları gözden geçirilmişse de, tezde Türk hukuku esas alınmıştır. Buluş kavramı, faydalı model belgesi, faydalı model belgesi başvurusu ve belgenin verilmesi, faydalı model belgesi üzerindeki haklar, faydalı model belgesinden doğan haklar, hukuk davaları konuları incelenirken patentten farklılıkları karşılaştırmalı bir yaklaşımla açıklanmaya çalışılmıştır. Buluş basamağı şartını sağlamayan buluşların korunması işlevini gören faydalı model belgesinin, fikri mülkiyet hukukunda yeri olmaması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Protection of an Invention by the Utility Model Certificate

Erdal Baş

ABSTRACT

Inventions are technical solutions to problems. As a result of the protection of inventions, a balance where industrial development is taken into account is struck between inventors and the public. It is made possible in this balance that inventors are provided with encouragement and rewards, and that brand new products are made available for consumers. Because inventions with certain attributes are given protection by being granted patents or utility model certificates within the scope of intellectual property rights, the concept of invention needs to be made clear before proceeding to examine the subject. The fundamental difference between patents and utility model certificates is the inventive step requirement. In this thesis, the legal aspects of the subject are considered. Though some utility model practices of several foreign countries are revised, Turkish law forms the legal basis of this thesis. While the concept of invention, utility model certificates, the application for and the grant of utility model certificates, the rights on utility model certificates, the rights conferred from utility model certificates, and the legal proceedings are being examined, a comparative approach is chosen to explain the distinctions from patents. Finally, the conclusion has been reached that utility model certificates performing the function of protecting inventions that don't meet the inventive step requirement should not have a place in intellectual property rights.

ÖNSÖZ

Faydalı model belgesi ve patent, koruma sağladığı buluşun sahibine, buluş konusunun kısmen veya tamamen taklit edilmesini, satılmasını veya bir başka şekilde ticaret alanına çıkarılmasını, bu amaçlar için ithal edilmesini, ticari amaçla elde bulundurulmasını veya kullanılmasını engelleme hakkı tanımaktadır. Ancak, patente konu buluşun tekniğin bilinen durumunu aşması gerekirken, faydalı model belgesine konu buluşun bu şartı yerine getirmesi aranmamaktadır. Patent ile korunan buluşun açıklanması teknik bilgi kümesini genişletirken, faydalı model belgesine konu buluşun açıklanması teknik bilgi kümesine aynı etkide bulunmamaktadır. Buluşların korunması, toplum ile buluş sahibi arasında denge kurulması düşüncesinin sonucu olduğuna göre, toplumun yararlanacağı teknik bilgi kümesini genişletmeyen buluşları konu edinen faydalı model belgesinin fikri mülkiyet hukuku kapsamında varlığının incelenmesi, bu tez çalışmasını ortaya çıkartmıştır.

Tez danışmanlığını kabul etmesi, zamanını ayırması, önerilerde bulunması nedeniyle Sayın Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xviii
GİRİŞ	1
I. BULUŞ VE BULUŞUN KORUNMASI.....	6
A. Buluşun Tanımlanması	6
B. Buluşun Unsurları	8
1. Soyutluk	8
a) Uygulanabilir Düşünce	9
b) Üzerinde Somutlaştığı Eşyadan Farklılık.....	9
2. Teknik Alanda Olma	10
3. Çözüm Sunma	10
a) Çözümün Bir Değişikliğe Neden Olması.....	11
b) Çözümün Tekrarlanabilir Olması.....	11
c) Çözümün Yararlı Bir Sonuç Olmasınının Gerekmemesi.....	12
C. Buluş Çeşitleri.....	13
1. Ürün Buluşu	13
2. Usul Buluşu.....	13
D. Patent.....	16
1. Yenilik.....	19
a) Tanımlama	19
b) Yeniliğin Belirlenmesi	20
c) Mutlak Yenilik - Nisbi Yenilik Ayrımı.....	23

d) Patentteki Yenilik Şartı	23
2. Tekniğin Bilinen Durumunun Aşılması	26
a) Buluşun Aşık Olmaması	27
(1) Aşık Olmamanın Belirlenmesi	28
(2) İncelemenin Başvuru Tarihine Göre Yapılması	30
(3) Aşık Olma Öğretisinin Buluş Sahibinin Haklarının Sınırlarını Belirlemesi	31
(4) Ticari Başarının Buluşun Aşık Sayılmamasını Gerektirmemesi	31
b) Uzman Kriteri	33
3. Sanayiye Uygulanabilirlik	34
E. Faydalı Model Belgesi	36
1. Korumanın Konusu	36
2. Korumanın Tarihsel Gelişimi	39
3. Korumanın Hukuki Niteliği	43
4. Korumanın Türkiye'deki Görünümü	44
5. Koruma Şartları	47
a) Yenilik	47
b) Sanayiye Uygulanabilirlik	49
c) Faydalı Model Belgesi Verilemeyecek Buluşlar ve Konular	49
(1) Usul Buluşları ve Kimyasal Maddeler	50
(2) Buluş Niteliğinde Olmayan Usuller ve Kurallar	51
(3) Keşifler, Bilimsel Teoriler ve Matematik Metotları	52
(4) Fikir ve Sanat Eserleri, Bilgisayar Yazılımları	53
(a) Bilgisayar Programlarının Tanımlanması	54
(b) Bilgisayar Programlarının Telif Hakları ile Korunması	55
(c) Bilgisayar Programlarının Patent Hukuku ile Korunması	57
(5) Kamu Düzenine ve Genel Ahlakla Aykırı Buluşlar	60
(a) Kamu Düzenine Aykırı Buluşlar	60
(b) Genel Ahlakla Aykırı Buluşlar	62
6. Patentler ile İlgili Hükümlerin Uygulanabilirliği	63

7.	Yabancı Ülkelerdeki Faydalı Model Koruması	64
a)	Almanya'daki Faydalı Model Koruması.....	65
b)	Japonya'daki Faydalı Model Koruması	68
c)	Avrupa Birliği'ndeki Durum.....	71
8.	Faydalı Model Koruması - Genel Değerlendirme.....	77
a)	Koruma Maliyeti	77
(1)	Korumanın Düşük Maliyetle Başlaması	77
(2)	Korumanın Genel Maliyetinin Yüksek Olması.....	78
b)	Korumanın Elde Edilme ve Koruma Şartlarının Yerine Getirildiğinin Belirlenme Süresi	79
(1)	Korumanın Hızlı Bir Şekilde Elde Edilmesi.....	79
(2)	Koruma Şartlarının Yerine Getirildiğinin Belirlenmesinin Uzun Sürmesi.....	79
c)	Koruma Kapsamındaki Buluşun Niteliği.....	80
(1)	Düşük Dereceli Buluşlara Koruma Sağlanmasının Yararları	80
(2)	Tekniğin Bilinen Durumunu Aşmayan Buluşlara Koruma Sağlanmasının Sakıncaları	81
d)	Korumanın Yerli Sanayiye ve KOBİ'lere Etkisi	83
(1)	Yerli Sanayi ve KOBİ'ler İçin Uygun Olması.....	83
(2)	Yerli Sanayi ve KOBİ'ler İçin Riskli Olması	84
F.	Faydalı Model Belgesindeki ve Patentteki Yenilik Şartının Karşılaştırılması	86
1.	Coğrafi Unsur Yönünden	87
2.	Açıklanma Yönünden.....	88
3.	Kullanılma Yönünden	90
4.	Önceki Başvuruların Etkisi Yönünden.....	91
G.	Korumadan Yararlanacak Kişiler.....	92
1.	Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları.....	93
2.	Türkiye Cumhuriyeti Sınırları İçindeki Kişiler.....	93

3. Paris Sözleşmesi Hükümleri Kapsamında Başvuru Hakkına Sahip Kişiler	93
4. Karşılıklılık İlkesi Kapsamındaki Kişiler	94
5. Elverişli Hükümlerin Uygulanması	94
H. Ceza Hükümlerinin Uygulanabilirliği	95
II. FAYDALI MODEL BELGESİ ÜZERİNDEKİ HAKLAR	98
A. Faydalı Model Belgesi İsteme Hakkı	98
1. Buluş Sahipliği	98
2. Başvuru İlkesi	100
3. Gerçek Buluşçu İlkesi	102
B. Rüçhan Hakkı	105
1. Milletlerarası Anlaşmalara Dayanan Başvurulardan Doğan Rüçhan Hakkı	105
2. Sergilerde Teşhir Hakkından Doğan Rüçhan Hakkı	107
3. Rüçhan Hakkının Etkisini Başvuru ile Göstermesi	109
4. Rüçhan Hakkının Talep Edilmesi ve Belgelendirilmesi	109
C. Ortaklık İlişkisi	111
D. Çalışanların Buluşları	113
1. İşçi Buluşları	113
a) Hizmet Buluşu	116
(1) Bildirim Yükümlülüğü	116
(2) İşverenin Tam Hak Talebi	118
(3) İşverenin Kısmi Hak Talebi	118
(4) İşçinin Buluş Üzerindeki Tasarrufları	119
(5) Hizmet Buluşunun Serbest Buluş Niteliği Kazanması	119
b) Serbest Buluş	120
(1) Bildirim Yükümlülüğü	120
(2) Bildirimin Geremediği Durum	121
(3) Teklifte Bulunma Yükümlülüğü	121

c)	İşverenin Buluşun Korunması İçin Başvuru Hakkı ve Yükümlülüğü .	122
(1)	Buluşun Ülke İçinde Korunması İçin Başvuru Yükümlülüğü	122
(2)	Buluşun Yabancı Ülkede Korunması İçin Başvuru	123
d)	Hükümlerin Nisbi Emrediciliği.....	124
e)	Hakkaniyet Ölçütü	124
f)	İşçi Buluşları ve Teknik İyileştirme Teklifleri ile İş Sözleşmesi Arasındaki İlişki	125
g)	Sır Tutma Yükümlülüğü	125
h)	Önalım Hakkı	126
2.	Kamu Hizmeti Gören Kurumlarda Çalışanların Buluşları.....	126
E.	Faydalı Model Belgesi Başvurusu ve Belgenin Verilmesi	127
1.	Başvuru	127
2.	Başvuru Tarihinin Kesinleşmesi	129
3.	Başvurunun İncelenmesi	130
a)	Şekil Şartlarına Uygunluk Yönünden İnceleme.....	130
(1)	Buluş Sahibinin Başvuruda Belirtilmesi Zorunluluğu	130
(2)	Buluş Bütünlüğü	132
(a)	Ana Buluş ve Bağlı Buluş	132
(b)	Bütünlük İlkesine Aykırı Başvuruların Ayrılması	133
(3)	Tarifname	134
(a)	Tarifnamenin İşlevi	135
(b)	Tarifnamenin Açıklığı	135
(4)	İstemler	136
(a)	İstemlerin İşlevi.....	137
(b)	Bağımsız İstem	138
(c)	Bağımlı İstem	138
(5)	Özet	140
(6)	Resimler	141
b)	Yenilik ve Sanayiye Uygulanabilirlik Yönünden İnceleme.....	141
c)	İncelemenin Sonuçlandırılması	143

4. Başvurunun Yayınlanması	144
5. Araştırma Raporu	144
6. Üçüncü Kişilerin İtirazı.....	145
7. Faydalı Model Belgesinin Verilmesi ve İlanı	146
8. Faydalı Model Belgesi Verildikten Sonra Şekil Eksikliklerine İtiraz.....	147
9. İşlem Yetkisi Olan Kişiler ve Ücretlerin Ödenmesi	148
a) İşlem Yetkisi Olan Kişiler.....	148
b) Ücretlerin Ödenmesi	150
(1) Ödeme Süreleri.....	150
(2) Yıllık Ücretler	151
F. Faydalı Model Başvurusunun-Belgesinin Devredilmesi ve Üzerinde Hak Tesisi	152
1. Patent Siciline Kayıt.....	153
2. Bölünmezlik	155
G. Faydalı Model Belgesi, Patent ve Endüstriyel Tasarım Arasındaki Tescil İlişkisi.....	155
1. Faydalı Model Belgesi Başvurusunun Patent Başvurusuna Dönüştürülmesi	155
2. Patent Başvurusunun Faydalı Model Belgesi Başvurusuna Dönüştürülmesi	157
a) Başvuru Sahibinin Talebi.....	157
(1) İncelemesiz Patentte.....	157
(2) İncelemeli Patentte	158
(3) Talep Sonrası Süreç	158
b) Enstitünün Teklifi	159
3. Aynı Buluşa Patent ve Faydalı Model Belgesi Verilememesi.....	159
4. Faydalı Model Belgesi Konusunun Endüstriyel Tasarım Olarak Tescili.	160
III. FAYDALI MODEL BELGESİNDEN DOĞAN HAKLAR.....	163
A. Hakların Kapsamı	164

1.	Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün Üretilmesini Önleme Hakkı	166
2.	Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün Satılmasını Önleme Hakkı	167
3.	Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün Kullanılmasını Önleme Hakkı .	167
4.	Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün İthal Edilmesini Önleme Hakkı	168
5.	Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün Elde Bulundurulmasını Önleme Hakkı.....	168
6.	İstemlerin Yorumlanması.....	169
a)	Tarifname ve Resimlerin Esas Alınması.....	169
b)	Buluş Sahibi ve Üçüncü Kişiler Arasındaki Dengenin Gözetilmesi....	170
c)	Kullanılan Sözcüklerle Sınırlı Olunmaması.....	171
d)	Düşünülmüş Olanın Koruma Kapsamına Dahil Olmaması	172
e)	Örneklerin Koruma Kapsamını Sınırlandırmaması	172
f)	İstemlerde Yapılan Değişikliklerin ve Düzeltmelerin Etkisi	173
g)	Buluş Sahibinin Beyanlarının Dikkate Alınması	175
h)	Eşdeğer Unsurların Koruma Kapsamında Sayılmaması	177
(1)	Eşdeğer Unsur	177
(2)	Eşdeğer Unsurların Patentin Koruma Kapsamında Sayılması.....	178
(3)	Faydalı Model Belgesi Korumasının Eşdeğer Unsurları Kapsamaması	179
7.	Faydalı Model Belgesi Başvurusunun Yayımlanmasının Etkisi.....	180
B.	Hakların Sınırları.....	181
1.	Önceki Tarihli Faydalı Model Belgesinin veya Patent Varlığı.....	181
2.	Ön Kullanım Hakkı	183
3.	Faydalı Model Belgesinden Doğan Hakkın Tükenmesi	186
4.	Buluşun Özünün Üçüncü Kişilerden Alınması	190
5.	Faydalı Model Belgesi Konusunun Bağımlılığı.....	191
6.	Yasal Tekel.....	192
7.	Zorunlu Lisans	194
a)	Zorunlu Lisansın Hukuki Niteliği	194
b)	Zorunlu Lisans Verilmesinin Şartları.....	195

(1)	Kullanılmama Nedeniyle Zorunlu Lisans	196
(a)	Kullanma Zorunluluğu	196
(b)	Kullanımın Kanıtlanması	198
(c)	Kullanımın Kabulü	199
(d)	Kullanmamanın Zorunlu Lisansa Neden Olması	199
(2)	Bağımlılık Halinde Zorunlu Lisans	201
(3)	Kamu Yararı Nedeniyle Zorunlu Lisans	202
c)	Zorunlu Lisans Talebinin Özendirilmesi	204
d)	Zorunlu Lisans Arabuluculuk	204
(1)	Arabuluculuk Talebi	204
(2)	Arabuluculuğun Kabul Edilmesi	205
(3)	Arabuluculuk İşleminin Yapılması	206
(4)	Arabuluculuk Çalışmalarının Sonuçları	206
e)	Zorunlu Lisans için Dava Açılması	208
(1)	Zorunlu Lisansın Talep Edilmesi	208
(2)	Zorunlu Lisans Dava Sürecinin Başlaması	210
(3)	Zorunlu Lisans Kararı	210
(4)	Zorunlu Lisans İşlemlerinin Durdurulması	212
(5)	Güven İlişkisinin İhlali	213
(6)	Şartlarda Değişiklik Talebi	213
f)	Zorunlu Lisansın Devri	214
g)	Zorunlu Lisansın Sona Ermesi	214
h)	Sözleşmeye Dayalı Lisans Hükümlerinin Uygulanabilirliği	215
8.	Rekabetin Kötüye Kullanılması Nedeniyle Lisans Verme Teklifi	215
9.	Gizlilik	216
a)	Gizli Tutma Süresi ve Şartları	216
b)	Gizli Sicil, Gizlilik Süresinin Uzatılması ve Gizliliğin Kaldırılması ..	218
c)	Yıllık Ücret ve Tazminat	219
d)	Yabancı Ülkede Başvuru İzni Alınması	219

10. Sınai veya Ticari Bir Amaç Taşımayan, Özel Amaçla Sınırlı Kalan Eylemler	220
11. Deneme Amaçlı Eylemler	220
12. Diğer Sınırlamalar ve Özel Durumlar	221
a) Faydalı Model Unsurlarının Üçüncü Kişilerce Kullanılmasındaki Sınırlama	221
b) Özel Durumlar	222
C. Hakların Sona Ermesi	223
1. Koruma Süresinin Dolması	223
2. Haktan Vazgeçilmesi	223
3. Ücretlerin Süresinde Ödenmemesi	224
D. Sözleşmeye Dayalı Lisans ve Yükümlülükler	225
1. Sözleşmeye Dayalı Lisans	225
2. Bilgi Verme Yükümlülüğü	229
3. Lisans Sözleşmesi ile <i>Know-how</i> Sözleşmesi Arasındaki Ayrım	231
4. Hakkın Devrinden ve Lisans Vermekten Doğan Sorumluluk	233
E. Lisans Verme Teklifi ve Teklifin Kabul Edilmesi	236
1. Lisans Verme Teklifi	236
2. Teklifin Kabul Edilmesi	238
IV. HUKUK DAVALARI	240
A. Tecavüz Sayılan Eylemler ve Eylemlere Karşı Talep Edilebilecekler	240
1. Tecavüz Sayılan Eylemler	240
a) Ürünün Taklit Edilmesi	241
b) Taklit Ürünün Ticarete Konu Edilmesi	242
c) Lisans Haklarının Genişletilmesi ve Devri	243
d) İhlal Niteliğindeki Eylemlere Katılma ve Yardım Etme	244
e) Taklit Ürünle İlgili Bilgi Verilmemesi	244
2. Eylemlere Karşı Talep Edilebilecekler	245
a) Eylemlerin Durdurulması	246

b) Eylemlerin Etkisinin Giderilmesi.....	246
c) Tazminat.....	247
(1) Tecavüzü Kanıtlayan Belgeler.....	252
(2) Zarar Tutarının Belirlenmesi.....	253
(3) Zarar Tutarının Artırılması.....	254
(4) Buluşun İtibarı.....	256
(5) Tazminatın İndirilmesi.....	256
(6) Manevi Tazminat.....	257
d) Ürünlere ve Araçlara El Konulması.....	258
e) Ürünler ve Araçlar Üzerinde Mülkiyet Hakkı Tanınması.....	258
f) Eylemlerin Tekrarlanmasının Önlenmesi.....	259
g) Mahkeme Kararının İlgililere ve Kamuya Duyurulması.....	259
h) Zamanaşımı.....	260
i) Taleplerin İleri Sürülemeyeceği Kullanma Durumu.....	261
B. Lisans Alanın Dava Açması.....	262
1. İnhisari Lisansta.....	262
2. Basit Lisansta.....	262
3. Zorunlu Lisansta.....	263
C. Faydalı Model Belgesinden Doğan Haklara Tecavüzün Mevcut Olmadığı Davası.....	263
1. Bildirimde Bulunma Şartı.....	264
2. Faydalı Model Belgesi Başvurusuna Karşı Açılmaması.....	265
3. İhlal Davasından Sonra Açılmaması.....	267
D. Faydalı Model Belgesi Başvurusunda Bulunanın ve Belge Alanın Gerçek Buluşçu Olmaması.....	267
1. Faydalı Model Belgesi Başvurusunda Bulunanın Gerçek Buluşçu Olmaması.....	267
2. Faydalı Model Belgesi Alanın Gerçek Buluşçu Olmaması.....	270
3. Faydalı Model Belgesi Sahibinin Değişmesinin Sonuçları.....	273
E. Faydalı Model Belgesinin Hükümsüzlüğü.....	274

1. Hükümsüzlük Nedenleri.....	277
a) Yenilik Şartına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni	277
b) Sanayiye Uygulanabilme Şartına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni.....	280
c) Buluş Konusuna İlişkin Hükümsüzlük Nedeni	280
d) Buluşun Tanımlanmasına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni	281
e) Başvuru Kapsamına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni	281
f) Faydalı Model Belgesi İsteme Hakkına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni	282
2. Hükümsüzlük Talebi	283
a) Hükümsüzlük Talebinde Bulunabilecekler	283
b) İtiraz Etmiş Olmanın Gerekmemesi.....	285
c) Talep Süresi.....	287
3. Kısmi Hükümsüzlük.....	288
4. Hükümsüzlüğün Sonuçları	289
a) Hükümsüzlüğün Geçmişe Etkili Olması	289
b) Hükümsüzlüğün Geçmişe Etkili Olmadığı Durumlar.....	290
(1) Hukuken Kesinleşmiş ve Uygulanmış Kararlar	290
(2) Uygulanmış Sözleşmeler.....	291
c) Hükümsüzlüğün Üçüncü Kişilere Etkisi	292
5. Üçüncü Kişilerin Tazminat Talebi	292
F. Görevli, Yetkili Mahkeme ve Hükmün İlanı	294
1. Görevli Mahkeme.....	294
2. Yetkili Mahkeme.....	297
a) Enstitüye Karşı Açılan Davalarda.....	297
b) Faydalı Model Belgesi Sahibi Tarafından Açılan Davalarda	297
c) Üçüncü Kişiler Tarafından Açılan Davalarda.....	298
d) İlk Davanın Sonraki Davalara Yetki Yönünden Etkisi	299
e) Genel Yetkili Mahkemenin Yetkisi	299
f) Yetkili Mahkemenin Sözleşme ile Belirlenmesi.....	300
g) Tahkim Yargılamasında Yetkili Mahkeme	301
h) Arabuluculukta Yetkili Mahkeme.....	301

3. Hükümün İlanı	302
G. Delillerin Tespiti ve İhtiyati Tedbir	302
1. Delillerin Tespiti	302
a) Delillerin Tespiti Talebinin Konusu	302
b) Delillerin Tespiti Talebinin İncelenmesi.....	303
2. İhtiyati Tedbir.....	304
a) İhtiyati Tedbir Talebinin Konusu.....	304
b) İhtiyati Tedbir Talebinin Şartları	305
(1) İstemde Bulunabilecek Kişiler	305
(2) Tescile İlişkin Şart	305
(3) Açılmış ya da Açılacak Davaya İlişkin Şart	306
(4) Kullanıma İlişkin Şart	306
(5) Haklılığın Yaklaşık Olarak İspat Edilmesi Şartı.....	306
c) İhtiyati Tedbir Talebinin İncelenmesi.....	306
d) İhtiyati Tedbirlerin Kapsamı	308
(1) Tecavüz Oluşturan Fiillerin Durdurulması	309
(2) Ürünlere El Konulması ve Saklanması	309
(3) Teminat Verilmesi.....	309
(4) Diğer Tedbirler.....	310
e) İhtiyati Tedbirin Değiştirilmesi ve Sona Ermesi.....	311
f) İhtiyati Tedbir Talep Edenin Tazminat Sorumluluğu	312
3. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin Uygulanması	314
SONUÇ	315
KAYNAKÇA	321
ÖZGEÇMİŞ	363

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
a.e.	Aynı eser
a.g.e.	Adı geçen eser
a.y.	Yazarın son anıldığı yer
AvPatYön	Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesinin Türkiye’de Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik
b.	bent
BK	Borçlar Kanunu
bkz.:	bakınız
bs.	basım
bsk.	baskı
c.	cilt sayısı
C.	cilt numarası
ev.	Çeviren
EPC	Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesi
EPO	Avrupa Patent Ofisi
EPOBA	Avrupa Patent Ofisi Temyiz Kurulu
EPOEBA	Avrupa Patent Ofisi Genişletilmiş Temyiz Kurulu
f.	fıkra
FMR	Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
FSEK	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
Haz.	Hazırlayan / Yayına hazırlayan
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu

JPO	Japon Patent Ofisi
karş.	Karşılaştırınız
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
m.	madde
MK	Medeni Kanun
OJ	Avrupa Patent Ofisi Resmi Gazetesi
örn.	örneğin
PatKHK	Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
PatTas	Patent ve Faydalı Model Kanunu Tasarısı Taslağı
PatYön	Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulama şeklini gösterir yönetmelik
PCT	Patent İşbirliği Antlaşması
RG	Resmi Gazete
s.	sayfa
S.	sayı
t.	tarih
t.y.	Basım tarihi yok
TK	Ticaret Kanunu
TPE	Türk Patent Enstitüsü
TRIPS	Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması
USPTO	Birleşik Devletler Patent ve Marka Ofisi
vb.	ve benzeri
v.d.	ve diğerleri, çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
vd.	ve devamı
WIPO	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü
Yarg.	Yargıtay
YKD	Yargıtay Kararları Dergisi
y.y.	Basım yeri yok

GİRİŞ

İnsanlığın gelişiminde her türlü düşünsel çabanın katkısı bulunmakla birlikte, görünür yaşam kalitesine etkisi en belirgin düşünce ürünleri teknoloji alanındadır. Karşılaşılan sorunlara teknik çözümler getiren buluşlar, çok kısa sürede toplumsal yaşamda büyük değişiklikler yaratabilmekte, buluşların toplumsal yaşama sunabileceği olanakların sınırlarını öngörmek pek mümkün olamamaktadır.

Yaratıcı düşünce, hukuki koruma sağlanmayarak, hatta yasaklanarak dahi engellenemez olsa bile, yaratıcı düşünce sahiplerine sağlanacak hukuki koruma ile bu çabaların hız kazanacağı; dolayısıyla, toplumsal ilerlemenin ivmesinin artacağı mutlaklıdır.

Fikir ve sanat eserlerine hukuki koruma tanınması, kültür hukuku olarak da adlandırılabilir bir hukuk dalının ortaya çıkmasına neden olmuştur¹. Fikri mülkiyet hukuku², yaratıcı düşünce ürününü, fikri ürünü, konu edinip, fikri ürün sahibinin³ belirlenmesini, ürün sahibinin haklarını, bu hakların korunmasını ve bu haklar ile ilgili hukuki işlemleri düzenlemektedir⁴.

¹ Nuşin Ayiter, **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1983, s. 1.

² Fikir hukukunun, manevi mülkiyet hukuku adı verilerek medeni hukuktaki mülkiyet kısmı içinde incelendiğine rastlanılmaktaysa da, fikir hakları mülkiyet haklarından farklıdır. Fikir hukuku bölümü, bir şey, eser yaratan kişilerin yarattıkları eser (yapıt) üzerindeki mutlak ve tekeli nitelikteki haklarını düzenler; telif hakkı ve buluş hakkı bu kapsamdadır; Necip Bilge, **Hukuk Başlangıcı: Hukukun Temel Kavram ve Kurumları**, Mevzuattaki son değişikliklere göre düzenlenmiştir, 30. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 124. Fikri haklar kişilerin, zeka, düşünce ve yaratıcılıklarını kullanarak meydana getirdikleri fikir ürünleri üzerindeki haklardır; M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, **Medeni Hukuk : Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar**, 18. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 158. Sınai mülkiyet, fikri hak ayrımı ve bu şekildeki sınıflandırmalar, WIPO ve TRIPS düzenlemeleri ile sona erdirilmiş; fikri mülkiyete, bunları içerecek biçimde geniş anlam verilmiştir; Ünal Tekinalp (Önsöz, s. iv, Arslan Kaya, Reyhan Varol, Gül Okutan, **Fikri Mülkiyet Hukuku ve Radyo Televizyon Hukuku Mevzuatı**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1998). Maddi olmayan değerler üzerinde mülkiyet hakkından söz etmeye imkan olmadığı görüşü için bkz.: İlhan Öztrak, **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 312, 1971, s. 3.

³ Fikri ürün ile fikri ürün sahibi arasındaki çözülme bağ için bkz.: Ernst E. Hirsch, **Fikri ve Sınai Haklar**, Ankara, Ar Basımevi, 1948, s. 9.

⁴ Ünal Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, güncelleştirilmiş ve genişletilmiş 5. bs., İstanbul, Vedat

Fikri ürünün özelliklerini, soyut olması, somut bir varlığının bulunmaması, eşya olarak nitelendirilememesi, somutlaştığı eşyadan farklı olması şeklinde sıralamak mümkündür⁵. Bu özellikleri nedeniyle fikri ürüne uygulanacak hukuk da, fikri ürünün somutlaştığı eşyaya uygulanacak hukuktan farklıdır⁶.

Fikri ürün sahibine, mutlak hak niteliğinde, ülkesellik ve tükenme ilkelerine bağlı, tekeli haklar tanınmaktadır⁷. Fikri hakların, mutlak hak niteliğinde olması nedeniyle, ihlal edilmesi haksız fiil borç ilişkisi doğurmakta; bu ihlallere ilişkin haksız fiil hukuku, borçlar hukukundaki hükümlere dayanmakla birlikte, ondan bağımsız, kendine özgü bir sistem oluşturmaktadır⁸.

Yaratıcı düşünce ürünü sahibine fikri mülkiyet hakkı tanınması, toplumun bu çabaya karşılık verdiği ödül olarak değerlendirilmektedir⁹. Bu ödül, hukuk düzeni tarafından korunan ve gerçekleşmesi sahibinin iradesine bırakılmış olan yarar, hak,¹⁰ niteliğindedir. Devletlerin fikri mülkiyete koruma sağlaması, bu ülkelerdeki işletmelerin araştırma-geliştirme harcamalarının artmasına, yeniliklerin ve buluşların gerçekleştirilmesine güçlü, olumlu etkide bulunmaktadır¹¹. Fikri mülkiyet hukukunun görünür amacı, fikri ürünün yaratıcısını korumak, fikri ürün meydana getirme

Kitapçılık, 2012, s. 3-4.

⁵ Hirsch, **Fikri ve Sınai Haklar**, s. 1.

⁶ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 5 vd.

⁷ Hirsch, **Fikri ve Sınai Haklar**, s. 105. Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 7 vd.

⁸ Ayiter, **Fikir ve Sanat Ürünleri**, s. 9.

⁹ Margaret Llewelyn, "Is There a Need for a European Utility Model? A View from the United Kingdom", **Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul**, C. 31, S. 47, 1997, s. 1. Buluşa koruma sağlanması, buluş sahibinin başarısının değil, tekniği zenginleştirmenin ödülüdür; Ernst E. Hirsch, **Hukuki Bakımdan Fikri Say : Nazari Esaslar, Sınai Haklar (İhtira Beratları ve Sınai Modeller)**, Çev. V. Çernis, 2 c., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 162. Hukuk Fakültesi No: 34, Kenan Basımevi ve Klişe Fabrikası, C: 1, 1942, s. 116.

¹⁰ Tanım için bkz.: Hüseyin Hatemi, **Medeni Hukuk'a Giriş**, Gözden Geçirilmiş 6. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 120.

¹¹ Sunil Kanwar, "Innovation and Intellectual Property Rights", **CDE**, Working Paper S: 142, August 2006, s. 8, (Çevrimiçi) <http://www.cdedse.org/pdf/work142.pdf>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

çalışmalarını özendirmek olsa da, bu hukuk alanı, kişi yararından gidilerek kamu yararının sağlanmasına benzersiz bir örnek oluşturmaktadır¹².

Endüstri çağının gereksinimlerini karşılamak üzere geliştirilen kuralların, bilgi çağının getirdiği sorunları çözmekte yetersiz kalacağı düşünüldüğünde,¹³ fikri mülkiyet hukukunun hızlı bir gelişim ve değişim süreci geçirmekte olduğu anlaşılacaktır. Bu süreçte, önceleri kimi gereksinimleri karşılayacağı düşüncesiyle sınırlı alan için uygulamaya konulan karma bir koruma türü niteliğindeki faydalı modelin kapsamının ve koruma süresinin zamanla genişletilmesi¹⁴; bu korumanın özelliklerini, işlevini ve gerekliliğini tartışma konusu haline getirmiştir.

Faydalı model belgesi ile ilgili haklar, faydalı model belgesi üzerindeki haklar ve faydalı model belgesinden doğan haklar şeklinde ikiye ayrılarak incelenebilir¹⁵. Faydalı model belgesi üzerindeki haklar, buluş sahibinin, koruma öncesinde ve sonrasında, buluş üzerindeki hukuki durumunu açıklamaktadır¹⁶. Faydalı model belgesinden doğan haklar ise, buluşun kontrolüne, buluştan yararlanılmasına ilişkin buluş sahibine tanınan haklardır.

Buluşlara fikri mülkiyet hukuku kapsamında patent veya faydalı model belgesi verilerek koruma sağlandığına göre, koruma sınırlarının belirlenmesi için öncelikle buluş kavramının açıklığa kavuşturulmasına, bu kavramdan yola çıkılarak, faydalı

¹² Ayiter, **Fikir ve Sanat Ürünleri**, s. 6.

¹³ Robert Plotkin, "Software Patentability and Practical Utility: What's the Use?", **International Review of Law Computers & Technology**, C: 19, S: 1, March 2005, s. 33, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁴ Jerome H. Reichman, "Legal Hybrids between the Patent and Copyright Paradigms", **Columbia Law Review**, C: 94, 1994, s. 2557, (Çevrimiçi) [http://eprints.law.duke.edu/97/1/94_Colum_L_Rev_2432_\(1994\).pdf](http://eprints.law.duke.edu/97/1/94_Colum_L_Rev_2432_(1994).pdf), 30 Eylül 2012.

¹⁵ Patent hakkının, patente yönelik hakkı (buluşa patent verilmesi talebi), patent üzerindeki hakları ve patentten doğan hakları içerdiği; patent üzerindeki haktan anlaşılması gerekenin, korunan buluş üzerinde patent sahibinin hukuki durumu olduğu yönünde bkz.: Ali Necip Ortan, **Patent Lisansı Sözleşmesi**, Ankara, Doğan Basımevi, 1979, s. 15.

¹⁶ Faydalı model belgesi üzerindeki hakkı, "faydalı model hakkı" olarak adlandıran görüş için bkz.: Özlem Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 7.

Düzeltilme.

model belgesi-patent ayrımının incelenmesine, faydalı model belgesinin fikri mülkiyet hukuku içindeki yerinin ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Patent için öngörülen hükümlerin, faydalı model belgesine ilişkin açık bir hüküm bulunmadığı ve faydalı model belgesinin özellikleri ile çelişmediği ölçüde faydalı model belgesi için de uygulanacağı dikkate alınarak, 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹⁷ (PatKHK) hükümleri, faydalı model belgesi için gözden geçirilmiştir. PatKHK'nin, patent veya faydalı model belgesi verilerek buluşların korunması ile ilgili esasları, kuralları ve şartları kapsadığı düzenlemede belirtilmiştir. Bu nedenle, sadece patentten söz edilenlerin dışındaki hükümler; diğer bir deyişle, yalnızca faydalı model belgesi hakkındaki veya içinde hem patent hem de faydalı model belgesi geçen ya da her ikisi de geçmeyen maddelerdeki hükümler, faydalı model belgesi için doğrudan uygulanmıştır. Diğer hükümlerde, içinde sadece patent sözcüğü kullanılanlarda, kıyas yoluna¹⁸ başvurulmuştur.

Buluş kavramı, belli nitelikteki buluşlara koruma sağlayan faydalı model belgesi, faydalı model belgesi üzerindeki haklar, faydalı model belgesinden doğan haklar, belgenin hükümsüzlüğü ve diğer hukuk davaları, patent ile arasındaki benzerlikler, farklılıklar ele alınmıştır.

Faydalı model belgesine konu olabilecek buluşun, küçük buluş, basit formüle veya ilkeye dayalı buluş olarak nitelendirilmesinin yerinde olup olmadığı; faydalı model belgesine konu olabilecek buluşun, tekniğin bilinen durumunu aşmayan, buna rağmen son derece karmaşık formüller ve ilkeler üzerine kurulması olasılığı incelenmiştir.

¹⁷ PatKHK, 8.6.1995 tarihli ve 4113 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulu'nca 24.06.1995 tarihinde kararlaştırılmış, 22326 sayılı, 27.6.1995 tarihli R.G.'de yayımlanmıştır. PatKHK'de 176 madde bulunmakta, 17 madde özel olarak faydalı model belgeleri, diğer 159 madde, patentler ve ortak hükümler hakkında düzenlenmiştir.

¹⁸ Cezaya ilişkin hükümlerde, kıyas yasağı nedeniyle, bu yol söz konusu değildir. Düzeltme.

Patentler arasında var olduğu düşünölen bağımlılığın, faydalı model belgeleri yönünden geçerliliği; özellikle faydalı model belgesi konusu bir buluş ile patent konusu başka bir buluş arasında bağımlılık halinin bulunup bulunamayacağı üzerinde durulmuştur.

Buluş ile buluşun da içinde olduğu tekniğin bilinen durumunun aşılma sınırı arasında kalan teknik kurallara ilişkin eşdeğer unsurların, faydalı model belgesine konu buluşun koruma sınırlarının belirlenmesinde dikkate alınıp alınamayacağı araştırılmıştır.

Hükümsüzlük davasında, faydalı model belgesinin ya da tüm istemlerin hükümsüzlüğünün talep edilmesi durumunda, faydalı model belgesi istemlerinden yalnızca birinin bile hükümsüzlüğüne karar verilmesinin gerekmesi halinin, diğer istemlerin geçerliliğine etkisi incelenmiştir.

I. BULUŞ VE BULUŞUN KORUNMASI

A. Buluşun Tanımlanması

Buluş, teknik ilerleme meydana getiren ve bir sonuç halinde somutlaşmış fikir;¹ doğa güçlerinin ve maddelerin teknik bir sonuca yönelik kullanılmasını gösteren kural;² ürün ya da usul şeklinde, bir şeyin farklı biçimde yapılması ya da bir soruna teknik çözüm getirilmesi;³ sınai alanda kullanılmaya elverişli olan ve sürekli tekrarlandığında belli bir teknik sonuç elde edilen soyut ilke,⁴ şeklinde tanımlanabilmektedir⁵.

Buluş, bir ürün, madde, usul veya önceki teknolojinin geliştirilmesi şeklinde olabileceği gibi,⁶ bir üretim biçimi de olabilecektir⁷.

Buluşlara koruma sağlayan ülkelerin çoğunda, ilgili düzenlemelerde buluş tanımı yapılmış değildir. Bazı ülkelerin hukuklarında ise buluşlar, sorunlara getirilen teknik

¹ Nuşin Ayiter, **İhtira Hukuku**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 236, Sevinç Matbaası, 1968, s. 31.

² Ali Necip Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku (BK m. 336)**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1987, s. 51.

³ WIPO, "What is a patent?" (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/patentscope/en/patents_faq.html#patent, 30 Eylül 2012. Bir problemin çözümüne ilişkin teknik kural, şeklindeki buluş tanımı için bkz.: Sami Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, genişletilmiş 3. basıdan tıpkı basım, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 204.

⁴ İsviçre Federal Mahkemesi kararı 98, 396-399, İsviçre Federal Mahkemesinin bu buluş tanımı için bkz.: B. Bahadır Erdem, **Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk: Avrupa Patent Antlaşması ve Ekleri ile**, genişletilmiş ve yenilenmiş 2. bs., İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2002, s. 21.

⁵ Buluşun özünü teknik karakter taşıması oluşturmaktadır; EPOBA T 258/03 - 3.5.01 21.04.2004 (OJ 2004, 575); EPO, **Case Law**, s. 1; EPOBA T 619/02 - 3.4.02 22.03.2006 (OJ 2007, 63); a.y.

⁶ David Vaver, "Invention in Patent Law: A Review and a Modest Proposal", **International Journal of Law and Information Technology**, C: 11, S: 3, Oxford University Press, 2003, s. 286, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

⁷ Jeremy Phillips, Alison Firth, **Introduction to Intellectual Property Law**, London: Butterworths, Dayton, Ohio: LexisNexis, 2001, s. 38.

Düzeltilme.

çözümler olarak tanımlanmıştır⁸. PatKHK’de, çoğu ülke hukukundaki gibi, buluş tanımı yer almamaktadır.

Buluş, akla yakın, kolayca erişilebilir bir çare değildir⁹. Buluş, bilinenden farklılık gösteren, çok az olsa bile yaratıcılık içeren, büyük ya da küçük teknolojik ilerleme olarak nitelendirilmektedir¹⁰. İlerleme, var olan teknik araçlarda bir artma meydana gelmesi şeklinde açıklanabilir¹¹.

Buluş sürecinin, mantık yürütülerek belirlenebilir bir süreç olmadığı, buluşun, önceki düşünce biçimi ile uzun süredir çözülemeyen bir sorunun, var olan bilgilerden hareketle ulaşılamayan, anlık bir deha parıltısıyla giderilmesi ile gerçekleştirildiği görüşü¹² savunulmuş ise de, bu tanıma uygun buluşların sayısının çok az olacağı dikkate alınmalıdır.

Bazı durumlarda, sadece sorunun ortaya konulup çözüm yollarının gösterilmemesi dahi, sorunu ortaya çıkaran kurala buluş niteliği kazandırmakta; bu tür buluşta, o alandaki bir uzman, özel bir yaratıcı uğraşta bulunmaksızın, sorunun ortaya konuluş şekline çözümüne varabilmekte; sorun ve çözüm bir bütünlük oluşturmaktadır¹³.

⁸ WIPO, **Understanding Industrial Property**, WIPO Publication S: 895(E), s. 5, (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/intproperty/895/wipo_pub_895.pdf, 30 Eylül 2012. Patent ve faydalı model tanımlanırken, koruma konusunun nitelendirilmesinde kullanılan “teknik buluş” deyişi (Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 47), kanımızca, yerinde değildir. Çünkü teknik, buluşun temel unsurudur; buluşun teknik yön içermemesi olası değildir.

⁹ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 68. Kanımızca, akla yakın, hemen akla gelebilir bir düşünce, çözüm anlamındadır.

¹⁰ William Rodolph Cornish, David Llewelyn, **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights**, 6. bs., London, Sweet & Maxwell, 2007, s. 7.

¹¹ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 36.

¹² John R. Koza v.d., “Invention and Creativity in Automated Design by Means of Genetic Programming”, **Artificial Intelligence for Engineering Design, Analysis and Manufacturing**, C: 18, S: 3, 2004, s. 246, (Çevrimiçi) <http://journals.cambridge.org>, 30 Eylül 2012. Sadece ayakların, kanatların ya da yüzgeçlerin art arda hareketinin var olduğu doğanın tekerlek için örnek oluşturmaması nedeniyle, bütün zamanların en önde gelen buluşu olarak tekerlek, M.Ö. 3000, gösterilmektedir; Jean-Louis Besson, **Keşifler ve İcatlar**, Çev. Nedim Kula, 5. bs., Ankara, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 2005, s. 9.

¹³ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 51.

Buluş, yaratıcı düşüncenin bir sonucudur. Gerek buluşa yönelme gerekse de buluşu gerçekleştirme çoğunlukla kişisel özelliklere¹⁴ dayalı ise de, çağdaş dünyada bu özelliklerin yerini büyük ölçüde organizasyon ve bilim almıştır¹⁵.

Buluşun teknik çabanın ifadesi olduğu, bu çabada yaratma söz konusu olmadığı; çünkü daha önceden mevcut bir kuralın uygulamaya konulduğu, görüşü,¹⁶ kanımızca, yerinde değildir. Yaratıcı düşünce sonucunda, doğa güçleri kullanılarak belli bir çözüm ortaya çıkaracak düzenek kurulmaktadır. Yaratıcılık,¹⁷ bu düzeneğin kurgulanmasındadır. Nasıl bir fikir eserinde, örneğin romanda, önceden bilinen sözcükler hatta daha temel olan harfler yaratıcı düşünce ile bir araya getiriliyorsa, buluşun gerçekleştirilmesinde de benzer bir kurgu söz konusu olmaktadır. Buluş da, roman gibi, bir düşünce ürünü sayıldığına göre, buluşun yaratıcı düşünce ile meydana getirildiğini kabul etmek gerekir.

B. Buluşun Unsurları

1. Soyutluk

Buluş, bir üründe ya da usulde somutlaşmakta ise de, ürünü veya usulü ortaya çıkaran düşünsel kurgu olup, ayrı bir maddi varlık değildir. Buluşun tanıtılması,

¹⁴ Bazı kültürlerde bireysellik ve özgünlük kabullenilen, izin verilen, hatta ödüllendirilen özelliklerdir. Bu özelliktekiler daha çok kabul gördükçe, daha az cezalandırıldıkça veya yok sayıldıkça, yaratıcılık daha fazla gelişecektir; Mark A. Runco, "Culture and Creativity", (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com/science>, 30 Eylül 2012.

¹⁵ Grolier, "Invention", **Encyclopedia Americana**, Grolier, (Çevrimiçi) <http://ea.grolier.com/cgi-bin/article?assetid=0217020-03>, 30 Eylül 2012.

¹⁶ Fırat Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2008, s. 13.

¹⁷ Malvarlığı mutlak haklarında kişivarlığı boyutu, kişisel yaratıcılığın tezahürüdür; Hüseyin Hatemi, Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku : Genel Bölüm**, 6098 sayılı TBK. esas alınarak hazırlanan 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 176.

Düzeltilme.

açıklanması sırasında belirtilen özellikleri (formüller, düzenekler, teknik çizimler vb.) buluşun maddi varlığını değil, buluşu oluşturan düşünceyi ortaya koymaktadır.

Buluşun nitelendirilmesinde kullanılan soyut sözcüğünün anlamı (maddi varlık olmamak), diğer hukuk dallarındaki (medeni hukuk, borçlar ve kıymetli evrak hukuku) “soyutluk ilkesi” deyimindeki anlamından farklıdır¹⁸.

a) Uygulanabilir Düşünce

Buluş maddi varlık olmamakla birlikte, yalnızca düşünsel soyutlukla sınırlı, uygulaması olmayan sanal bir kurgu da değildir. Buluşun teknik çözüm getirmesi ancak uygulanabilir olma niteliği ile mümkündür.

Buluşun gerçekleşmesinin mümkün olması, teknik kuralın doğa yasaları ile çelişmemesini gerektirmektedir¹⁹. Buna rağmen, genel kabul gören öğretiyeye aykırılık içeren buluşun getirdiği teknik kuralın uygulanabilirliğinin kanıtlanması durumunda, teknik kuralın benimsenmiş bilgiyle çelişmesi dikkate alınmayacaktır.

b) Üzerinde Somutlaştığı Eşyadan Farklılık

Buluşun somutlaştığı üründen ya da usulden farklı olması, buluşun maddi bir varlık olmamasının doğal sonucudur. Buluşun somutlaştığı ürünün veya usulün, birden çok buluşun ya da buluşun yanında başka düşünsel kurguların (buluş niteliği taşımayan endüstriyel tasarımların) bir arada uygulanması ile ortaya çıkması da söz konusu olabilmektedir.

¹⁸ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 5.

¹⁹ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 52.
Düzeltilme.

2. Teknik Alanda Olma

Buluşun teknik alanda olması, buluşun sadece teknik alandaki bir soruna ilişkin çözüm getirmesi değil, buluşun içerdiği çözümün teknik alanda olmasıdır²⁰. Diğer bir deyişle, teknik alandaki bir sorunun çözümü her zaman buluş sayılmayabilecek; ancak herhangi bir alandaki sorunun çözümü teknik alanda ise, bu çözüm buluş niteliğinde olabilecektir²¹.

Teknik sözcüğü, geniş anlamı ile bir eylemin belirlenmiş şekilde yapılması, dar anlamı ile doğa güçlerinin ve maddelerin belli amaçlarla kullanılması olarak tanımlanmakta; buluş konusunda sözü edilen teknik alan, doğa güçlerinin ve maddelerin belli amaçlarla kullanıldığı alan olarak değerlendirilmektedir²².

Buluştaki teknik ve teknik olmayan özellikler bir arada kullanılmışsa, buluş bir bütün olarak değerlendirilecek, bu durum buluşun teknik karakterini ortadan kaldırmayacaktır²³.

3. Çözüm Sunma

Buluşun herhangi bir gereksinimi karşılaması, sorunu gidermesi yanında, buluşun yarattığı değişikliğin veya buluşun içerdiği işlevin kendisi çözüm niteliğindedir. Buluşun yalnızca teoride kalmaması, pratik amaçlar için uygulanabilmesi; ürün

²⁰ Çözümün teknik alanda olması durumunda buluştan söz edilebilir; Hirsch, **Fikri Say**, s. 115.

²¹ Buluşun, beşeri bir gereksinim olarak ortaya çıkan soruna teknik alana giren uygulanabilir bir öğretiyi ile çözüm getiren fikri ürün, şeklindeki tanımı için bkz.: Adnan Dikicioğlu, “Marka, Endüstriyel Tasarım, Faydalı Model ve Patent Davalarında Bilirkişilik”, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Kültürü (Sorunlar ve Kurumsal Çözüm Yolları) 1. Ulusal Sempozyumu**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2005, s. 201.

²² Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 46.

²³ EPOBA T 0026/86 - 3.4.1 21.5.1987, (Çevrimiçi) <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t860026ep1.htm>, 30 Eylül 2012.

buluşunda, ürünün yapılabilir, gerçekleştirilebilir; usul buluşunda, usulün yürütülebilir, kullanılabilir olması gereklidir²⁴.

a) Çözümün Bir Değişikliğe Neden Olması

Doğa güçlerinin ve maddelerin belli bir amaçla kullanılarak mevcut durumun herhangi bir şekilde değiştirilmesi, önceden var olmayan bir cismin ortaya çıkarılması, var olan cismin bazı özelliklerinin değiştirilmesi veya benzeri sonuçların ortaya çıkması kendi içinde çözüm sayılmalıdır.

b) Çözümün Tekrarlanabilir Olması

Gösterilen teknik yapı içinde buluştan söz edebilmek için teknik kuralın, çözümün, tekrarlanabilir olması gereklidir²⁵. Buluşun tekrarlanabilir olması, buluşun uygulanabilir olmasını da kapsamaktadır²⁶.

Buluşun içerdiği teknik kuralın tekrarlanabilir olması ile buluşun sanayiye uygulanabilirliği arasında sıkı bir ilişki olmasına rağmen, bunlar ayrı özelliklerdir. Tekrarlanabilirlik buluşun teknik yapısında bulunması gereken, sanayiye uygulanabilirlik ise patente bağlanabilir buluşlarda aranan eşlik edici özelliktir²⁷.

²⁴ WIPO, **WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use**, 2. ed., Geneva, WIPO, 2004, s. 18, (Çevrimiçi) <http://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/iprm/pdf/ch2.pdf>, 30 Eylül 2012.

²⁵ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 52.

²⁶ Aynı yönde, Özgür Öztürk, **Türk Hukukunda Patent Verilebilirlik Şartları**, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, 2008, s. 69.

²⁷ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 52.

c) Çözümün Yararlı Bir Sonuç Olmasının Gerekmemesi

Buluşun herhangi bir alanda kullanılması öngörülemezse veya buluş yararsız sayılsa dahi, buluşun üretilebilir (buluşun bir eşya üzerinde somutlaşması) ya da uygulanabilir (usul buluşundaki sürecin gerçekleştirilebilir) olması buluşun varlığı için yeterli kabul edilmelidir. İnsanlık tarihini etkileyen kimi buluşların ilk anda yararsız, önemsiz olarak değerlendirildikleri dikkate alınmalıdır.

Bu konudaki karşı görüş, yararsız bir şeye yönelik istem doğrudan hiçbir kimseye sorun oluşturmazsa da, patent sistemi uygulama alanı olmayan bilimsel bilgiye koruma sağlamamalıdır,²⁸ şeklindedir²⁹.

Buluşun herhangi bir yararı olduğu iddiasını gösteren istem yoksa, buluşun bu anlamda yararlılık niteliği bulunmuyorsa, bu aynı zamanda ilgili teknik alandaki uzmanın buluşu gerçekleştirilmesi için gereken bilginin tarifnamede bulunmadığı anlamına gelebilecektir³⁰.

Bu konuda bir uçta, buluşun sanayide üretilebilir olmasını tek başına yeterli gören hukuk düzenleri, diğer uçta, sanayiye uygulanabilirliğin belirlenmesinde buluşun yararlılığının dikkate alındığı hukuk düzenleri bulunmaktadır³¹.

²⁸ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 213.

²⁹ Pirenin, tutulduktan sonra iki gözü arasına pire tozu ekilmesi işlevini gören makineye ilişkin buluşun, herhangi bir yarar sağlamaması nedeniyle, korunmaması düşüncesi akla gelebilir. Buluş konusu makinenin güncel bir yararı bulunmasa dahi, bu işlevin gerçekleştirilmesi başlı başına bir yarar olarak görülmelidir. Diğer taraftan, buluş konusu makinenin gördüğü işlevin ileride doğacak bir ihtiyacı giderebileceği de hesaba katılmalıdır.

³⁰ Timothy A. Worrall, "The 2001 PTO Utility Examination Guidelines and DNA Patents", **Berkeley Technology Law Journal**, C: 16, S: 1, 2001, s. 136, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

³¹ WIPO, **WIPO Intellectual Property Handbook**, s. 18.
Düzeltilme.

Çözümün sadece günlük sorunlara, gereksinimlere yönelik olması şart değildir. Diğer bir deyişle, buluş yalnızca önceden karşılaşılan sorunlara ve güncel ihtiyaçlara yönelik çözüm getirme amacıyla sınırlı değildir³².

Buluşun gerçekleştirdiği işlevin ya da neden olduğu değişikliğin o zaman diliminde olmasa bile gelecekte doğabilecek bir sorunun çözümü olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

C. Buluş Çeşitleri

1. Ürün Buluşu

Ürün, kendine özgü değeri bulunan, belirli, somut bir cisimdir³³. Ürün buluşu, başlı başına değer taşıyan somut cisimlerin üretilmesine ilişkin buluştur³⁴.

Ürün buluşunda teknik çözüm, buluş konusunun doğrudan bir cisimde somutlaşması ile ortaya konulmaktadır. Makineler, kimyasal maddeler, elektronik bileşenler, mikroorganizmalar,³⁵ araç, gereç, oyuncak³⁶ ürün buluşu örneklerindedir.

2. Usul Buluşu

Usul buluşu, bir ürünün veya durumun meydana getirilmesine, devam ettirilmesine, yönetilmesine ya da ortaya çıkmasına engel olunmasına ilişkin teknik bilgi;³⁷ ürün

³² Patente bağlanabilirliğin koşulları içinde, özel olarak sosyal yararlılık niteliğine yer verilmemiştir; Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 64.

³³ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 40.

³⁴ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 54.

³⁵ WIPO, "What is the difference between an invention and an innovation?", (Çevrimiçi) <http://www.wipo.int/uipc/en/faq.html#right>, 30 Eylül 2012.

³⁶ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 54.

veya iş sonucu elde etmek amacıyla, bir madde üzerinde yapılan etkiye ilişkin teknik kural şeklinde tanımlanmaktadır³⁸.

Usul buluşunda esas unsur, maddi bir şeyin varlığı değil, ürün veya iş sonucu oluşturmak amacıyla madde üzerinde uygulanan etkidir³⁹. Usul buluşu, üretime ilişkin olan (örneğin sıvıya ya da gaza etki edilerek yeni bir madde elde edilmesi) ve üretime ilişkin olmayan (örneğin tahtanın özüne etki edilerek su geçirmez hale getirilmesi) şeklinde ikiye ayrılabilir⁴⁰.

Üretime ilişkin usul buluşunda, bir cisme etki edilerek ürün elde edilirken; üretime ilişkin olmayan usul buluşunda, nesnenin özünde değişiklik meydana gelmemekte, o nesnede istenilen durum veya nitelik ortaya çıkarılmaktadır⁴¹.

Usul buluşunda teknik çözüm, buluş konusunun doğrudan bir cisimde somutlaşması ile değil, uygulanması sonucunda sunulmaktadır. Fiziksel veya kimyasal üretim, dönüştürme, ölçme, kontrol veya diğer benzeri yöntemler usul buluşu örneklerindedir⁴².

Usul buluşu, yeni araç niteliğinde, belli bir sonucun (etkinin) o zamana dek bilinmeyen bir araçla gerçekleştirilmesine ilişkin olabileceği gibi, bilinen teknik araçların (ürün, madde, makine, usul) yeni bir şekilde uygulanmasına veya kullanılmasına ilişkin de olabilecektir⁴³.

³⁷ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 44.

³⁸ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 55.

³⁹ Hirsch, **Fikri Say**, s. 119.

⁴⁰ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 44; Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 55.

⁴¹ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 44.

⁴² WIPO, "What is the difference between an invention and an innovation?", (Çevrimiçi) <http://www.wipo.int/uipc/en/faq.html#right>, 30 Eylül 2012.

⁴³ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 41; Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 54.

Usul buluşu çeşitleri arasındaki iş yöntemlerinin⁴⁴ patent verilerek korunmasının, patent sisteminin temel amacı olan yeni buluşları özendirme, yenilikleri cesaretlendirme, yatırımcıları ödüllendirme açılarından doğuracağı etki konusunda olumsuz görüşler ileri sürülmekte ise de, bu uygulama hızla gelişmektedir⁴⁵. İş yöntemlerinin patentlenebilir olduğu yönündeki karardan sonra iş yöntemlerine ilişkin patent başvurularının sayısı artmıştır⁴⁶.

⁴⁴ İş yöntemleri, iş süreçlerinin bilgisayar yazılımları ile birleşmiş hali olarak tanımlanabilir; Anatoli Kalpakidou, “Business Method Patents. Should they survive in Europe?”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 13, S: 2, Summer 2005, s. 245.

⁴⁵ Judith McNamara, Lucy Craddock, “Can We Protect How We Do What We Do? A Consideration of Business Method Patents in Australia and Europe”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 16 S: 1, Spring 2008, s. 124, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012. İş yöntemlerinin patent verilerek korunması, yeni buluşları özendirme etkisi oluşturmayacaktır; Kalpakidou, “Business Method Patents”, s. 256 vd., (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012. EPO uygulamasında, iş yöntemleri, tek başına, patentlenebilir değildir; EPOBA T 931/95 - 3.5.01 08.09.2000 (OJ 2001, 441); EPO, **Case Law**, s. 25. Ancak, iş yöntemlerinde, teknik olmayan yönlerin yanında teknik etmenlerin de bulunması durumunda, patent verilmesine engel yoktur; EPOBA T 769/92 - 3.5.01 31.05.1994 (OJ 1995, 525), a.y.

⁴⁶ State Street Bank & Trust Company v. Signature Financial Group, Inc., 149 F3d 1 368 (Fed. Cir., 1998) davasında verilen, iş yöntemlerinin patentlenebilir olduğu yönündeki, karardan sonra iş yöntemlerine ilişkin patent başvurularının sayısı her yıl 7.000 - 9.000 aralığına yükselmiştir; Jack Cathey, Howard Godfrey, Justin Ransome, “Tax Patents Considered”, **Journal of Accountancy**, C: 204, S: 1, Jul 2007, s. 41, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Aslında, USPTO bu tarihin yıllar öncesinden beri yöntem patentleri vermekte olduğu; Thomas J. Scott, Jr., Stephen T. Schreiner, “Planning for the Brave New World: Are Business Method Patents Going to Be Second Class Citizens?”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 19, S: 6, June 2007, s. 6, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. ABD’nin, iş yöntemlerinin teknik yön içermesi şartını aramaması, yakın gelecekte ABD’nin iş yöntemlerinin patentlendirilmesinde AB ve Japonya ile uyumlu hale gelmeyeceğini göstermektedir; Robert E. Thomas, Larry A. DiMatteo, “Harmonizing the International Law of Business Method and Software Patents: Following Europe’s Lead”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 1, Fall 2007, s. 36, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

D. Patent

14.-15. yüzyıllarda, Avrupalı yetişmiş işçilere İngiltere'ye gelip, çoğunlukla tarım ve ticaret alanlarındaki endüstriyel yöntemleri öğretmelerini cesaretlendirmek için “*letters patent*” verilmekteydi⁴⁷. Patent, kamuya hitaben yazılmış ve ilgisine sağladığı imtiyazları gösteren açık mektup, anlamına gelmekteydi⁴⁸. 1879 tarihli İhtira Beratı Kanununun adında ve metninde geçen “berat” sözcüğü de “*letter patent*” anlamında kullanılmaktaydı⁴⁹. Yeniliklerin tekeli haklar tanınarak ödüllendirilmesine ilişkin uygulanabilir genel patent ilkelerinin yer aldığı bilinen ilk yasal düzenleme ise, 19 Mart 1474'te onaylanmış Venedik Yasası'dır⁵⁰.

Bugünkü anlamda ilk modern patent yasının, İngiltere'de kralın verdiği imtiyazlardan doğan genel hoşnutsuzluk üzerine inhisarları kaldıran, 1623 tarihli *Act of Monopolies* olduğu kabul edilmektedir⁵¹.

Patentler ilk verildikleri günden, dört yüzyıldan fazla bir zaman öncesinden, bugüne dramatik şekilde değişime uğramış; önceleri sadece bir veya iki cümle uzunluğunda

⁴⁷ Jacob/Alexander/Lane, **A Guidebook to Intellectual Property**, s. 45; David I. Bainbridge, **Cases and Materials in Intellectual Property Law**, 2. bs., London, Pitman, 1999, s. 160.

⁴⁸ Michael Hill-King, “The Fundamentals of Intellectual Property”, **The Licensing Journal**, Nov/Dec 2007, s. 31, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

⁴⁹ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 523.

⁵⁰ John F. Duffy, “Inventing Invention: A Case Study of Legal Innovation”, **Texas Law Review**, C: 86, S: 1, Nov 2007, s. 22, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Patentle sağlanan korumanın tarihçesi için bkz.: C. H. Greenstreet, “History of Patent Systems”, **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972. s. 1 vd.; Bernard Fisher, “The British Patent System”, **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 19 vd.

⁵¹ Hirsch, **Fikri Say**, s. 65; 1623-1624 tarihli olduğu bilgisiyle; Nuşin Ayiter, “Milletlerarası İhtira Hukukunun Bugünkü Durumu ve İktisaden Geri Kalmış Ülkelerde İhtira Hukuku Problemleri”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XXV, S. 3-4, 1968, s. 137-165, (Çevrimiçi) <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1968-25-03-04/AUHF-1968-25-03-04-Ayiter2.pdf>, 30 Eylül 2012, s. 137; 1624 tarihli olduğu yönünde; Ali Necip Ortan, **Avrupa Patent Sistemi : Avrupa Patent Antlaşması (Münih Antlaşması)**, C. I, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Adalet Matbaacılık, 1991, s. 1.

olan patent belgeleri, çok uzun ve karmaşık hale gelmiştir. Patent verilme süreci de aynı şekilde değişim geçirmiştir⁵².

Patent, buluş sahibinin yaratıcı düşüncesinin belirli bir zaman dilimi içinde yasal hükümler çerçevesinde koruma altına alındığını gösteren belgedir⁵³. Patent korumasının konusu, teknik çözüm getiren ilerlemelerdir⁵⁴.

Teknik bilginin, ilgili alandaki uzman tarafından uygulanabilecek şekilde açıklanması karşılığında verilen patent, sınırlı bir tekel hakkıdır. Patent verilen başvuru sahibi, patent konusu buluşun işletilmesini kontrol edecek inhisari hakka sahip olur⁵⁵.

Patent hakkı, özel hukuka ilişkin, süreye bağlı, devir ve ferağ konusu olabilen, sahibine kural olarak sınırsız hakimiyet sağlayan mutlak⁵⁶ bir haktır⁵⁷. Patent

⁵² Lionel Bently, Brad Sherman, **Intellectual Property Law**, 3. edition, Oxford, Oxford University Press, 2009, s. 358.

⁵³ Arslan Kaya, “Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası** (Prof. Dr. Orhan Münir Çağıl’a Armağan Sayısı), C: 55, S. 4, 1997, s. 173. Farklı görüş, patentin, doğada mevcut olan bir kuralın inhisari şekilde uygulanabilmesi olanağını sağladığı yönündedir; Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri**, s. 13.

⁵⁴ N. Ayşe Odman Boztosun, “Exploring the Utility of Utility Models for Fostering Innovation”, **Journal of Intellectual Property Rights**, C: 15, November 2010, s. 432, (Çevrimiçi) <http://ssrn.com/abstract=1979245>, 30 Eylül 2012. Patent ile sağlanan korumanın yalnızca teknik çözüm içeren yaratıcı düşüncüyü kapsadığına ilişkin bkz.: EPO, **Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office**, Ed. Legal Research Service for the Boards of Appeal Department, Sixth Edition, 3.0.30, July 2010, s. 1, (Çevrimiçi) <http://www.epo.org/law-practice/case-law-appeals/case-law.html>, 30 Eylül 2012.

⁵⁵ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 335. Patent, buluş sahibine, buluştan yararlanılması üzerinde kontrol hakkı sağlamaktadır. Llewelyn, “European Utility Model?”, s. 5.

⁵⁶ Mutlak haklar, hak sahibi tarafından, hakkı ihlal etmesi söz konusu olan herkese karşı ileri sürülebilen haklardır; Oğuzman/Barlas, **Medeni Hukuk**, s. 161. Mutlak haklar, kişinin sahip olduğu ve herkesin uymak zorunda tutulduğu tasarruf yetkisinden ibarettir; Bilge, **Hukuk Başlangıcı**, s. 217. Mutlak hak, sahibine, herkese karşı ileri sürülebilir yasaklama ve engelleme hakkı sağlar. Herkes mutlak hakka uymak, bu hakkı ihlal etmemek yükümü altındadır. Mutlak hak, sahibine, edim isteme hakkı yerine, engelleme hakkı verir. Hak sahibiyle üçüncü kişi arasındaki hukuki ilişki de ancak hakkın ihlal edilmesiyle güncel hale gelir. Rona Serozan, **Medeni Hukuk : Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 226.

⁵⁷ Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 47. Düzeltme.

hakkının hukuki içeriği, kullanma izninin verilmesinde değil, üçüncü şahıslara karşı önleme hakkının tanınmasında ortaya çıkmaktadır⁵⁸.

Patent sahibinin haklarından izinsiz yararlanmayı yasaklayan hükümler, aynı zamanda mutlak hakkın sınırlarını da belirlemektedir. Patent üzerindeki manevi haklar yönünden mutlak hakkın bir göstergesi de, buluş sahibinin, adının belirtilmesini isteme hakkıdır⁵⁹.

Patentle korunabilecek buluş,⁶⁰ başvuru anında tekniğin durumuna göre yeni sayılan, bir uzmandan beklenebilir çareden üstün olan, sanayide uygulanabilir nitelikteki teknik kuraldır⁶¹. Patent korumasının, yeni buluşların geliştirilmesini özendirici etki meydana getirdiği düşüncesi genel kabul görmektedir⁶². Bu korumanın varlığı, bir ülkede, toplumun teknik ilerlemelerden sağlayacağı yarara dayandırılmaktadır⁶³.

PatKHK m. 5'te, yeni, tekniğin bilinen durumunu aşan ve sanayiye uygulanabilir buluşların, patent verilerek korunacağı öngörülmektedir.

⁵⁸ Hirsch, **Fikri Say**, s. 156.

⁵⁹ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 177. Maddi olmayan mal üzerindeki malvarlığı hakları, mutlak hak olarak doğar, başkalarına devredilebileceği gibi, nisbi hak doğuran sözleşmelere de – lisans sözleşmesi gibi- konu olabilir. Maddi olmayan mal üzerindeki hakların kişilik değerlerine ilişkin yönü, malvarlığı alanını değil, kişivarlığı alanını ve oradaki korumayı ilgilendirir; Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 130.

⁶⁰ Koruma sağlanacak bir buluşta ya teknik etkiyi buluşun gerçekleştirilmesi ya da buluşun yürütülmesinde teknik etmenlerin bulunması gereklidir; EPOBA T 931/95 - 3.5.01 08.09.2000 (OJ 2001, 441); EPO, **Case Law**, s. 1.

⁶¹ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 64.

⁶² Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 131. Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 340.

⁶³ Ortan, **Patent Lisansı**, s. 157.

Düzeltilme.

1. Yenilik

a) Tanımlama

Yeni, sözlük anlamıyla, o güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan demektir⁶⁴. Buluşta yenilik,⁶⁵ buluşun yeni, ilk kez gerçekleştirilmiş olması anlamındadır. Buluş, tekniğin bilinen durumunun bir parçası değilse yenidir⁶⁶.

Tekniğin bilinen durumunun aşılması ile yenilik farklı konulardır⁶⁷. Bir buluşun yeni olması, buluşun tekniğin bilinen durumuna dahil olmadığı anlamına gelmekte; ancak buluşun, tekniğin bilinen durumunu aştığını göstermemektedir. Farklı bir deyişle, buluş yeni olsa bile, tekniğin bilinen durumunu aşmamış olabilir. Diğer taraftan, bir buluş eğer tekniğin bilinen durumunu aşmış ise, karşılaştırmaya esas alınan tekniğin bilinen durumuna göre, bu buluş aynı zamanda yenidir.

Yenilik, buluşun değil, buluşa koruma sağlanmasının bir şartıdır⁶⁸. Buluşun korunması için başvuruda bulunulması ve bu özelliğe ilişkin araştırma yapılması sonucunda sadece buluşun yeni olmadığı kanıtlanabilecek, yeniliği geçersiz kılan bir bulguya ulaşılamaması durumunda, buluş yeni kabul edilecektir⁶⁹.

⁶⁴ Türk Dil Kurumu, “Yeni”, **Güncel Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi) <http://www.tdkterim.gov.tr/bts/>, 16 Kasım 2012.

⁶⁵ Yenilik, yeni, başka türlü olmak anlamında düşünülmelidir; Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 50; Ortaç, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 64.

⁶⁶ “Tekniğin bilinen durumu” yerine, “bilinen teknik” ifadesi kullanılarak yapılan tanım; buluş, bilinen tekniğin bir parçası değilse yenidir; Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 56.

⁶⁷ Yargıtay kararlarında da yeniliğin, tekniğin bilinen durumunun aşılması ile karıştırıldığına rastlanılmaktadır; “*Tekniğin bilinen durumunun aşılmasının yenilik demek olduğu*”; Yarg. 11. HD, 12.10.2000 t., E: 2000/6597, K: 2000/7733 (FMR, C. 1, S. 3, 2002, s. 177-179).

⁶⁸ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 51.

⁶⁹ WIPO, **WIPO Intellectual Property Handbook**, s. 19.

Düzeltilme.

Bir buluş eğer yeni değilse, bu buluşun topluma ait hale gelmiş olduğu ya da üzerinde zaten bir kişinin inhisari hakkının bulunduğu söylenebilecektir⁷⁰.

b) Yeniliğin Belirlenmesi

Buluşun açıklanmış veya kullanılmış olması buluşun yeniliğini ortadan kaldırmaktadır. Ancak, her açıklama ve kullanma değil, toplumun⁷¹ ulaşabileceği şekilde açıklama ve kullanma bu sonucu doğurmaktadır⁷². Belli kişilerce bilinen ve gizli tutulan teknik bilgiler açıklanmış sayılmamaktadır⁷³. Belirlenmiş bir süre içinde buluş sahibi tarafından buluşun açıklanması, kullanılması ve benzeri bazı durumlarda, buluşun yenilik niteliğinin etkilenmemesi söz konusu olabilmektedir.

Buluşun yeni olup olmadığı, tekniğin bilinen durumunun incelenmesi ile belirlenecektir. Yapılan incelemede buluşun tekniğin bilinen durumuna dahil olmadığı görülürse, bu sonuç, buluşun yeni olduğu anlamına gelecektir. Yalnız belirtmek gerekir ki, tekniğin bilinen durumuna dahil olunmaması, tekniğin bilinen durumunun aşılması⁷⁴ demek değildir.

Yeni, tekniğin bilinen durumuna dahil olmayan, buluş, tekniğin bilinen durumunun genişlemesine, teknik bilginin bir ölçüde artmasına neden olabilecektir⁷⁵. Ancak bu

⁷⁰ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 50; Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 56.

⁷¹ Yargı içtihatları ve öğretide “toplum” terimi ile kastedilen, buluşu gerçekleştiren kişi ve bu kişiye karşı söz konusu buluş bilgisini gizli tutma konusunda yükümlülük altına girmiş olanların dışındaki kişilerdir; Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 179.

⁷² Buluş, hangi yolla olursa olsun, buluş bilgisine erişim olasılığının teorik açıdan gerçekleşmesi ile toplumca ulaşılabilir şekilde açıklanmış sayılır; EPOBA T 444/88 - 3.3.03 09.05.1990; EPO, **Case Law**, s. 69.

⁷³ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 67.

⁷⁴ Tekniğin bilinen durumunun aşılması, yenilikten farklı bir özellik olan buluş basamağının gerçekleşmiş olduğunu gösterir.

⁷⁵ Yeni bir buluşun tekniğin var olan durumunu yükseltebileceği ve patent hukuku bakımından teknik ilerleme oluşturacağı görüşü için bkz.: Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 56.

Düzeltilme.

genişleme, teknik bilginin artması, kanımızca, tekniğin var olan durumunun yükselmesi anlamına gelmemektedir⁷⁶.

Yenilik kavramı birçok devletin ulusal düzenlemesinde farklı şekilde düzenlenmekte, bazı devletler yeniliği kendi egemenlik alanlarıyla sınırlı olarak değerlendirmekte, bazıları yeniliği zamanla ilintili, belli bir açıklama şekli ile yorumlamaktadır⁷⁷.

Buluşun yeni olup olmadığının belirlenmesinde, buluşa koruma sağlanması için yapılan başvurunun tarihi, buluş başvurusu rüçhan hakkına dayanıyorsa, dayanılan rüçhan hakkının tarihi, rüçhan hakkı tarihinden önce buluşa koruma verilmesini etkilemeyen açıklamaların ya da çeşitli durumların varlığı söz konusu ise, bunların gerçekleştiği tarih gözetilecektir.

Yenilik şartının incelenmesinde, buluş ile buluşun ilgili olduğu alanda bilinen kuralların karşılaştırılması gerekecektir⁷⁸. Ancak bu karşılaştırmada, buluşun tekniğin bilinen durumunu aşmış olmadığı değil, önceden açık bir şekilde düşünce olarak ya da maddi biçimde somutlaşmış somutlaşmadığı dikkate alınacaktır.

Yenilik şartının sağlanıp sağlanmadığı belirlenirken, tekniğin bilinen durumunu oluşturan parçalar birleştirilerek, bu birleşim ile buluşun karşılaştırılması yapılmayacaktır⁷⁹.

Benzer bir kuralın varlığı yeniliğe engel sayılmamakta, teknik kuralın aynısının, özdeşinin tekniğin bilinen durumunda bulunması ile yenilik niteliği ortadan kalkmaktadır⁸⁰.

⁷⁶ Kanımızca, tekniğin var olan durumunun yükselmesi, buluşun sadece yeni olmasıyla değil, buluşun tekniğin bilinen durumunu aşması ile gerçekleşebilecektir.

⁷⁷ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 74.

⁷⁸ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 65.

⁷⁹ WIPO, **WIPO Intellectual Property Handbook**, s. 20.

⁸⁰ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 66. Yazar, teknik kuralın aynısının, özdeşinin tekniğin bilinen durumundan çıkarılabilmesiyle yenilik niteliğinin ortadan kalkacağını belirtmektedir.

Koruma kapsamını istemler belirleyeceği için, buluşun korunmasına yönelik başvuruda birden fazla istem varsa, her bir istemin, tekniğin bilinen durumuna dahil ayrı bir bilgi, referans ile karşılaştırılması gerekecektir⁸¹. İstemdeki teknik çözüm için karşılaştırma, farklı referansların birleştirilmesi sonucunda bulunan çözümlerle değil, her defasında tek bir referansta yer alan çözüm ile yapılacaktır.

Yenilik incelemesinin istem bazında yapılması nedeniyle,⁸² buluşun yenilik şartını sağlayan özellikleri istemlere yansımalıdır. Aksi halde, buluşun açıklandığı tarifnamede yer alan özellikler yenilik şartını sağlayacak nitelikte olmasına rağmen, bunların istemlerde yazılı olmaması nedeniyle, başvuru konusu buluşun yeni olmadığı sonucu ortaya çıkabilecektir⁸³.

İnceleme konusunu istemlerin oluşturduğu dikkate alındığında, farklı istemler ya da aynı istemlerin değişik metinleri için ayrı rüçhan hakkı talepleri bulunması durumunda, tekniğin bilinen durumu her bir istem hakkında aynı olmayabilecektir⁸⁴. Bu olasılıkta, her bir istemin yeniliği, o istemle ilgili rüçhan hakkının doğduğu tarihteki tekniğin bilinen durumuna göre değerlendirilecektir.

Tahmin edilebilirliğin yeniliğe engel sayılması söz konusu değildir. Buluşun tahmin edilebilir olması, buluş basamağının gerçekleşip gerçekleşmediği incelenmesini etkileyebilecek; ancak, yeniliği ortadan kaldırmayacaktır.

⁸¹ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 76; Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 229.

⁸² Yeniliğe ilişkin incelemenin istem bazında yapıldığına ilişkin örnek Yargıtay kararı, Yarg. 11. HD, 22.7.2011 t., E: 2010/395, K: 2011/9298 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁸³ İstemde, teknik yön içeren ve içermeyen özelliklerin bir arada bulunması durumunda, istemin büyük bir kısmı teknik karakteri bulunmayan özelliklerden oluşsa bile, bu özellikler, teknik yönü bulunan özelliklerle birlikte teknik çözümü ortaya çıkarmıyorsa, yenilik ve tekniğin bilinen durumuna ilişkin inceleme yalnızca istemde yer alan teknik yön taşıyan özelliklere göre yapılacaktır; EPOBA T 154/04 - 3.5.01 15.11.2006 (OJ 2008, 46); EPO, **Case Law**, s. 8.

⁸⁴ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 79.

Düzeltilme.

c) Mutlak Yenilik - Nisbi Yenilik Ayrımı

Buluşun korunması için aranan yenilik şartında farklı ölçütler geçerli kılınabilmektedir. Mutlak yenilik, küresel ölçekte, tüm dünyada, yeniliği kaldıran durumların gerçekleşmemiş olmasını; nisbi yenilik ise ülkesel, bölgesel veya yöresel ölçekte yeniliğe engel durumların bulunmamasını gerektirmektedir. Nisbi yenilikte, yayımlanma, kullanma, yerel, bölgesel, zamana bağlı sınırlama gibi çeşitli kıstaslar uygulanabilmektedir⁸⁵.

Mutlak yenilik, yenilik şartının herhangi bir alan ve herhangi bir şekilde sınırlandırılmamış olması şeklinde de tanımlanmaktadır⁸⁶. Her iki yenilik türünde toplumca ulaşılabilirlik dikkate alınmaktadır. Diğer bir deyişle, mutlak yenilik, buluşun maddi bakımdan mutlak yeni, daha önce hiçbir kimse tarafından bilinmiyor ya da uygulanmamış olması anlamında değildir⁸⁷.

Yenilik incelemesinde, sözlü açıklama, yazılı açıklama, kullanma yönlerinden farklı yenilik türü geçerli olabilmektedir. Örneğin, sözlü açıklama ve kullanım için nisbi yenilik, yazılı açıklama açısından mutlak yenilik aranabilmektedir.

d) Patentteki Yenilik Şartı

Patentteki yenilik şartına ilişkin PatKHK m. 7 hükmü, tekniğin bilinen durumuna dahil olmayan buluşu yeni olarak tanımlamakta; tekniğin bilinen durumunun, patent başvurusunun yapıldığı tarihten önce, buluş konusunda dünyanın herhangi bir yerinde toplumca erişilebilir yazılı veya sözlü tanıtım, kullanım veya bir başka yolla

⁸⁵ Ali Necip Ortan, **Avrupa Patent Sistemi : Lüksemburg Antlaşması, Patent İşbirliği Antlaşması, Strasburg Antlaşması**, 2 c., Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Adalet Matbaacılık, C: II, 1992, s. 389.

⁸⁶ Feyzan Hayal Şehirali (Çelik), **Patent Hakkının Korunması**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 1998, s. 8 vd.

⁸⁷ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 313.

açıklanan bilgilerden oluştuğu; patent başvurusu tarihinde veya bu tarihten sonra yayımlanmış olan ve patent başvurusu tarihinden önceki tarihli Türk patent ve faydalı model belgesi başvurularının yayımlanan ilk metinlerinin tekniğin bilinen durumuna dahil olduğu belirtilmektedir⁸⁸.

Buna göre, PatKHK'nin patent verilerek korunacak buluşlar için belirlediği yenilik şartı, buluşun, tekniğin bilinen durumunu oluşturan, patent başvurusunun yapıldığı tarihten önce buluş konusunda dünyanın herhangi bir yerinde toplumca erişilebilir yazılı veya sözlü tanıtım, kullanım veya bir başka yolla açıklanan bilgilere dahil olmamasıdır. Patentte mutlak yeniliğin geçerli kabul edildiği görülmektedir⁸⁹.

Patent verilmesini etkilemeyen açıklamalara ilişkin PatKHK m. 8, bir buluşa patent verilmesini etkileyecek nitelikte olmakla birlikte, başvuru tarihinden önceki on iki ay içinde veya rüçhan hakkı talep edilmişse, rüçhan hakkı tarihinden önceki on iki ay içinde ve üç durumda yapılan açıklamaların, buluşa patent verilmesini etkilemeyeceği hükmünü içermektedir⁹⁰.

⁸⁸ PatTas m. 7'de, tekniğin bilinen durumuna dahil olmayan buluşun yeni kabul edileceği; tekniğin bilinen durumunun, başvuru tarihinden önce, yazılı veya sözlü tanıtım yoluyla ortaya konulmuş veya kullanım ya da başka herhangi bir biçimde açıklanmış olan toplumca erişilebilir her türlü bilgiyi, belgeyi ve veriyi kapsadığı; başvuru tarihinde veya bu tarihten sonra yayımlanmış olan ve başvuru tarihinden önceki tarihli ulusal patent ve faydalı model başvurularının ilk içeriklerinin tekniğin bilinen durumuna dahil olduğu; bu hükmün, uluslararası veya bölgesel anlaşmalar yolu ile yapılan patent ve faydalı model başvuruları ile patent ve faydalı model belgelerini de kapsadığı; kapsamın belirlenmesine ilişkin esasların yönetmelikle düzenleneceği öngörülmektedir.

⁸⁹ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 538; Şaziye Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması ve İlgili Mevzuat**, Ankara, Adalet Yayınevi, 1999, s. 18; Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 206.

⁹⁰ PatTas m. 8'de, buluşa patent verilmesini etkileyecek nitelikte olmakla birlikte, başvuru tarihinden veya varsa rüçhan tarihinden önceki altı ay içinde yapılan açıklamalar, başvuru sahibi veya onun selefi aleyhine oluşan bir suistimal, başvuru sahibinin veya onun selefinin buluşunu yönetmelikte tanımlanan resmi veya resmi nitelikte sayılan bir uluslararası sergide teşhir etmesi, sonucunda gerçekleşmişse, bu açıklamaların yeniliğe ilişkin incelemede dikkate alınmayacağı; buluşun yönetmelikte tanımlanan resmi veya resmi nitelikte sayılan bir uluslararası sergide teşhir edilmesi halinde, başvuru sahibinin, patent başvurusunu yaparken, buluşunun bu şekilde teşhir edildiğini belirtir ve yönetmelikte gösterilen süre ve şartlara uygun olarak bunu ispatlayan belgeyi vermesi gerektiği düzenlenmektedir.

Düzeltilme.

Patent verilmesini etkilemeyen açıklamalara ilişkin sayılı durumların ilki, açıklamanın buluş sahibi tarafından yapılmış olmasıdır.

İkinci durum, açıklamanın bir merci tarafından yapılmasıdır. Bu merci tarafından açıklanan bilginin, buluş sahibinin başka bir başvurusunda yer alması ve söz konusu başvurunun merci tarafından açıklanmaması gerektiği halde açıklanması ya da buluş sahibinden doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bilgiyi edinmiş olan üçüncü kişi tarafından, buluş sahibinin bilgisi veya izni olmadan, yapılan başvuruda yer almasıdır.

Patent verilmesini etkilemeyen açıklamalara ilişkin üçüncü durum, açıklamanın buluş sahibinden doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bilgi elde eden bir üçüncü kişi tarafından yapılmasıdır.

Buluşa koruma sağlanmasını engellemeyen açıklamalar, hangi yayınların patentin yeniliğini ortadan kaldıracığının belirlenmesinde, patent vekilleri ve yatırımcılar açısından karmaşa yaratacak ve masrafları yükseltecektir⁹¹. Diğer taraftan, buluş sahibinin başvurudan önce korumayı engellemeyen açıklama süresi içinde buluşunu açıklaması, buluşunun değeri hakkında daha iyi bir tahmin yapabilmesini sağlayacak; buluş sahibi, ileride yapacağı lisans sözleşmelerinde, lisans bedelinin belirlenmesinde bu bilgidен yararlanabilecektir⁹². Ayrıca, belli süre içinde yapılan açıklamaların buluşların korunmasını engellememesi, araştırma enstitülerinin patent alma fırsatlarını korurken, bilimsel araştırmaları da olumlu yönde etkilemektedir⁹³.

⁹¹ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 183.

⁹² Parchomovsky, "Publish or Perish", s. 950.

⁹³ Sven J. R. Bostyn, "The Prodigal Son: The Relationship between Patent Law and Health Care", **Medical Law Review**, C: 11, S: 1, spring 2003, s. 88, (Çevrimiçi) <http://medlaw.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

2. Tekniğin Bilinen Durumunun Aşılması

Tekniğin bilinen durumu, genel hatlarıyla, inceleme hangi tarihe göre yapılacaksa o tarihten önce, buluş konusunda dünyanın herhangi bir yerinde toplumca erişilebilir yazılı veya sözlü tanıtım, kullanım veya bir başka yolla açıklanan bilgilerden oluşur.

Tekniğin bilinen durumu, PatKHK m. 7'de de benzer şekilde düzenlenmiş; ek olarak, başvuru tarihinde veya bu tarihten sonra yayınlanmış olan ve patent başvurusu tarihinden önceki tarihli Türk patent ve faydalı model belgesi başvurularının yayımlanan ilk metinlerinin de tekniğin bilinen durumuna dahil olduğu öngörülmüştür.

PatKHK m. 9'da, buluş, ilgili olduğu teknik alandaki bir uzman tarafından, tekniğin bilinen durumundan aşık bir şekilde çıkarılamayan bir faaliyet sonucu gerçekleşmişse, tekniğin bilinen durumunun aşıldığının kabul edileceği düzenlenmiştir. PatTas m. 9'da ise, başvuru tarihinde veya bu tarihten sonra yayımlanmış olan başvuru tarihinden önceki tarihli, uluslararası veya bölgesel anlaşmalar yolu ile yapılan patent, faydalı model başvuruları ile patent, faydalı model belgelerini de kapsayacak şekilde, ulusal patent ve faydalı model başvurularının ilk içeriklerinin, tekniğin bilinen durumuna dahil olmasına rağmen, buluş basamağının incelenmesinde dikkate alınmayacağı öngörülmektedir.

Tekniğin bilinen durumunun aşıp aşılmadığı, buluşun ilgili olduğu teknik alandaki bir uzmanın, tekniğin bilinen durumundan kolayca çıkarabildiği teknik çözümler ile buluşu karşılaştırması sonucunda belirlenecektir. Buluş, tekniğin bilinen durumundan kolayca çıkarılabilen teknik çözümler arasında değilse, tekniğin bilinen durumunu aşmış sayılacaktır.

a) Buluşun Aşık Olmaması

Buluşun aşık⁹⁴ olmaması, buluş basamağı,⁹⁵ patentlenebilirlik için aranılan üç şartın⁹⁶ en son geliştirileni olsa da, artık buluşun tanımlayıcı özelliği olarak görülmektedir⁹⁷.

Kamuya sunulmuş bilginin ve bu bilgiden çıkarılabileceklerin sınırları içinde kalan, aşık olarak kabul edilmektedir. Buluştaki tüm istemlerin bu tür bilgiden oluşması durumunda, buluş basamağının varlığından söz edilemeyecektir⁹⁸.

Aşıklık öğretisinin patent hukukunun ortaya çıkmasından yüzyıllar sonrasında dahi bilinmediği; patent haklarının önceleri oldukça dar ve elde edilmesi zor haklar olduğu; patent sistemi yayıldıkça ve buluşçular bu sistemi öğrendikçe, aşıklık öğretisinin patent sisteminin düzgün çalışabilmesi için daha önemli hale geldiği; ileride patentlenebilirlik standartlarının daha da yükselebileceği düşünülmektedir⁹⁹.

⁹⁴ “Aşık” sözcüğü, PatKHK m. 9’da, tekniğin bilinen durumunun aşıp aşılmadığının belirlenmesindeki ölçütte kullanılmaktadır (“... *teknğin bilinen durumundan aşık bir şekilde çıkarılmayan*”).

⁹⁵ “Buluş düzeyi”; Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 37, buluş basamağı ile aynı anlamda kullanılmıştır. “Buluş basamağı” deyimi, kanımızca, tekniğin bilinen durumundan aşık (açık) bir şekilde çıkarılmayan buluşun, tekniği, bulunduğu yerden bir basamak yukarı taşıdığı düşüncesi ile açıklanabilir.

⁹⁶ Diğer ikisi, yenilik ve sanayiye uygulanabilirliktir.

⁹⁷ Duffy, “Inventing Invention”, s. 70 vd.

⁹⁸ Robin Jacob, Daniel Alexander, Lindsay Lane, **A Guidebook to Intellectual Property**, 5. bs., London, Sweet & Maxwell, 2004, s. 42.

⁹⁹ Duffy, “Inventing Invention”, s. 70 vd.

Düzeltilme.

(1) Aşık Olmamanın Belirlenmesi

Bir buluş, yeni olmasına rağmen buluş basamağı gerçekleşmemişse, kamuya sunulmuş bilgiden çıkarılabilecek nitelikteyse, patentlenebilir değildir¹⁰⁰. Buluş, alışılmış yaratıcı düşünce ve uygulama sonucu elde edilebilecek bilginin ötesinde bir çözüm içermelidir¹⁰¹. Önceki buluşa çok yakın özellikler taşıyan bir buluşa patent korumasının sağlanması söz konusu değildir¹⁰². Ancak çok küçük de olsa bir ilerleme varsa ve bu ilerleme aşık değilse, buluş basamağı gerçekleşmiş olacaktır¹⁰³.

Buluşu ortaya çıkaran farklı karakterin, buluştaki mantıksal kesinti olduğu, yeni bir düşüncenin buluş olarak nitelendirilebilmesinin, onun, mantıksal çıkarımın bir parçası, sonucu olmaması ile mümkün olabileceği,¹⁰⁴ görüşü geçmişte savunulmuş olsa da,¹⁰⁵ bu şartların gözetilmesi durumunda buluş sayısının fazla olamayacağı öngörülebilir açıklıktadır. Bu nedenle, buradaki terminolojiyle, buluşun gerçekleşmiş sayılması için mantıksal çıkarımın aşık olmamasının gerekli ve yeterli olduğu düşünülebilir.

Bir dönem, buluş bilinen iki parçanın birleşmesinden oluşmuş ve buluş tarihinden önce bu iki parçanın nasıl birleştirileceği hakkında açık bir öğreti, öneri var ise, buluş aşık kabul edilmekteydi¹⁰⁶. Buluş basamağının gerçekleşip gerçekleşmediğinin

¹⁰⁰ Paul Torremans, **Holyoak and Torremans Intellectual Property Law**, 4. bs., Oxford, New York : Oxford University Press, 2005, s. 64.

¹⁰¹ Llewelyn, "European Utility Model?", s. 3.

¹⁰² J. M. Cavendish, Kate Pool, **Handbook of Copyright in British Publishing Practice**, 3. bs., London, New York: Cassell, 1993, s. 5.

¹⁰³ Jennifer Davis, **Intellectual Property Law**, Ed.: Nicola Padfield, London, Butterworths, 2001, s. 41.

¹⁰⁴ Koza v.d., "Invention and Creativity", s. 246.

¹⁰⁵ İlk olarak Venedik'te ve değişik biçimi Amerikan uygulamasında, 1850-1952, Cuno Eng'g Corp. v. Automatic Devices Corp., 314 U.S. 84, 86-87 (1941), Duffy, "Inventing Invention", s. 18.

¹⁰⁶ Federal Circuit TSM (Öğreti, Öneri, Motivasyon) testi, Steven Seidenberg, "A Murky Ruling High Court's Decision on Obviousness Leaves Patent Attorneys Scratching Their Heads", **InsideCounsel**, C: 17, S: 188, Jul 2007, s. 20, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

belirlenmesinde izlenecek çeşitli kurallar bulunsa da, buluşun aşikar olup olmadığı hakkındaki karar, artık, bu kurallarla sınırlı olarak verilmemektedir¹⁰⁷.

Buluşun tekniğin bilinen alanında kalan bilgilerden, parçalardan oluşması ve buluşta bir araya getirilen bu parçaların yine bilinen şekilde işlev görmesi durumunda, buluş aşikar sayılacaktır. Ancak buluş sahibinin buluşun aşikar olmadığını güçlü kanıtlarla göstermesi durumunda, örneğin bilinen öğreti bu parçaların bir araya getirilmesinden sakınılmasını öngörüyorsa veya ilgili alandakiler bu sorun üzerinde çalışmasına rağmen buluşun çözdüğü sorunu çözmekte başarısız olmuşsa veya buluş beklenmedik bir şekilde etkili ve güçlü teknik sonuçlar ortaya çıkarmışsa, buluşun aşikar olmadığı sonucuna varılabilecektir¹⁰⁸. İş yöntemlerinde buluş basamağının gerçekleşip gerçekleşmediğinin incelenmesinde, iş yöntemi bir bütün olarak değerlendirilecektir¹⁰⁹.

Aşikar sayılmamayı gerektiren standartların yüksek olması, önemli ilerlemeleri kolay öngörülebilir yeniliklerden ayırdığı için sosyal yönden yararlı bulunmakla birlikte, aynı zamanda, önleyici açıklamalar ile buluşun patentlenebilirliğinin engellenmesi olasılığını da artırmakta, böylece, yeniliklerin geliştirilmesine yönelik güdülerin azalmasına neden olabilmektedir¹¹⁰.

¹⁰⁷ Christopher K. Dorsey, “Isn’t It Obvious? How the USPTO Has Changed Its Evaluation of Patent Applications in Response to the KSR Decision”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 5, May 2008, s. 15, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁰⁸ Joseph Scott Miller, “Remixing Obviousness”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 2, Winter 2008, s. 252, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁰⁹ McNamara/Craddock, “Business Method Patents”, s. 108.

¹¹⁰ Gideon Parchomovsky, “Publish or Perish”, **Michigan Law Review**, C: 98, S: 4, Feb 2000, s. 931, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

(2) İncelemenin Başvuru Tarihine Göre Yapılması

Buluşun aşikar olup olmadığının belirlenmesinde, buluşa koruma sağlanması için yapılan başvurunun tarihi esas alınacaktır. Ancak, buluş başvurusu rüçhan hakkına¹¹¹ dayanıyor ise dayanılan rüçhan hakkının tarihi, rüçhan hakkı tarihinden önce buluşa koruma sağlanmasını etkilemeyen açıklamaların ya da çeşitli durumların varlığında, bunların gerçekleştiği tarih gözetilecektir.

Patent için yarışmakta olanların, patente kendilerinden önce rakiplerinin ulaşacağını düşünerek, buluşa ilişkin çalışmalarını basılı şekilde yayımlamaları durumunda, bu yayınların aşikarlık incelemesinde tekniğin bilinen durumuna dahil edilmemesi gerektiği yönündeki öneri,¹¹² genel kabul görmemiştir. Bunun nedeni, önerinin, aşikarlık incelemesine esas alınacak tekniğin bilinen durumu hakkında belirsizlik yaratacak olmasıdır.

Buluşu gerçekleştirmek için yarışan tarafların, buluşa patent verilmesini önleyici açıklama yapma stratejisi izlemelerinin uygulamada gözlemlenmediği, özellikle bazı buluş konularında, gen teknolojisinde, açıklamada bulunmanın açıklayana bir yarar getirmeyeceği gibi, rakiplerin açıklamadaki bilgi ile kendi bilgisini birleştirebileceği, bu birleşim sonucunda patentlenebilir bir buluşun ortaya çıkabileceği de dikkate alınmalıdır¹¹³.

¹¹¹ Rüçhan hakkı konusunda bkz.: II.B Rüçhan Hakkı, s. 105.

¹¹² Tun-Jen Chiang, "A Cost-Benefit Approach to Patent Obviousness", **St. John's Law Review**, C: 82, S: 1, Winter 2008, s. 104, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹¹³ Rebecca S. Eisenberg, "The Promise and Perils of Strategic Publication to Create Prior Art: A Response to Professor Parchomovsky", **Michigan Law Review**, C: 98, S: 7, Jun 2000, s. 2368, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

(3) Aşıkılık Öğretisinin Buluş Sahibinin Haklarının Sınırlarını Belirlemesi

Aşıkılık öğretisi, buluş gerçekleştirdiğini iddia edenlere patent haklarının hangi ölçüye göre tanınacağını belirlerken, aynı zamanda, buluşu ilk meydana getirenin başarısını koruyarak, buluşun aşıkar türevlerini geliştiren sonraki buluşçuların koruma elde etmesini önlemektedir¹¹⁴.

Aşık olmama şartı, buluş sahibinin haklarının sınırlarını da belirlemektedir¹¹⁵. Buluştan aşıkar olarak elde edilebilecek yeni buluşlar, önceki buluşun istemlerinde yer almak kaydıyla, koruma alanı içinde kalmış olacak, buluştan aşıkar olarak çıkarılamayacak yeni buluşlar koruma kapsamı dışında sayılacaktır. Bu sırada ortaya çıkan tekniğin bilinen durumundaki gelişmeler de buluş sahibinin lehine dikkate alınacaktır. Diğer bir deyişle, sonraki buluşun aşıkar olup olmadığı incelenirken, korunmakta olan önceki buluş ile tekniğin bilinen durumunun son hali bir bütün olarak kabul edilecektir.

(4) Ticari Başarının Buluşun Aşık Sayılmamasını Gerektirmemesi

Buluşun tekniğin bilinen durumundan kolayca çıkarılabilir (anlaşılabilir) olmaması şartı ile güvence altına alınmak istenen, tekniği bir ölçüde geliştiren ancak tekniğin bilinen durumundan kolayca çıkarılabilir nitelikteki buluşlara, kamu yararı düşüncesiyle, inhisari hak tanınmasının önlenmesidir¹¹⁶.

¹¹⁴ Duffy, “Inventing Invention”, s. 14; WIPO, **WIPO Intellectual Property Handbook**, s. 20.

¹¹⁵ Duffy, “Inventing Invention”, s. 16.

¹¹⁶ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 320.

Aşıkılık öğretisinin en önemli işlevi, yeni koşullara göre ve dış etkenlerin olağan sonuçları doğrultusunda geliştirilen, ekonomik açıdan önemli olmasına rağmen aşık sayılan buluşlara (yeniliklere) patent verilmesini engellemektir¹¹⁷.

Bazen ticari başarı yararlı bir buluş basamağı göstergesi olabilmektedir, yönündeki görüş,¹¹⁸ buluşun ticari başarısının, tek başına, buluş basamağını gerçekleştirebileceği anlamına gelmemektedir. Ticari başarının veya benzeri olguların buluş basamağının varlığını destekleyici kabul edilebilmesi için başvuru sahibinin, başarının nedeninin satış, tanıtım ve reklam kaynaklı değil, buluşun teknik özelliklerinden doğduğunu iddia etmesi ve kanıtlanması gerekmektedir¹¹⁹.

Buluş ekonomik değerine rağmen aşık ise, buluş sahibinden önce başkalarınca buluşun neden geliştirilmediği veya patentlenmediği sorusunun yanıtı, buluşun gerçekleştirilmesinden hemen önce oluşan önemli olayların, bu buluşu (yeniliği) kolay gerçekleştirilebilir veya daha değerli hale getirmiş olduğudur¹²⁰.

Aşık olmama (buluş basamağı) kavramı bir gelişme ya da ilerleme içermekteyse de, teknik gelişmeyi, ilerlemeyi, buluşun aşık olmaması ile eşit saymak doğru değildir¹²¹. Diğer bir deyişle, teknik gelişmenin, ilerlemenin varlığı, buluş basamağının gerçekleştirilmiş olduğu sonucunu doğurmamaktadır.

Aşıkılık öğretisi gelişim sürecinin gösterdiği üzere, buluşların ekonomik verimliliğinin etkisi, uzun dönemde, yasa yapıcılar, danışmanlar, avukatlar, hakimler

¹¹⁷ Duffy, "Inventing Invention", s. 12.

¹¹⁸ Bainbridge, **Cases and Materials**, s. 201.

¹¹⁹ JPO, **Revised Examination Guideline**, JPO, 2000, Novelty, Inventive Step, s. 22, (Çevrimiçi) http://www.jpo.go.jp/iken_e/pdf/feedback_120530_2.pdf, 30 Eylül 2012.

¹²⁰ Duffy, "Inventing Invention", s. 13.

¹²¹ Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 257. Yaratıcı aktivitenin değerinin, insanoğlunun ihtiyaçlarını ne oranda giderdiğiyle ve toplumca erişilebilir olduktan itibaren ne kadar süreyle geçerliliğini koruduğuyla ölçüleceğine ilişkin görüş (Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 45), tekniğin bilinen durumunun aşılmasında belirleyici değildir.

Düzeltilme.

ve ilgili kişiler üzerinde ekonomik verimliliği dikkate alan görüşler oluşturma, benimseme yönünde baskı oluşturmaktadır¹²².

b) Uzman Kriteri

Buluşun aşikar olup olmadığı, buluş basamağının varlığı, buluş konusunun ilgili olduğu teknik alandaki bir uzmanın incelemesi sonucunda belirlenecektir. Bu ölçütün kişiye bağlılığı nedeniyle, buluşun aşikar sayılıp sayılmayacağı belirlenmesi sürecindeki subjektifliğin önlenmesinin mümkün olmadığını¹²³ belirtmek gerekecektir.

Bir dönem, buluş eğer herhangi bir teknisyene kendisini doğal olarak gösteriyorsa ve buluşun yararı, genel bilgi ve deneyim açısından da böyle ise, buluş aşikar kabul edilmekteydi¹²⁴.

Buluş basamağının belirlenmesinin yüksek teknoloji alanlarında daha zor olabileceği, sıradan bir kişiye mucizevi görünen bir buluşun, o alandaki uzman tarafından sıradan, açık bir teknik çözüm şeklinde değerlendirilebileceği savunulmaktadır¹²⁵.

Buluş basamağının gerçekleştirildiğini belirleme işlevini göreceк buluş konusunun ilgili olduğu teknik alandaki uzmanın taşınması gereken uzmanlık derecesine ilişkin açık ölçütler ortaya konulmuş değildir¹²⁶. Bu kişinin, ilgili alandakilerin en iyisi

¹²² Duffy, "Inventing Invention", s. 5.

¹²³ Chiang, "Patent Obviousness", s. 40.

¹²⁴ 1889'da, Day v. Fair Haven & Westville Ry. Co., 132 U.S. 98, 102 (1889) davasında, Melvin C. Garner, Jeffrey I.D. Lewis, Melissa Mandrgoc, "Brief of American Intellectual Property Law Association as Amicus Curiae Supporting Respondents", (Çevrimiçi) http://www.patentlyo.com/patent/AIPLA_20KSR_20BRIEF_2DFINAL.pdf, 30 Eylül 2012.

¹²⁵ Torremans, **Intellectual Property Law**, s. 65.

¹²⁶ Buluş basamağının belirlenmesinde buluşun aşikar olup olmadığı incelemesini yapacak uzmanın o alandaki diğer uzmanların hakemliğinde en az beş yayınının bulunması standardının aranması gerektiği yönündeki önerisi için bkz.: Brian Kahin, "A Possible Higher Standard of Nonobviousness", (Çevrimiçi) <http://www.ftc.gov/os/comments/intelpropertycomments/>

olması beklenmeyecek, ortalama bir uzman niteliğinde algılanması yerinde olacaktır¹²⁷.

Buluş konusunun ilgili olduğu teknik alandaki uzmanın, buluş geliştirebilmek için gerekli sayılabilecek çeşitli nitelikleri taşıması beklenmemelidir¹²⁸. Ancak, bu kişi, sıradan insanların yaratıcılığına sahip olmalı, tekdüze bir robot gibi de algılanmamalıdır¹²⁹.

Uzmanın, aşık bir şekilde aynı teknik çözüme varabileceğinin kabulü için, tekniğin bilinen durumunun parçası haline gelmiş teknik çözümün içerdiği bilginin açıklandığı tarihte, bu çıkarımı gerçekleştirebilecek yetkinlikte olması gerekecektir. Uzmanın daha sonra edindiği ek bilgilerle buluşta yer alan teknik kurala ulaşabilir hale gelmesi dikkate alınmayacaktır¹³⁰.

İlgili alanda uzman kişiyi, tek bir birey değil, farklı teknik alanlarda uzman olan kişilerden oluşan bir takım halinde düşünmek de gerekebilecektir¹³¹. Bu düşünce, özellikle, buluş konusunun birden fazla teknik alan ile ilgili boyutlarının bulunması durumunda geçerli olacaktır.

3. Sanayiye Uygulanabilirlik

Sanayiye uygulanabilirlik, buluşun değil, buluşa koruma sağlanmasının bir şartıdır¹³². Buluşun sanayiye uygulanabilirliği, buluşun tarım dahil sanayinin herhangi bir

kahin.htm, 30 Eylül 2012.

¹²⁷ WIPO, **WIPO Intellectual Property Handbook**, s. 20.

¹²⁸ Bainbridge, **Cases and Materials**, s. 201.

¹²⁹ Anthony McLeod Kennedy, “Opinion of the Court, KSR International Co. v. Teleflex Inc. et al., Supreme Court, No. 04–1350, April 30, 2007”, (Çevrimiçi) <http://www.law.cornell.edu/supct/html/04-1350.ZO.html>, 30 Eylül 2012.

¹³⁰ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 79. Eserde, bu açıklama yeniliğe yönelik olarak yapılmakta ise de, bu yorum, kanımızca, buluşun aşık olup olmaması konusunda geçerli kabul edilmelidir.

¹³¹ JPO, **Revised Examination Guideline**, s. 13.

¹³² Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 49.

dalında uygulanabilir ya da üretilebilir olması, diğer bir deyişle somut hale getirilebilmesi anlamına gelmekte, üretimin ya da kullanımın verimli bulunması gerekmemektedir¹³³. Buluşun sanayiye uygulanabilir olması, o buluşun niteliği itibariyle sanayide elde edilebilmesi yahut bir çalışma aracı olarak kullanılabilmesi demektir¹³⁴.

Sanayi, hammaddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü olarak tanımlanmaktadır¹³⁵. Patent hukuku anlamında sanayi, hammadde üretimiyle ilgili madencilik, diğer yeraltı zenginliklerinin elde edilmesi, tarım, bahçecilik, balıkçılık, avcılık ve benzeri alanları,¹³⁶ her türlü ürün ve dolaylı olarak hizmet üretimini kapsayabilmektedir.

Buluşun uygulanma alanı, buluş sahibinin aklındakinden farklı bir sanayi dalı da olabilecek; bu durumda buluş, sanayiye uygulanabilir kabul edilecektir¹³⁷.

Buluş konusunun her defasında elle yapımı gerektiren bir üründe somutlaşması, buluşun sanayiye uygulanabilirliğine engel değildir¹³⁸. Çünkü buluş konusunun tarım dahil sanayinin herhangi bir dalında sadece kullanılabilir olması bile sanayiye uygulanabilirlik için yeterlidir. Bununla birlikte, elle yapılması gereken bir ürünün daha sonra, üretim teknolojilerinin gelişmesiyle makinelerce üretilmesi de mümkündür.

Buluş konusunun somutlaştığı ürün çalışmıyorsa, herhangi bir işlev görmüyorsa,

¹³³ Milton Wright, **Inventions, Patents and Trade-Marks: Their Protection and Promotion (A Revision and Enlargement of Inventions and Patents)**, 2. bs., 3. bsk., York, McGraw-Hill Book Company, 1933, s. 26; Taylor/Silberston, **The Economic Impact of the Patent System**, s. 7; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 546.

¹³⁴ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 49; Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 58.

¹³⁵ Türk Dil Kurumu, "Sanayi", **Güncel Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi) <http://www.tdk.gov.tr>, 30 Eylül 2012.

¹³⁶ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 67.

¹³⁷ Torremans, **Intellectual Property Law**, s. 78.

¹³⁸ Karşı görüş için bkz.: Birant Esinoğlu, "Patentlerin Uluslararası Araştırması", (Çevrimiçi) <http://www.marmarapatent.com.tr/content/view/104/44/lang,tr/>, 30 Eylül 2012.

buluşun sanayiye uygulanabilir olduğundan söz edilemeyecektir¹³⁹. Buluşun akla uygun bir kullanımı yoksa, sanayiye uygulanabilir olmadığı görüşü,¹⁴⁰ bu değerlendirme subjektif bir yargı belirttiği, buluş konusunun somutlaştığı ürünün işlevinin o sırada akla makul bir kullanımı bulunmasa bile, daha sonra böyle bir kullanım olasılığı ortaya çıkabileceği için yerinde değildir.

Sanayiye uygulanabilirlik şartı nedeniyle buluş sahibinin yapacağı hazırlık çalışmaları ve değerlendirmeler, buluşu için hangi aşamada ve ne zaman başvuru yapması gerektiğini belirlerken buluş sahibine fikir verecektir¹⁴¹.

E. Faydalı Model Belgesi

1. Korumanın Konusu

Faydalı modelin uluslararası kabul gören bir tanımı bulunmamakta, faydalı model, ülkeden ülkeye farklı şekilde açıklanmaktadır¹⁴². Faydalı model, tekniğin bilinen düzeyini aşmayan; ancak mevcut haline de dahil olmayan, bu yönüyle yeni olarak nitelendirilebilen ve sanayiye uygulanabilir buluş biçiminde tanımlanabilir.

Faydalı model, buluş basamağı düzeyinin düşük olmasıyla tanınan, pratik çözümlere yönelen, yarar ve kolaylık sağlayıcı, sanayide uygulama alanı bulan küçük buluş biçiminde¹⁴³ veya araç, gereç ya da bir makinenin iş görme gücünü artıran, zaman

¹³⁹ Bainbridge, **Cases and Materials**, s. 212.

¹⁴⁰ A.y.

¹⁴¹ Torremans, **Intellectual Property Law**, s. 64.

¹⁴² Uma Suthersanen, Graham Dutfield, "Utility Models and Other Alternatives to Patents", **Innovation without Patents Harnessing the Creative Spirit in a Diverse World**, Ed.: Uma Suthersanen, Graham Dutfield, Kit Boey Chow, 2. bs., Edward Elgar Publishing, internet resource, 2007, s. 18, (Çevrimiçi) <http://books.google.com.tr>, 30 Eylül 2012.

¹⁴³ Dikicioğlu, "Faydalı Model ve Patent Davalarında Bilirkişilik", s. 200.

tasarrufu sağlayan ya da pratik olarak kullanılabilen buluş olarak da tarif edilmektedir¹⁴⁴.

Faydalı model için ek şart olarak faydalı modelin üç boyutlu olmasını, bir üründe somutlaşmasını arayan görüşler¹⁴⁵ ileri sürülmüştür. Buluşun bir üründe somutlaşmasının üç boyutluluğu gerçekleştirdiği dikkate alındığında, bu şart, buluşun somutlaştığı ürünün katı halde bir madde olması; sıvıların, kimyasal ve formu bulunmayan diğer maddelerin, usullerin faydalı model kapsamında bulunmaması düşüncesinin uzantısı olarak anlaşılmalıdır.

Faydalı modelin bir üründe somutlaşması, faydalı modelin şekilsel, görünümsel özellik taşıdığı anlamında değildir¹⁴⁶. Faydalı model, üzerinde somutlaştığı eşyanın işlevi ile ilgilidir.

Faydalı modelin, küçük buluş, küçük patent, kısa süreli patent, ikinci katman koruma benzeri çeşitli şekillerde adlandırıldığı,¹⁴⁷ basit formüllere ve ilkelere dayanan, bazı

¹⁴⁴ Ali Sait Yüksel, **Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know-How) Sözleşmesi Hukuku**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları, 1989, s. 73. Genelde makinelerle ilgili küçük yeniliklere uygun olduğu yönünde bkz.: Carlos María Correa, **Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights : A Commentary on The TRIPS Agreement**, Oxford, Oxford University Press, 2007, s. 36.

¹⁴⁵ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 735; Mustafa Ateş, **Fikri Hukukta Eser**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007, s. 443.

¹⁴⁶ Brad Sherman, Lionel Bently, **The Making of Modern Intellectual Property Law [electronic resource] : The British experience, 1760-1911**, Cambridge, New York : Cambridge University Press, 1999, s. 194.

¹⁴⁷ Yüksel, **Patent ve Lisans**, s. 73; Llewelyn, “European Utility Model?”, s. 1; Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 130; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 731; Ateş, **Fikri Hukukta Eser**, s. 443; Dikicioğlu, “Faydalı Model ve Patent Davalarında Bilirkişilik”, s. 200; Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 23. Cahit Suluk, “AB ve Türk Hukukunda Faydalı Modellerin Korunması (I)”, **FMR**, Ankara, Ankara Barosu Yayını, C. 2, S. 1, 2002, s. 54. Burak Ongan, **Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 22; Boztosun, “Utility Models”, s. 429. Diğer adları; bebek patent; Torremans, **Intellectual Property Law**, s. 160; altı yıl patenti; Proposal for a European Parliament and Council Directive Approximating the Legal Arrangements for the Protection of Inventions by Utility Model, 16.12.1997, s. 23, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/model/util_en.pdf, 30 Eylül 2012; kısa dönemli patent, yenilik patenti, faydalı belge; Jorda, “Utility Models”, s. 4; faydalı yenilik; Uma Suthersanen v.d., “Would Singapore Benefit from a Utility Model Regime? An Empirical Study”, **Singapore Intellectual Property Academy**, Apr 2005, s. 4, (Çevrimiçi) <http://www.ipacademy.com.sg>, 30 Eylül 2012.

sorunları gideren teknik çözümler olarak açıklandığı da görülmektedir¹⁴⁸. Bu koruma farklı adlar ile anılsa da, en çok kullanılanı faydalı modeldir¹⁴⁹.

Burada sözü edilen formüllerin ve ilkelerin basit oluşunu, bunların tekniğin bilinen durumunu aşacak nitelikte sayılmaması, şeklinde anlamak gerekecektir. Bu nedenle, faydalı modele esas olan fikri ürünün son derece karmaşık formüllere ve ilkelere dayanması, bu formüllerin ve ilkelerin tekniğin bilinen durumunu aşmaması kaydıyla, mümkündür.

Faydalı model niteliğindeki buluşlara, insan vücuduyla temas ettikten sonra ölçülen sıcaklık değişimine göre akıtılacak suyun sıcaklığını ayarlayabilen banyo tesisatı; otomobillerde, insan bedeniyle temas halindeki noktalardan alınan sıcaklık değerlerine göre çalışan çok fonksiyonlu ısıtma-soğutma sistemleri; bulunduğu ortamdaki aydınlatmaya ve yayın içeriğine göre, parlaklığını, çözünürlüğünü ve diğer görüntü özelliklerini donanım destekli olarak değiştirebilen sunum cihazları örnek gösterilebilir.

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde, birden fazla teknolojinin iç içe girdiği, birleştirilerek kullanıldığı görülecektir. Bu teknolojilerin bir araya getirilmesi fikrinin tekniğin bilinen durumundan kolayca çıkarılabilir sayılması halinde, tekniğin bilinen durumu aşılmamış olduğu için, bu yeni teknik çözümlere patent koruması verilemeyecektir. Öte yandan, aranılan diğer özellikleri taşıması halinde, bu çözümlerin, faydalı model koruması için gereken şartlara sahip olduğu söylenebilecektir.

¹⁴⁸ Bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 15; Hamdi Yasaman, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku : Fikir ve Sanat Eserleri Endüstriyel Tasarımlar Patentler ile İlgili Makaleler Hukuki Mütalaalar Bilirkişi Raporları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s. 379. Buluş basamağını aşmadığından patent korumasından mahrum kalınması düşüncesi için bkz.: Cahit Suluk, **Yeni Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Telif Hakları ve Korsanlıkla Mücadele**, İstanbul, Hayat Yayıncılık, 2004, s. 31.

¹⁴⁹ Jorda, "Utility Models", s. 4.
Düzeltilme.

2. Korumanın Tarihsel Gelişimi

Faydalı modele sağlanan koruma ile patent koruması karşılaştırıldığında, bu korumanın daha kısa bir geçmişe dayandığı ortaya çıkmaktadır. İlk faydalı model yasınının 1843'te İngiltere'de kabul edilmiş olduğu belirtilmektedir¹⁵⁰. Aynı şekilde, bu korumanın uluslararası anlaşmalara girmesi de daha sonra gerçekleşmiştir¹⁵¹.

Paris Sözleşmesi,¹⁵² sınai mülkiyet korumasının konusunu, patentler, faydalı modeller, sınai resim veya modeller, markalar (fabrika, ticaret, hizmet markaları), ticaret unvanları, menşe adları ve mahreç işaretleri, haksız rekabetin önlenmesi olarak göstermektedir¹⁵³.

Paris Sözleşmesi, faydalı modelin tanımını ve kapsamını belirtmemekle birlikte, faydalı modele ilişkin hükümler içermekte; TRIPS'de faydalı modelden açıkça söz edilmemekte, Paris Sözleşmesi'ne yapılan referansın faydalı modeli de kapsadığı kabul edilmekte; ancak bu kabul faydalı model uygulamasını zorunlu kılmamakta,¹⁵⁴

¹⁵⁰ Reichman, "Legal Hybrids", s. 2455. Bu yasa 1883'te yürürlükten kaldırılmıştır; a.e. Farklı görüş, faydalı modellere ilişkin ilk yasanın Alman kökenli, 1 Ekim 1891 tarihli Kullanma Modeli Yasası olduğu yönündedir; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 727; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 8.

¹⁵¹ Faydalı model ile ilgili hükümlerin Paris Sözleşmesine eklenmesine ilişkin bkz.: Gülsen Güneş, **Türk Hukukunda Entelektüel Sınai Haklar ve Vergilendirilmesi**, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1997, s. 26.

¹⁵² Sınai Mülkiyetin Himayesine Mahsus Milletlerarası Bir İttihat İhdas Edilmesine Dair 20.3.1883 tarihli Sözleşme. Türkiye Cumhuriyeti bu Sözleşmenin 6 Kasım 1925 tarihli La Haye değişikliklerine 15 Mayıs 1930 tarihli ve 1619 sayılı Kanunla, 21 Ağustos 1930 tarihinde katılmış; 2 Haziran 1934 tarihinde Londra'da yapılan değişiklikler 30.1.1957 tarihli ve 6894 sayılı Kanunla onaylanmış (RG 07.02.1957, sayı: 9529); 31 Ekim 1958 tarihinde Lizbon'da ve 14 Temmuz 1967'de Stockholm'da yapılan değişikliklere, 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3. maddesine göre Bakanlar Kurulu'nun 8.8.1975 tarihli, 7/10464 sayılı kararı (RG 20.11.1975, sayı: 15418) ile 1. – 12. maddelerine çekince koyarak katılmış; Bakanlar Kurulu'nun 29.7.1994 tarihli, 94/5903 sayılı kararı (RG 23.09.1994, sayı: 22060) ile bu çekinceler kaldırılmıştır. Sözleşmenin 13.-30. maddeleri 16 Mayıs 1976 tarihinde, 1.-12. maddeleri 1 Şubat 1995 tarihinde Türkiye'de yürürlüğe girmiştir. Paris Sözleşmesi'ne taraf olan ülke sayısı 174 olarak gösterilmektedir; WIPO, "Statistics: Paris Convention for the Protection of Industrial Property" (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/treaties/en/statistics/StatsResults.jsp?treaty_id=2&lang=en, 30 Eylül 2012.

¹⁵³ Burada sözü edilen sınai resim veya modeller, endüstriyel tasarımlar olarak değerlendirilmelidir.

¹⁵⁴ Correa, **Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights**, s. 36. Düzeltme.

1971 Strasburg Anlaşması ve PCT¹⁵⁵ faydalı modeli kapsamaktadır¹⁵⁶. Avrupa Patent Sözleşmesi'nde¹⁵⁷ faydalı model belgesinden söz edilmekteyse¹⁵⁸ de, Sözleşme'de faydalı model koruması sağlanması düzenlenmemektedir.

Bilgi ağırlıklı ürünlerin gelişimi, dünya fikri mülkiyet sistemini hazırlıksız yakalamıştır. Rekabet şartlarının, öncü zaman aralığının¹⁵⁹ ve tersine mühendisliğin uygulanma süresinin uzunluğunun, bilgi ağırlıklı ürünlerin gelişimden kaynaklanan sorunları kendiliğinden çözeceği düşünülmüşse de, öncü zaman aralığının ve tersine mühendisliğin uygulanma süresinin gittikçe kısalması, çözüm beklentisini boşa çıkartmıştır. Bu duruma tepki olarak, yeni teknolojilerin geleneksel koruma kapsamındaki konular içinde ele alınabileceği düşünülerek uluslararası minimum koruma standartları düşürülmeye veya yeni karma teknelci haklar tanınmaya başlanmıştır¹⁶⁰.

Patent korumasından yararlanamayan, patent hukuku anlamında buluş basamağını aşmamakla birlikte tekniğin bilinen durumuna artı değer katan fikirlerin, faydalı model mevzuatıyla koruma altına alındığı görüşü savunulmaktadır¹⁶¹. Burada sözü edilen artı değeri, buluşun yenilik şartını yerini getirmesinin sonucu olarak algılamak gereklidir.

¹⁵⁵ Patent İşbirliği Antlaşması (PCT). Türkiye Cumhuriyeti, 19 Haziran 1970 tarihinde Washington'da imzalanan, 2 Ekim 1979 ve 3 Şubat 1984 tarihlerinde üzerinde değişiklik yapılan bu Antlaşmaya, katılmanın uygun bulunduğu 7.7.1995 tarihli ve 4115 sayılı Kanuna (RG 12.7.1995, sayı: 22341) ve 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3. maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nun 5.1.1996 tarihinde 96/7772 sayılı kararı (RG 8.2.1996, sayı: 22548 Mükerrer) ile katılmıştır.

¹⁵⁶ Suthersanen/Graham, "Utility Models and Other Alternatives to Patents", s. 20 vd.

¹⁵⁷ Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC), Türkiye Cumhuriyeti, 5 Ekim 1973 tarihinde Münih'de imzalanan ve 21 Aralık 1978, 17 Aralık 1991, 13 Aralık 1994, 20 Ekim 1995 ve 5 Aralık 1996 tarihlerinde değiştirilmiş olan bu Sözleşmeye katılmanın uygun bulunduğu 27.1.2000 tarihli ve 4504 sayılı Kanun (RG 29.1.2000, sayı: 23948) uyarınca Bakanlar Kurulu'nun 2000/842 sayılı kararı (RG 12.7.2000, sayı: 24107 Mükerrer) ile katılmıştır.

¹⁵⁸ EPC m. 87'de ve m. 140'ta faydalı model belgesinden söz edilmekte; EPC m. 66, 124, 135, 137 ve 139 hükümlerinin faydalı model belgesi için de uygulanacağı belirtilmektedir.

¹⁵⁹ Öncü zaman aralığı, bir ürünün piyasaya sürülmesinden, bu ürünün ilk üreticisi dışında başkaları tarafından üretilebilir hale gelmesine kadar geçen zaman olarak düşünülmelidir.

¹⁶⁰ Reichman, "Legal Hybrids", s. 2557.

¹⁶¹ Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması I", s. 56.

Düzeltilme.

Faydalı model korumasının öncelikli işlevi, faydalı modeli gerçekleştirene yapay öncü zaman aralığı tanıyarak, ticari sır koruması ile olağan şartlarda kısa sürecek bu dönemi uzatmaktır¹⁶². Faydalı model koruması ile ilgili yasalar, bu nedenle, yeni teknolojiler için geliştirilen çok sayıda karma koruma çözümünün habercisi olmuştur¹⁶³.

Patent verilmesi sürecinin uzunluğu ve yüksek maliyeti nedeniyle faydalı model korumasının gerekebileceği,¹⁶⁴ bu koruma biçiminin, patent korumasına göre daha esnek ve az külfetli olduğu,¹⁶⁵ yaratıcılık düzeyi daha düşük ve kısa ömürlü buluşlar için uygun olduğu ileri sürülmüştür¹⁶⁶. Görece daha basit ve ucuz bir şekilde elde edilen faydalı model korumasının geçerlilik süresi, patent korumasına oranla daha kısadır¹⁶⁷.

Faydalı model korumasına özellikle gelişmekte olan ülkelerde gerek duyulduğu, küçük buluş sahiplerinin faydalı model belgesi alma olanağı ile özendirilmesinin yerinde olduğu; böylece küçük buluşların koruma altına alınmasının ve sanayiye kazandırılmasının sağlanacağı yönünde görüşler bulunmaktadır¹⁶⁸.

¹⁶² Reichman, "Legal Hybrids", s. 2459.

¹⁶³ A.y.

¹⁶⁴ Karl F. Jorda, "Utility Models: The Panacea for Our Broken Patent System", **Franklin Pierce Law Center: Germeshausen Center Newsletter**, Winter/Spring 2007, s. 4, (Çevrimiçi) <http://www.fplc.edu/assets/pdf/germeshausen-newsletter-07-ws.pdf>, 30 Eylül 2012. Faydalı model korumasının patente göre düşük maliyetle elde edilebilmesi, bu korumaya gerek duyulmasında anahtar rol oynamaktadır; Llewelyn, "European Utility Model?", s. 3.

¹⁶⁵ Philip Leith, "Software Utility Models and SMEs", **The Journal of Information, Law and Technology (JILT)**, C: 2000, S: 2, 2000, (Çevrimiçi) http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2000_2/leith1, 30 Eylül 2012.

¹⁶⁶ Jonathan Westwell, Don Jerrard, Harry Small, "EU Developments in IP, IT and Telecommunications Law", **Computer Law & Security Report**, C: 17, S: 1, Jan 2001, s. 53, (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com/science>, 30 Eylül 2012. WIPO, **Understanding Industrial Property**, s. 8.

¹⁶⁷ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 131.

¹⁶⁸ Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 24. Fikri mülkiyet haklarının tanınmasının ve korunmasının özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaratacağı etkiler hakkında bkz.: William Lesser, "The Effects of Trips-Mandated Intellectual Property Rights on Economic Activities in Developing Countries", s. 21, (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/about-ip/en/studies/pdf/ssa_lesser_trips.pdf, 30 Eylül 2012.

Fikri mülkiyet haklarının ekonomik gelişmeyi olumlu yönde etkilediği; ancak bu sonucun başka etkenlere bağlı olarak ortaya çıktığı, bu hakların tek başına teknoloji geçişini cesaretlendirmekte yeterli olmadığı, fikri mülkiyet haklarının daha geniş politikalar ile desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu politikalar arasında insan kaynaklarının geliştirilmesi, uzmanlaşma, kurumsallaşmanın hızlandırılması, yerli pazarlarda saydam, ayrımcılık yapılmayan, etkili bir rekabet ortamının oluşturulması bulunmaktadır¹⁶⁹.

Diğer taraftan, gelişmekte olan ülkelerde fikri mülkiyet haklarının daha güçlü hale getirilmesi, dünya genelinde yeniliklerin artmasında geçici bir etki yaratırken, uzun vadede taklitlerdeki sürekli azalma nedeniyle teknoloji transferine zarar vermiştir¹⁷⁰. Yapılan deneysel çalışmalarda, fikri mülkiyet haklarının güçlendirilmesinin yerel buluşların geliştirilmesini kısa veya orta vadede artırdığına ilişkin çok az gösterge elde edildiği görüşü de savunulmaktadır¹⁷¹.

Faydalı model korumasının zamanla özünün bozulması, koruma süresinin uzaması, patent benzeri güçlü koruma sağlaması, şekle bürünmüş işlevsel çözümlerdeki küçük ilerlemelerden, neredeyse tüm buluşları kapsar hale dönüşmesi; buluş basamağı gerçekleştirilmeksizin patent benzeri bir koruma düzeninin oluşturulmasından kaynaklanan ekonomik çelişkileri kurumsallaştırmıştır¹⁷².

¹⁶⁹ Keith E. Maskus, "Intellectual Property Rights and Economic Development", **Case Western Reserve Journal of International Law**, C: 32, S: 2, Spc. Sup. 2000, s. 502, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁷⁰ Carmelo Pierpaolo Parello, "A North-South Model of Intellectual Property Rights Protection and Skill Accumulation", **Journal of Development Economics**, C: 85, S: 1-2, February 2008, s. 272, (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁷¹ Lee G. Branstetter, "Do Stronger Patents Induce More Local Innovation?", **Journal of International Economic Law**, C: 7, S: 2, Jun 2004, s. 369, (Çevrimiçi) <http://jiel.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

¹⁷² Reichman, "Legal Hybrids", s. 2459.

3. Korumanın Hukuki Niteliği

Faydalı model, fikri mülkiyet hukuku kapsamında korunmakta, faydalı model sahibine fikri mülkiyet hakkı tanınmaktadır. Faydalı model koruması, patent ağırlıklı olmak üzere, patent ile fikir ve sanat eserleri karışımı, karma bir sınai mülkiyet koruması olarak görülmektedir¹⁷³.

Faydalı model konusu buluş, sınai mülkiyet kapsamında yer alan, maddi olmayan bir değerdir. Maddi olmayan değerlerin¹⁷⁴ sahibine de, eşya üzerindeki mülkiyet hakkı sahibine tanınan haklar¹⁷⁵ ve koruma benzeri, mutlak hak niteliğinde, herkese karşı ileri sürülebilen haklar tanınmıştır¹⁷⁶.

Fikir ürünleri üzerindeki haklar, sağladıkları kapsamlı ve tekelci yetkiler nedeniyle mülkiyet hakkına benzetilmektedir¹⁷⁷. Ancak mülkiyet hakkı süreyle sınırlı olmayıp devamlı olduğu halde, maddi olmayan değerler üzerindeki haklar belirli bir süreyle sınırlıdır. Maddi mallar üzerindeki hakların sadece maddi yönü olduğu halde, maddi olmayan değerler üzerindeki hakların, mali ve manevi haklar olmak üzere iki ayrı yönü bulunmaktadır. Maddi mallar üzerindeki mülkiyet hakkı üçüncü kişiye devredildiğinde, devreden kişinin söz konusu mal üzerinde hiçbir tasarruf yetkisi

¹⁷³ Reichman, “Legal Hybrids”, s. 2455. Faydalı modellerin, fikri ürünlerin sınıflandırılmasında kesin bir ayrıma gidilemeyeceğine örnek oluşturduğu, bazı devletlerde sınai mülkiyet çerçevesinde, bazı ülkelerde telif hakkı olarak; bir takım ülkelerde de karma bir ürün olarak kabul edilmiş olduğu yönünde bkz.: Hirsch, **Fikri Say**, s. 107.

¹⁷⁴ Maddi olmayan mallar (değerler), insan aklının ve iradesinin yarattığı şeylerdir; Bilge, **Hukuk Başlangıcı**, s. 220. Düşünsel ürünler, eşyadan farklı olarak, maddi olmayan mal niteliğindedir; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 205.

¹⁷⁵ Aynı hakları diğer mutlak haklardan ayırmaya yarayacak unsur, aynı hakkın konusunun eşya olmasıdır. Bu yönü ile aynı haklar, fikri haklardan kolayca ayırt edilir; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku: Zilyedlik-Tapu Sicili, Menkul ve Gayrimenkul Mülkiyeti, Kat Mülkiyeti, Sınırlı Aynı Haklar**, Yenilenmiş ve mevzuata uyarlanmış 15. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2012, s. 20.

¹⁷⁶ Tamer İnal, “Maddi Varlığı Bulunmayan Bağımsız Hukuki Değerlere İlişkin Mutlak Hakkın Unsurları”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, S. 47-48, Kazancı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 58.

¹⁷⁷ Şafak N. Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku (Mevzuat Eklidir)**, 3. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 30.

Düzeltilme.

kalmadığı halde, maddi olmayan değerler üzerindeki maddi hakların başkasına devredilmesi halinde, eser veya buluş sahibinin manevi hakları devam etmektedir¹⁷⁸.

Faydalı model, buluş hakkında münhasır koruma sağlayan tescilli bir hak olarak da tanımlanmakta,¹⁷⁹ faydalı modelin, teknik ilerlemelere ikincil¹⁸⁰ düzeyde yasal koruma işlevi gördüğü düşünülmektedir¹⁸¹. Faydalı model belgesi ve faydalı model belgesi başvurusu, faydalı model belgesinden doğan haklar yönünden kurucu niteliktedir¹⁸².

4. Korumanın Türkiye'deki Görünümü

Türkiye'de faydalı model koruması sağlayan ilk düzenleme PatKHK'dir. PatKHK m. 154'te, m. 156'ya göre yeni ve m. 10 anlamında sanayiye uygulanabilen buluşların, faydalı model belgesi verilerek korunacağı belirtilmektedir. PatTas¹⁸³ m. 132'de ise, yeni, tekniğin bilinen durumu dikkate alındığında ilgili olduğu teknik alandaki bir uzmana göre çok aşikar olmayan ve sanayiye uygulanabilir olan buluşların faydalı model verilerek korunacağı öngörülmektedir.

¹⁷⁸ Öztrak, **Fikir ve Sanat Eserleri**, s. 3-4. Malikin mülkiyet konusu üzerinde manevi hakları bulunmadığı halde, fikri hakların önemli bir kısmını manevi hakların oluşturduğuna; mülkiyet hakkı devredildikten sonra eski malikin mülkiyet konusu mal üzerinde hiçbir yetkisi kalmadığı halde, fikir ürünleri üzerindeki haklardan sadece mali nitelikte olanların devredilebileceğine ve manevi hakların devirden sonra da yaratıcı eser sahibinde kalacağına ilişkin bkz.: Erel, **Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 30. Fikri haklar, mali yönleri ile malvarlığı hakları, manevi yönleri ile kişilik hakları arasında yer alır; Oğuzman/Barlas, **Medeni Hukuk**, s. 159; Fikri haklar, hak sahibinin doğrudan doğruya sahip olduğu hakların olması nedeniyle, bağımsız hak şeklinde nitelendirilmektedir; a.e. s. 173-174. Fikri hakları aynı haklardan ayıran bir başka fark, kamu yararı nedeniyle fikri hakların sıkı süre sınırlamalarına bağlı olmasıdır; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 205.

¹⁷⁹ B. Bahadır Erdem, **Fikri Hukukta Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2003, s. 30.

¹⁸⁰ Patent korumasının asıl koruma türü olduğu anlamında.

¹⁸¹ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 130. Faydalı model korumasının patent korumasını tamamlar nitelikte olduğu; Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması I", s. 54.

¹⁸² Faydalı model belgesinin, faydalı model belgesini koruyan hukuk düzeni bakımından kurucu olduğuna ilişkin; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 34.

¹⁸³ Patent ve Faydalı Model Kanunu Tasarısı, Başbakanlığa gönderilen 17.04.2009 tarihli metin, (Çevrimiçi) http://www.tpe.gov.tr/dosyalar/taslaklar/Patent_Kanun_Taslagi.pdf, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

Faydalı model belgesine ilişkin ülkemizdeki düzenlemelerin, Almanya ve Japonya uygulamalarından esinlendiği düşünülmektedir¹⁸⁴.

Buluşun, teknik anlamda ilerleme sayılan bir çözüm üretebilmesi ile söz konusu olabileceği; teknik anlamda ilerlemenin, tekniğin bilinen durumunun aşılması anlamına geldiği; Kararnamede açıkça belirtilmemiş olsa bile, faydalı model için de tekniğin bilinen durumunun aşılmasının aranması gerekeceği görüşü,¹⁸⁵ yerinde değildir.

PatKHK m. 5, tekniğin bilinen durumunu aşan buluşların patent verilerek korunacağını; m. 154, bu niteliğe sahip olmayan buluşların, belirtilen diğer şartları sağlaması durumunda, faydalı model belgesi verilerek korunacağını öngörmektedir¹⁸⁶. Patent ile korunabilecek nitelikteki bir buluşun sahibinin, faydalı model belgesi verilmesini isteme hakkı sınırlandırılmış değildir. Buluş olarak nitelendirilen bir teknik çözümün, tekniğin bilinen durumunu mutlaka aşması gerektiği de söylenemez.

PatKHK m. 154 hükmüne göre, faydalı model belgesi başvurusuna konu olan buluş, başvuru tarihinden önce Türkiye içinde veya dünyada herkesin ulaşabileceği şekilde yazılı olarak veya bir başka yolla açıklanmamış; yöresel veya ülke çapında

¹⁸⁴ Virginia Brown Keyder, **Intellectual Property Rights and Customs Union**, İstanbul, Intermedia Yayınları, 1996, s. 191. İspanya'dan ve bir ölçüde Almanya'dan esinlendiği farklı görüşü için bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 729.

¹⁸⁵ Orhan Kuzu, "Faydalı Modellerde Yenilik", **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, 2 c., İstanbul, Vedat Kitapçılık, C:1, 2007, s. 1143. Benzer sayılabilecek, faydalı modellerin teknolojik aşama kaydetmeleri gerekeceği görüşü (Aytekin Çelik, "Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası Vakfı) Yayını, C. XXVII, S. 1, Mart 2011, s. 112) de belirsizlik taşımaktadır.

¹⁸⁶ Faydalı modeldeki yaratıcı faaliyetle, patentteki yaratıcı faaliyetin kıyaslanması mümkün değildir, görüşü (Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 45), kanımızca yerinde değildir. Kıyaslama yapılması mümkün olup, faydalı model belgesine konu buluşun tekniğin bilinen durumunu aşması gerekli değilken, patente konu buluş için bu şartın yerine getirilmesi zorunludur.

Düzeltilme.

kullanılmamış ve tarım dahil sanayinin herhangi bir dalında üretilebilir veya kullanılabilir nitelikte ise faydalı model belgesi verilerek korunacaktır.

Buluş sahibinin, faydalı model belgesi için başvuruda bulunmak, tıpkı faydalı model belgesi başvurusu ve faydalı model belgesi sahibi gibi lisans vermek, buluşu kullanmak,¹⁸⁷ buluşu devretmek, rehnetmek gibi hakları varsa da, buluşa tecavüz halinde, buluş sahibi, faydalı model belgesi ile sağlanan korumadan yararlanamaz. Bu durumda, sadece genel hukuk yollarının izlenilmesi ile bir ölçüde koruma mümkün olabilir¹⁸⁸.

Faydalı model belgesi, koruma kapsamındaki buluşun sahibine, patentin sağladığı korumanın aynısını,¹⁸⁹ buluş konusunun kısmen veya tamamen taklit edilmesini, satılmasını veya bir başka şekilde ticaret alanına çıkarılmasını, bu amaçlar için ithal edilmesini, ticari amaçla elde bulundurulmasını veya kullanılmasını da içine alacak şekilde engelleme hakkı tanımaktadır¹⁹⁰.

Faydalı model belgesi konusunun gerçekliği ve yararlılığı devletçe garanti edilmemektedir (PatKHK m. 162/4). Bu durum incelemesiz ve incelemeli patentler için de geçerlidir. Özellikle yeni gelişen teknolojilerde, patentin, faydalı model belgesinin verilmiş olması, buluşun değerinin belirlenmesi için yeterli bir ölçüt değildir¹⁹¹.

¹⁸⁷ Buluşu kullanmayı engelleyecek nitelikte başka bir sınai hak bulunmaması durumunda geçerlidir. Örneğin buluşun bağımlı bir buluş olması halinde, bağımlı buluşun sahibi buluşunu kullanamayacaktır.

¹⁸⁸ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 174-175. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

¹⁸⁹ PatKHK m. 164/1'de, patent sahibine tanınan korumanın, faydalı model belgesi sahibine de aynen tanınacağı hükmü bulunmaktadır.

¹⁹⁰ PatKHK m. 73'te, patentten doğan hakkın kapsamı; PatKHK m. 136'da, hangi fiillerin patentten doğan hakka tecavüz sayılacağı gösterilmektedir.

¹⁹¹ Sivaramjani Thambisetty, "Patents as Credence Goods", *Oxford Journal of Legal Studies*, C: 27, S: 4, 2007, s. 739, (Çevrimiçi) <http://ojls.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

5. Koruma Şartları

a) Yenilik

Faydalı model belgesindeki yenilik şartına ilişkin PatKHK m. 156 hükmü, faydalı model belgesi başvurusuna konu olan buluş başvuru tarihinden önce, Türkiye içinde veya dünyada herkesin ulaşabileceği şekilde yazılı olarak veya bir başka yolla açıklanmış veya yöresel veya ülke çapında kullanılmış ise buluşun yeni olmadığını; faydalı model belgesi başvurusu tarihinden önce, Türkiye’de yapılmış olan patent veya faydalı model belgesi başvurularının, faydalı model belgesi başvurusu tarihinden sonra yayımlanmış olsa dahi, başvuru konusu buluşun yeniliğini ortadan kaldıracığını öngörmektedir.

Faydalı model belgesinde gözetilen yeniliğin, buluşun açıklanması yönünden mutlak yenilik, buluşun kullanılması yönünden ise nisbi yenilik olduğu anlaşılmaktadır¹⁹². Yargıtay, mutlak yenilik şartının arandığı görüşünü benimsemiştir. Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne ilişkin bir davada verilen kararda¹⁹³ “Anılan hükümlerin değerlendirilmesinde mutlak yenilik koşulunun kabul edildiği anlaşılmaktadır. Mutlak yenilikten söz edilebilmesi için de, faydalı model tescil başvurusu yapılan buluşun başvuru tarihinden önce Türkiye içinde veya dünyada herkesin ulaşabileceği şekilde yazılı olarak veya bir başka yolla açıklanmış veya ülke çapında kullanılmış olmaması gerekir. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, 551 sayılı KHK ile mutlak yenilik kriteri benimsendiğinden...” görüşü savunulmaktadır. Bu görüş, kanımızca, buluşun kullanılması yönünden yerinde değildir.

¹⁹² Faydalı model belgesinde açıklanma, kullanılma ve diğer yönlerden hangi tür yeniliğin gözetildiğine ilişkin farklı görüşler için bkz.: I.F Faydalı Model Belgesindeki ve Patentteki Yenilik Şartının Karşılaştırılması, s. 86.

¹⁹³ Yarg. 11. HD, 01.07.2010 t., E: 2008/12696, K: 2010/7759 (HukukTürk).
Düzeltilme.

PatTas faydalı model belgesi verilerek korunacak buluşlar için yenilik şartını içerir ayrı bir madde öngörmemektedir¹⁹⁴. Patent ile faydalı modelde aranılan yenilik şartlarını eşitleyen bu öneri yerindedir. Karşı görüş, KOBİ'lerin etkin olmasını sağlamak için Türk hukukuna dahil edildiği düşünülen faydalı modelde mutlak değil, nisbi yeniliğin bulunması gerektiği yönündedir¹⁹⁵. Faydalı model belgesi için aranılan yenilik şartının, faydalı modelin tekniğin bilinen durumunu aşma zorunluluğu bulunmadığı için, göreceli olarak daha az belirgin olduğu şeklinde farklı düşünceler de bulunmaktadır¹⁹⁶.

Faydalı model belgesi verilmesini etkilemeyen açıklamalara ve kullanmaya ilişkin PatKHK m. 156/2 hükmü, faydalı model belgesi başvuru tarihinden veya varsa rüçhan hakkı tarihinden on iki ay önceki tarihten itibaren başvuru sahibi veya selefleri tarafından yayımlama veya bir başka yolla yapılan açıklama ya da kullanma, başvuru konusu buluşun yeniliğini ortadan kaldırmaz, biçiminde düzenlenmiştir.

Başvuru sahibinin veya seleflerinin faydalı model belgesi verilmesini etkilemeyen açıklamasından veya kullanmasından sonra, buluşun başkaları tarafından tekrar açıklanması veya kullanılması buluşun yeni sayılmasını engellemeyecektir.

PatTas, faydalı model belgesi verilerek korunacak buluşlar için faydalı model belgesi verilmesini etkilemeyen açıklamalara ve kullanmaya ilişkin ayrı bir madde öngörmemektedir. PatTas m. 8'de tanımlanan, buluşa patent verilmesini etkilemeyen açıklamalar, faydalı model belgesi verilerek korunacak buluşlar için de uygulanacaktır. Düzenleme taslağı incelendiğinde, on iki aylık sürenin altı aya düşürüldüğü; faydalı model belgesi verilerek korunacak buluş sahiplerinin ve

¹⁹⁴ PatTas m. 7'de tanımlanan yenilik şartları, faydalı model verilerek korunacak buluşlar için de uygulanacaktır. PatTas m. 7, faydalı model verilerek korunacak buluşlar için uygulanırken, faydalı model verilemeyecek buluşlara ilişkin PatTas m. 133 hükmü dikkate alınacaktır.

¹⁹⁵ Kuzu, "Faydalı Modellerde Yenilik", s. 1137.

¹⁹⁶ Carlos A. Primo Braga, Carsten Fink, Claudia Paz Sepulveda, **Intellectual Property Rights and Economic Development**, World Bank Discussion Paper, S: 412, Washington, 2000, s. 3. Bazı ülkelerde faydalı modeller için yerel yeniliğin arandığına ilişkin; Correa, **Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights**, s. 36.

seleflerinin belirlenen sürede buluşu kullanmaları durumunda PatKHK'deki yeniliğin ortadan kalkmayacağına ilişkin hükmün, PatTas'da yer almadığı görülmektedir. Bu düzenleme önerisindeki altı aylık sürenin, Avrupa Patent Sözleşmesi'nin yeniliği geçersiz kılmayan açıklamalar başlıklı maddesinden (m. 55) alındığı anlaşılmaktadır.

b) Sanayiye Uygulanabilirlik

PatKHK m. 154'te, faydalı model belgesi verilerek korunacak buluşların, sanayiye uygulanabilen buluşlar olması gerektiği belirtilmektedir. Sanayiye uygulanabilirlik konusunda, faydalı model belgesi ile patent arasında herhangi bir ayırım yoktur¹⁹⁷.

c) Faydalı Model Belgesi Verilemeyecek Buluşlar ve Konular

PatKHK m. 155'e göre, usuller, bu usuller sonucunda elde edilen ürünler, kimyasal maddeler, PatKHK m. 6'da korunmayacağı belirtilen buluşlar ve buluş niteliğinde olmadığı belirtilen konular¹⁹⁸ için faydalı model belgesi verilemeyecektir.

Buluş niteliğinde sayılmamaları nedeniyle münhasıran koruma verilemeyecek bazı düşünce ürünü konular ve çabalar, teknik bir uygulama ile bağlantılıysa, arandılan diğer şartların varlığı halinde, koruma elde edebilecektir¹⁹⁹.

¹⁹⁷ Bkz.: I.D.3 Sanayiye Uygulanabilirlik, s. 34.

¹⁹⁸ EPC m. 52'de yer alan, patent koruması sağlanamayacak konuların açıklandığı, benzer içerikli listenin, konular belirtilirken kullanılan "özellekle" sözcüğü nedeniyle, sınırlayıcı nitelikte olmadığına ilişkin; EPOBA T 930/05 - 3.5.01 10.11.2006; EPO, **Case Law**, s. 1-2. PatKHK'de kapsam dışında sayılan konular gösterilirken "özellekle" sözcüğü kullanılmamıştır. Buna rağmen, buluş olarak nitelendirilemeyen konular için, listede yazılı olmasalar da, koruma sağlanamayacağı açıktır.

¹⁹⁹ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 68.

Düzeltilme.

(1) Usul Buluşları ve Kimyasal Maddeler

Usuller, usuller sonucunda elde edilen ürünler, kimyasal maddeler hakkında faydalı model belgesi verilemeyecektir²⁰⁰. Ek olarak, bitki, hayvan türleri ya da önemli ölçüde biyolojik esaslara dayanan bitki, hayvan yetiştirilmesi usulleri de koruma kapsamı içinde değildir.

Faydalı modeller için koruma sağlayan bazı ülkelerde, usuller, bu usuller sonucunda elde edilen ürünler ve kimyasal maddeler yanında, koruma kapsamı dışında bırakılan başka buluş konuları da bulunmaktadır²⁰¹.

Faydalı modelde koruma konusunun, buluş yerine, teknik ilerleme olarak belirlenmesi gerektiği, böylece usuller ve kimyasal maddeler için gerçekleştirilen teknik ilerlemelerin de faydalı model korumasından yararlanabileceği, usullerin ve kimyasal maddelerin faydalı model koruması dışında bırakılmasının geçerli bir nedeni bulunmadığı görüşü de savunulmaktadır²⁰². Kanımızca, faydalı model korumasında tekniğin bilinen durumunun aşılması gerekmediği dikkate alındığında, tekniğin bilinen durumunu aşmayan yalnızca yenilik ve diğer şartları sağlayan teknik ilerlemelere, bu nitelikteki usullere ve kimyasal maddelere faydalı model koruması sağlanmasında, koruma ödülünü dengeleyecek toplumsal yararın bulunmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

²⁰⁰ PatTas m. 133/1’de, yalnızca biyolojik materyallerle ilgili buluşlar, kimyasal ve eczacılıkla ilgili maddeler, kimyasal ve eczacılıkla ilgili usuller veya bu usuller sonucu elde edilen ürünler koruma kapsamı dışında bırakılmakta, dolayısıyla diğer usuller faydalı model koruması kapsamına alınmaktadır.

²⁰¹ J. W. Baxter, **World Patent Law and Practice**, 2. bs., London, Sweet & Maxwell, 1973, s. 32.

²⁰² Boztosun, “Utility Models”, s. 435.

Düzeltilme.

(2) Buluş Niteliğinde Olmayan Usuller ve Kurallar

Zihni, ticari ve oyun faaliyetlerine²⁰³ ilişkin planlar, usuller ve kurallar; bilginin derlenmesi, düzenlenmesi, sunulması ve iletilmesi ile ilgili teknik yönü bulunmayan usuller; insan veya hayvan vücuduna uygulanacak cerrahi ve tedavi usulleri ile insan, hayvan vücudu ile ilgili teşhis usulleri²⁰⁴ buluş niteliğinde sayılmadığı için bunlar hakkında faydalı model belgesi verilemeyecektir²⁰⁵. Usuller, usuller sonucunda elde edilen ürünler için faydalı model belgesi verilemeyeceği düşünüldüğünde, burada sayılanlar buluş niteliğinde olsaydı bile faydalı model belgesi koruması dışında kalacaktı.

Faydalı model belgesinin koruma şartları ve PatKHK m. 6/2 bir arada düşünüldüğünde, insan veya hayvan vücuduna uygulanacak cerrahi ve tedavi usullerinde ve insan, hayvan vücudu ile ilgili teşhis usullerinde kullanılan kimyasal olmayan veya herhangi bir usul sonucu elde edilmemiş maddeler (aletler) faydalı model kapsamına girebilecektir²⁰⁶.

²⁰³ Zihin faaliyetlerine ilişkin planlara örnek olarak, analitik düşünme, hafıza geliştirme, hızlı okuma teknikleri verilebilir. Oyun faaliyetlerinin içine her türlü zeka, şans, oyunlarının, bilgi, beceri yarışmalarının girdiği söylenebilir. Zihin ve oyun faaliyetleri, bunlara ilişkin kurallar, planlar buluş niteliğinde değildir. Ancak bunlara ilişkin teknik çözümler buluş niteliğinde olabilir. Örneğin yap-boz oyunu buluş değildir; ancak ayrılmış yap-boz parçalarını doğru şekilde bir araya getiren makine buluştur.

²⁰⁴ Bunların koruma kapsamı dışında tutulmasının bir nedeni de, sanayiye uygulanabilir sayılmamasıdır; Vaver, "Invention in Patent Law", s. 290. ABD hukukunda tıbbi teşhis usullerinin patentlenebilir olduğu, bu nedenle USPTO'nun iş yükünün hızla arttığı, ancak bu alandaki hakların ihlali durumunda uygulanacak yaptırımların yasanın diğer bir hükmü ile geçersiz kılındığı, bu nedenle, tıbbi teşhis usullerinin patentlenebilir olmaktan çıkartılması gerektiği yönünde bkz.: Leisa Talbert Peschel, "Revisiting the Compromise of 35 U.S.C. § 287(c)", **Texas Intellectual Property Law Journal**, Winter 2008, C: 16, S: 2, s. 323, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

²⁰⁵ Zihinsel faaliyetlere ilişkin usullerin yürütülmesinde, insan katılımının kısmen ya da tamamen bulunmaması özelliğini taşıyan, teknik yön içeren çözümlerin usul buluşu sayılması mümkündür; EPOBA T 38/86 - 3.5.01 14.02.1989 (OJ 1990, 384); EPO, **Case Law**, s. 28.

²⁰⁶ Spinal cerrahi alanında kullanılan "Emniyet Silindirli Omurga Açık Vida ve Kanca Kapağı" için faydalı model belgesi verilmiş olduğuna ilişkin; Yarg. 11. HD, 12.10.2004 t., E: 2004/9462, K: 2004/9688 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Düzeltilme.

(3) Keşifler, Bilimsel Teoriler ve Matematik Metotları

Keşifler, bilimsel teoriler ve matematik metotları, teknik bir eylemle ilgili kural olmadığı için buluş niteliğinde değildir²⁰⁷.

Var olan bir şeyin bulunması, bir maddenin fiziksel özelliklerinin (örneğin manyetizma, suda çözülme, yüksek ısı iletimi) belirlenmesi buluş sayılmamaktadır²⁰⁸.

Keşif sonucunda objektif yeni bir şey yaratılmamakta, sadece var olan bir durum, bilgi açığa çıkarılmaktadır²⁰⁹. Doğada keşfedilen bir nesne, yüksek hassasiyet gerektiren ölçülebilir veya keşif yeni bir teknik kullanılarak gerçekleştirilmiş olsa dahi, buluş değildir; ancak keşifte kullanılan tekniğin buluş sayılması mümkündür²¹⁰.

Buluşun varlığından söz edebilmek için buluş konusunun gerçekleşmesinde buluş sahibinin katkısının bulunması zorunludur²¹¹. Bilinen doğa güçlerinin veya buluştan önce bilinmeyen doğa güçlerinin, buluş ile bilinen hale getirilerek kullanılması sonucunda bir soruna teknik çözüm getirilmesi durumunda buluştan söz edilebilecek; fakat doğa güçlerinin tek başına bilinen kılınması, keşfedilmesi, buluş için yeterli sayılmayacaktır²¹². Bu yönüyle, keşifler bazı buluşların gerçekleştirilmesine

²⁰⁷ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 46.

²⁰⁸ Phillips/Firth, **Introduction to Intellectual Property Law**, s. 39.

²⁰⁹ Keşifle objektif yeni bir şey yaratılmamakta, sadece var olan bir görüngü açığa vurulmaktadır; Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 47.

²¹⁰ Georgios I. Zekos, "Nanotechnology and Biotechnology Patents", **International Journal of Law and Information Technology**, C: 14, S: 3, Autumn 2006, s. 369, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

²¹¹ Marshall Honeyman, "When Not to Patent", **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 6, Jun 2008, s. 23, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

²¹² Doğa güçlerinin tek başına bilinen hale getirilmesinin (keşfin) yeterli olmadığı, bilinen doğa güçlerinin kullanılarak bir sorunun çözülmesi halinde buluştan söz edileceği görüşü için bkz.: Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 204.

kaynaklık edebilmektedir²¹³.

Bilimsel teoriler, teknik kurala dönüştürülmemiş biçimleriyle, gerçek anlamda tam olarak sanayiye uygulanamazlar²¹⁴. Bilimsel teorilerin bir bölümü sonradan sanayiye uygulanmakta ise de, uygulamayı sağlayan, bilimsel teoriden ayrı, farklı bir düşünce ürünüdür²¹⁵.

Bilimsel teori, çözümün dayanacağı genel ilkeleri açıklasa da, çözümün teknik alanda nasıl somutlaştırılacağını göstermez.

(4) Fikir ve Sanat Eserleri, Bilgisayar Yazılımları

Edebiyat ve sanat eserleri, bilim eserleri, estetik niteliği olan yaratmalar, buluş niteliğinde olmadığı, bilgisayar yazılımları ise PatKHK m. 6'da buluş niteliğinde kabul edilmediği için faydalı model belgesi korumasından yararlanamayacaktır. Buna rağmen, bilgisayar yazılımlarının, ürün buluşu olan asıl buluşa bağlı olması durumunda, faydalı model belgesi korumasından yararlanabilmesi mümkündür²¹⁶. Ancak bir makinede tek yenilik ve buluş basamağı niteliği bilgisayar programı unsurunda bulunmakta ise, o makineye bütün olarak faydalı model belgesi verilemeyeceği savunulmaktadır²¹⁷.

²¹³ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 47. Keşifler üzerinde tekeli nitelikte bir hakkın tanınması, toplumsal yarar düşüncesiyle kabul edilmemektedir; a.e.

²¹⁴ Phillips/Firth, **Introduction to Intellectual Property Law**, s. 39.

²¹⁵ Doğa bilimleri ile ilgili bilimsel teorilerin, buluşların gerçekleştirilmesine kaynak oluşturduğu söylenebilir de, bilimsel teoriler patent hukuku tarafından korunmamaktadır. Bu tür zihni ürünler için tekeli nitelikte haklar tanınması, soyut ve genel bilgilerin toplumdan bir süreliğine de olsa esirgenmesi anlamına gelir; Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 48.

²¹⁶ X-ray cihazı ile birlikte çalışan veri işleme birimine ilişkin buluş, yalnızca bilgisayar programından, genel amaçlı bir bilgisayardan oluşmaması, teknik çözümün etkileşimli çalışma ile ortaya çıkması nedeniyle patentle korunabilir bir buluştur; EPOBA T 26/86 - 3.4.01 21.05.1987 (OJ 1988, 19); EPO, **Case Law**, s. 9.

²¹⁷ Mustafa Topaloğlu, **Bilişim Hukuku**, Adana, Karahan Kitabevi, 2005, s. 63. Eserde patent yönünden değerlendirme yapılmıştır.

Düzeltilme.

Bilgisayar yazılımlarının buluş niteliğinde olmadığı görüşü, artık geçerli sayılmamaktadır. Bilgisayar programının gerçekleştirdiği işlev, tarifnamede bilgisayar donanımı üzerinden açıklanmış, istemler de buna göre belirtilmiş ise, teknik alanda olma şartı yerine getirilmiş sayılacağı için, bilgisayar programı sahibinin faydalı model korumasından yararlanması mümkündür²¹⁸.

Faydalı model korumasının usul buluşlarına uygulanmaması nedeniyle bilgisayar programlarının korunması açısından faydalı model hukukunun uygun olmadığı; faydalı model korumasının daha çok bilgisayar donanımına ilişkin buluşlar açısından önemi olabileceği görüşü,²¹⁹ kanımızca, yerinde değildir. Bilgisayar programının gerçekleştirdiği işlevin, bilgisayar donanımı üzerinden açıklanması, istemlerin de buna göre belirtilmesi durumunda, bir usul değil, ürün niteliğinde teknik çözüm ortaya çıkmış sayılacaktır.

Bilgisayar programlarının buluş niteliği de taşıyabileceği, bu nedenle çoklu korumadan, hem telif haklarının hem de sınai hakların korunmasında aynı anda yararlanabileceği gözetildiğinde, bu konu üzerinde ek açıklama yapılması yerinde olacaktır.

(a) Bilgisayar Programlarının Tanımlanması

Bilgisayar programı, bilgisayar yazılımı sözcükleri aynı anlamda kullanılmaktadır. Bilgisayar programları, programlama dilleri aracılığıyla ve kodlanarak geliştirilen, yazılı bir görünüme sahip, belirli işaret, harf, sayı ve benzerlerinden oluşur²²⁰.

²¹⁸ Bilgisayar programlarına ilişkin buluşlar, teknik bir yönü bulunuyorsa patentlenebilir; benzer şekilde, bunlar faydalı model belgesiyle de korunmaktadır; Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması I”, s. 59.

²¹⁹ Mustafa Aksu, **Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2006, s. 26. Eserde, s. 27’de, makine diline yakın programlar için faydalı model hukukunun söz konusu olabileceği belirtilmektedir.

²²⁰ Şener Dalyan, **Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 74. FSEK m. 1/B-g’de, bilgisayar programının, bir bilgisayar sisteminin özel

Bilgisayar programı, bilgisayar sisteminin özel bir işlem veya görev yapmasını sağlayacak düzene konulmuş komut dizilimidir. Bilgisayarın çalışmasının temelinde işletim sistemi adı verilen, bilgisayarın çalışabilmesi için gerekli veriler, komutlar ve dosyaları içeren ana program vardır. Bilgisayar açıldığında harekete geçen ve kendiliğinden yüklenen dosyalar ve komutlar, kullanıcının bilgisayarda işlem yapabilmesini sağlayan ortamı oluşturur²²¹.

(b) Bilgisayar Programlarının Telif Hakları ile Korunması

Bilgisayar programları, sahibinin hususiyetini taşımaları durumunda, meydana getirilme anından itibaren telif hakları korumasından yararlanır²²². Bilgisayar yazılımlarına telif hakları ile sağlanan koruma,²²³ sadece bilgisayar yazılımının - programının- ortaya konuluş biçimini, ifade ediliş şeklini kapsamakta; programın içerdiği temel algoritmaları,²²⁴ işlevsel özü içermemektedir²²⁵.

bir işlem veya görev yapmasını sağlayacak bir şekilde düzene konulmuş bilgisayar emir dizgesini ve bu emir dizgesinin oluşum ve gelişimini sağlayacak hazırlık çalışmalarını ifade ettiği belirtilmektedir.

²²¹ B. Zakir Aşar, Gürsel Öngören, **Bilişim Hukuku**, İstanbul, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın no: 270, 2010, s. 31.

²²² Dalyan, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 45. Bilgisayar yazılımlarının ilk yasal koruma şeklinin ticari sır koruması olduğuna ilişkin bkz.: R. Charles McManis, “Intellectual Property Protection and Reverse Engineering of Computer Programs in the United States and the European Community”, **Berkeley Technology Law Journal**, (Çevrimiçi) <http://www.law.berkeley.edu/journals/btlj/articles/vol8/McManis.pdf>, 30 Eylül 2012.

²²³ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 2/1’de, her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları, bilim eseri olarak gösterilmekte, eser sahiplerinin korunacağı m. 1’de öngörülmektedir.

²²⁴ Bilgisayar programı algoritmalarına örnek olarak, bilgisayarda dosyaların sınıflandırılması, bulunması, bir nokta etrafında toplanması, sıkıştırılması, saklanması ve tekrar çıkartılmasına ilişkin izlenecek çözüm yolları gösterilebilir; Topaloğlu, **Bilişim Hukuku**, s. 60.

²²⁵ Bilgisayar programlarındaki mantık, algoritma; programlama dilinin içerdiği fikir ve ilkeler koruma kapsamı dışındadır; Erel, **Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 120; Aysun Altunkaynak, “Yazılımların Avrupa’da Patentlenebilirliği Hakkındaki Son Gelişmeler ve Değerlendirmeler”, **Türk Patent Dergisi**, Ankara, Türk Patent Enstitüsü Yayını, Sayı: 2, Ağustos-Eylül 2005, s. 50. Bilgisayar yazılımlarının hukuki ve cezai korunmasında tarihsel süreç için bkz.: R. Yılmaz Yazıcıoğlu, **Bilgisayar Suçları : Kriminolojik, Sosyolojik ve Hukuki Boyutları İle**, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1997, s. 51 vd. Bilgisayar yazılımlarının telif hakları kapsamında

Bir işaret ve programlama dili ürünü olan bilgisayar programlarının eser olarak korunması, fikri hukukun eser anlayışına uygundur²²⁶. Başka bir kişi tarafından aynı fikirden yararlanılması, bu fikir kullanılarak farklı bir çalışma, ürün meydana getirilmesi durumunda telif hakları ihlal edilmeyeceğinden, bilgisayar programlarının kaynak²²⁷ ve nesne²²⁸ kodlarına sağlanan telif hakları koruması, işlevsel yönleri taklit edilerek, bilgisayar programlarının yeniden yazılmasını engelleyecek nitelikte değildir²²⁹.

FSEK, eser niteliğinin tespitinde biri esasa, diğeri şekle ilişkin iki şarta yer vermiştir: Sahibinin özelliğini taşımak ve yasada belirtilen eser kategorilerinden birine dahil olmak²³⁰. Buna göre, bilgisayar programlarının, telif hakları kapsamında korunabilmesi için eser niteliğini taşıması gerekmekte, eser olarak değerlendirilmesinde, “sahibinin hususiyetini taşıması” şartı aranmaktadır²³¹. Bilgisayar programlarının fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında korunmasını düzenleyen hükümler, patent hukuku korumasını geçersiz kılmamaktadır²³².

korunması ile patent koruması karşılaştırması için bkz.: Serhat Kaypakoğlu, **Bilgisayar Programlarının Hukuki Korunması**, y.y., İpekçi Yayıncılık, t.y., s. 33 vd.

²²⁶ Dalyan, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 74.

²²⁷ Kaynak kodu, bir programlama dilinin kurallarına uygun olarak, belirlenmiş bir işlevi yerine getirmek üzere yazılmış, bilgisayar donanımı üzerinde doğrudan çalışmayan, kendisine özgü yazım ve dizilim biçimine sahip metin, şeklinde tanımlanabilir.

²²⁸ Nesne kodu, kaynak kodunun, bilgisayar donanımı üzerinde çalışabilir biçime dönüşmüş halidir.

²²⁹ Talat Kaya, “A Comparative Analysis of The Patentability of Computer Software Under The Trips Agreement: The U.S., The E.U., And Turkey”, **Ankara Law Review**, C: 4, S: 1, Summer 2007, s. 45, 58.

²³⁰ Erel, **Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 52 vd.

²³¹ Dalyan, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 75.

²³² Aksu, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 24.

Düzeltilme.

(c) Bilgisayar Programlarının Patent Hukuku ile Korunması

Bilgisayar programı unsurlarından program akışı, kaynak ve nesne kodu ile hazırlık tasarımları telif hakları kapsamına girmekte,²³³ bunların dışında kalan, algoritma ve fonksiyonel nitelikteki kullanıcı arayüzü²³⁴ unsurlarının patent hukuku kapsamında korunması için patent korumasına ilişkin koşulların varlığı aranmaktadır²³⁵. Bilgisayar programının yalnızca özgün olmasını gerekli kılan telif hakları korumasından farklı olarak, patent hukuku göreceli olarak yüksek düzeyde standartlar gerektirmektedir²³⁶.

Bilgisayar programı algoritmasının gerçekleştirdiği işlevin teknik sonuç meydana getirecek bir alana ilişkin olması durumunda, koruma için aranan üç şart da yerine getirilmiş sayılabilecektir. Özellikle sistem programlarında bu teknik niteliğin daha baskın olduğu; teknik bir fikir olan algoritmaların gerçekleştirdiği işleve patent hukuku korumasının sağlanması gerektiği; çünkü bu teknik fikrin, bilgisayar donanımında yer alması veya programda bir unsur olarak mevcut olması arasında bir fark bulunmadığı savunulmaktadır²³⁷.

Bilgisayar programları için patent koruması istenilmesi, patent hukukunun sağlayacağı güçlü korumadan kaynaklanmaktadır. Patent sahibi, patentli buluşunun kullanılmasını, aynen yapılmasını ve satışını engelleyebilecek; örneğin algoritmanın

²³³ Dalyan, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 79 vd. Fikri hukuk kapsamına giren program akışının, kaynak, nesne kodunun ve kullanıcı arayüzünün görsel işitsel kısmının patente konu olmayacağı yönündeki kısmen farklı görüş için bkz.: Topaloğlu, **Bilişim Hukuku**, s. 59.

²³⁴ FSEK m. 1/B-h'de, arayüz, bilgisayarın donanım ve yazılım unsurları arasında karşılıklı etkilenme ve bağlantıyı oluşturan program bölümlerini ifade etmektedir.

²³⁵ Elif Sevinç, "Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Bilgisayar Programlarının Korunması", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı, 2007, s. 75, (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com>, 30 Eylül 2012.

²³⁶ Dalyan, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 49. Bilgisayar programlarının fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında korunması açısından gerekli olan biçimlendirme eşiğinin düşük olduğu yönünde bkz.: Aksu, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 23.

²³⁷ Topaloğlu, **Bilişim Hukuku**, s. 62. Eserde, bu açıklama algoritmalar hakkında yapılmaktadır; kanımızca algoritmaların gerçekleştirdiği işlev dikkate alınmalıdır.

izinsiz olarak kullanılmasını, aynı işlevi gerçekleştiren programların geliştirilmesini önleyebilecektir²³⁸.

Olumsuz görüşler, bilgisayar programlarının hiçbir zaman teknik katkı sağlama işlevi göremeyeceği, bilgisayar programları için tanınmış ve uluslararası kabul görmüş telif hakları korumasının, yazılım sektöründeki yenilikleri özendirme görevini yerine getirmekte olduğu yönündedir²³⁹.

Bilgisayar programlarının patent hukuku kapsamında korunmasında belirleyici olan, programların gerçekleştirdiği işlevdir²⁴⁰. Bu nedenle, algoritmanın korunmasından anlaşılması gereken, algoritmanın gerçekleştirdiği işlevin korunması olmalıdır.

Teknik yönü olmayan fikirlerin bilgisayar programları ile uygulamaya konu edilmesi önemli teknik ilerlemelere yol açabilmekte; buna ilişkin patent istemlerinin programlama tekniklerini yansıtmaması, teknik ilerlemeyi ayrıntılarıyla göstermesi, teknik yön içermeyen bir planın teknik uygulamasını gerçekleştirmesi gerekmektedir²⁴¹. Buluşlara koruma sağlanması sürecinde, teknik alan ve soyut fikir ayrımını açıkça ortaya çıkaracak kurallara gereksinim olduğu da savunulmaktadır²⁴².

²³⁸ Dalyan, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 47.

²³⁹ Andreas Grosche, "Software Patents - Boon or Bane for Europe?", **International Journal of Law and Information Technology**, C: 14, S: 3, Autumn 2006, s. 308, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

²⁴⁰ Ajeet P. Pai, "The Low Written Description Bar for Software Inventions", **Virginia Law Review**, C: 94, S: 2, Apr. 2008, s. 491, (Çevrimiçi) <http://www.jstor.org/stable/25470562>, 30 Eylül 2012.

²⁴¹ Alan L. Durham, "'Useful Arts' in the Information Age", **Brigham Young University Law Review**, C: 1999, S: 4, 1999, s. 1527, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Bilgisayar programlarının tescilli bir korumaya kavuşturulması gereksiniminin giderek arttığına ilişkin bkz.: Sevinç, "Bilgisayar Programlarının Korunması", s. 75 vd. Bilgisayar yazılımlarının sınai haklar kapsamında korunması hakkında bkz.: Adnan Erdoğan v.d., "Hukuk", **Türkiye Bilişim Şurası Sonuç Raporu**, Ankara, 10-12 Mayıs 2002, s. 400.

²⁴² Jinseok Park, "Has Patentable Subject Matter Been Expanded? -A Comparative Study on Software Patent Practices in the European Patent Office, the United States Patent and Trademark Office and the Japanese Patent Office", **International Journal of Law and Information Technology**, C: 13, S: 3, Autumn 2005, s. 377, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

İlk bilgisayar yazılım patenti 1968’de alınmış; aynı buluş sahibi, Otoakış adlı yazılım için de 1970’de patent almıştır. Bu bilgisayar programı, kaynak kodundan akış şeması oluşturmaktaydı²⁴³.

Bilgisayar programlarının patent hukuku ile korunmasının, bu alandaki yatırımların özendirilmesi, bilgisayar programlarının yüksek teknolojik doğası açısından yararlı olacağı savunulmakta; açık kod geliştiriciler ve büyük ölçekli şirketler karşısında KOBİ’ler yönünden ise olumsuz etki doğuracağı belirtilmektedir. Koruma sahibinin, rakiplerini saf dışı bırakması sonucunda tüketicilerden, kullanıcılardan yüksek kullanım bedeli isteyebilecek olması, bilgisayar programlarının patent hukuku ile korunmasına karşı diğer bir itiraz nedeni olarak gösterilmektedir²⁴⁴.

Bilgisayar programlarının fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında korunmasının yerleştiği, bu koruma yanında patent hukuku korumasının varlığı ve patent hukuku korumasının nasıl uygulanacağı üzerinde tartışılması gerektiği söylenebilecektir²⁴⁵.

Sayısal bilginin, bilgisayar yazılımlarının, patent hukuku içinde yer almaya başlaması, patent hukukundaki doktrinlerin bu konuyu kapsamıyor olması nedeniyle sorun yaratmakta ise de,²⁴⁶ yeni patent öğretileri ile bu sorunun üstesinden gelinmesi mümkün olabilecektir²⁴⁷. Diğer taraftan, binlerce yazılım patentinin tescil edilmiş olduğu,²⁴⁸ bilgisayar yazılımlarının patentlenebilir olup olmadığı tartışmasının artık sadece tarih kitapları için geçerli olduğu görüşü²⁴⁹ dikkate alınmalıdır. Dünyada yeni

²⁴³ New Jersey Inventors Hall of Fame, (Çevrimiçi) http://www.njinvent.org/2000/inductees_2000/goetz.html, 30 Eylül 2012.

²⁴⁴ Kaya, “Patentability of Computer Software”, s. 45.

²⁴⁵ Aksu, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 23.

²⁴⁶ Endüstri çağının artık geride kaldığı, endüstriyel yenilikleri korumak için geliştirilmiş standartların farklı bir zamandaki yeniliklere uygulandığında doğru sonuç vermesinin beklenilemeyeceği görüşü için bkz.: Plotkin, “Software Patentability”, s. 33.

²⁴⁷ Dan L. Burk, “Patenting Speech”, **Texas Law Review**, C: 79, S: 1, Nov 2000, s. 161 vd., (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

²⁴⁸ MCManis, “Intellectual Property Protection”.

²⁴⁹ Julie E. Cohen, Mark A. Lemley, “Patent Scope and Innovation in the Software Industry”, **California Law Review**, C: 89, S: 1, Jan 2001, s. 3, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

eğilim ve istek de, bilgisayar programlarının patent hukuku tarafından korunmasıdır²⁵⁰.

(5) Kamu Düzenine ve Genel Ahlaka Aykırı Buluşlar

Konusu kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı olan buluşlar için faydalı model belgesi verilemeyecektir. Bu hüküm PatKHK’de düzenlenmemiş olsaydı dahi, kamu düzenine veya genel ahlaka, emredici hukuk kurallarına aykırı sonuçlar doğuracak buluşlara koruma sağlanamayacağı dikkate alınmalıdır. Bitki veya hayvan türleri veya önemli ölçüde biyolojik esaslara dayanan bitki veya hayvan yetiştirilmesi usulleri, usul buluşu olmaları yanında, bu nedenle de faydalı model belgesi korumasından yararlanamayacaktır.

(a) Kamu Düzenine Aykırı Buluşlar

Kamu düzeni, genel bir ifadeyle, korunmasında ve uyulmasında toplumun kesin yararı olan kurallardır²⁵¹. Kamu düzeni kuralı, yazılı, emredici hukuk kuralıdır²⁵². Kamu düzenine aykırılık ancak yasaya aykırılığın varlığında söz konusu olabilecektir. Diğer bir deyişle, yasaya aykırı olmayan bir durum, kamu düzenine de aykırı olamaz²⁵³. Yasaya aykırılık kavramının çemberi daha geniş olup, kamu

²⁵⁰ Topaloğlu, **Bilişim Hukuku**, s. 59; Aksu, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 24.

²⁵¹ Safa Reisoğlu, **Borçlar Hukuku : Genel Hükümler**, Türk Borçlar Kanunu Tasarısı da dikkate alınarak Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş Yirmibirinci Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2010, s. 129. Toplumun her yönden genel çıkarlarını koruyan hükümler kamu yararını ve sonuç olarak kamu düzenini ilgilendirir; Bilge, **Hukuk Başlangıcı**, s. 62.

²⁵² Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 72.

²⁵³ Bir hukuki işlem dar anlamı ile hukuka (yasaya) aykırı değilse, kamu düzenine de aykırı değildir; Hüseyin Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK. 65 Kuralı) : (gözden geçirilmiş doçentlik tezi)**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1976, s. 39. Kamu düzeninin Anayasa’ya uygun yasa kuralları ile ifade edilebileceği; aksi kabulün hukuk güvenliğine aykırı olacağı; emredici yazılı kural söz konusu olmadıkça, kamu düzeni törelerinden bahsedilemeyeceği; Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 78.

düzenine aykırılık kavramını da bütünü ile kapsar²⁵⁴. Kamu düzenine aykırılığın ön şartı yasaya aykırılıktır.

Kamu düzenine aykırılık, aykırılığın buluşun kendi bünyesinden ileri gelmesi halinde söz konusu olabilecektir²⁵⁵. Örneğin, bombalı mektup, kamu düzenine aykırı bir buluş sayılmaktadır²⁵⁶. Konusu kamu düzenine aykırı buluşlara koruma verilmemesinin nedeni, kamu düzeninin kişisel yararlarından önce gelmesidir²⁵⁷. Ancak, kamu düzenine aykırı şekilde değerlendirilebilme olasılığı, buluşun koruma dışı kalmasını gerektirmemektedir. Örneğin, kilitli para kasasının anahtarsız açılmasına ilişkin bir teknik çözüm, kamu düzenine aykırı kabul edilmemektedir²⁵⁸.

Avrupa Patent Sözleşmesi m. 53'te de, sadece buluşun işletilmesinin yasa veya yönetmeliklerce yasaklanmış olması nedeniyle, kamu düzenine veya ahlaka aykırılık sonucuna varılamayacağı öngörülmektedir. Bir kuralın kamu düzenine ilişkin olup olmadığını anlayabilmek için Anayasa'dan çıkarılan kurallara gerek duyulmaktadır²⁵⁹.

²⁵⁴ Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 39.

²⁵⁵ Yarg. 11. HD, 19.04.2002 t., E:2002/2795, K:2002/3707 (e-hukukrehberi, S: 5482); Yarg. 11. HD, 20.11.2001 t., E: 2001/8870, K: 2001/9173 (HukukTürk).

²⁵⁶ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 69. Halkı aldatmaya yönelik buluşların kamu düzenine aykırı olduğu söylenebilir; Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 60. Farklı görüş, halkı aldatmaya yönelik buluşların, örneğin bozuk ete veya balığa taze görüntüsü veren bir buluşun, genel ahlaka aykırı olduğu için koruma elde edemeyeceği yönünde; Talat Canbolat, **İşçi Buluşları**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2007, s. 60.

²⁵⁷ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 60. Kamu düzenine ilişkin yasa derhal yürürlüğe girmekte, kendisine aykırı hukuki işlemleri geçmişe etkili olarak ortadan kaldırmaya bile, yürürlüğe girdikten sonra bu hukuki işlemlerin sonuçlarını kendisi düzenlemektedir. Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 44-45. 6101 sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 2'de, Borçlar Kanununun kamu düzenine ve genel ahlaka ilişkin kurallarının, gerçekleştikleri tarihe bakılmaksızın, bütün fiil ve işlemlere uygulanacağı öngörülmektedir.

²⁵⁸ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 69.

²⁵⁹ Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 41. Normlara aykırılığın kamu düzenine aykırı sayılabilmesi için aynı zamanda örgütlü kamu yaşamını da tehdit etmesi gerekmektedir; Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 69.

Düzeltilme.

(b) Genel Ahlaka Aykırı Buluşlar

Ahlak, bir toplumda iyilik ve kötülük hakkında oluşan değer yargılarına göre, yapılması ve yapılmaması gereken davranışlara ilişkin kurallar bütünü şeklinde tanımlanabilmektedir²⁶⁰. Ahlaka ilişkin yazılı hukuk kuralları olduğu gibi, yazılı hukuk kuralı haline gelmemiş ahlak kuralları da vardır²⁶¹. Ancak, yazılı olmayan bir ahlak kuralından söz edebilmek için bu ahlak kuralının, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olması gerekir²⁶².

Buluş konusu ürünün genel ahlaka aykırı bir amaç için de kullanılabilir olması, buluşu korumadan yoksun bırakmayacak; buluşun kendisinin genel ahlaka aykırı olması aranacaktır²⁶³.

Toplumda en fazla benimsenen değer yargısının kabul edilmesi, sosyal değişimlerin geçiş noktalarında, yasa koyucunun ahlak anlayışı ile toplumdaki çoğunluğun ahlak anlayışı değişik ve hatta çelişkili olabileceği dikkate alınarak, yerinde görülmemektedir²⁶⁴.

Genel ahlak anlayışının, adil ve hakkaniyetli düşünen kimselerin dürüstlük duygularına göre belirleneceği; özellikle bağınaz kişilerin ahlak anlayışının esas alınmayacağı,²⁶⁵ genel ahlaka aykırılık kavramının dar yorumlanmasının yerinde

²⁶⁰ Bilge, **Hukuk Başlangıcı**, s. 9.

²⁶¹ Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 39. Töre terimi, yazılı olmayan kurallar anlamında kullanıldığında; genel ahlak kurallarına, ahlaki töreler denilebilecektir; Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 45.

²⁶² Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 105.

²⁶³ Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 60.

²⁶⁴ Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 101 vd.

²⁶⁵ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 59. Ahlaka aykırılığın belirlenmesinde, hakim, kendisinin veya tarafların özel ahlak anlayışını değil, toplumdaki doğru düşünen vatandaşların ortak görüşlerini dikkate almak zorundadır; Reisoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 132. Halk bilincine, adaletli düşünen kişilerin anlayışına aykırı davranışlar, ahlaka aykırı davranışlardır; Mustafa Reşit Karahasan, **Sorumluluk Hukuku : Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk, Kusura Dayanmayan**

olacağı²⁶⁶ savunulmaktadır. Doğru düşünenlerin değer yargısının somut olayda ölçü olarak kullanılması, değer yargısı ölçütüne yine değer yargısı ile sonuçlandırılabilir bir unsur katması nedeniyle kabul edilemeyecektir²⁶⁷.

Ahlaka aykırılığın belirlenmesinde değer yargısını, dini ya da felsefi ahlak öğretileri oluşturmayacak; ahlaka aykırılığın belirlenmesi süreci, bir pozitif bilim sorunu haline getirilerek çözülemeyecektir²⁶⁸.

Ahlak kurallarının Anayasa'ya göre irdelenmesi, Anayasa'daki "yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarının" bu alanda da bağlayıcı ve yön gösterici olduğunun kabul edilmesi yerinde olacaktır²⁶⁹. Uygulanabilecek ahlak kuralı, pozitif hukukun temel ilkeleri ile bağdaşabilen, ülkenin pozitif hukuk bütünü içinde yadırganmadan benimsenebilen ve bu bütün ile çelişmeyen ahlak kuralları olmalıdır²⁷⁰.

6. Patentler ile İlgili Hükümlerin Uygulanabilirliği

PatKHK m. 166'ya göre, faydalı model belgelerine ilişkin açık bir hüküm bulunmaması durumunda patentler için öngörülen hükümler, faydalı model belgelerinin özellikleri ile çelişmedikleri takdirde, faydalı model belgeleri için de

Sözleşme Dışı Sorumluluk Öğreti Yargıtay Kararları, Genişletilerek Yenilenmiş ve Düzenlenmiş 6. bs., İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2003, s. 147.

²⁶⁶ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 69.

²⁶⁷ Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 103-104.

²⁶⁸ A.e., s. 85 vd. Kamu yararının manevi bakımdan değerlendirilmesini ifade eden genel ahlak, kamu yararı gibi, zamana ve mekana göre değişen bir kavramdır; Bilge, **Hukuk Başlangıcı**, s. 62. Farklı görüş, emredici ahlak kurallarının değişken ve belirsiz olması düşünülemeyecektir; Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 74-75. Kanımızca, cansız cisimler hakkındaki temel doğa yasalarının bile mutlak şekilde değişmez olduğunun kabul edilemeyeceği dikkate alındığında, insana ilişkin kuralların sonsuza değin sabit kalacağı söylenemeyecektir.

²⁶⁹ Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 104.

²⁷⁰ A.e., s. 109. Pozitif hukukun atf yaptığı ahlak kuralları, pozitif hukukun atf yapabileceği ahlak kuralları olmalıdır; a.y.

Düzeltilme.

uygulanacaktır²⁷¹. Patent hakkında düzenlenmiş hükümlerin, faydalı model belgesi için uygulanması doğrudan doğruya değil; bu hükümlerden yararlanılarak, hükümlerin nasıl ve ne ölçüde uygulanacağını hakim tarafından belirlenmesiyle, kıyas yoluyla,²⁷² gerçekleştirilecektir.

Alman ve Japon Faydalı Model Yasalarında, Patent Yasalarının hangi hükümlerinin faydalı modeller için de uygulanacağı tek tek sayılarak gösterilmektedir. Uygulanacak hükümlerin açıkça belirtilmesi, doğabilecek yorum farklılıklarını önleyecektir.

PatKHK m. 164/3 uyarınca, ek belge verilmesi yalnızca patentlerde uygulanabilecek, faydalı model belgelerine ek belge verilmesi söz konusu olmayacaktır.

7. Yabancı Ülkelerdeki Faydalı Model Koruması

Faydalı model koruması yakın geçmişe kadar sınırlı bir alanda uygulanmaktayken, çoğu ülkede faydalı model için herhangi bir düzenleme bulunmazken,²⁷³ son yıllarda bu uygulamanın yaygınlaşması sonucunda dikkate değer sayıda ülkede ve bölgede faydalı model koruması geçerlik kazanmıştır²⁷⁴.

²⁷¹ Sadece patentten söz edilenlerin dışındaki hükümler; diğer bir deyişle, yalnızca faydalı model belgesi hakkındaki veya içinde hem patent hem de faydalı model belgesi geçen ya da her ikisinden de söz edilmeyen maddelerdeki hükümler doğrudan uygulanabilecektir.

²⁷² Bkz.: Oğuzman/Barlas, **Medeni Hukuk**, s. 91 vd.; Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 93 vd. Cezaya ilişkin hükümlerde, kıyas yasağı nedeniyle, bu yol söz konusu değildir.

²⁷³ Baxter, **World Patent Law**, s. 32 vd.; Keyder, **Intellectual Property Rights**, s. 190 vd.

²⁷⁴ Arnavutluk, Angola, Arjantin, ARIPO (Afrika Bölgesel Fikri Mülkiyet Organizasyonu), Ermenistan, Aruba, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Belarus, Belize, Brezilya, Bolivya, Bulgaristan, Şili, Çin (Hong Kong ve Makao dahil), Kolombiya, Kosta Rika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ekvador, Estonya, Etiyopya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Guatemala, Honduras, Macaristan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Japonya, Kazakistan, Kuveyt, Kırgızistan, Laos, Malezya, Meksika, OAPI (Afrika Fikri Mülkiyet Organizasyonu), Peru, Filipinler, Polonya, Portekiz, Kore Cumhuriyeti, Moldova Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Slovakya, İspanya, Tayvan, Tacikistan, Trinidad ve Tobago, Türkiye, Ukrayna, Uruguay ve Özbekistan Cumhuriyeti; (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/sme/en/ip_business/utility_models/where.htm, 30 Eylül 2012. Kamboçya, (Çevrimiçi) http://www.ecap-project.org/index.php?q=Registration_and_Protection_of_IPR_in_Cambodia, 30 Eylül 2012.

Faydalı modele ilişkin ilk yasal düzenlemelerin amacı, patentle veya ticari sır korumasıyla korunamayacak nitelikteki üç boyutlu, şekle bürünmüş el aletlerindeki ve benzeri geliştirmelerdeki işlevsel ilerlemeleri korumaktır²⁷⁵.

Faydalı model koruması olan ülkelerdeki faydalı modele ilişkin düzenlemeler incelendiğinde, üç ortak özellik göze çarpmaktadır. Bu özellikler, faydalı model korumasının tekelci haklar tanınması; faydalı model korumasında, standartları farklı olsa da, yenilik şartı aranması ve genelde esaslı inceleme yapılmaması, ancak kayıt zorunluluğu bulunmasıdır²⁷⁶.

Faydalı modelin korunduğu ülkelerin çoğunda patent korumasının kapsamı, faydalı model korumasının kapsamını oluşturmakta, esaslı inceleme gerektirmeyen, basit kayıt sistemi uygulanmakta, ülkeler arasında farklılıklar daha çok, yenilik ve buluş basamağı konularında ortaya çıkmaktadır²⁷⁷.

a) Almanya'daki Faydalı Model Koruması

İmparatorluk Yüksek Ticaret Mahkemesinin 1879'da, Tasarım Yasası'nın koruma kapsamının şekil ile sınırlı olduğuna, işlevselliğin koruma kapsamında olmadığına, karar vermesinden sonra, Faydalı Model Yasası²⁷⁸ 1891'de kabul edilmiştir²⁷⁹.

Yaklaşık toplam 240 ülke ve bölge içinden 130 kadarında faydalı model koruması bulunduğu ilişkin bkz.: Takeyuki Iwai, "Modalities of Future Utility Model System", **IIP Institute of Intellectual Property Bulletin**, C: 13, 2004, s. 39, (Çevrimiçi) http://www.iip.or.jp/e/e_summary/pdf/detail2003/e15_06.pdf, 30 Eylül 2012.

²⁷⁵ Reichman, "Legal Hybrids", s. 2456.

²⁷⁶ Suthersanen v.d., "Utility Model Regime", s. 4.

²⁷⁷ Uma Suthersanen, "Utility Models and Innovation in Developing Countries", **International Centre for Trade and Sustainable Development**, S: 12, Feb 2006, s. 2, (Çevrimiçi) <http://www.iprsonline.org/resources/docs/uma%20suthersanen14.pdf>, 30 Eylül 2012.

²⁷⁸ *Gebrauchsmustergesetz*.

²⁷⁹ Iwai, "Modalities of Future Utility Model System", s. 39.

Almanya'da faydalı model koruması, Faydalı Model Yasası²⁸⁰ ile sağlanmakta, koruma kapsamını sanayiye uygulanabilir buluşlar oluşturmakta,

- başvuru tarihi, varsa rüçhan hakkı tarihi dikkate alınarak ülkesel yenilik aranmakta, yenilik, faydalı model konusunun tekniğin bilinen durumuna dahil olmaması, olarak tanımlanmakta, tekniğin bilinen durumu ise, rüçhan hakkı tarihinden önce Almanya sınırları içinde yazılı açıklama veya kullanım sonucunda toplumca erişilebilir kılınan tüm bilgilerden oluşmakta (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 3/1),
- buluşun, düşük düzeyde buluş aktivitesi taşıyor olması gözetilmekte (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 1/1),
- tescil sürecinde yenilik, buluş basamağı ve sanayiye uygulanabilirlik için esaslı inceleme yapılmamakta (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 8/1),
- başvuru tarihini izleyen günden başlayarak koruma süresi ilk dönem için 3 yıl olup, ilk yenilenmesinde 3 yıl, sonrasında ise 2'şer yıllık uzatmalar ile toplam koruma süresi en çok 10 yıldır (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 23).

Rüçhan hakkı tarihinden önceki altı ay içinde başvuru sahibinin veya seleflerinin faydalı model konusunu açıklaması veya kullanması yeniliği ortadan kaldırmamaktadır (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 3/1).

²⁸⁰ WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya (of August 28, 1986, as last amended by the Law on the Reform of the Professional Statute of Attorneys and Patent Attorneys of September 2, 1994), (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/clea/en/text_pdf.jsp?lang=EN&id=982, 30 Eylül 2012. Düzeltme.

Faydalı Model Yasasında usullerin koruma kapsamında olmadığına ilişkin hüküm bulunmaktadır (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 2/3). Almanya'daki önceki faydalı model düzenlemelerinde koruma kapsamı, fiziksel şekle bürünmüş mekanik aletler ile sınırlıdır²⁸¹. Usullerin kapsam dışında bırakılmasının, faydalı modelin şekilsel geliştirmelerle sınırlı kalmasını isteyenlerle bir tür uzlaşının sonucu olduğu düşünülmektedir²⁸².

Faydalı model verilinceye kadar faydalı model başvurusunda, koruma kapsamını genişletmeyecek değişiklikler yapılabilmektedir (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 4/5).

Aynı buluş için daha önce patent başvurusu yapan faydalı model başvurusu sahibi, bu durumu bildirerek²⁸³ patent başvurusunun dayandığı rüçhan hakkından yararlanabilecek; bu hak, patent başvurusu tarihinden başlayarak on yılı geçmemek üzere, patent başvurusu işlemlerinin ya da itiraz işlemlerinin sona erdiği ayın bitiminden sonra iki aylık süre içinde kullanılabilir (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 5/1).

Patent Ofisi, talep üzerine, faydalı model başvurusu aşamasında başvuru konusunun veya faydalı model verildikten sonra faydalı model konusunun kayıt edilebilirliğine ilişkin yayınlar hakkında araştırma yapacaktır. Bu araştırma talebi, faydalı model başvurusu veya faydalı model sahibi ya da üçüncü kişiler tarafından yapılabilmektedir (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 7/2).

²⁸¹ Thomas Kurig, "Utility Models in Germany", (Çevrimiçi) http://becker-kurig-strauss.de/cms/front_content.php?idcat=16, 30 Eylül 2012; Reichman, "Legal Hybrids", s. 2457.

²⁸² Iwai, "Modalities of Future Utility Model System", s. 41; R. Konig, Felix Liebesny, "Foreign Patents (Except U.S.A.)", **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 41.

²⁸³ Bu hakkın kullanılması sürecinde faydalı model başvurusu sahibinin, Patent Ofisinin bildirimine üzerine iki aylık süre içinde gerekli belgelere ilişkin istemde bulunması öngörülmektedir; WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 5/2.

Düzeltilme.

Faydalı Model Yasası'nda, Patent Yasası'nın hangi hükümlerinin faydalı modele de *mutatis mutandis* uygulanacağı açıkça gösterilmektedir²⁸⁴.

Aynı buluş konusu için hem faydalı model başvurusu hem de patent başvurusu yapılabildiği için, patent verilmesine ilişkin işlemler devam ederken, buluş sahibi kısa sürede elde edeceği faydalı model korumasından yararlanabilecektir²⁸⁵.

Faydalı modelin, koruma kapsamındaki konularda sahibine tanıdığı haklar, patent sahibine tanınan haklar ile aynı olup (WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 13/3), faydalı modele tecavüz, bire bir kopyalamak yoluyla olabileceği gibi, eşdeğer unsurların kullanılmasıyla da gerçekleşebilecektir²⁸⁶.

Faydalı model, başvurudan sonraki iki-dört ay içinde düşük bir masraf ile tescil edilebilmekte; ancak faydalı model konusu yeni olmadığı veya gereken düzeyde buluş basamağı içermediği halde faydalı model tescil ettirilebildiği için, sonradan açılacak ihlal veya hükümsüzlük davaları yüksek maliyette ve zaman alıcı olabilmektedir²⁸⁷.

b) Japonya'daki Faydalı Model Koruması

Japonya, küçük teknik ilerlemeleri içeren yerli buluşlara koruma sağlamak üzere Alman Faydalı Model Yasası'nı çözüm kaynağı olarak görmüş; Japon Faydalı Model

²⁸⁴ WIPO, Faydalı Model Yasası, Almanya, m. 6/1, m. 6/2, m. 7/2, m. 8/1, m. 9/2, m. 10/3, v.d.

²⁸⁵ Reichman, "Legal Hybrids", s. 2457.

²⁸⁶ Carl Kukkonen III., Steffen J. Schmidt, "German Utility Models: Additional Leverage for Litigation and Licensing Negotiations", **Intellectual Property Today**, September 2004, s. 4, (Çevrimiçi) http://www.wuesthoff.de/pdf/wuesthoff_1100188652.pdf, 30 Eylül 2012.

²⁸⁷ Martin Grund, Erik Richly, Stacey J. Farmer, "Is German Utility Model Protection Available for Biotechnology Inventions?", **Bioscience Law Review**, C: 9, S: 1, 2006, s. 2, (Çevrimiçi) www.grundipg.com/files/German_Utility_Model_Protection_2006_.pdf, 30 Eylül 2012. Faydalı modelin, başvurudan sonraki bir-iki ay içinde alınabileceği yönünde Kukkonen, Schmidt, "German Utility Models", s. 1.

Düzeltilme.

Yasası 1905'te kabul edilmiş; bu Yasa'da daha sonra birkaç kez değişiklik yapılmıştır²⁸⁸. 1959'da Faydalı Model Yasası'nın tamamı gözden geçirilip, aygıt, doğa gücünün kullanıldığı teknik fikir ürünü olarak tanımlanmış ve faydalı modelin ancak çok kolay bir biçimde yapılamayacak aygıtlar için verileceği kabul edilmiştir²⁸⁹.

Japonya'da faydalı model koruması, Faydalı Model Yasası²⁹⁰ ile sağlanmakta, koruma kapsamını şekle bürünmüş, yapısal veya bunların bir araya gelmesi sonucunda meydana getirilen aygıtlar oluşturmakta (JPO, Japon Faydalı Model Yasası, m. 1),

- başvuru zamanı²⁹¹ dikkate alınarak yenilik aranmakta, yenilik, başvuru anından önce aygıtın Japonya'da veya herhangi bir yabancı ülkede, toplumca bilinir olmaması, kullanımın toplumca erişilebilir olmaması, telekomünikasyon aracılığı ile tanıtılmış veya kullanıma sunulmuş olmaması şeklinde tanımlanmakta (JPO, Japon Faydalı Model Yasası, m. 3/1),²⁹²
- aygıtın tekniğin bilinen durumundan çok kolay bir şekilde çıkarılamayacak nitelikte olması gözetilmekte (JPO, Japon Faydalı Model Yasası, m. 3/2),

²⁸⁸ Reichman, “Legal Hybrids”, s. 2456.

²⁸⁹ Iwai, “Modalities of Future Utility Model System”, s. 38.

²⁹⁰ JPO, Japon Faydalı Model Yasası (Law No. 123 of April 13, 1959, rev. Act no. 55), (Çevrimiçi) <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/UMA.pdf>, 30 Eylül 2012.

²⁹¹ Başvuru tarihi değil, başvuru anı, gün, saat, dakika olarak.

²⁹² Faydalı modelin uygulamaya geçirildiği ilk dönemde aranılan yenilik şartı, Japonya'da yenilik; Christopher Heath, “Utility Model Law”, **History of Law in Japan Since 1868**, Ed. Wilhelm Röhl, Brill, 2005, s. 444, (Çevrimiçi) <http://books.google.com.tr>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

- tescil sürecinde esaslı inceleme yapılmamakta (JPO, Japon Faydalı Model Yasası, m. 12),
- koruma süresi, başvuru tarihinden başlayarak 10 yıl olup, uzatılamamaktadır (JPO, Japon Faydalı Model Yasası, m. 15).

Koruma kapsamındaki hakların zorlayıcılığının sağlanması için, öncelikle yenilik ve düşük ölçekli buluş basamağı şartının varlığını gösterir, bir uzman tarafından hazırlanmış kaydedilebilirlik raporunun alınması ve ihlalde bulunanın bu konuda uyarılması gereklidir (JPO, Japon Faydalı Model Yasası, m. 29-2)²⁹³.

Faydalı Model Yasası'nda, Patent Yasası'nın hangi hükümlerinin faydalı modele de *mutatis mutandis* uygulanacağı açıkça gösterilmektedir²⁹⁴.

Faydalı Model Yasası'nın koruma kapsamını şekle bürünmüş, yapısal veya bunların karması olan aygıtlar oluşturduğu için usuller koruma kapsamında değildir²⁹⁵.

Faydalı model başvuru istatistikleri incelendiğinde, faydalı model sisteminin yerli endüstriye hizmet etmiş olduğu görülmektedir²⁹⁶. Faydalı model koruması Japonya'da önceleri büyük ilgi görmüş, çok sayıda başvuru yapılmış ise de, esaslı inceleme uygulamasının kaldırılmasından sonra, inceleme yapılmamasından kaynaklanan belirsizlik nedeniyle başvuru sayısında büyük düşüş olmuştur²⁹⁷.

²⁹³ Bkz.: JPO, "What should I be aware of before claiming my Utility Model right?", Mar 2007, (Çevrimiçi) http://www.jpo.go.jp/cgi/linke.cgi?url=/toiawase_e/faq_e/faq_e_1-6.htm, 30 Eylül 2012.

²⁹⁴ JPO, Japon Faydalı Model Yasası, m. 2-2/4, m. 2-5, m. 8/1, m. 11/2 v.d.

²⁹⁵ JPO, "What are Differences between Patent and Utility Model?", Mar, 2008, (Çevrimiçi) http://www.jpo.go.jp/cgi/linke.cgi?url=/toiawase_e/faq_e/faq_e_1-4.htm, 30 Eylül 2012.

²⁹⁶ Heath, "Utility Model Law", s. 450.

²⁹⁷ Suthersanen, "Utility Models and Innovation in Developing Countries", s. 17; Heath, "Utility Model Law", s. 449; Iwai, "Modalities of Future Utility Model System", s. 45. Japonya'da 2007'de 396.291 patent başvurusuna karşılık, 10.315 faydalı model başvurusu yapılmıştır; JPO, "The Number of Applications and Registrations in 2007", May 2008, (Çevrimiçi) http://www.jpo.go.jp/cgi/linke.cgi?url=/torikumi_e/hiroba_e/2007syutugan_e.htm, 30 Eylül 2012. Düzeltme.

c) Avrupa Birliği'ndeki Durum

Avrupa Birliği yapılanmasında, gerek birlik ÷lkelerinde farklı biçimlerde uygulanmakta olan faydalı model korumasının AB içi ticarete yarattığı sakıncaları²⁹⁸ gidermek üzere üye ÷lkelerin faydalı model düzenlemelerini uyumlu hale getirmek ve gerekse de birlik genelinde geçerli olmak üzere topluluk faydalı modeli oluşturmak için teklifler hazırlanmıştır.

Yeşil Kitapta,²⁹⁹ Avrupa Birliği üyesi ÷lkelerdeki faydalı model korumasına ilişkin uygulamaların üç grupta incelenebileceği belirtilmektedir: Birinci grup ÷lkede (Fransa, Belçika, Hollanda) faydalı model koruması için aranılan şartlar patent için gerekenlerle aynı olup, mutlak yenilik ve buluş basamağı aranmakta, şekle bürünmüş olma esas unsur sayılmamaktadır.

İkinci grup ÷lkede (Yunanistan, İspanya, Portekiz, İtalya, Finlandiya) faydalı model korumasında patent hukukundan farklı olarak, düşük dereceli buluş basamağı aranmakta, koruma, yalnızca üç boyutlu buluşları kapsamaktadır. Bu grup kendi içinde, yenilik yönünden, mutlak yenilik arayanlar (İtalya, Portekiz, Finlandiya ve Yunanistan) ile nisbi yeniliği yeterli sayan (İspanya) olarak ikiye ayrılmaktadır.

Üçüncü grup ÷lkede (Almanya, Danimarka, İrlanda) yine düşük dereceli buluş basamağı aranmakta, üç boyutluluk ikinci derecede rol oynamakta ya da böyle bir şart bulunmamaktadır.

²⁹⁸ Bkz.: Mehmet Özcan, **Avrupa Birliğinde Fikri ve Sınai Haklar**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 1999, s. 190.

²⁹⁹ Commission of the European Communities, **Green Paper: The Protection of Utility Models in the Single Market**, COM(95) 370 Final, Brussels, Commission of the European Communities, 19.07.1995, s. 7-8, (Çevrimiçi) http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/utility_model_gp_COM_95_370.pdf, 30 Eylül 2012.

Yeşil Kitapta, korumanın usul buluşlarını da kapsadığı,³⁰⁰ belirtilen ülkelerin tümünde esaslı inceleme sisteminin bulunmadığı,³⁰¹ ancak aralarındaki farklar nedeniyle bu ülkelerdeki faydalı model düzenlemelerinin sınır ötesi uygulamalara elverişli olmadığı açıklanmaktadır.

Avrupa Birliğine üye ülkelerdeki faydalı model korumasına ilişkin düzenlemelerin farklı hükümler içermesinin Birlik içi ticareti olumsuz etkilediği düşüncesiyle, buluşların faydalı model ile korunması hakkındaki yasal düzenlemelerin uyumlu hale getirilmesi için direktif teklifi hazırlanmıştır³⁰².

Daha sonra, Avrupa Parlamentosu'nun değişiklik önerileri dikkate alınarak buluşların faydalı model ile korunmasına ilişkin yasal düzenlemelerin uyumlu hale getirilmesine yönelik yeni bir direktif teklifi hazırlanmıştır³⁰³.

Bu direktif teklifinde üye ülkelerde uygulanması öngörülen faydalı model korumasına ilişkin bazı hükümler,

- Yeni, buluş basamağı içeren ve sanayiye uygulanabilir ürün ve usul buluşlarına koruma sağlanması (COM(1999) 309 final, m. 1),

³⁰⁰ Almanya'da usuller faydalı model koruması kapsamında değildir.

³⁰¹ Aynı yönde, bu tür korumanın AB'de çeşitli görünümelerde yer almasına rağmen, bu görünümlerin hiçbirinde hakkın tescilinden önce esaslı inceleme yapılmadığı, bkz.: Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 130-131.

³⁰² Proposal for a European Parliament and Council Directive Approximating the Legal Arrangements for the Protection of Inventions by Utility Model, 16.12.1997, s. 23, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/model/util_en.pdf, 30 Eylül 2012.

³⁰³ Amended Proposal for a European Parliament and Council Directive Approximating the Legal Arrangements for the Protection of Inventions by Utility Model, (2000/C 248 E/03), COM(1999) 309 final, 97/0356(COD), 29.8.2000, (submitted by the Commission on 28.06.1999), (Çevrimiçi) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2000:248E:0056:0068:EN:PDF>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

- Kimyasal, eczacılıkla ilgili maddelere ve usullere, biyolojik materyallere ilişkin buluşların koruma kapsamı dışında bırakılması (COM(1999) 309 final, m. 4),
- Tekniğin bilinen durumuna dahil olmayan buluşun yeni olarak kabul edilmesi, tekniğin bilinen durumunun, başvuru tarihinden önce yazılı veya sözlü tanıtım yoluyla ortaya konulmuş veya kullanım ya da başka herhangi bir biçimde açıklanmış olan toplumca erişilebilir her şeyi kapsamaması, başvuru tarihinde veya bu tarihten sonra yayımlanmış olan ve başvuru tarihinden önceki tarihli ilgili üye devlete veya bu devletin seçildiği, diğer ülkelerde yapılan patent ve faydalı model başvurularının ilk içeriklerinin tekniğin bilinen durumuna dahil olması (COM(1999) 309 final, m. 5),
- Buluşun bir avantaj sunması ve tekniğin bilinen durumuna göre ilgili alandaki uzmana çok aşikar olmaması halinde buluş basamağının var olduğunun kabul edilmesi, buradaki avantajın bir ürünün ya da usulün üretilmesinde veya kullanılmasında teknik, pratik yarar sağlaması veya kullanıcıya herhangi bir katkı sağlaması, örneğin eğitim veya eğlence alanında olması (COM(1999) 309 final, m. 6),
- Yalnızca şekil yönünden inceleme yapılması, yeniliğe ve buluş düzeyine ilişkin esaslı inceleme yapılmaması (COM(1999) 309 final, m. 15),
- Tekniğin bilinen durumuna ilişkin araştırma raporunun hazırlanmasının başvuru sahibince ya da ilgili diğer kişilerce istenilebilmesi, hakların zorlayıcılığı için yasal süreçte bu raporun, eğer daha önce hazırlanmamış ise, hazırlanmasının zorunlu olması (COM(1999) 309 final, m. 16),

- Faydalı model sahibine, konusu ürün buluşu ise, izni olmaksızın buluşun üçüncü kişilerce kullanılmasını, satış için teklif edilmesini, satılmasını veya bu amaçlar için ithal edilmesini önleme; konusu usul buluşu ise izni olmaksızın usulün ya da bu usul kullanılarak doğrudan elde edilmiş ürünün üçüncü kişilerce kullanılmasını, satış için teklif edilmesini, satılmasını veya bu amaçlar için ithal edilmesini önleme hakkını tanıması; ancak bu eylemlerin kişiye özel ve ticari olmayan amaçlarla veya buluş konusu ile ilgili deneme amaçlı olarak gerçekleştirilmesinin koruma kapsamında olmaması (COM(1999) 309 final, m. 20),
- Faydalı model sahibince veya onun izniyle Birlik sınırları içinde piyasaya sunulan ürünlerde faydalı modelden doğan hakların tükenmiş sayılması; fakat faydalı model sahibince veya onun izniyle Birlik sınırları dışında piyasaya sunulan ürünler için faydalı modelden doğan hakların tükenmemesi (COM(1999) 309 final, m. 21),
- Koruma süresinin başvuru tarihinden itibaren altı yıl olması, bu sürenin dolmasından altı ay önce yapılacak başvuru ile araştırma raporuna ilişkin istemde bulunulmaması hali dışında, sürenin iki yıl daha uzatılması, bu ikinci sürenin dolmasından yine altı ay önce yapılacak başvuru ile son kez sürenin iki yıl daha uzatılması (COM(1999) 309 final, m. 19),
- Faydalı modele uygulanabilir özel hükümlerin yokluğunda, faydalı modelin özelliği ile çelişmediği takdirde, patentler için öngörülen hükümlerin faydalı model için de *mutatis mutandis* uygulanması (COM(1999) 309 final, m. 26),
- Aynı buluş için hem faydalı model hem de patent başvurusu yapılabilmesi, bununla birlikte, patentin verildiğinin yayımlanması ile faydalı modelin etkisiz kabul edilmesi, buluşa ilişkin haklarının ihlal

edilmesi durumunda hak sahibinin her iki korumaya ilişkin düzenlemeleri birlikte uygulamasına izin verilmemesi (COM(1999) 309 final, m. 23),

önerilerini içermektedir.

Yeşil Kitap sonrasında topluluk faydalı modeli ilgili düşünülen düzenlemelerde güncelleme hazırlık çalışması yapılmış, rapor haline getirilmiştir³⁰⁴. Bu raporda, topluluk faydalı modelinin, eğer böyle bir koruma sistemi kabul edilecekse, sahip olması gereken temel özellikler,

- Ürün ve usul buluşlarının koruma kapsamında olması (üç boyutluluk şartının aranmaması),
- Koruma sağlanacak buluşun yeni, yaratıcı ve sanayiye uygulanabilir nitelikte olması,
- Buluştaki yaratıcılık düzeyinin, patenttekine göre daha az olması,
- Yeniliğin, tekniğin bilinen durumuna göre uluslararası düzeyde, mutlak yenilik niteliğinde olması,
- Yalnızca şekil yönünden inceleme yapılması, yeniliğe ve buluş düzeyine ilişkin esaslı inceleme yapılmadan topluluk faydalı modelinin tescil edilmesi,
- İstem sayısında sınırlama olmaması,

³⁰⁴ Consultations on the Impact of the Community Utility Model in Order to Update the Green Paper on the Protection of Utility Models in the Single Market (COM(95) 370 final), (SEC(2001)1307), 26.07.2001, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/model/consultation_en.pdf, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

- Tekniğin bilinen durumuna ilişkin araştırma raporunun hazırlanması için talebin başvuru sahibince ya da üçüncü kişilerce yapılabilmesi, raporun dosyasına eklenmesi, dava aşamasında bu raporun hazırlanmasının zorunlu olması,
- Topluluk faydalı modelinden doğan hakların patentten doğan haklarla aynı olması,
- Koruma süresinin, başvuru tarihinden itibaren uzatılmayacak şekilde on yıl olması,
- Çifte koruma, aynı buluş için hem faydalı model hem de patent başvurusu yapılabilmesi; ancak anlaşmazlık durumunda, izleyen süreçte her iki korumaya ilişkin düzenlemelerin birlikte uygulanmasına izin verilmemesi

biçiminde gösterilmiştir³⁰⁵.

Topluluk faydalı modeline yönelik güncelleme hazırlık çalışmasında yer alan anketteki sorulara verilen yanıtlar ayrı bir raporda değerlendirilmiştir³⁰⁶. Ankete katılanların (Üye ülkelerin hükümetleri, bakanlıkları, profesyonel birlikler ve şirketler) dörtte üçü topluluk faydalı modeline karşı olduklarını bildirmişlerdir. Topluluk faydalı modeline karşı olma nedenleri arasında, rekabetin kısıtlanma riski, Avrupa şirketlerinin rekabet gücünün olumsuz etkilenmesi, korumanın içerdiği belirsizlik, yaratıcılık düzeyi hakkındaki şartın yetersizliği gösterilmiştir³⁰⁷.

³⁰⁵ SEC(2001)1307, s. 6-7.

³⁰⁶ Summary Report of Replies to the Questionnaire on the Impact of the Community Utility Model with a View to Updating the Green Paper on Protection by the Utility Model in the Internal Market (SEC(2001)1307), 01.03.2002, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/model/utilreport_en.pdf, 30 Eylül 2012.

³⁰⁷ Summary Report of Replies, s. 2.

8. Faydalı Model Koruması - Genel Değerlendirme

a) Koruma Maliyeti

(1) Korumanın Düşük Maliyetle Başlaması

Faydalı model koruması, esaslı inceleme yapılmadan ve bu korumanın uygulandığı birçok ülkede araştırma raporu dahi hazırlanmadan verildiği için, patente göre daha düşük bir maliyetle elde edilebilmektedir³⁰⁸.

Faydalı model için, patent verilmesi sürecindeki araştırma, inceleme ücretlerinin ödenmesi söz konusu olmayacak; ancak patent vekili, gerekmesi durumunda çeviri ücretleri ve tescil giderleri ödenecektir³⁰⁹. Bununla birlikte, faydalı model koruması bulunan ülkelerin çoğunda başvuru ve yenileme bedelleri de patent için uygulanan bedellerden dikkate değer ölçüde düşüktür³¹⁰.

³⁰⁸ TPE'nin açıkladığı maliyet rakamlarına göre, incelemesiz şekilde verilen patent için ödenmesi gereken en az tutar, faydalı model belgesi için gerekenin 3,2 katı; incelemeli şekilde verilen patent için ödenmesi gereken en az tutar ise, faydalı model belgesi için gerekenin 4,7 katıdır. TPE, **Patent/Faydalı Model Kılavuzu**, Mart 2012, Çevrimiçi) http://www.turkpatent.gov.tr/dosyalar/yayinlar/basvuru_kilavuz/PATENT_BK.pdf, 30 Eylül 2012, ek-14. Faydalı model koruması, masraf açısından patent verilmesine göre daha elverişlidir; Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 17; Faydalı modelle, buluşlara, patente oranla daha ucuz, basit bir tescil prosedürü ve daha düşük bir koruma şartı öngörülerek koruma sağlanmaktadır; Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması I", s. 57.

³⁰⁹ Patent verilmesi sürecinde patent vekili ve çeviri ücretlerinin iki önemli gider olduğu, faydalı model korumasında bu iki giderin değişmeyeceği hakkında bkz.: Llewelyn, "European Utility Model?", s. 21.

³¹⁰ Boztosun, "Utility Models", s. 430.

Düzeltilme.

(2) Korumanın Genel Maliyetinin Yüksek Olması

Faydalı modelin düşük maliyetle korunmasının elverişli bir durum olduğu sanılmaktadır. Oysa faydalı model konusu buluşun aranılan şartları sağlayıp sağlamadığı konusundaki belirsizlik (araştırma raporunun düzenlenmesinin bile zorunlu olmaması), hem buluş sahibini hem de rakip işletmeleri olumsuz etkileyebilecektir.

Bir işletmenin faydalı model korumasına düşük maliyetle ulaşması, faydalı model korumasının geçerliliği hakkındaki sorgulamanın maliyetinin yüksek olması nedeniyle, diğer işletmelerin giderlerinin artmasına yol açacaktır. Üstelik diğer işletmelerin her birinin bu yüksek giderlere ayrı ayrı katlanması gerekebilecektir. Ayrıca faydalı model belgesinin geçerliliğinin dava konusu yapılması sonucunda faydalı model belgesinin koruma şartlarını sağlamadığına hükmedilmesi ve özellikle üçüncü kişilerin aynı konuda çok sayıda dava açması durumunda, yargılama giderleri, olası tazminatlar faydalı model koruması sahibine de ağır bir yük oluşturabilecektir.

Buluş basamağı gerçekleşmemiş buluşların korunması, buluş sahibi dışındakileri, kendi teknolojilerinin başkaları tarafından koruma altına alınmış olup olmadığını belirlemeye, pahalı bir araştırmaya zorlayacaktır³¹¹.

³¹¹ Duffy, "Inventing Invention", s. 12.

b) Korumanın Elde Edilme ve Koruma Şartlarının Yerine Getirildiğinin Belirlenme Süresi

(1) Korumanın Hızlı Bir Şekilde Elde Edilmesi

Faydalı model korumasında esaslı inceleme yapılmadığı, çoğu ülke uygulamasında araştırma raporu hazırlanması da zorunlu olmadığı için, bu koruma patente göre daha hızlı³¹² bir şekilde elde edilebilmektedir.

(2) Koruma Şartlarının Yerine Getirildiğinin Belirlenmesinin Uzun Sürmesi

Faydalı model korumasının esaslı inceleme yapılmadan, hatta araştırma raporu hazırlanmadan dahi sağlanabilmesi nedeniyle, bu şekilde korunan faydalı model konusu buluşun, koruma için gereken şartları taşıyıp taşımadığı, buna ilişkin açılacak dava sonucunda belirlenebilecektir. Dava süreci dikkate alındığında, faydalı model koruması için gereken şartların yerine getirilmiş olduğunun belirlenmesinin, patent koruması elde edilmesi için gereken süreden daha uzun bir zaman alabileceği görülmektedir.

Faydalı model belgesi korumasının varlık nedenlerinden biri olarak gösterilen, patent korumasında tekniğin bilinen düzeyine ilişkin araştırma ve buluşun tekniğin bilinen düzeyini aşp aşmadığına ilişkin inceleme raporlarının hazırlanmasının uzun zaman aldığı gerekçesi, bu raporların hazırlanmasında bilgi teknolojilerinin kullanılmasıyla artık, geçerliliğini kaybetmeye başlamıştır. Bilgi teknolojileri arasında yer alan karar

³¹² Patentın alınması uzun bir süreci gerektirdiği için buluş sahipleri faydalı model korumasına ihtiyaç duyabilir; Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması I”, s. 57.
Düzeltilme.

destek sistemlerinden ve uzman sistemlerden yararlanılmasıyla, rapor süreleri birkaç aya, hatta birkaç güne kadar kısalabilecektir.

c) Koruma Kapsamındaki Buluşun Niteliği

(1) Düşük Dereceli Buluşlara Koruma Sağlanmasının Yararları

Faydalı modelin teorik gerekçesi, sosyal refahı yükselten buluşların çoğunluğunun birikimsel nitelikte olması ve bu buluşların genellikle patentlenebilirlik şartlarını, özellikle buluş basamağı şartını yerine getirememesidir³¹³. Toplumun, bu yeniliklerden³¹⁴ yararlanmak için, rekabeti sınırlayıcı hakların bu buluşların sahiplerine verilmesini kabul etmeye hazır olduğu görüşü savunulmaktadır³¹⁵.

Ticari değer taşıyan birikimsel ilerleme niteliğindeki buluşlara koruma sağlanması düşüncesi sonucunda, patentlenebilirlik kriterlerinin yumuşatılması veya yeni bir koruma şekli, faydalı model koruması, oluşturulması seçenekleri ortaya çıkmıştır³¹⁶.

Buluş basamağını gerçekleştirilmeyen buluşlara koruma sağlanmaması, bu şartı yerine getirmeyen teknik çözümlere yatırım yapılmaması, geliştiricilerin bunlar üzerinde

³¹³ Suthersanen v.d., “Utility Model Regime”, s. 4.

³¹⁴ Yenilik, fikri mülkiyet hukukundaki buluş kavramından farklı ve çok daha geniş içerikli olarak, genellikle kar amaçlı, yeni fikir, süreç, iş, ifade anlamında kullanılmaktadır; Herbert Hovenkamp, “Innovation and the Domain of Competition Policy”, **Alabama Law Review**, C: 60 (1), 2008, s. 104, (Çevrimiçi) <http://ssrn.com/abstract=1091488>, 30 Eylül 2012.

³¹⁵ Torremans, **Intellectual Property Law**, s. 160. Faydalı modeller, patent korumasından yararlanamayan birçok faydalı buluş, hukuki koruma altına alınmış olmaktadır; Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması I”, s. 57. Faydalı model belgesi ile koruma olmasaydı, birçok yeniliğin buluş basamağını aşmadığı için hukuki korumadan yoksun kalacağı yönünde bkz.: Adem Aslan, **Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi (Mukayeseli)**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2004, s. 19.

³¹⁶ Llewelyn, “European Utility Model?”, s. 7. Düzeltme.

çalışmaktan çekinmesi sonucunu doğurabilecek; toplum bu tür çözümlerden yeterince yararlanamayacaktır³¹⁷.

Yeniliklerin geliştirilmesine yönelik sağlıklı bir sistemde bulunması gereken en önemli iki özellik, kamuya mal olmuş fikirler alanının olabildiğince geniş olması ve birikimsel nitelikteki yeniliklerin, kamusal alanın sürekli şekilde genişlemesinin desteklenmesi amacıyla, bir süre sonra bu alana katılmak üzere, korunması olarak gösterilmektedir³¹⁸.

Yeniliklere açık ekonomik yapı isteyen ülkelerin, gelişmiş, gelişmekte olan ayrımı olmaksızın, faydalı model korumasından yararlanması gerektiği ileri sürülmektedir³¹⁹.

(2) Tekniğin Bilinen Durumunu Aşmayan Buluşlara Koruma Sağlanmasının Sakıncaları

Koruma tanınan her bir fikri mülkiyet hakkının, kamuya mal olmuş alanı aynı ölçüde daraltacağı açıktır. Koruma verilirken bu durum dikkate alınmalı, koruma sonucunda elde edilen yararlar ile kamusal alandaki daralma arasındaki denge bozulmamalıdır³²⁰.

Faydalı model korumasının fikri mülkiyet koruması için gereken şartların eşliğini düşürmesi, esasa ilişkin inceleme yapılmaması, araştırma raporunun zorunlu olmaması, yasal belirsizlik ortamı yaratacak, dava sayısının artmasına neden

³¹⁷ Boztosun, "Utility Models", s. 433. Sınai modellerin korunmasının da patent koruması ile aynı nedene dayandığı; sınai model geliştiren kişinin de bu fikri ürünü yaratmak için emek, zaman ve para harcayarak, toplumun kültür varlığını zenginleştirmiş olduğundan, korunması gerektiği yönünde bkz.: Hirsch, **Fikri Say**, s. 7.

³¹⁸ Hovenkamp, "Innovation", s. 105.

³¹⁹ Boztosun, "Utility Models", s. 431.

³²⁰ Hovenkamp, "Innovation", s. 105.

olacaktır. Yine, tescil öncesi esas yönünden inceleme yapılmaması, üçüncü kişilerin teknolojinin belli alanında geçerli bir hakkın olup olmadığı, girişimlerinin herhangi bir hakkı ihlal edip etmeyeceği konularında yapacağı araştırmada güvenilir bir sonuca varamamasına yol açacaktır³²¹.

Sıradan yeniliklerin fikri mülkiyet hukukunun sağladığı tekelci haklara konu edilmesi, teknolojinin gelişim hızını artırmak bir yana, aksine, teknolojinin ilerlemesini nefessiz kılma işlevi görebilecektir³²².

Önemli etkileri olmayan buluşlara patent verilerek tekelci haklar tanınmasının ekonomiye katkısının bulunmaması nedeniyle, bu tür buluşlara verilen patentlerin sayısının azaltılması ile patent sisteminin toplam giderlerinin düşürüleceği; bu durumun, önemli buluşların geliştirilmesine yönelik motivasyonu etkilemeyeceği görüşü,³²³ patent koruması verilebilecek buluşların bile sayısının azaltılmasını savunmaktadır³²⁴.

Buluş sahibine tanınan haklar ekonomi ile ilgili araçlar olup, fikri mülkiyet koruması kapsamının genişletilmesi, daha fazla fikri mülkiyet ortaya çıkacağı anlamına gelmeyecektir³²⁵. Bu nedenle, buluş basamağı, koruma sağlanacak buluşların belirlenmesinde önemli bir ayırt edici olacaktır.

³²¹ Suthersanen v.d., “Utility Model Regime”, s. 7.

³²² KSR International Co. v. Teleflex Inc. et al., Supreme Court, No. 04–1350, April 30, 2007, (Çevrimiçi) <http://www.supremecourtus.gov/opinions/06pdf/04-1350.pdf>, 30 Eylül 2012. Mahkemenin, aşık bir buluşa hata ile patent verilmesinden sakınmanın, aşık olmayan bir buluşa hata sonucu patent verilmemesinden sakınmaktan daha önemli olduğunu, düşündüğünü belirten görüş için bkz.: Miller, “Remixing Obviousness”, s. 245.

³²³ John H. Barton, “Reforming the Patent System”, **Science**, C: 287, S: 5460, March 17, 2000, (Çevrimiçi) <http://www.ftc.gov/os/comments/intelpropertycomments/bartonjohnh.htm>, 30 Eylül 2012.

³²⁴ Patent davaları sayısındaki yükselişte, tescil edilen patentlerin sayısındaki artışın etkisi, dava sonuçlarının etkisinden fazladır; Joseph P. Cook, “On Understanding the Increase in U.S. Patent Litigation”, **American Law and Economics Review**, C: 9, S: 1, Spring 2007, s. 70, (Çevrimiçi) <http://aler.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

³²⁵ CD Freedman, “Software and Computer-related Business-method Inventions: Must Europe Adopt American Patent Culture?”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 8, S: 3, 2000, s. 286, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012. Laboratory Corp. of America Holdings v. Metabolite Labs. Inc., No. 04-607, Fed. Circuit, June 8, 2004 davasında,

d) Korumanın Yerli Sanayiye ve KOBİ'lere Etkisi

(1) Yerli Sanayi ve KOBİ'ler İçin Uygun Olması

Faydalı model korumasının KOBİ'ler için daha yararlı olduğu savunulmaktadır³²⁶. KOBİ'lerce gerçekleştirilmiş buluşların çoğunun düşük standartta yaratıcılık taşıması nedeniyle, buluş basmağı gerektirmeyen bu koruma türü uygun bulunmaktadır³²⁷. Faydalı modelin KOBİ'ler için cazip olan diğer bir özelliği, patent korumasına oranla çok daha düşük maliyetle elde edilebilmesidir³²⁸.

Faydalı model korumasının yerli sanayinin yaratıcılığına ve gelişimine katkı sağladığı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ucuz ve kolay bir şekilde elde edilen bu koruma çeşidinin, fikri mülkiyet haklarını yerli sanayiye tanıttığı düşünülmektedir³²⁹.

Gelişmekte olan ülkelerde, yerli buluş, yenilik sahiplerinin faydalı model korumasına yabancılara oranla daha fazla rağbet ettikleri görülmektedir³³⁰. Bu ülkelerde, yerli

patent korumasındaki aşırılığın, ilerlemeyi engelleyeceği görüşü için bkz.: Steven Seidenberg, "Commission Control", **InsideCounsel**, C: 18, S: 198, May 2008, s. 24, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

³²⁶ Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 17; Leith, "Software Utility Models and SMEs"; Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması I", s. 56; Tuba Seyyah, "Büyük Ölçekli Şirketlerde Yapılan Ar-Ge Çalışmaları ve Patent/Faydalı Model Korumasının Önemi", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, 2007, s. 102, (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com>, 30 Eylül 2012; Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 178.

³²⁷ Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ulusal yaratıcılık arenasında söz sahibi olması, teknolojinin bilinen durumunu aşmayan ve fakat yenilik özelliği taşıyan buluşların korunması ile gerçekleşebilecektir; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 4.

³²⁸ Faydalı model korumasında, büyük işletmelerin ödeyeceği yıllık ücretlerin KOBİ'lerinkinden daha yüksek olacak şekilde farklı tutarlarda belirlenmesi önerisi için bkz.: Suthersanen v.d., "Utility Model Regime", s. 11.

³²⁹ Boztosun, "Utility Models", s. 430.

³³⁰ TPE'nin açıkladığı verilere göre, 2011 yılında, faydalı model başvurularının % 97,87'si yerli, %2,13'ü yabancı; tescil edilen faydalı modellerin ise % 98,58'i yerli, % 1,42'si yabancı kişilerce

patent başvurularının büyük çoğunluğunun da, patent verilmesi için gereken şartları yerine getiremediği gözlemlenmektedir³³¹.

(2) Yerli Sanayi ve KOBİ'ler İçin Riskli Olması

Faydalı model korumasının KOBİ'lerin gelişmesini ve ekonomiye katkıda bulunmasını destekleyeceği ileri sürülmekteyse de, tekniğin bilinen durumunu aşmayan buluşlara koruma sağlanması öncelikle bu tür işletmelerin kendi aralarında serbestçe rekabet etmesini engelleyebilecektir. Faydalı model korumasından yararlanan işletme sahibi, teklici haklarına dayanarak diğer işletmelerin buluşu kullanmasını engelleyip, rekabet üstünlüğünü kolayca elde edeceği için tekniğin bilinen durumunu aşacak nitelikte buluş geliştirme çabasından uzaklaşabilecektir³³². Diğer taraftan, benzer işletmeler ise, koruma nedeniyle buluş konusu alanında üretim yapamayacak, yeterli deneyim ve beceri kazanamayacak, dolayısıyla üretim sürecinde buluş geliştirme fırsatından yoksun kalacaktır.

Faydalı model, şirketlerin patentle korunan buluşları ile ilgili geliştirdikleri yenilikler için koruma sağlayarak, patent portföylerinin çevresinde ek koruma kalkını oluşturmaya hizmet edebilecektir. Açıktır ki böyle bir işlev KOBİ'lerden çok, büyük şirketlerin ilgisini çekecektir³³³.

aittir; TPE, Patent ve Faydalı Model > İstatistikler > Yıllık İstatistikler, (Çevrimiçi) <http://www.tpe.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=136>, 30 Eylül 2012. Türk hukukuna faydalı model kavramının katılmasıyla gerek Türk gerekse de yabancı yatırımcılar yararına ekonomik ortam yaratıldığının TPE çizelgelerinden anlaşıldığı yönündeki görüş (Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 5), bu durumun, faydalı model başvurusu sahipleri dışındaki yatırımcılara etkisini dikkate almadığı için kanımızca yerinde değildir.

³³¹ TPE'nin açıkladığı verilere göre, 2011 yılında, patent başvurularının % 39,91'i yerli, % 60,09'u yabancı; tescil edilen patentlerin ise % 12,95'i yerli, % 87,05'i yabancı kişilere aittir; TPE, Patent ve Faydalı Model > İstatistikler > Yıllık İstatistikler, (Çevrimiçi) <http://www.tpe.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=136>, 30 Eylül 2012.

³³² Faydalı model korumasının aşırı cazip hale getirilmesinin, buluş basamağını gerçekleştiren buluşların geliştirilme sürecini olumsuz etkileyeceği yönünde gözleme dayalı bilgi bulunmadığına ilişkin bkz.: Boztosun, "Utility Models", s. 431.

³³³ Leith, "Software Utility Models and SMEs". Büyük şirketlerin fikri mülkiyet hakları sisteminden yararlanmasından önemli kurumsal sonuçlar elde ettiği yönünde; Birgitte Andersen, Sue

Pazardaki büyük oyuncuların patent sisteminden kaçış yolu olarak faydalı model korumasını yüksek oranda kullanması, KOBİ'lerin rekabet gücünü azaltabilecek, fonların bu korumanın elde edilmesine yönlendirilmesi, az gelişmiş ülkelerin ödeyeceği lisans bedellerinin artmasına neden olabilecektir³³⁴.

Faydalı model belgesi korumasının taşıdığı diğer bir risk de, büyük işletmelerin tekniğin bilinen durumunu aşmayan çok sayıda buluş geliştirip bunlar için faydalı model koruması elde etmesi olasılığıdır³³⁵. Büyük işletmelerin araştırma-geliştirme çalışmalarına önemli ölçüde kaynak ayırdığı, yeterli sayıda uzman çalıştırdığı dikkate alındığında, bu uzmanlar tarafından, tekniğin bilinen durumundan aşikar şekilde çıkarılabilecek nitelikte pek çok buluş geliştirilmesi mümkün olacaktır. Böylece, KOBİ'ler faydalı model konusu buluşu kullanabilmek için, eğer büyük şirketler lisans vermeyi kabul ederse, lisans bedeli ödemek zorunda kalabilecektir.

Konzelmann, "In Search of a Useful Theory of the Productive Potential of Intellectual Property Rights", **Research Policy**, C: 37, S: 1, Feb 2008, s. 13, (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com/science>, 30 Eylül 2012. Faydalı model korumasından sadece KOBİ'lerin yararlanacağı yargısının yanlıcı olduğu; büyük şirketlerin, geliştirdikleri bir takım iyileştirmeler sonucunda ulaştıkları küçük buluşlarını koruma altına almak isteyebileceği, bkz.: Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması I", s. 58.

³³⁴ Suthersanen v.d., "Utility Model Regime", s. 6-8. Karşı görüş, gelişmekte olan ülkelerde faydalı modellerin korunmasıyla, sınai hakların, bir nebze, gelişmiş ülkelerin hakimiyetinden kurtarıldığı savunulabilir; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 4. Çin ekonomisinde KOBİ'lerdeki teknolojik gelişimin, buluşların ve yeniliklerin gerçekleştirilmesinin temelinde ekonomi politikalarının (vergisel, ödüllendirme, teşvik vb. boyutları içerecek şekilde) bulunduğu; patent hukukunun bu gelişimde etkisinin tespit edilemediği yönünde bkz.: Deming Liu, "The Transplant Effect of the Chinese Patent Law", **Chinese Journal of International Law**, C: 5, S: 3, 2006, s. 744, (Çevrimiçi) <http://chinesejil.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

³³⁵ Faydalı model korumasının, buluş basamağını gerçekleştirilmeyen, ancak pratik ve yararlı basit çözümlere ulaşma yönündeki araştırmaları artıracağına ilişkin bkz.: Boztosun, "Utility Models", s. 430.

Düzeltilme.

F. Faydalı Model Belgesindeki ve Patentteki Yenilik Şartının Karşılaştırılması

PatKHK yenilik şartını belirlerken, patent verilerek korunacak buluşlar için “toplumca erişilebilir”, faydalı model belgesi ile korunacak buluşlarda “herkesin ulaşabileceği şekilde” ifadelerini kullanmaktadır. Toplumca erişilebilir veya herkesin ulaşabileceği şekilde sayılmama, buluştan kimsenin bilgi sahibi olmaması değil; buluşun toplumca ulaşılabilir, öğrenilebilir, bilgi edinilebilir konumda bulunmamasıdır³³⁶. İfadelerdeki farklılık kavram kargaşasına yol açmakta ise de, “herkesin ulaşabileceği şekilde” ve “toplumca erişilebilir” nitelendirmeleri aynı anlama gelmekte, yabancı ülkelerdeki açıklamaları, pek bilinmeyen yabancı dillerdeki açıklamaları da kapsamaktadır³³⁷. Karşı görüşte, buluş sahibinin yabancı dil bilmemesinin dahi yenilik incelemesinde dikkate alınması gerektiği savunulmaktadır³³⁸.

Buluşun sözlü olarak açıklanmasında, dinleyicilerin buluşun gerçekleştirilmesini anlayabilecek ya da bu bilgiyi buluşu gerçekleştirebilecek kişilere aktarabilecek yetkinlikte olmalarının dikkate alınabileceği yönündeki görüş³³⁹ yerinde değildir. Bu görüşün kabul edilmesi durumunda, sözlü açıklamanın yapıp yapılmadığının,³⁴⁰ açıklamanın toplumca erişilebilir olup olmadığının yanında, ortaya çözülmesi

³³⁶ Alıcının gizli tutma yükümlülüğü bulunmaması durumunda, tek bir satış bile satış konusunun toplumca erişilebilir hale gelmesi sonucunu doğurur; EPOBA T 482/89 - 3.5.02 11.12.1990 (OJ 1992, 646); EPO, **Case Law**, s. 76. Buluşun tez jürisi önünde açıklanmasının yeniliği ortadan kaldıracığı görüşü için bkz.: Çelik, “Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü”, s. 119. Tez jürisi önünde buluşun açıklanmasının yeniliğe etkisinde, bu açıklamanın toplumca erişilebilir olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Tez savunmasına ilişkin sınav izleyicilere açık olduğu; jüri üyelerinin ve izleyicilerin buluşa ilişkin bilgiyi gizli tutma yükümlülüğü bulunmadığı dikkate alındığında, açıklama, toplumca erişilebilir nitelikte kabul edilmelidir.

³³⁷ Aynı yönde, Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 179.

³³⁸ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 734.

³³⁹ Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 180.

³⁴⁰ Birkaç yıl öncesine ilişkin sözlü açıklamanın yayımlanması, tek başına, önceki sözlü açıklamanın yayın içeriğiyle aynı olduğunu göstermez; EPOBA T 153/88 - 3.3.03 09.01.1991; EPO, **Case Law**, s. 74.

Düzeltilme.

gereken ayrı bir sorun daha, dinleyicilerin subjektif durumlarının tek tek belirlenmesi, çıkacaktır.

Erişilebilirlik sınırlamasının değişik düşüncelerle daha da daraltılması, buluş sahipliğini tartışmalı hale getirebileceği gibi, araştırma geliştirme çabalarını yeni teknoloji geliştirmekten, teknoloji taklitçiliğine, bir çeşit yasal koruma altında haksız rekabete dönüştürebilecektir.

Açıklanmış materyaller için erişilebilirliğin gerçekleştiğinin kabul edilmesi (erişimin zor şartlara bağlı olması hali de dahil), aynı buluş için farklı bir ülkede ikinci kez koruma elde edilmesini önleyecek, bu durum uluslararası ticaret toplumunun yararına olacaktır³⁴¹.

Faydalı model belgesindeki ve patentteki yenilik şartları karşılaştırıldığında, aralarında bazı farklılıklar olduğu görülmektedir³⁴².

1. Coğrafi Unsur Yönünden

PatKHK’de faydalı model belgesi verilerek korunacak buluşlar için yenilik şartı belirlenirken “*Türkiye içinde veya dünyada*” ifadesi kullanılmış ise de, Türkiye de dünyaya dahil olduğuna göre, bu ifadede belirtilen coğrafi alan ile patent verilerek korunacak buluşlar için yenilik şartı belirlenirken kullanılan “*dünyanın herhangi bir yerinde*” ifadesinde belirlenen alan aynıdır. Bu nedenle, faydalı model belgesindeki yenilik şartı ile patentteki yenilik şartı, coğrafi unsur açısından karşılaştırıldığında, farklı sözcüklerle ve anlatımlarla ifade edilmelerine rağmen, bunların aynı kıstası

³⁴¹ Torremans, **Intellectual Property Law**, s. 55.

³⁴² Karşı görüş, yenilik açısından patent ve faydalı model arasında hiçbir fark yoktur; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 47-48.

içerdiği söylenebilir³⁴³. Karşı görüş, PatKHK’de, faydalı model belgesi için ulaşılabilirliğin yerel olmasının istenildiği gibi bir izlenim bulunduğu, yönündedir³⁴⁴.

2. Açıklanma Yönünden

PatKHK’de yenilik şartı belirlenirken, faydalı model belgesi verilerek korunacak buluşlar için *“herkesin ulaşabileceği şekilde yazılı olarak veya bir başka yolla açıklanmış”*, patent ile korunacak buluşlarda *“toplumca erişilebilir yazılı veya sözlü tanıtım ... veya bir başka yolla açıklanan”* ifadeleri kullanılmakta ise de, her ikisinde *“bir başka yolla”* açıklanma tanımlaması bulunmakla, bu ifadeler aynı sonucu doğurmaktadır.

Patent verilerek korunacak buluşlar için belirlenen, buluşa patent verilmesini etkilemeyen açıklamalara ilişkin hüküm, açıklamanın buluş sahibi, bir merci ya da buluş sahibinden doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bilgi elde eden bir üçüncü kişi tarafından yapılmış olması istisnalarını içermektedir. Ancak, faydalı model belgesine ilişkin yenilik şartı ayrı bir maddede, PatKHK m. 156’da, düzenlendiği ve bu maddede gösterilmediği için, belirtilen istisnalar faydalı model belgesinde geçerli olmayacaktır³⁴⁵.

Üçüncü kişilerin sırrı kötüye kullanarak yaptıkları açıklamanın, PatKHK m. 8’in faydalı modellerin niteliği ile bağdaştığı kabulü ile uygulanması sonucunda, faydalı

³⁴³ Patentte ve faydalı modelde yeniliğin, dünyada yenilik anlamında olduğu yönünde; Samiye Eyüboğlu, Uğur G. Yalçınar, “Patent ve Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü ve Tecavüz Halleri (Hukuki ve Teknik Değerlendirme)”, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Kültürü (Sorunlar ve Kurumsal Çözüm Yolları) 1. Ulusal Sempozyumu**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2005, s. 150. Patentte aranılan yenilik şartı için bkz.: Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 18; Işıl Ökten, “Türk Hukukunda Patent Verilebilirlik Şartları: (PatKHK. m. 5 - m. 10)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk AD., 2001, s. 22.

³⁴⁴ Kuzu, “Faydalı Modellerde Yenilik”, s. 1134.

³⁴⁵ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 735.

model belgesi için aranan yeniliği ortadan kaldırmayacağı görüşü,³⁴⁶ faydalı model belgesine ilişkin yenilik şartı PatKHK m. 156/2’de özel olarak düzenlendiği için yerinde değildir.

Buluşun açıklanması yönünden, patenttekenden daha dar kapsamlı bir şekilde, yalnızca faydalı model belgesi başvurusu sahibi veya selefleri için sayılan istisnalar geçerli olacaktır. Dolayısıyla, belirtilen sürelerde, üçüncü kişi tarafından buluş sahibinin izni ile ya da izni dışında veya bir merci tarafından yapılan buluş konusunu ortaya çıkaracak nitelikteki her türlü açıklama, faydalı model belgesi başvurusuna konu buluşun yeniliğini ortadan kaldıracaktır.

Yeniliği geçersiz kılan açıklamaların, buluşun içeriğini, getirdiği farklı çözümü, teknik anlamda ortaya çıkaracak kapsamda olması gereklidir³⁴⁷. Buluşun kamuya sunulması, buluşun esasını oluşturan düşüncenin dış dünya ile tanıtılması anlamına gelir³⁴⁸. Bu nitelikte olmayan ya da gizli kullanım yeniliğe engel değildir³⁴⁹. Karşı görüş, yüzeysel bir açıklamanın etkisinin patent ile faydalı model için aynı olmayabileceğini; faydalı modelin gerçekleştirildiğinin yerel bir televizyonda sadece haber olarak dahi verilmesinin, aynı konuda yapılan çalışmaların yeni sayılmasını engelleyeceğini savunmaktadır³⁵⁰.

³⁴⁶ Cahit Suluk, “AB ve Türk Hukukunda Faydalı Modellerin Korunması (II)”, **FMR**, Ankara, Ankara Barosu Yayını, C. 2, S. 2, 2002, s. 31; Kuzu, “Faydalı Modellerde Yenilik”, s. 1154.

³⁴⁷ Baxter, **World Patent Law**, s. 84; Bainbridge, **Cases and Materials**, s. 176. [1963] RPC 61, Van Der Lely (C) NV v Bamfords davasında, mahkeme, tırmık makinesine ilişkin buluşun fotoğrafının önceden açıklanmış olmasının, fotoğrafın, fotoğraflanan nesnenin özelliklerini o alanda bilgi sahibi kişiye belli etmesi nedeniyle yeniliği ortadan kaldırdığına karar vermiştir; Torremans, **Intellectual Property Law**, s. 55. İlgili alanda bilinen bir araştırma kuruluşunda, kuruluşta çalışanların incelemesine açık tutulan, sipariş üzerine isteyene gönderilebilen, buluşun öngörüldüğü bir raporun bulunması, yenilik incelemesine konu buluşun rüçhan tarihinden önce, bu rapora atıf yapan iki yayında, raporun varlığından ve nerede bulunduğu söz edilmesi, buluşun yeni sayılmasına engeldir; EPOBA T 611/95 - 3.2.05 13.07.1999; EPO, **Case Law**, s. 70.

³⁴⁸ Ünal Tekinalp, “Yeni Patent Hukukunda ‘Buluş Sahibi İlkesi’ ve Gasp Davalarına İlişkin Bazı Sorunlar”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası** (Prof. Dr. Orhan Münir Çağıl’a Armağan Sayısı), C: 55, S. 4, 1997, s. 131.

³⁴⁹ C. Thomas Taylor, Z. Aubery Silberston, **The Economic Impact of the Patent System : A Study of the British Experience**, Cambridge, Cambridge University Press, 1973, s. 11.

³⁵⁰ Kuzu, “Faydalı Modellerde Yenilik”, s. 1136.

3. Kullanılma Yönünden

Faydalı model belgesindeki ve patentteki yenilik şartı, buluş konusunun kullanılmasından açısından karşılaştırıldığında, bunların aynı ölçütleri taşıdığı söylenemeyecektir³⁵¹. Ancak, faydalı model belgesinde kullanımı da kapsar şekilde mutlak yeniliğin geçerli olduğu yönünde farklı görüş de bulunmaktadır³⁵².

Kullanılma yönünden yenilik şartının patentte gerçekleşmiş olması için, kullanımın toplumca erişilebilir olmaması gerekirken; faydalı model belgesinde, kullanımın herkesin ulaşabileceği şekilde yöresel ya da ülke çapında gerçekleşmemiş olması aranmaktadır. Diğer bir deyişle, faydalı model belgesi için kullanımın toplumca erişilebilir olması, tek başına, yeniliği geçersiz kılmamakta, kullanımın yöresel ya da ülke çapında gerçekleşmiş olması aranmaktadır. Buna rağmen, kullanım yöresel ya da ülke çapında olmamakla birlikte “herkesin ulaşabileceği şekilde” ise ve bu sınırlı kullanım buluş konusunu açıklamakta, buluşu oluşturan teknik çözümün nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaktaysa,³⁵³ buluş yine, yeni sayılamayacaktır³⁵⁴.

Burada sözü edilen “ülke” herhangi bir ülke olarak değerlendirilmelidir. Karşı görüş, hükümdeki “ülke” sözcüğünün Türkiye’yi kastettiği yönündedir³⁵⁵. PatKHK’de, faydalı model belgesi hükümlerindeki ifade tarzının, patent ile ilgili

³⁵¹ Aynı yönde, Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 178.

³⁵² Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 18; Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 14; Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması II”, s. 30. Faydalı modelde buluşun dünyada yeni olması aranır, karşı görüşü; Uğur G. Yalçın, **Sınai Mülkiyet’in İlkeleri**, Ankara, Metal Ofset, 2000, s. 132.

³⁵³ Geniş açılı yeni tür bir aynanın en az altı ay önce motorlu bir taşıta gösteri amaçlı takılması, bu süre içinde aracın, kamuya açık birçok yola park etmiş ve üçüncü kişilerin incelemesine fırsat tanınmış olduğu var sayımının kabul edilmesi gerektiği düşüncesiyle, toplumca erişilebilir kullanma niteliğinde değerlendirilmiştir; EPOBA T 84/83 - 3.2.01 29.09.1983; EPO, **Case Law**, s. 74.

³⁵⁴ Aynı yönde, kullanma ve açıklanma durumlarının birlikte değerlendirilmesi gerektiği, Çelik, “Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü”, s. 120.

³⁵⁵ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 734; Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 257; Kuzu, “Faydalı Modellerde Yenilik”, s. 1151; Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 178. Buluşun Türkiye sınırları dışında kullanılmasının yeniliğe engel sayılmayacağı yönünde; Çelik, “Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü”, s. 120.

Düzeltilme.

hükümlerdekinden farklı olması, örneğin aynı şeyi ifade etmek için “*herkesin ulaşabileceği şekilde*” ile “*toplumca erişilebilir*” sözlerinin kullanılması, bu karışıklığa neden olmuştur. Ancak, faydalı model belgesi için sadece “dünyada” sözcüğünün kullanılmamış olması, hükmün başka şekilde yorumlanmasına yol açmamalıdır. Japon Faydalı Model Yasası’nda da yenilik şartı tanımlanırken “dünyada” sözcüğünün değil; aynı anlama gelmek üzere “Japonya’da veya herhangi bir yabancı ülkede” sözcüklerinin seçilmiş olduğu dikkat çekicidir.

Buluş konusunun kullanılması ile ilgili bir fark da, faydalı model belgesinde, başvuru sahibi veya selefleri tarafından başvuru tarihinden veya varsa rüçhan hakkı tarihinden on iki ay öncesinden başlayan kullanma yeniliği ortadan kaldırmazken, aynı durum patent için geçerli değildir³⁵⁶.

4. Önceki Başvuruların Etkisi Yönünden

Faydalı model belgesi başvurusu tarihinden önce Türkiye’de yapılmış olan patent veya faydalı model belgesi başvuruları, faydalı model belgesi başvurusu tarihinden sonra yayımlanmış olsa dahi, başvuru konusu buluşun yeniliğini sona erdirecektir.

Patent başvurusu tarihinde veya bu tarihten sonra yayımlanmış olan ve patent başvurusu tarihinden önceki tarihli Türk patent ve faydalı model belgesi başvurularının yayımlanan ilk metinleri, tekniğin bilinen durumuna dahildir.

Başvuruların Türkiye’de yapılmış olmasında, başvuruda bulunan gerçek veya tüzel kişilerin hangi devletin uyruğunda olduğu dikkate alınmamaktadır. Diğer taraftan, Türk patent ve faydalı model belgesi başvurusu, Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki gerçek veya tüzel kişilerin dünyanın herhangi bir ülkesinde patent ve faydalı model belgesi başvurusunda bulunması anlamındadır. Buna göre karşılaştırma yapılırsa,

³⁵⁶ Aynı yönde; Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 14.

başvuruların Türkiye’de yapılmış olması ile Türk olmasının aynı anlama gelmediği düşünüldüğünde, önceki tarihli patent veya faydalı model belgesi başvurularının, patentte ve faydalı model belgesinde yeniliğe etkisinin farklı olduğu ortaya çıkacaktır.

Önceki tarihli patent veya faydalı model belgesi başvurularının patentin veya faydalı model belgesinin yeniliğinde dikkate alınması için bu başvuruların yayımlanması zorunludur. Diğer bir deyişle, bu başvurular, yayımlanmadan önce geri çekilirse, yenilik incelemesinde dikkate alınmayacaktır.

Patent veya faydalı model belgesi başvurusunun uluslararası veya bölgesel anlaşmalar kapsamında yapılması ve Türkiye’nin de seçilmesi durumunda, yeniliğe ilişkin bu hükümlerin uygulanması tartışma konusu olabilecektir. PatTas, uluslararası veya bölgesel anlaşmalar yolu ile yapılan patent ve faydalı model başvurularını, Türkiye’nin ülke olarak seçilmesi durumunda, tekniğin bilinen durumuna dahil kabul etmektedir.

G. Korumadan Yararlanacak Kişiler

Patent ve faydalı model belgesi korumasından kimlerin yararlanacağı PatKHK m. 2’de düzenlenmiştir. PatKHK’de yabancı gerçek ve tüzel kişiler için ayrı hükümler yer almamaktadır³⁵⁷.

³⁵⁷ Aysel Çelikel, Günseli Öztekin Gelgel, **Yabancılar Hukuku**, 8. bsk., İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1998, s. 213. Birleşik Krallık ve EPC sistemlerinde sınai mülkiyet koruması uyruk, ikamet veya statü farkı olmaksızın herkese tanınmaktadır; Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 149.

1. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları

Korumadan yararlanacak kişiler arasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları sayılmamıştır. Ancak bunun nedeni, KHK'nin her şeyden önce Türk vatandaşlarına koruma sağlamaya yönelik olmasıdır³⁵⁸. Türkiye Cumhuriyeti'nin hukuk düzenini oluşturan tüm yasalar ve diğer mevzuat, aksi belirtilmedikçe ve içeriği itibarıyla sadece yabancılara yönelik olanlar dışında, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için yürürlüğe konulur.

2. Türkiye Cumhuriyeti Sınırları İçindeki Kişiler

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ikametgahı olan ya da sınai veya ticari faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişiler korumadan yararlanacaktır.

3. Paris Sözleşmesi Hükümleri Kapsamında Başvuru Hakkına Sahip Kişiler

Paris Sözleşmesi hükümleri kapsamında başvuru hakkına sahip kişiler, PatKHK ile sağlanan patent ve faydalı model belgesi koruması kapsamındadır³⁵⁹.

³⁵⁸ Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 50.

³⁵⁹ Karşı görüş, Paris Sözleşmesi'nin faydalı modellere ilişkin hükümler içermemesi nedeniyle, yabancıların bu Sözleşmeden yararlanarak başvuru hakkını kullanamayacağı yönündedir; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 737. Paris Sözleşmesi'nin birçok kez değiştirilmiş (bkz.: I.E.2 Korumanın Tarihsel Gelişimi s. 39), faydalı modellere ilişkin hükümlerin Sözleşmeye eklenmiş olması nedeniyle bu görüş yerinde değildir.

Düzeltilme.

4. Karşılıklılık İlkesi Kapsamındaki Kişiler

Karşılıklılık ilkesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilere yasa gereğince veya fiilen patent, faydalı model belgesi koruması tanıyan devletlerin uyruğundaki gerçek ve tüzel kişiler korumadan yararlanacaktır.

Karşılıklılık ilkesinin uygulanmasında, yabancı devletin Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilere yasal olarak ya da fiilen patent veya faydalı model belgesi ile aynı nitelikte bir koruma tanınması gerekecektir. Bu devletin yalnızca patent koruması tanınması, uyruğundaki kişilerin Türkiye’de faydalı model belgesi korumasından yararlanmalarını sağlamayacaktır. Ancak, bu yabancı ülkenin patent korumasına ya da başka bir adla tanıdığı korumaya ilişkin uyguladığı hükümler, Türkiye’deki faydalı model belgesi hükümleriyle eşdeğer nitelikteyse, bu devletin uyruğundaki kişilerin Türkiye’de faydalı model belgesi korumasından yararlanmaları mümkündür.

5. Elverişli Hükümlerin Uygulanması

PatKHK m. 4 uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre yürürlüğe konulmuş uluslararası anlaşma hükümlerinin PatKHK’de öngörülenlerden daha elverişli olması halinde, belirtilen kişiler, elverişli hükümlerin uygulanmasını talep edebilecektir³⁶⁰.

Uluslararası anlaşmalardaki elverişli hükümlerden yararlanma olanağı verilmesi şeklinde tanımlanabilen “asgari haklar”, yabancıların yararlanması için getirilmiş hükümler olup, o devletin vatandaşlarının “asgari haklara” dayanamamalarına

³⁶⁰ Ulusal patent yasaları arasında halen bazı farklılıklar olmasına rağmen, aralarında önemli derecede uyum sağlanmıştır; Serkan Özkan, “Patent Kanunlarının Harmonizasyonu Çalışmaları ve İçeriğine İlişkin Patent Kanunu Anlaşması”, **Türk Patent Dergisi**, Ankara, Türk Patent Enstitüsü Yayını, S:1, Mayıs-Haziran 2005, s. 74.

rağmen, PatKHK'nin uluslararası anlaşmalardan yararlanma hakkını yalnızca yabancılara değil, Türk vatandaşlarına da tanıdığı anlaşılmaktadır³⁶¹.

H. Ceza Hükümlerinin Uygulanabilirliği

Yasa ile PatKHK'ye eklenen madde³⁶² yalnızca patent başvurusu ve patent için cezai hükümler öngörmekteyken, yapılan değişiklik³⁶³ ile cezaya ilişkin hükümler, faydalı model başvurusu ve faydalı model için de geçerli kılınmıştır.

Cezaya ilişkin hükümler içeren belirtilen maddede, bazı suçlar için suçun unsurları tanımlanmamış; bu suçların unsurları Kanun Hükmünde Kararnamenin çeşitli maddelerine atıf yapılarak gösterilmiş; yasa maddesinde ise sadece Kanun Hükmünde Kararnamenin bu maddelerindeki eylemler nedeniyle ceza yaptırımı getirilmiştir. Bu durum suçun ve cezanın yasallığı ilkesine aykırıdır.

Anayasa Mahkemesi, PatKHK'nin 136. maddesinin (a) ve (b) bentleri ile 73/A maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yönünden sınırlı olarak yaptığı incelemede, Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, kimsenin işlediği zaman yürürlükte bulunan yasanın suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmayacağını, üçüncü fıkrasında, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik önlemlerinin ancak yasayla

³⁶¹ Gülören Tekinalp, Ünal Tekinalp, "Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Korumadan Yararlanabilecek Kişiler ve Elverişli Hükümler (Asgari Haklar) İlkesi", **Bülent Davran'a Armağan**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını No: 6, Beta Basım Yayım, 1998, s. 163; Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 53.

³⁶² Madde 73/A, Ek: 3/11/1995, 4128/1 m.; değişik: 22/6/2004, 5194/2 m. Maddenin önceki halinde yalnızca patentler için öngörülen cezaların, ekonomik suça ekonomik ceza anlayışına aykırı ve yüksek olduğu yönünde bkz.: Uğur G. Yalçiner, "Türkiye'de Patent ve Faydalı Modellere Yönelik Uygulamalar", **Türkiye'de Fikri-Sınai Hakların Etkin Uygulanması Sempozyumu**, İstanbul, 6-7 Mayıs 2004, s. 15, (Çevrimiçi) <http://www.abgm.adalet.gov.tr/4-2-TR-Yalciner.pdf>, 30 Eylül 2012. Patent üzerinde hukuksal işlemlerle elde edilen haklarla ilgili hukuka aykırı tasarrufla bulunmak suçunun, sözleşmeye aykırılığın ceza yaptırımı altına alınması olup, Anayasa'ya aykırı olduğu yönünde, Serap Keskin Kızıroğlu, "Sınai Mülkiyet Suçları", **Fikri ve Sınai Haklarda İhlal Halleri ve Davaları**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2008, s. 47-48.

³⁶³ 22.06.2004 t.li 5194 sayılı Yasa m. 2.
Düzeltilme.

konulacağını belirtildiğini; Anayasa'nın 91. maddesinin ilk fıkrasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bakanlar Kurulu'na kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebileceği; bununla birlikte sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceğinin öngörüldüğünü; suça ve cezaya ilişkin esasları düzenleyen 38. madde Anayasa'nın ikinci kısmının ikinci bölümünde yer aldığından, bu konudaki düzenlemelerin kanun hükmünde kararname ile yapılamayacağı gibi, bu eylemlere ceza öngören maddenin yasayla düzenlenmesinin de sonucu değiştiremeyeceğini açıklayarak, PatKHK'nin 136. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, 73/A maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir³⁶⁴.

Yargıtay'ın, Yasa³⁶⁵ ile gerçekleşen değişiklik öncesi 556 sayılı KHK'de suçun düzenlendiği maddeye ilişkin görüşünü açıklayan kararında,³⁶⁶ 5252 sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesinde “*Diğer kanunların, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Birinci Kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapılincaya ve en geç 31 Aralık 2008 tarihine kadar uygulanır*”, 5237 sayılı TCK'nin 01.01.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5/1. maddesinde “*Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır*” ve aynı yasanın genel hükümleri arasında bulunan 2. maddesinin birinci

³⁶⁴ Anayasa Mahkemesi'nin 5.2.2009 t., E.: 2005/57, K.: 2009/19 sayılı iptal kararı, 10.06.2009 tarihli, 27254 sayılı RG'de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi, aynı yöndeki daha önceki bir kararında, Anayasa'da kanun hükmünde kararnamelerin yasayla değiştirilmesini veya bunlara madde eklenmesini engelleyen bir kural bulunmadığı; Anayasa'nın 38. maddesinde, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik önlemlerinin ancak yasayla konulacağını belirtilmiş olduğu; itiraz konusu 556 s. KHK'nin 61. maddesinde, yasa ile eklenen 61/A maddesinde ceza öngörülen eylemlerin düzenlendiği; suça ve cezaya ilişkin esasları düzenleyen 38. madde Anayasa'nın ikinci kısmının ikinci bölümünde yer aldığından, bu konudaki düzenlemelerin kanun hükmünde kararname ile yapılmasına olanak tanınmadığı gerekçesi ile 556 s. KHK m. 61/d'nin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptaline karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi'nin 2.3.2004 t., E.: 2002/92, K.: 2004/25 sayılı bu iptal kararı, 14.5.2004 tarihli, 25462 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

³⁶⁵ 21.1.2009 tarihli ve 5833 sayılı Yasa ile.

³⁶⁶ Yarg. 7. CD, 11.2.2009 t., E: 2006/16811, K: 2009/2220 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).
Düzeltilme.

fıkrasında ise “*Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanmaz...* “ hükümlerinin yer aldığı; bu durum karşısında, 5252 sayılı Yasanın geçici birinci maddesi ile TCK’nin 2. maddesi ve 01.01.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5. maddesi birlikte değerlendirildiğinde; 556 sayılı KHK’nin suç tanımlayan hükümlerinin tümüyle örtülü olarak yürürlükten kaldırıldığının kabulü gerektiği; bu hukuki değerlendirmeye göre atılı eylemin 556 sayılı KHK hükümleri kapsamında suç oluşturmayacağı sonucuna varılmıştır.

Sadece cezanın değil, suçun unsurlarının da yine yasa ile tanımlanması zorunludur. Bu nedenle, unsurları ve cezai yaptırımları yasa ile düzenlenen maddelerde birlikte gösterilen suçlar dışındaki eylemlerin cezalandırılmayacağını dikkate almak gerekecektir³⁶⁷.

Faydalı model belgesinin tüm özellikleri bir arada düşünüldüğünde, tekniğin bilinen durumunu aşmayan buluşlara bu belgeyle sağlanan korumanın, ceza hukuku korumasını kapsamaması yönündeki önceki düzenlemenin yerinde olduğu,³⁶⁸ yeni hükümlerin yeterli araştırmaya ve değerlendirmeye dayanmadığı³⁶⁹ söylenebilecektir³⁷⁰.

³⁶⁷ Marka hukuku alanında suç ve cezada yasallık ilkesine uygun düzenleme yapıldığı, diğer sınai mülkiyet haklarına ilişkin aynı değerlendirmenin yapılması gerektiği yönünde bkz.: İlhami Güneş, **Uygulamada Sınai Mülkiyet Ceza Hukuku : 5833 Sayılı Yasa Işığında Marka**, yenilenmiş ve genişletilmiş 2. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2009, s. 237.

³⁶⁸ Faydalı modeller için de ceza hükümleri korumasının gerekli olduğu yönündeki karşı görüş için bkz: Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması II”, s. 41.

³⁶⁹ Güneş, **Uygulamada Sınai Mülkiyet**, s. 238.

³⁷⁰ PatTas m. 143’de faydalı modele ilişkin cezai hükümler, suçların unsurları ve karşılık cezaları madde içinde gösterilerek düzenlenmiştir.

II. FAYDALI MODEL BELGESİ ÜZERİNDEKİ HAKLAR

A. Faydalı Model Belgesi İsteme Hakkı

PatKHK m. 157'e göre, faydalı model belgesi isteme hakkı buluş yapana veya onun haleflerine ait olup, başkalarına devredilebilecektir. Faydalı model belgesi konusu buluşun birden çok kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi ve taraflarca başka türlü kararlaştırılmaması durumunda, bu kişiler ortaklaşa hak sahibi olacak; bu konuda Medeni Kanunun paylı mülkiyet hükümleri¹ uygulanacaktır.

PatKHK m. 157/3 ve m. 11/3-4 uyarınca, faydalı model belgesi konusu buluşun birbirinden bağımsız birden çok kişi tarafından aynı zamanda gerçekleştirilmesi durumunda, faydalı model belgesi isteme hakkı daha önce başvuru yapana, eğer varsa diğerine göre daha önceki tarihli rüçhan hakkı bulunana aittir. Faydalı model belgesi almak için ilk başvuran kişi, aksi sabit oluncaya kadar, faydalı model belgesi isteme hakkının sahibi kabul edilecektir.

1. Buluş Sahipliği

Buluşun gerçekleşmiş sayılabilmesi için insan katılımının bulunması zorunlu kabul edilmektedir². Buluşun yaratıcı düşünce ürünü olması nedeniyle, yalnızca gerçek kişilerin buluş sahibi sıfatını kazanabileceği savunulmaktadır³. Bu görüşe göre, tüzel kişiler sadece buluş sahibinin halefi olabilecektir⁴.

¹ MK m. 688-700 ve ilgili diğer hükümler.

² WIPO, **Understanding Industrial Property**, s. 5.

³ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 91; Tekinalp, "Buluş Sahibi İlkesi", s. 130; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, **Patent Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları : Milletlerarası Tahkim ve Devlet Yargısı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 93.

⁴ Tekinalp, "Buluş Sahibi İlkesi", s. 130.

Buluş üzerindeki hak, hukuki bir işlemle değil, hukuki bir fiil ile ortaya çıkmakta; hukuki işlem sayılmaması bu hakkın temsil kabul etmediği anlamına gelmekte; bu nedenle, tam ehliyetsiz ya da sınırlı ehliyetsizlerin buluş üzerindeki haklarının doğması yasal temsilcilerinin iznine ya da icazetine bağlı olmamaktadır⁵. Buluş faaliyeti hukuki işlem olmayıp, maddi fiil niteliği taşıdığından, buluş üzerinde hak sahipliği için bir iradenin varlığı gerekli değildir⁶.

Buluşun gerçekleştirilmesinde fiil ehliyetinin dahi aranmadığı düşünüldüğünde, buluşçunun mesleğinin, eğitiminin, unvanının,⁷ o alandaki deneyiminin ve diğer niteliklerinin buluş sahipliğinde etkisinin bulunmadığı açıktır.

Buluşu belirli bir kişinin ya da birden fazla kişinin gerçekleştirmesi halinde, buluş sahibi buna göre belirlenecektir. Birden fazla buluşçunun birbirinden bağımsız olarak aynı buluşu aynı zamanda meydana getirmeleri halinde çifte buluştan söz edilmektedir⁸. Ortak buluşlar ise, birbirlerini tamamlayan, sınırlayan katkılar bütünüdür⁹.

Buluşun dolaylı olarak gerçekleştirilmesi tartışma konusu olabilecektir. Özellikle yapay zekanın gelişim süreci dikkate alındığında, buluşun bir ya da birden çok robot tarafından gerçekleştirilmesi söz konusu olursa, kim buluş sahibi sayılacaktır? Robotları programlayanlar mı; veri veya donanım desteği sağlayanlar mı; robotların sahibi gerçek kişi mi; yoksa bunlar üzerine çalışan kişilerin işvereni ya da robotların sahibi olan tüzel kişiler mi?

⁵ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 91.

⁶ Tekinalp, "Buluş Sahibi İlkesi", s. 130.

⁷ Örnekler için bkz.: Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 34.

⁸ Yüksel, **Patent Uyuşmazlıkları**, s. 96.

⁹ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 93.

Düzeltilme.

Bir ürünün tamamen bilgisayar tarafından geliştirilmesinin mümkün olup olmadığı konusundaki tartışmada, bir gerçek kişinin yazdığı kod parçasının belirleyici olduğu görüşü ileri sürülmektedir¹⁰. Yapay zeka ile işleyen düzenekle buluşun gerçekleştirilmesi durumunda, insan etkisinin tam olarak belirlenememesi, hatta belki de bu etkinin neredeyse bulunmaması olasılığı, sorunu daha da karmaşık kılmaktadır.

Bu sorunun çözümünde, her ne kadar çalışanların buluşlarına ilişkin hükümlere başvurularak buluş sahibi ile buluş arasındaki çözülmeyen bağ¹¹ sürdürülmek istense de, üzerinde düşünülmesi gereken diğer bir yol, tüzel kişilerin de buluş sahibi olabilmesidir. Ancak buluşun gerçekleştirilmesinde insan etkisinin tam olarak belirlenememesine ilişkin doğabilecek sorunların ayrıntıları somut bir şekilde ortaya çıkana değin, buluş ile buluş sahibi gerçek kişi arasındaki bağın sürdürülmesi uygun olacaktır.

2. Başvuru İlkesi

Başvuru ilkesi, korumanın ilk başvuran buluşçuya verilmesidir¹². İlk başvuranın korunması, buluşlarını bir an önce açıklama yönünde buluş sahiplerini özendirmekte, ilk başvuran buluşçu korumaya hak kazanmaktadır¹³.

Buluşlara koruma tanınması sürecinde, ilk başvurana koruma sağlanması, başvuruda bulunanın buluş sahibi olup olmadığı konusunda sorgulama, inceleme yapılmaması, bir ölçüde, başvuru ilkesinin geçerli olduğunu göstermektedir¹⁴.

¹⁰ Graham P. Cornish, **Copyright: Interpreting the Law for Libraries, Archives and Information Services**, rev. 3. bs., London, Library Association Pub., 2001, s. 152

¹¹ Buluş ile buluş sahibi arasındaki bağın çözülemeyeceği; Hirsch, **Fikri Say**, s. 120.

¹² Başvuru ilkesinin, korumanın, buluş sahibi veya halefi olup olmadığı araştırılmaksızın, ilk başvuran kişiye verilmesi şeklindeki tanımına (Hirsch, **Fikri Say**, s. 125), başvuran kişinin bağımsız buluşçu olması şartı da eklenmelidir.

¹³ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 376.

¹⁴ Hirsch, **Fikri Say**, s. 129.

Buluşun korunmasına ilişkin düzenlemelerde buluşun bağımsız şekilde geliştirildiği¹⁵ savunmasına izin verilmesi,¹⁶ buluşun tekrar gerçekleştirilmesi çabalarını cesaretlendirecek, buluşun yeniden geliştirilmesi ise verimsiz bir üretim olacaktır¹⁷.

İlk başvuranın korunması, gerçek buluşçu ilkesinin uygulandığı sistemlerde görülen, buluş fikrini ve buluşu tüm yönleriyle gerçekleştiren kim olduğunun belirlenmesindeki zorluklarla karşılaşılmasını önlemektedir¹⁸.

ABD’de patentin buluşu ilk gerçekleştirene verilmesi ilkesinin uygulanması, dolayısıyla, buluşu ilk gerçekleştirme konusundaki iddiaların çözümlenmesi çalışmalarının patent ofisinin patent verilmesi sürecindeki yükünü artırması; ayrıca dünyada genellikle patentin ilk başvurana verilmesi ilkesinin geçerli olması nedeniyle, patent reformuna ilişkin yasa tasarısında patentin ilk başvurana verilmesi ilkesi benimsenmiştir¹⁹.

Başvuru ilkesi, birbirinden bağımsız buluşçulardan ilk başvuruda bulunana buluş konusunda öncelik tanımakta, bu öncelik, ilk başvuruda bulunanın, buluşun gerçekleştirilmesini tamamlamış olması durumunda, korunmasını sağlamaktadır²⁰.

¹⁵ Buluşun bağımsız şekilde geliştirilmesi, çifte buluş, buluşun gerçekleştirilmesinde bağımsız hareket edildiği, her bir buluşçunun çalışmasının özgün olduğu, taklit ve diğer haksız rekabet sayılabilecek eylemlerin söz konusu olmadığı anlamındadır.

¹⁶ Birleşik Krallık Temyiz Mahkemesi buluşun daha önce gerçekleştirildiği iddiasıyla açılan patent sahipliği davasında, Markem Corp v. Zipher Ltd. [2005] R.P.C. 31, davacının, yalnızca buluşu daha önce gerçekleştirdiğini değil; patent sahibinin aralarındaki güvene veya sözleşmeye aykırı hareket ettiğini de kanıtlaması gerektiğine hükmetmiştir; Kathleen Liddell, “Patent Entitlement Claims: Markem Overruled”, **The Cambridge Law Journal**, C: 67 S: 2, Jul 2008, s. 257, (Çevrimiçi) <http://journals.cambridge.org>, 30 Eylül 2012.

¹⁷ Duffy, “Inventing Invention”, s. 9.

¹⁸ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 375.

¹⁹ Darin Neumyer, “Future of Using Intellectual Property and Intangible Assets as Collateral”, **The Secured Lender**, C: 64, S: 1, Jan/Feb 2008, s. 47, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. “*America Invents Act*” adlı yasa 16 Eylül 2011 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, 16 Mart 2013’ten itibaren başvuran ilk buluşçunun korunacağı başvuru ilkesi uygulanacaktır; “*Leahy-Smith America Invents Act*”, (Çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-112hr1249enr/pdf/BILLS-112hr1249enr.pdf>, 30 Eylül 2012.

²⁰ Sanjesh P. Sharma, “The More Things Change, the More They Stay the Same: A Review of the

3. Gerçek Buluşçu İlkesi

Gerçek buluşçu ilkesi (buluş sahibi ilkesi), buluş ve faydalı model belgesi üzerindeki hak sahipliğini, ilk ve gerçek buluş sahibine veya onun halefine tanımaktadır²¹. Gerçek buluşçu ilkesinde, sadece ilk ve gerçek buluşçu korumaya yönelik hakkın sahibi olabilecektir²².

Türk hukukunda gerçek buluşçu ilkesinin geçerli olduğunu söylemek gerekir²³. PatKHK’de geçen “aynı zamanda” sözcük grubu, buluşun aynı anda gerçekleştirilmiş olduğu anlamında kullanılmakta; birbirinden bağımsız birden çok kişinin aynı buluşu gerçekleştirilmesi söz konusu olduğunda, yalnızca buluşun aynı anda gerçekleştirilmesi durumunda ilk başvurana veya diğerine göre rüçhan hakkı olana koruma verileceği öngörülmektedir. Buluşun aynı anda gerçekleştirilmesi dışında buluş için koruma isteme hakkı, buluşu ilk gerçekleştiren kişiye ait olacaktır.

Düzenlemede, birbirinden bağımsız birden çok kişinin farklı zamanlarda buluşu gerçekleştirilmesi, ancak başvuruda bulunanın buluşu ilk gerçekleştiren olmaması durumu için ayrı bir hüküm öngörülmemiştir. Buluş sahibinden bağımsız şekilde aynı buluşu gerçekleştirip bu buluş için başvuruda bulunan kişiler ve bağımsız buluşçu olmadığı halde hukuka aykırı bir şekilde buluş sahibi iddiasıyla buluş için

Independent Corroboration Requirement in Proving Inventorship Claims”, **Intellectual Property & Technology Law Journal**, C: 24, S: 3, March 2012, s. 16, (Çevrimiçi) <http://search.proquest.com/docview/922481149>, 30 Eylül 2012.

²¹ Hirsch, **Fikri Say**, s. 126; Tekinalp, “Buluş Sahibi İlkesi”, s. 129. Eserlerde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

²² Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 313.

²³ Tekinalp, “Buluş Sahibi İlkesi”, s. 129; Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 35; Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 215; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 114. Karşı görüş, başvuru ilkesinin geçerli olduğu yönündedir; Şehirali, **Patent Hakkının Korunması**, s. 65; Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 16.

Düzeltilme.

başvuruda bulunan kişiler için aynı hükümler (patent isteme hakkının gasbı, patentin gasbı, gasbın sona erdirilmesinin sonuçları başlıklı) belirlenmiştir²⁴.

Gerçek buluşçu ilkesini savunan görüşe göre, başvuru sisteminde, faydalı model belgesi şeklen doğru başvuruda bulunan kişiye verilecek; gerçek buluş sahibi başvuru aşamasında korunmayacak, sadece faydalı model belgesi verilmesinden sonra hükümsüzlük davası açabilecektir²⁵.

Faydalı model belgesine yönelik hakkın²⁶ mutlak hak olduğu; buluş sahibinin buluş üzerindeki kişilik hakkının, faydalı model belgesi verilmesinden önce doğduğu düşünülmektedir²⁷. Aynı yönde, faydalı model belgesinin, faydalı model belgesi üzerindeki hak bakımından açıklayıcı nitelikte olduğu savunulmaktadır²⁸. Bu görüş, gerçek buluşçu ilkesinin uygulanmasına bağlıdır; başvuru ilkesinde geçerli değildir.

Başvuru ilkesinin uygulandığı hukuk düzenlerinde ise, faydalı model belgesine yönelik hakkın mutlak bir hak niteliği kazanması ancak buluşla ilgili başvuru yapılmasından önce buluş sahipliğini belirleyecek işlemlerden (açıklama, sergileme, rüçhan hakkı doğuran işlem vb.) herhangi birinin buluş sahibi tarafından yerine getirilmesi ve sonrasında belirli bir süre içinde koruma için başvurulması

²⁴ Bkz.: IV.D Faydalı Model Belgesi Başvurusunda Bulunanın ve Belge Alanın Gerçek Buluşçu Olmaması, s. 267.

²⁵ Tekinalp, “Buluş Sahibi İlkesi”, s. 131. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

²⁶ Patent verilmesini isteme hakkını, patentten doğan haklardan ayırmak gereklidir. Buluş sahibinin beklenen hakkı, buluşun gerçekleştirildiği anda doğmaktadır. Başvuru ile bu hak kullanılabilir. Patent korumasının başkası tarafından elde edilmesi durumunda, patentten doğan haklar, beklenen hakkını kullanmamış olan gerçek buluş sahibine karşı da ileri sürülebilir; Hirsch, **Fikri Say**, s. 141-142.

²⁷ Patent hakkındaki bu görüş için bkz.: Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 178. Eserde, patente yönelik hakkın mutlak bir hak olduğu; patent verilmesinden önce buluş sahibinin buluş üzerindeki kişilik hakkının, onun mutlak hak niteliğini de belirlediği, görüşü açıklanmaktadır. Kanımızca, patente yönelik hak, kişilik hakkı değil, maddi mutlak hak niteliğinde olup, bu hakkın devredilmesi mümkündür. Patente yönelik hakkın devredilmesi, devreden, adının patent başvurusunda buluşu gerçekleştiren olarak gösterilmesine ilişkin hakkını ortadan kaldırmamaktadır.

²⁸ Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 34. Düzeltme.

durumunda, buluş sahipliğini belirleyen işlem anından başlamak üzere söz konusu olabilecektir.

Faydalı model belgesi üzerindeki hakların, faydalı model belgesine konu buluşun yok edilmesiyle sona ereceği yönündeki görüş,²⁹ kanımızca, yerinde değildir. Buluş açıklandıktan, kullanılmaya başlandıktan sonra maddi varlığı bulunmayan bu fikrin, buluşun, yok edilmesi söz konusu olamayacaktır. Buluşun gizli tutulması, buluşun açıklanmaması, kullanılmaması durumunda da bu fikir ortadan kalkmış sayılmayacaktır.

Patent ve Faydalı Model Kanunu Tasarısı Taslağında (m.11), aynı buluş birbirinden bağımsız birden çok kişi tarafından gerçekleştirilmişse faydalı model isteme hakkının, önceki tarihli başvurunun yayımlanmış olması şartıyla, önceki başvuruyu yapana ait olacağı; ancak önceki başvuru sahibi başvurusunu yayımlanmadan geri çekerse veya başvuru yayımlanmadan reddedilirse, sonraki başvuru sahibinin hakkının yeniden doğacağı öngörülmektedir. Bu düzenleme çalışmasında, gerçek buluşçu ilkesinden vazgeçildiği, başvuru ilkesinin seçildiği anlaşılmaktadır³⁰.

Başvuru ilkesinde, bağımsız bir şekilde buluşu meydana getirenler arasında ilk önce başvuran koruma elde edecektir. Eğer ilk başvuruda bulunan, buluşu bağımsız bir şekilde gerçekleştirilmemişse, diğer bir deyişle, ilk başvuran kişi buluşçu değil, başkası tarafından gerçekleştirilen buluş için kendi adına başvuruda bulunan bir kişi ise, başvuru ilkesi bu kişiye koruma sağlamayacaktır. Başvuru ilkesi, başvurudan önceki belirli bir zaman dilimi içinde buluşunu topluma açıklayan, kullanıma sokan buluş sahibinin ilk başvuruda bulunan buluşçu olmaması durumunda, korumanın, buluşunu topluma sunan bu buluşçuya verilmemesini gerektirmemektedir.

²⁹ Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 38. Eserde, faydalı model belgesi üzerindeki haklar, faydalı model hakkı olarak ifade edilmektedir.

³⁰ PatTas m. 11'in gerekçesinde, maddede gerçek buluş sahipliği ilkesinden hareket edildiğinden söz edilmekteyse de, bağımsız buluşçular içinde buluşu ilk gerçekleştirene değil, en önce başvuruda bulunana koruma sağlanması, getirilen yeni sistemin başvuru ilkesi olduğunu göstermektedir.

Düzeltilme.

Kanımızca, uygulanmakta olan gerçek buluşçu ilkesinden vazgeçilmeli, başvuru ilkesi benimsenmelidir.

B. Rüçhan Hakkı

Rüçhan hakkı, yeniliğe ve buluş basamağına ilişkin şartların başvuru tarihinde sağlanmasına ilişkin genel kuralın istisnasını oluşturmaktadır³¹. Başvurunun rüçhan hakkına dayanması durumunda, yeniliğe ve buluş basamağına ilişkin şartlar rüçhan hakkının doğduğu tarihe göre değerlendirilecektir.

1. Milletlerarası Anlaşmalara Dayanan Başvurulardan Doğan Rüçhan Hakkı

PatKHK m. 49 hükmüne göre, Paris Sözleşmesi'ne dahil ülkelerden birine mensup veya bu ülkelerden birine mensup olmamakla birlikte bunlardan birinde ikametgahı veya işler durumunda bir ticari müessesesi bulunan gerçek veya tüzel kişiler, bu ülkelerin herhangi birinde patent veya faydalı model belgesi verilmesi için yetkili mercilere yaptıkları başvuru tarihinden itibaren on iki ay süreyle faydalı model belgesi almak için Türkiye'de başvuru yaparken rüçhan hakkını kullanabilecektir³².

Karşılıklılık ilkesinden yararlanan devletlerin uyuşundaki gerçek ve tüzel kişiler de bu madde hükmüne göre rüçhan hakkına sahip olacaktır. Rüçhan hakkının uygulanmasında dikkate alınacak tarih, patent veya faydalı model belgesi başvurusunun yapıldığı gündür.

³¹ WIPO, **Understanding Industrial Property**, s. 6.

³² Rüçhan hakkı tanınmasının, Paris Sözleşmesi'nin önemli hükümlerinden olduğu hakkında bkz.: Dennis Thompson, "The Draft Convention for a European Patent", **International and Comparative Law Quarterly**, C: 22, S: 1, Jan 1973, s. 52, (Çevrimiçi) <http://journals.cambridge.org>, 30 Eylül 2012.

Paris Sözcleşmesi m. 4 E (2)'de, patent başvurusunu esas alan bir rüçhan hakkına dayanarak faydalı model başvurusu yapılmasına ya da faydalı model başvurusunu esas alan bir rüçhan hakkına dayanarak patent başvurusu yapılmasına izin verilebileceği öngörölmüştür.

Rüçhan hakları için belirlenen on iki aylık sürenin hak düşünüm süresi olduğu aynı madde ile ifade edilmiştir. Buna göre, on iki aylık sürenin geçmesinden sonra rüçhan hakkı kullanılamayacak; rüçhan hakkını doğuran başvurunun sonraki başvurudan on iki aydan daha önceki bir tarihte yayımlanması nedeniyle buluşun yenilik niteliğini kaybetmesi söz konusu olabilecektir.

Bununla birlikte, rüçhan hakkı sona eren buluş sahibi, faydalı model belgesi başvurusunda bulunanın ya da faydalı model belgesi alanın gerçek buluşçu olmaması durumunda, buluş sahibinin kendisi olduğunu ve buna ilişkin rüçhan hakkını doğuran başvurusunu, faydalı model belgesi başvurusunun veya faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü davasında ileri sürebilecektir. Diğer bir deyişle, rüçhan hakkının süresinde kullanılmaması, tek başına, buluş sahipliği iddiasını sona erdirmeyecektir.

Rüçhan hakkını doğuran başvurunun yayımlanmamış olması veya sonraki başvurudan önceki on iki aylık süre içinde yayımlanmış olması durumunda, buluşun yeniliği ortadan kalkmayacak, yeniliğe ilişkin diğer şartların gerçekleşmesi kaydıyla, rüçhan hakkı için hak düşünüm süresi geçmiş olsa da, buluş sahibi, faydalı model belgesi isteyebilecektir.

Rüçhan hakkına dayanılarak süresi içinde başvuru yapılması, rüçhan hakkı konusu buluş için, rüçhan hakkının doğduğu tarihten itibaren üçüncü kişiler tarafından yapılan başvuruların, bunlara verilen patentin veya faydalı model belgesinin hükümsüz kılınmasına neden olacaktır.

Rüçhan hakkı kullanılarak yapılan patent veya faydalı model belgesi başvurusunun, rüçhan hakkının doğduğu tarihten itibaren üçüncü kişiler tarafından yapılan başvuruları ve bunlara verilen patenti veya faydalı model belgesini nasıl hükümsüz kılacağı gösterilmemektedir. Hükümsüzlük kararının ancak dava yoluyla alınabileceğini söylemek gerekir.

Hükümsüzlük davasında, önceki başvuru patente ilişkinse ya da patent verilmişse, patentlere, önceki başvuru faydalı model belgesine yönelikse veya faydalı model belgesi verilmişse, faydalı model belgesine ilişkin hükümsüzlük maddeleri uygulanacaktır.

Paris Sözleşmesi'ne taraf ülke uyruğundaki bir gerçek veya tüzel kişi, Paris Sözleşmesi'ne taraf olmayan bir ülkede patent verilmesi için geçerli başvuru yapmış ise, Türkiye'de faydalı model belgesi verilmesi için söz konusu başvurunun rüçhan hakkından yararlanabilecektir. Ancak, önceki başvuru faydalı model belgesi verilmesi için yapılmışsa, söz konusu başvurunun rüçhan hakkı sağlaması PatKHK m. 49/5'te kabul edilmemiştir. PatKHK'de bu ayrımın neden yapıldığına ilişkin açıklama bulunmamakla birlikte, maddenin hem patente hem de faydalı model belgesine yönelik hükümler öngördüğü düşünüldüğünde, bu ayrımın benimsendiği anlaşılmaktadır.

2. Sergilerde Teşhir Hakkından Doğan Rüçhan Hakkı

PatKHK m. 50'ye göre, Türkiye'de açılan milli ve milletlerarası sergilerde, Paris Sözleşmesi'ne taraf ülkelerde açılan resmi veya resmi olarak tanınan sergilerde, patent veya faydalı model belgesi konusunu kapsayan ürününü teşhir eden, PatKHK m. 49/1'de gösterilen gerçek veya tüzel kişiler,³³ sergide teşhir tarihinden itibaren on

³³ Paris Sözleşmesi'ne dahil ülkelerden birine mensup veya bu ülkelerden birine mensup olmamakla birlikte onlardan birinde ikametgâhı veya işler durumunda bir ticari müessesesi bulunan gerçek veya

iki ay içinde Türkiye’de faydalı model belgesi almak için başvuru yaparken rüçhan hakkından yararlanabilecektir.

Patent veya faydalı model belgesi başvurusu konusunu kapsayan ürün, serginin resmi açılış tarihinden önce sergi yerine görünür şekilde konulmuşsa süre, ürünün sergi yerine konulduğu tarihten itibaren başlayacaktır. On iki aylık süre içinde kullanılmayan rüçhan haklarının düşmesinde ve rüçhan hakkına dayanılarak on iki ay içinde başvuru yapıldığı takdirde, rüçhan hakkına konu olan patent veya faydalı model belgesi için rüçhan hakkının doğduğu tarihten itibaren üçüncü kişiler tarafından yapılacak başvuruların, bunlara verilecek patentin veya faydalı model belgesinin hükümsüz kılınması hakkında bu tarih dikkate alınacaktır.

Belirtilen sergilerden Türkiye’de açılacak olanların yetkili mercileri, patent veya faydalı model belgesi konusu ürünlerini sergileyenlere, patent veya faydalı model belgesi konusunu kapsayan ürünü açık ve eksiksiz bir şekilde gösteren, arkadan, önden, yandan ve alttan resimleyen en az dört fotoğrafı içeren, ürünün çeşidini, bu ürünün sergide görünür şekilde konulduğu tarihi ve resmi açılış tarihini gösterir bir belge verecektir.

Yabancı ülkelerde sergilenen ürün için patent veya faydalı model belgesine yönelik rüçhan hakkının kullanılmasında, serginin açıldığı ülkenin yetkili merciinden alınacak sayılan nitelikleri taşıyan belgenin ibrazı aranacaktır.

Bir sergide teşhir edilmiş, aynı veya benzer patent veya faydalı model belgesi konusu olan ürün hakkında birden fazla faydalı model belgesi başvurusu yapılmışsa, ürünü sergiye ilk koyan, ürünün sergiye aynı zamanda konulması ve teşhir olunması halinde, ilk başvuran kişinin rüçhan hakkından yararlanacağı öngörülmektedir.

Başvurusu yapılmış veya verilmiş bir patent ya da faydalı model belgesine dayanan ürünün Türkiye’de açılan sergilerde teşhirine ve sergi bittikten sonra ülkesine iadesine engel olunamayacaktır. Bu hüküm, aynı buluş konusu için Türkiye’de verilmiş patentten veya faydalı model belgesinden doğan haklara sınırlama getirdiği gibi, fikri mülkiyet hukukunun ülkesellik ilkesine de istisna oluşturmaktadır.

Kanun Hükmünde Kararname’nin sergilerde teşhir yoluyla doğan rüçhan haklarına ilişkin hükmü incelendiğinde, milletlerarası anlaşmalara dayanan başvurulardan doğan rüçhan haklarındaki düzenlemenin aksine, karşılıklılık ilkesinin bunlar için kabul edilmediği görülmektedir.

3. Rüçhan Hakkının Etkisini Başvuru ile Göstermesi

PatKHK m. 51 uyarınca, rüçhan hakkının hüküm ve sonuçları, rüçhan hakkının talep edildiği başvurunun³⁴ tarihi itibariyle geçerlilik kazanacaktır. Rüçhan hakkının doğduğu tarihteki tekniğin bilinen durumu, buluşun yeni olup olmadığını belirleyecektir³⁵.

4. Rüçhan Hakkının Talep Edilmesi ve Belgelendirilmesi

PatKHK m. 52’ye göre, rüçhan hakkı, başvuru ile birlikte veya faydalı model belgesi başvurusu tarihinden itibaren iki ay içinde talep edilebilecek; rüçhan hakkı belgesi başvuru tarihinden itibaren üç ay içerisinde sunulmadığı takdirde, rüçhan hakkından yararlanma talebinde bulunulmamış sayılacaktır.

³⁴ Rüçhan hakkının talep edildiği başvuru, rüçhan hakkının doğduğu başvuru değil; rüçhan hakkından yararlanılacak başvurudur.

³⁵ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 154; Torremans, **Intellectual Property Law**, s. 52. Düzeltme.

Aynı buluş için yabancı ülkelerde patent veya faydalı model belgesi verilmesi amacıyla yapılan başvuruların farklı ülkelerde yapılmış olmasına bakılmaksızın birden çok rüçhan hakkı ileri sürülebilecektir. Buna göre, faydalı model belgesi başvurusu sahibi, rüçhan hakkı doğuran yabancı ülkelerdeki başvurularının her birinden yararlanabilecektir.

Bir faydalı model belgesi başvurusunda birden çok rüçhan hakkı talep edilebilecek; bu durumda süre, en önceki tarihli rüçhan hakkından başlayacak; bir ya da birden çok rüçhan hakkı talebinde bulunulmuşsa, rüçhan hakkı sadece bu hakkın doğduğu başvuru veya başvuruların içerdiği unsurları kapsayacaktır.

Rüçhan hakkının kullanılabilmesi için, rüçhan hakkının doğduğu başvuruda açıklanan özellik sonraki başvurudaki özelliği desteklemeli, sonraki başvuruda bu özelliğe yeni özellikler katılmamış olmalıdır³⁶. Rüçhan hakkının tanınması için, rüçhan hakkı talep edilen istemin, ilgili teknik alandaki uzmanın rüçhan hakkının doğduğu ileri sürülen başvuru kapsamında açık ve tereddütsüz bir şekilde çıkarılabiliyor olması gerekmektedir³⁷.

Rüçhan hakkı doğuran başvurulardaki veya sergilenmiş buluş konularının kapsamalarının farklı istemlerden oluşması durumunda, faydalı model belgesi verilmesi talebinde yer alan her bir istem için uygulanacak rüçhan hakkı da farklı olabilecektir. Diğer bir deyişle, faydalı model belgesindeki farklı istemler için birden çok rüçhan hakkının aynı anda uygulanması söz konusu olabilecektir.

Rüçhan hakkı talep edilen bir faydalı model belgesi başvurusunda buluşun bazı unsurları, rüçhan hakkının doğduğu patent veya faydalı model belgesi başvurusunun istemlerinde yazılı olmasa dahi, rüçhan hakkının doğduğu patent veya faydalı model

³⁶ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 154; Bainbridge, **Cases and Materials**, s. 195.

³⁷ EPOEBA G 2/98 31.05.2001 (OJ 2001, 413); EPO, **Case Law**, s. 400-401.
Düzeltilme.

belgesi başvurusu tarifnamesinde açık ve şüpheye yer vermeyecek şekilde yer almış ise, rüçhan hakkı söz konusu istemler için de geçerli kabul edilecektir³⁸.

C. Ortaklık İlişkisi

Buluş birden fazla kişinin katılımı ile ortaya konulmuşsa, ortak buluş olarak adlandırılmaktadır. Ortak buluşa katılanların her birinin buluşa katkısının aynı olması gerekmemektedir³⁹.

PatKHK m. 157’de, faydalı model belgesi konusu buluşun birden çok kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi ve taraflarca başka türlü kararlaştırılmaması durumunda, bu kişilerin faydalı model belgesi isteme hakkının ortaklaşa sahibi olacağı ve Medeni Kanunun paylı mülkiyet hükümlerinin uygulanacağı gösterilmektedir. Bu madde, faydalı model belgesi isteme hakkına ilişkin olup, faydalı model belgesi başvurusunun veya faydalı model belgesinin birden fazla kişiye ait olması durumundaki ortaklık ilişkisine yönelik hüküm içermemektedir. Bu nedenle, patentler için öngörölmüş PatKHK m. 85 hükmünün kıyas yoluyla uygulanması gerekecektir.

PatKHK m. 85 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi bölünmeksizin birden çok kişiye aitse, hak üzerindeki ortaklık taraftar arasındaki anlaşmaya göre, böyle bir anlaşma yoksa MK’deki paylı mülkiyete ilişkin hükümlere⁴⁰ göre düzenlenecektir⁴¹.

³⁸ İstemlerde yapılan değişiklikte başvuru kapsamının aşılp aşılmadığının belirlenmesinde dikkate alınacak kurallar, rüçhan hakkına ilişkin taleplerin incelenmesinde de geçerli olacaktır; EPOBA T 923/00 - 3.3.02 01.08.2006; EPO, **Case Law**, s. 402.

³⁹ Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 35.

⁴⁰ MK m. 688-700 ve ilgili diğer hükümler.

⁴¹ PatKHK m. 85’in, PatKHK m. 157 ile uyumlu hale getirilerek uygulanacağı görüşü için bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 738.

Düzeltilme.

Her bir hak sahibi, diğerlerinden bağımsız olarak kendi adına, hükümde belirtilen işlemleri yapabilecektir. Düzenlemede gösterilen işlemlerin Medeni Kanunun paylı mülkiyet hükümleri ile çelişmesi durumunda, PatKHK’de öngörülen hükümler; hakkında hüküm bulunmayan ortaklık ilişkileri için Medeni Kanunun paylı mülkiyet hükümleri uygulanacaktır.

Her bir hak sahibi, payı üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecek; payını üçüncü kişiye devretmesi halinde, diğer pay sahiplerinin önalım hakkından yararlanabilmeleri için, TPE durumu iki ay içinde diğerlerine bildirecek, önalım hakkı, bildirim tebellüğünden itibaren bir aylık sürede kullanılabilir⁴². TPE’nin diğer pay sahiplerine bildirimde bulunması için, payını devreden ya da payı devralanın talebi aranmamaktadır. Bir aylık sürenin hak düşüm süresi olduğu anlaşılmaktadır.

Her bir pay sahibi, diğer hak sahiplerine bildirimde bulunduktan sonra buluşu kullanabilecektir. Bildirim herhangi bir şekil şartına bağlı kılınmamıştır. Bu nedenle, pay sahibinin buluşu kullanma iradesini diğer tüm pay sahiplerine herhangi bir yolla bildirmesi mümkündür⁴³.

Her bir hak sahibi, faydalı model belgesi başvurusunun veya faydalı model belgesinin korunması için gerekli önlemleri alabilecektir⁴⁴.

Her bir pay sahibi, faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan hakların herhangi bir şekilde tecavüze uğraması halinde üçüncü

⁴² Önalıma ilişkin bildirim şekli ve süresi, MK m. 733’teki, yapılan satışın, alıcı veya satıcı tarafından diğer paydaşlara noter aracılığıyla bildirileceği; önalım hakkı, satışın hak sahibine bildirildiği tarihin üzerinden üç ay ve her halde satışın üzerinden iki yıl geçmekle düşeceği, yönündeki hüküm ile uyumlu değildir.

⁴³ Kullanma konusundaki bildirim şartı, MK m. 693/1’deki, paydaşlardan her biri, diğerlerinin hakları ile bağdaştığı ölçüde paylı maldan yararlanabilir ve onu kullanabilir yönündeki hüküm ile uyumlu değildir.

⁴⁴ Koruma konusundaki düzenleme ile MK m. 693/3’deki, paydaşlardan her biri, bölünemeyen ortak menfaatlerin korunmasını diğer paydaşları temsilen sağlayabilir hükmü uyumludur. Düzeltme.

kişilere karşı hukuk veya ceza davası açabilecek; diğer hak sahiplerinin davaya katılabilmeleri için davanın açıldığı tarihten itibaren bir ay içinde durum kendilerine bildirilecektir.

Buluşun kullanılması amacı ile üçüncü kişilere lisans verilmesi işlemi hak sahiplerinin tamamının kararına bağlıdır⁴⁵. Ancak mahkeme kararıyla, mevcut şartlar göz önünde tutularak, hakkaniyet düşüncesiyle, bu yetki hak sahiplerinden sadece birine de verilebilecektir.

D. Çalışanların Buluşları

Kanun Hükmünde Kararname’de çalışanların buluşlarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler bulunmakta, bu buluşlar, özel hukuk ilişkisi kapsamında çalışanların işçi buluşları ve kamu hizmeti gören kurumlarda çalışanların buluşları şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Düzenlemede, iş ve patent hukuklarının öngörmüş olduğu çatışan ilkelerin bağdaştırılmaya⁴⁶ çalışıldığını söylemek yerinde olacaktır.

1. İşçi Buluşları

PatKHK m. 16’da, işçi, özel hukuk sözleşmesi veya benzeri bir hukuk ilişkisi gereği, başkasının hizmetinde bulunan ve bu hizmet ilişkisini işverenin gösterdiği belli bir

⁴⁵ Buluş sahiplerinden her birinin tek başına lisans sözleşmesi yapabileceğini öngören ABD hukuk düzeninde, patent haklarının üçüncü kişilerce ihlal edilmesi durumunda, aralarında bu konuda bir sözleşme yoksa, ihlale ilişkin dava açılabilmesi sadece tüm buluş sahiplerinin birlikte hareket etmeleri ile mümkündür; Gary H. Moore, “Joint Ventures and Strategic Alliances: Ownership of Developed Intellectual Property - Issues and Approaches”, **The Computer & Internet Lawyer**, C: 24, S: 9, Sep 2007, s. 16, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

⁴⁶ İş ve patent hukuklarının çatışan ilkelerinin bağdaştırılması gereğini ortaya koyan görüş için bkz.: Orta, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 185-186.

işle ilgili olarak kişisel bağımlılık içinde ona karşı yerine getirmekle yükümlü kişi, biçiminde açıklanmaktadır. Ücretsiz ve belirli bir süreye bağlı olmaksızın hizmet gören stajyerler ve pratik yapan öğrenciler de işçi sayılmaktadır⁴⁷. Çıraklar hakkında hüküm bulunmamasına rağmen, çırakların da bu kapsamda olduğu düşünülmektedir⁴⁸.

PatKHK’de, işçi buluşları, patent veya faydalı model belgesi ile korunabilir nitelikte olan buluşlar şeklinde tanımlanmakta; teknik iyileştirme teklifleri, patent veya faydalı model belgesi ile korunabilir nitelikte kabul edilmemektedir.

Mevcut çözümleri iyileştiren, sistemin daha kolay çalışmasını sağlayan teknik iyileştirme tekliflerinde yenilik özelliği aranmamaktadır⁴⁹. Teknik iyileştirme teklifine konu edilen çözüm, buluştaki gibi teknik alandadır. Ancak söz konusu çözüm, kolay erişilebilir, uygulanması ve uygulama sonuçları ilgili alanda yaygın şekilde bilinmekte ya da ulaşılabilir ise, teknik iyileştirme teklifi niteliğinde sayılamayacaktır.

Teknik iyileştirme teklifinde yer alan teknik çözüm, *know-how* içeriğinde yer alan teknik çözüm ile eşdeğer kabul edilebilir. Diğer bir deyişle, teknik iyileştirme teklifi, yenilik şartını sağlamadığı için buluş niteliği taşımayan, diğer özellikleri ile *know-how* olarak değerlendirilebilecek teknik çözüm olarak tanımlanabilecektir.

PatKHK m. 33 uyarınca, patent veya faydalı model belgesi ile korunamayacak nitelikteki teknik iyileştirme tekliflerinin, işçi tarafından yazılı olarak işverene bildirilmesi ile bunlardan yararlanılması karşılığında, işveren işçiye uygun bir bedel

⁴⁷ PatKHK’deki bu tanımlama genel kabul görmüştür; bkz.: Dilek Karakuzu Baytan, **Fikir Mülkiyeti Hukuku (Kavramlar)**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2005, s. 186.

⁴⁸ Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 75 vd. PatKHK’de işçi kavramının genişletilmiş olduğu yönünde bkz.: Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 42.

⁴⁹ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 566; Derya Keskinci, “Hizmet Buluşları”, **Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan**, Derleyen: Selçuk Öztekin, M. Kamil Yıldırım, Nevhis Deren-Yıldırım, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2003, s. 206.

ödemekle yükümlü olacaktır. Hizmet buluşlarında bildirim yükümlülüğü ve bedelin hesaplanması ile ilgili PatKHK hükümleri burada da kıyasen uygulanacak, teknik iyileştirme teklifleri ile ilgili diğer konular bireysel ve toplu iş sözleşmeleriyle düzenlenecektir.

İşçi buluşları, PatKHK öncesinde, görevsel buluşlar, fırsat buluşları ve işe yabancı buluşlar olarak da sınıflandırılmaktaydı. İşçinin işini gördüğü ve sözleşmeden doğan borcunu yerine getirdiği sırada gerçekleştirmiş olduğu buluşlar görevsel buluşlar; işin (hizmetin) görülmesi sırasında yapılan, fakat sözleşmeden doğan borcun yerine getirilmesiyle ilgili olmayan buluşlar fırsat buluşları olarak tanımlanmaktadır. Fırsat buluşu ile işe yabancı buluş arasındaki fark, fırsat buluşunun görülen işle maddi bir bağı olması, işe yabancı buluşun ise işçinin yaptığı işle böyle bir bağı bulunmamasıdır⁵⁰.

818 s. BK m. 336, “İşçi hizmetini yaparken bir şey ihtira ettikte iş sahibi böyle bir ihtirain kendisine ait olacağını akitte şart koymuş yahut bu ihtira işçinin taahhüt eylediği hizmetin levazımından bulunmuş ise ihtira olunan şey, iş sahibinin olur.

Birinci surette ihtira mühim bir iktisadi kıymeti haiz ise, işçinin hakkaniyet dairesinde tayin edilecek bir bedel istemeğe hakkı vardır.

Bu bedel, ihtirain meydana gelmesinde iş sahibinin iştiraki ve tesisatından edilen istifade nazara alınarak tesbit olunur.”, PatKHK sonrasında örtülü olarak yürürlüğünü kaybetmiş,⁵¹ özel düzenleme niteliğindeki PatKHK uygulanmaya başlamıştır⁵². Artık bu hükümler BK’de yer almamakta; BK m. 427, “Hizmet buluşları üzerinde işçinin ve işverenin hakları, bunların kazanılması ile diğer sınaî ve fikrî mülkiyet hakları konusunda özel kanun hükümleri uygulanır.” hükmünü öngörmektedir.

⁵⁰ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 119 vd.

⁵¹ 818 s. BK m. 336’nın yeni yasa ile ortadan kaldırılmasından önceki dönemde, BK m. 336/1’in ve 2’nin uygulanabileceği yönünde farklı görüş için bkz.: Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 208-209.

⁵² Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 46.

Düzeltilme.

PatKHK’de, işçi buluşlarının, hizmet buluşları ve serbest buluşlar olarak iki gruba ayrıldığı; işçi buluşları üzerindeki hak sahipliğinin, buluşun türüne göre belirlendiği görülmektedir⁵³.

a) Hizmet Buluşu

PatKHK m. 17’de, işçinin bir işletme veya kamu idaresinde yükümlü olduğu faaliyeti gereği gerçekleştirdiği ya da büyük ölçüde işletmenin veya kamu idaresinin deneyimine ve çalışmalarına dayanan, işçinin iş ilişkisi sırasında yaptığı buluşlar hizmet buluşları olarak tanımlanmaktadır⁵⁴.

Bu düzenleme öncesinde hizmet buluşu deyimi, birden çok anlama geldiği, hem görevsel hem de fırsat buluşlarını içerecek şekilde kullanıldığı gibi, tüm işçi buluşlarını karşılayan bir üst kavram olarak da algılandığı düşüncesiyle genel kabul görmemektedir⁵⁵.

(1) Bildirim Yükümlülüğü

PatKHK m. 18 uyarınca, işçi bir hizmet buluşu yaptığında, buluşunu yazılı olarak ve geciktirmeksizin işverene⁵⁶ bildirmekle yükümlüdür. Bildirimde, teknik sorun,

⁵³ Funda Cinoğlu, “Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği”, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk BD., 2010, (Çevrimiçi) http://sites.khas.edu.tr/tez/FundaCinoglu_izinli.pdf, 30 Eylül 2012, s. 62.

⁵⁴ İşletmelerde yenilik üretiminin ilk basamağını, yeni bir fikrin oluşturacağı; bu fikrin, üzerinde gerekli Ar-Ge çalışmaları yapılarak daha sonra somut bir ürüne-sürece veya hizmete dönüştürülerek sonuçlandırılacağı; elde edilen buluş üzerinde bazı testler ve iyileştirmeler yapıldıktan sonra da buluş için patent alınmasına gidileceği, şeklindeki süreç için bkz.: Adem Öğüt v.d., “İşletmelerde Düşünce Aşamasından Patent Aşamasına Uzanan Süreçte Yenilik Stratejileri ve Buluş Yönetimi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (17), 2007, s. 414, (Çevrimiçi) <http://uvt.ulakbim.gov.tr>, 30 Eylül 2012.

⁵⁵ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 119-120

⁵⁶ PatKHK’de işveren kavramının da genişletilmiş olduğu görüşü için bkz.: Yurtsever, **Patentin**

çözüm ve hizmet buluşunun nasıl gerçekleştirildiği açıklanır; varsa buluşla ilgili resim de işverene verilir. Bildirim yükümlülüğüne uyulmaması, iş sözleşmesinin işverence feshedilmesi nedeni sayılabilecektir⁵⁷. Bu fesih nedeninin İş Kanununda gösterilen haklı, geçerli neden oluşturup oluşturmadığının belirlenmesinde, bildirim yükümlülüğüne konu buluşun özellikleri, ekonomik boyutu ve diğer şartlar birlikte değerlendirilecektir.

İşçi, yararlanmış olduğu işletme deneyimini ve çalışmalarını, varsa diğer çalışanların katkılarını, bu katkıların şeklini, yaptığı işle ilgili olarak aldığı talimatları ve söz konusu katkılar yanında kendi katkısının payını da bildiriminde belirtecektir. İşçinin öngörülen şekilde bildirimde bulunabilmesi için işveren gereken yardımı sağlamak zorundadır.

İşverenin, kendisine ulaştığı tarihten itibaren iki ay içinde bildirim hangi hususlarda düzeltilmesi gerektiğini işçiye bildirmemesi durumunda, işçinin bildirim şartlarına uygun olmasa dahi geçerli sayılacaktır.

PatKHK m. 19 uyarınca, işveren, işçinin bildirim kendisine ulaştığı tarihten itibaren dört ay içinde yazılı olarak işçiye bildirerek, hizmet buluşu ile ilgili olarak tam veya kısmi hak talebinde bulunabilecektir. İşverenin hizmet buluşuna ilişkin tam veya kısmi hak talebi, talep öncesi dört aylık dönemde işçinin buluş üzerindeki tasarruflarının hukuki durumu PatKHK m. 20’de düzenlenmiştir.

Hukuki Korunması, s. 42. PatKHK’de işçi sayılan kişileri çalıştıranların işveren kabul edileceği; işveren kavramının, diğer yasalarda belirlendiği şekli ile burada da geçerli olacağı yönünde bkz.: Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 85.

⁵⁷ Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 45.

(2) İşverenin Tam Hak Talebi

İşverenin hizmet buluşuna ilişkin tam hak talebinde bulunması halinde, bununla ilgili bildirim işçiye ulaşmasıyla buluş üzerindeki tüm haklar (buluş sahibinin manevi hakları dışında) işverene geçmiş olur.

İşverenin hizmet buluşu üzerinde kullandığı bu hak, hukuksal niteliği itibariyle kurucu yenilik doğurucu bir hak olup, işverenin iradesini işçiye açıkladığı andan başlayarak taraflar arasında hizmet buluşunun işverene devri konusunda sözleşme kurulmuş sayılacaktır⁵⁸.

İşverenin buluşun gerçekleşmesinden önce işçi ile yapacağı bir anlaşma (örneğin hizmet sözleşmesi) gereğince belirlenmiş ya da tüm hizmet buluşları üzerindeki haklarından vazgeçmesi mümkündür⁵⁹.

PatKHK’de işletmenin devredilmesiyle işverenin değişmesi durumunda yeni işverenin buluş üzerindeki hakkını düzenleyen bir madde yer almamakta; buluşun işletmenin malvarlığına dahil olması nedeniyle, işletmenin tüm malvarlığı ile birlikte devredilmesi sonucunda, işverenin buluş üzerindeki hakkı da yeni işverene geçmiş kabul edilecektir⁶⁰.

(3) İşverenin Kısmi Hak Talebi

İşveren, hizmet buluşuna ilişkin kısmi hak talep etmesi halinde, kısmi hakka dayanarak buluşu kullanabilecek; ancak bu kullanma işçinin buluşunu değerlendirmesini önemli ölçüde güçleştiriyorsa, işçi, buluşa ilişkin hakkın iki ay

⁵⁸ Ahmet M. Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2006, s. 364.

⁵⁹ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 137.

⁶⁰ Cinoğlu, “Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği”, s. 81.

içinde tamamen devir alınmasını veya kendisi için serbest bırakılmasını isteyebilecektir.

(4) İşçinin Buluş Üzerindeki Tasarrufları

İşverenin hizmet buluşuna ilişkin talepte bulunmasından önce işçinin buluş üzerinde yapmış olduğu tasarruflar, haklarını ihlal ettiği ölçüde işverene karşı geçersiz sayılacaktır.

(5) Hizmet Buluşunun Serbest Buluş Niteliği Kazanması

PatKHK m. 21'e göre, işveren, buluşu yazılı olarak serbest bırakmışsa; buluşa yönelik kısmi bir hak talebinde bulunursa;⁶¹ işçinin yaptığı buluş bildiriminin kendisine ulaşmasından itibaren dört ay içinde veya kısmi hak talebi üzerine işçinin buluşa ilişkin hakkın iki ay içinde tamamen devralınması veya kendisi için serbest bırakılması teklifinin ulaşmasından itibaren iki ay içinde cevap vermemişse, hizmet buluşu serbest buluş niteliği kazanacaktır.

Buluşun serbest bırakılması, hizmet buluşu üzerindeki hakkın buluşun gerçekleşmesinden sonra herhangi bir karşılık olmaksızın işçiye devredilmesi şeklinde tanımlanmaktadır⁶².

İşveren için öngörülen bu dört ve iki aylık süreler hak düşürücü niteliktedir⁶³. İşçi, serbest buluş niteliği kazanmış hizmet buluşu konusunda, bildirim ve teklif yükümlülüklerine tabi olmaksızın dilediği şekilde tasarrufta bulunabilecektir.

⁶¹ Bu hükmeye göre buluşun serbest hale gelmesi, PatKHK m. 21/2 uyarınca, işverenin PatKHK m. 20/2'deki kullanma hakkını ortadan kaldırmayacaktır (İşveren kısmi hakka dayanarak buluşu kullanabilecek; ancak bu kullanma, işçinin buluşunu değerlendirmesini önemli ölçüde güçleştiriyorsa, işçi, buluşa ilişkin hakkın iki ay içinde tamamen devir alınmasını veya kendisi için serbest bırakılmasını isteyebilecektir).

⁶² Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 138.

Bu düzenleme yapılmadan önce, kural olarak, buluşun tamamlanarak işverene geçmiş olması sonrasında buluş üzerindeki hakkın, işverence kullanılmaması nedeniyle kendiliğinden tekrar işçiye dönmediği kabul edilmekteydi⁶⁴.

b) Serbest Buluş

PatKHK m. 17'ye göre, hizmet buluşlarının dışında kalan işçi buluşları, serbest işçi buluşları olarak adlandırılmaktadır. Serbest buluş, hizmet buluşu tanımından hareketle, işçinin bir işletme veya kamu idaresinde yükümlü olduğu faaliyeti gereği gerçekleştirmediği ve büyük ölçüde işletmenin, kamu idaresinin deneyim ve çalışmalarına dayanmayan buluştur. Serbest buluşun sahibi işçi olup, buluş işçinin kişiliğinde doğmaktadır⁶⁵.

Buluşun iş ilişkisinin hukuken devam ettiği süre içinde tamamlanması gerektiği, aksi halde işçi buluşundan söz edilemeyeceği dikkate alınmalıdır⁶⁶. Serbest buluşlarda işçinin bildirim yükümlülüğü ve bildirim gerekmediği durumlar PatKHK m. 31'de düzenlenmiştir.

(1) Bildirim Yükümlülüğü

İşçi, serbest buluşun iş akdi ilişkisi içindeyken yapılması durumunda, buluş ve gerekiyorsa buluşun gerçekleştirilme şekli hakkındaki bilgiyi geciktirmeden işverene bildirmekle yükümlüdür.

⁶³ Dört aylık sürenin hak düşürücü olduğu yönünde bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 563.

⁶⁴ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 135.

⁶⁵ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 565.

⁶⁶ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 181.

İşveren, kendisine yapılan bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde yazılı bildirim ile buluşun serbest bir buluş olmadığı yolunda itirazda bulunmazsa, sonradan hizmet buluşu iddiasını ileri süremeyecektir.

(2) Bildirimin Gerekmediği Durum

Eğer, serbest işçi buluşunun işverenin iş alanı içinde değerlendirilebilir olmadığı aşikar bir şekilde belli ise, işçinin bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır.

(3) Teklifte Bulunma Yükümlülüğü

PatKHK m. 32'ye göre, işçi, serbest buluşunu iş ilişkisini sürdürmekte olduğu sırada başka bir şekilde değerlendirmeye başlamadan önce, eğer serbest buluş işletmenin ilgili olduğu iş alanına girmekteyse veya işletme söz konusu buluşun ilgili olduğu alanda faaliyete geçmek için ciddi hazırlıklar içindeyse, uygun şartlar altında buluşundan tam hak tanımaksızın yararlanma imkanı vermek için işverene teklifte bulunmakla yükümlüdür. İşçi, bu konudaki teklifini, işverene yapmakla yükümlü olduğu serbest buluş bildirimi içinde de sunabilir.

İşveren, bu teklifin kendisine ulaştığı tarihten itibaren üç ay içinde cevap vermezse, bu konudaki öncelik hakkını kaybedecektir.

İşverenin bu süre içinde kendisine yapılan teklifi kabul eder; ancak öngörölmüş şartları uygun bulmazsa, şartlar tarafların başvurusu üzerine mahkemece tespit edilecektir. Taraflar, bedelin ve diğer sözleşme şartlarının belirlenmesinde esas alınan noktalarda sonradan önemli değişikliklerin ortaya çıkması durumunda, mahkemedен sözleşmenin yeni şartlara uyarlanmasını isteyebilecektir.

c) İşverenin Buluşun Korunması İçin Başvuru Hakkı ve Yükümlülüğü

(1) Buluşun Ülke İçinde Korunması İçin Başvuru Yükümlülüğü

PatKHK m. 26 uyarınca, işveren, kendisine bildiri yapılan bir hizmet buluşu için patent verilmesi amacıyla TPE'ye başvuruda bulunma hakkına sahip olup, başvuruyu yapmakla da yükümlüdür. Buluşun faydalı model belgesi ile korunmasının amaca daha uygun olduğu hallerde işveren, patent almaya uygun bir hizmet buluşu için gecikmeksizin faydalı model belgesi verilmesini istemek durumundadır.

İşveren, kendisine bildiri yapılan bir hizmet buluşu için faydalı model belgesi verilmesi amacıyla TPE'ye başvuruda bulunma hakkına sahiptir. Ancak, bu maddenin hem patent hem de faydalı model hakkında düzenlendiği dikkate alındığında, işverenin sadece faydalı model belgesi ile korunabilecek bir buluş için koruma sağlanmasına yönelik başvuru zorunluluğu olmadığı sonucuna varılacaktır⁶⁷.

Hizmet buluşu serbest buluş niteliği kazanmışsa, buluşu için başvuru yapılmamasına işçi rıza göstermişse, işletme sırlarının korunması başvuru yapmamayı gerektiriyorsa, işverenin hizmet buluşu için başvuru yükümlülüğü ortadan kalkacaktır. PatKHK öncesinde de benzer şekilde, işverenin haklı çıkarları varsa patent başvurusunda bulunma yükümlülüğü bulunmamaktaydı⁶⁸.

İşveren tam hak talebinde bulunmuş olduğu hizmet buluşu için başvuruda bulunmaz ve işçinin belirleyeceği süre içinde de başvuruyu yapmazsa, işçi, işveren adına ve hesabına, buluşun korunmasını sağlamak amacıyla TPE'ye başvurabilir.

⁶⁷ Karşı görüş, PatKHK m. 26'da dahil olmak üzere, PatKHK m. 16-41 hükümlerinin faydalı model belgelerine uygulanmaması için hiçbir neden bulunmadığıdır; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 737.

⁶⁸ Ortan, **İşçi Buluşları Hukuku**, s. 145.
Düzeltilme.

Serbest buluş niteliği kazanan hizmet buluşu için işçi bizzat başvuru yapma hakkına sahiptir. Bunun yanında, işverenin hizmet buluşu için önceden başvuruda bulunmuş olması halinde, başvurudan doğan haklar buluşun serbest bırakılmasıyla işçiye geçecektir.

Patent almaya elverişli bir buluşun faydalı model belgesi ile korunmasının amaca daha uygun kabul edilmesi; faydalı model belgesinin patente göre daha hızlı alınarak buluşun kısa bir süre içinde korunmasının, buluştan yararlanma olanaklarını artırması; buluşun taşıdığı özelliklere göre, koruma süresinin uzun olmasına gerek görülmemesi (İncelemeli patentlere kıyasla) durumlarında gündeme gelebilecektir.

(2) Buluşun Yabancı Ülkede Korunması İçin Başvuru

PatKHK m. 27'ye göre, işveren, hizmet buluşu için tam hak talebinde bulunmuş ise söz konusu buluşun yabancı bir ülkede de korunması için başvuruda bulunabilir.

İşveren, faydalı model belgesi almak istemediği yabancı ülkeler için işçinin talebi üzerine buluşu serbest bırakmak ve bu ülkelerde işçiye faydalı model belgesi alma talebinde bulunma olanağını sağlamakla yükümlüdür. Buluşun serbest bırakılması, milletlerarası anlaşmalara göre tanınan rüçhan hakkı süresinin geçirilmemesi açısından, makul bir süre içinde yapılır.

İşveren, işçinin yabancı ülkelerde faydalı model belgesi alabilmesi amacıyla buluşu serbest bırakırken sözü edilen ülkelerde uygun bir ücret karşılığında buluşu kullanabilmek için inhisari olmayan nitelikte bir kullanım hakkını saklı tutmak ve yine o ülkelerde, saklı tuttuğu hakkından doğan menfaatlerine zarar gelmemesini talep etme hakkına sahiptir.

d) Hükümlerin Nisbi Emrediciliği

PatKHK m. 34 uyarınca, PatKHK'nin işçilerle ilgili hükümleri işçilerin aleyhine olacak şekilde değiştirilemeyecek;⁶⁹ tarafların işçi buluşlarına ilişkin sözleşme yapma serbestliği hizmet buluşlarında, faydalı model belgesi verilmesi için yapılacak başvurudan, serbest buluşlarda ve teknik iyileştirme tekliflerinde ise, işçinin işverene yapacağı bildirimle ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmesinden sonra başlayacaktır.

e) Hakkaniyet Ölçütü

PatKHK m. 35'e göre, hizmet buluşları, serbest buluşlar ve teknik iyileştirme teklifleri konusunda işveren ile işçi arasında yapılan sözleşmeler veya belirlenen bedel, işçi buluşlarıyla ilgili emredici hükümlere aykırı olmasa dahi, önemli ölçüde hakkaniyetle bağdaşmıyorsa geçersiz sayılacaktır⁷⁰. Sözleşmenin veya belirlenmiş olan bedelin hakkaniyete aykırı olduğu hakkındaki itirazların, iş sözleşmesi ilişkisinin sona erme tarihinden itibaren en geç altı ay içinde yazılı olarak bildirmemiş olması durumunda, hakkaniyete aykırılık iddiasında bulunulamayacaktır.

⁶⁹ Yabancı bir mahkemede görülen davada (DDB Technologies v. MLB Advanced Media, Federal Circuit, February 13, 2008, No. 2007-1211), serbest buluş niteliğindeki bir işçi buluşunun iş sözleşmesi gereği hizmet buluşu sayılabileceğine; buna göre işçinin buluşa ilişkin haklarının kendiliğinden işverene geçebileceğine; ancak böyle bir durumda, işçinin iş sözleşmesinin şartlarının gerçekleşmediğine ilişkin itirazlarının, buluşun gerçekleştirildiği zamanda işverenin buluş hakkındaki beyanlarının ve işçinin buluşunu işverene tam olarak açıklamış olup olmadığının incelenmesi gerektiğine karar verilmiştir; Steven Seidenberg, "Workers' Rights", **InsideCounsel**, C: 18, S: 199, Jun 2008, s. 23, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Bu karardaki sonuç, işçi buluşlarına ilişkin işçi lehindeki hükümlerin iş sözleşmeleri ile işçinin aleyhine değiştirilemeyeceğini öngören emredici hükümlerin bulunmadığı hukuk düzenlerinde söz konusu olabilecektir. Emredici hukuk kuralları, kişilerin kendi iradeleri ile ortadan kaldıramayacağı veya değiştiremeyeceği hukuk kurallarıdır; Bilge, **Hukuk Başlangıcı**, s. 59.

⁷⁰ İşçi buluşlarına ilişkin sözleşmelerin emredici hükümlere aykırı olamayacağı, hatta hakkaniyet ölçülerine göre dahi işçi aleyhine düzenlenemeyeceği hakkındaki açıklama için bkz.: Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 208.

Düzeltilme.

f) İşçi Buluşları ve Teknik İyileştirme Teklifleri ile İş Sözleşmesi Arasındaki İlişki

PatKHK m. 37 uyarınca, işçi buluşları ve teknik iyileştirme tekliflerine ilişkin hükümler ve bu hükümlerden doğan haklar, buluşun serbest bırakılmasını gerektirmedikçe, işçi ve işveren arasındaki iş ilişkisinden kaynaklanan genel yükümlülüklerden ve iş sözleşmesi ilişkisinin sona ermiş olmasından etkilenmeyecektir.

g) Sır Tutma Yükümlülüğü

PatKHK m. 36 uyarınca, işveren, işçinin haklı çıkarlarının devamı süresince kendisine bildiri yapılan veya varlığından haberdar edilen bir buluşa ilişkin bilgileri, işçi de, serbest buluş niteliğini kazanmadığı sürece hizmet buluşunu gizli tutmakla yükümlü olacaktır. PatKHK hükümlerine göre bir buluştan haberi olan işçi ve işveren dışındaki kişiler de, buluşu başkalarına açıklayamayacak ve buluş konusundan yararlanamayacaktır.

İşçinin sır tutma yükümlülüğünün başlaması için buluşun tamamlanmış olması gerekmez. İşçi, hizmet buluşuna ilişkin hazırlık çalışmaları dahil tüm bilgi ve belgeleri gizli tutmakla yükümlü olup, bu yükümlülük işverenin muvafakati, tescil başvurusunun yayımlanması ve buluşun serbest buluş niteliği kazanması hallerinde sona erecektir⁷¹.

⁷¹ Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 288. Buluşların gerek işçi gerekse de işveren yönünden sır niteliği için bkz.: A.e., s. 248 vd.

İşçinin muvafakati veya serbest buluşa ilişkin haklarını işverene devretmesi, işverenin hizmet buluşlarında tam hak talebinde bulunması ve işçinin tescil başvurusunun yayımlanması hallerinde işçinin haklı çıkarları ortadan kalkacağından, işverenin gizli tutma yükümlülüğünden söz edilemeyecektir⁷².

h) Önalım Hakkı

PatKHK m. 38'e göre, işveren iflas eder ve iflas idaresi de buluşu işletmeden ayrı devretmek isterse işçinin, işverenin tam hak talebinde bulunduğu işçi buluşunu öncelikle alma hakkı vardır. İşçi buluşlarından veya teknik iyileştirme tekliflerinden doğan bedel alacağı imtiyazlı alacaklardan olup, iflas idaresi bu nitelikteki birden çok bedel alacağını, bunlar arasında, orana göre dağıtacaktır⁷³.

2. Kamu Hizmeti Gören Kurumlarda Çalışanların Buluşları

Özel hukuk ilişkisi kapsamında çalışan işçilerin buluş ve teknik iyileştirme teklifleri hakkında uygulanacak hükümlerin, kabul edilmiş özel düzenlemeler saklı kalmak şartıyla, genel, katma, özel bütçeli kamu kuruluşları ve kamu iktisadi teşebbüsleri ile bağlı ortaklıklarında çalışan memurların buluş ve teknik iyileştirme teklifleri için de uygulanacağı PatKHK m. 39'da düzenlenmektedir.

PatKHK m. 40'a göre, Silahlı Kuvvetler mensuplarının buluş ve teknik iyileştirme teklifleri hakkında, memurların buluş ve teknik iyileştirme tekliflerine ilişkin hükümler geçerlidir.

⁷² A.e., s. 293.

⁷³ İşçinin, önalım hakkını MK'da düzenlenen hükümlere (MK m. 732-734) göre kullanabileceğine ilişkin açıklama için bkz.: A.e., s. 239.

PatKHK m. 41 uyarınca, üniversitelere bağlı fakülte ve yüksek okullarda bilimsel çalışma yapmakta olan öğretim elemanlarının gerçekleştirdiği buluşlar serbest buluş sayılacak, öğretim elemanı sıfatı Yüksek Öğretim Kanununa göre belirlenecek, bu buluşlar hakkında PatKHK'nin bildirim, teklifte bulunma yükümlülüğüne ve işçilerle ilgili hükümlerin emrediciliğine ilişkin hükümleri uygulanmayacaktır.

Öğretim kurumu buluşla sonuçlanan araştırmalar için özel olarak belli araç ve gereçleri sağlayarak harcamalarda bulunmuşsa, öğretim elemanları öğretim kurumuna buluşun değerlendirildiğini yazı ile bildirmek, talep halinde buluşun ne şekilde değerlendirildiği, elde edilen kazanç miktarı hakkında bilgi vermekle yükümlü olacaktır.

Öğretim kurumu kendisine yapılan yazılı bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde elde edilen kazançtan uygun bir miktarın⁷⁴ verilmesini talep edebilecek; ancak söz konusu miktar kurum tarafından yapılan harcamaları aşamayacaktır⁷⁵.

E. Faydalı Model Belgesi Başvurusu ve Belgenin Verilmesi

1. Başvuru

Buluşun korunmasına ilişkin süreçteki dokümanlar, teknik, ticari ve hukuki yönü olan belgeler olup, çok sayıda farklı amaç dikkate alınarak hazırlanmaktadır⁷⁶.

⁷⁴ Kurumun bildirdiği tutardan indirim yapılmasının talep edilebileceğine ilişkin bkz.: Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 42.

⁷⁵ 1981 öncesinde ABD'de, devlet fonları ile geliştirilen buluşlarda ne buluşu geçekleştiren bilim insanları ne de üniversiteler buluşa ilişkin haklara sahip oluyordu; Tamsen Valoir, "Government Funded Inventions: The Bayh-Dole Act and the Hopkins v. CellPro March-in Rights Controversy", **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 8, S: 2, Winter 2000, s. 211, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

⁷⁶ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 359.

PatKHK m. 159/1 uyarınca, faydalı model belgesi verilmesi için PatKHK m. 42’de gösterilen belgeler ile TPE’ye başvurulması, başvuruda faydalı model belgesi korumasının talep edildiğinin açıkça belirtilmesi gereklidir⁷⁷. Buna göre, başvuruda bulunması gereken Yönetmelikte şekli ve kapsamı belirlenen belgeler, başvuru dilekçesi; buluş konusunu açıklayan tarifname; faydalı model belgesi ile korunması istenilen buluşun unsur veya unsurlarını kapsayan istem veya istemler; tarifnamede, istem veya istemlerde atıf yapılan resimler; özet ve başvuru ücretinin⁷⁸ ödendiğini gösterir belgedir.

Başvuru sahibinin, rakiplerini dikkate alarak, buluşu hakkında buluşun ilgili olduğu alandaki uzman tarafından uygulanabilecek en az düzeyde bilgi içeren başvuru dokümanları hazırlamasını anlamak mümkündür. Bu durumda, başvuru sahibi, rakiplerine üstünlük sağlamak amacıyla başvuru belgelerine yansıtmadığı ek bilgileri *know-how* olarak değerlendirebilecektir⁷⁹.

Bir faydalı model belgesi başvurusunun geçerliliği için öngörülen başvuru ücretinin başvuru ile birlikte veya başvuru tarihinden itibaren herhangi bir bildirimle gerek olmadan en geç yedi gün içinde ödenmesi zorunlu olup, başvuru ücretinin bu süre içinde ödenmemesi, başvurunun geri alınmış sayılması sonucunu doğuracaktır.

Faydalı model belgesi başvurusu ile birlikte veya daha sonra TPE’ye verilecek her türlü belge Yönetmelikte yazılı konuları kapsayacaktır⁸⁰. Buluşun ortaya

⁷⁷ PCT hükümlerine göre de, Türkiye’nin ülke olarak seçilmesiyle, faydalı model belgesi başvurusunda bulunmak mümkündür; ancak bu yolla yapılan başvuru sayısının çok düşük olduğu görülmektedir. TPE’nin açıkladığı verilere göre, 2009’da 4, 2010’da 5, 2011’de 3, 2012’de 9 faydalı model belgesi başvurusu PCT ile gerçekleştirilmiştir; (Çevrimiçi) http://www.turkpatent.gov.tr/dosyalar/istatistik/patent/FM_basvuru_yillara_gore_dagilim.pdf, 4 Şubat 2013.

⁷⁸ Faydalı model korumasında başvuru ücretinin düşük belirlenmesi gerektiği, fakat yıllık ücretlerin bir önceki yıla göre iki kat artırılmasının yararlı olacağı, böylece elde tutulmasına gerek olmayan faydalı modellerin serbest kalacağı, ticari başarı kazanan faydalı modeller için bu artışın kabul edilebilir olacağı yönünde bkz.: Boztosun, “Utility Models”, s. 435.

⁷⁹ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 360.

⁸⁰ ABD patent sisteminde yapılması düşünülen değişikliklerin, istem sayısının sınırlandırılması, inceleme destek dokümanları istenmesi, farklı başvurulardaki aynı istemlerin elenebilmesi vb.,

konulmasındaki, tanıtılmasındaki standartlar, buluş ile oluşturulan teknik bilgiden yararlanılmasında önemli bir rol oynamaktadır⁸¹.

Tarifname ve istemler, başvuru sırasında İngilizce, Fransızca veya Almanca dillerinden biri ile verilebilmekte; bunların Türkçeye çevrilmesi ve TPE'ye veya onun yetkili kıldığı makama verilmesi için herhangi bir bildirim gerek olmaksızın bir aylık süre tanınmakta, bu işlemin Yönetmelikte yazılı ücretinin ödenmesi gerekmektedir⁸².

2. Başvuru Tarihinin Kesinleşmesi

Faydalı model belgesi başvuru tarihi, Yönetmelikte şekli ve kapsamı yazılı olan unsurların (PatKHK'de ve Yönetmelikte öngörülen şekil şartlarına uymasa dahi, başvuru dilekçesi, Türkçe, İngilizce, Fransızca veya Almanca dillerinden biri ile yazılmış tarifname ve istemler; tarifnamede ve istemlerde atıf yapılan resimler) TPE'ye veya onun yetkili kıldığı makama verildiği tarih, saat ve dakika itibariyle kesinleşmektedir (PatKHK m. 159/2, m. 43, m. 53).

Faydalı model belgesi başvurusunun incelenmesi sırasında buluş konusunun ilk başvurudaki kapsamın dışına çıkacak şekilde değiştirilmesi durumunda başvuru tarihi, değişiklik ile ilgili başvurunun yapıldığı tarih olacaktır.

buluş sahibinin başvurusunu hazırlama aşamasına çok daha fazla kaynak ve zaman ayırmasına neden olacağı yönünde; Kevin W. Kirsch, David A. Mancino, "Winds of Change in US Patent Law", **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 19, S: 10, Oct. 2007, s. 8, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

⁸¹ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 369.

⁸² Yabancı kaynaklı başvuru sahiplerinin faydalı model korumasına itibar etmedikleri ya da söz konusu korumayı rüçhan almak amacıyla stratejik başvuru şeklinde gerçekleştirdiklerine ilişkin bkz.: Erkan Sevinç, "Ülkemizde Patent Gerçeği Türkiye'nin Patent Profiline Bakış", (Çevrimiçi) http://istanbulpatent.com/tr/mak_ulkedepatent.htm, 30 Eylül 2012.

Faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibi, başvuru aşamasında veya belge verildikten sonra, ilk başvurusunun içeriğinde, belirli şartlarla bağlı olarak, değişiklik ya da düzeltme işlemi yapabilmektedir⁸³.

Bu şartların yerine getirilmesi ile başvuru tarihi kesinleşecek; bu şartların yerine getirilmemesi, başvuru ücretinin yedi gün içinde ödenmemesi veya sayılan yabancı dillerden biri ile verilen tarifname ve istemlerin Türkçe çevirilerinin bir ay içinde teslim edilmemesi durumunda, TPE başvuruyu geri çevirecek ve bu kararını ilgisine bildirecektir.

3. Başvurunun İncelenmesi

a) Şekil Şartlarına Uygunluk Yönünden İnceleme

PatKHK m. 160/1 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusu, başvuru tarihinin kesinleşmesinden sonra PatKHK m. 42'den m. 52'ye kadar olan maddelerde belirtilen ve Yönetmelikte öngörülen şekil şartlarına uygunluk açısından TPE tarafından incelenecektir.

(1) Buluş Sahibinin Başvuruda Belirtilmesi Zorunluluğu

PatKHK m. 44'e göre, faydalı model belgesi başvurusunda buluş sahibinin belirtilmesi zorunludur. Başvuruda bulunan buluş sahibi değilse veya buluş sahibi birden çok kişi ise, başvuruda bulunan kişinin, buluş sahibinden ya da sahiplerinden faydalı model belgesi isteme hakkını ne şekilde elde ettiği başvuruda açıklanacaktır⁸⁴.

⁸³ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 377. Eserde, bu açıklama patente yönelik yapılmaktadır.

⁸⁴ Birden fazla buluşçunun söz konusu olması durumunda, başvuruda bulunan buluş ortaklarından

Buluş sahibinin gösterilmemesi veya faydalı model belgesi isteme hakkının ne şekilde elde edildiğinin açıklanmaması durumunda, başvurunun incelenmesi işlemi başlatılmayacaktır.

Buluş sahibi, buluşunu veya buluşa koruma sağlayan belgeden doğan haklarını başkasına devretmiş olsa bile, buluş sahibi olarak anılmak hakkını korur. Bu hak, buluş sahibinin kişilik hakları kapsamındadır⁸⁵.

Tüm yaratıcı düşünce ürünlerinde olduğu gibi buluş üzerinde de buluşu gerçekleştirenin kişilik hakkı doğmakta; buluş herhangi bir şekilde devredilse ya da bir düzenleme hükmü gereğince belli şartlara bağlı olarak, buluşu gerçekleştiren dışında bir kimse patent/faydalı model belgesi sahibi sayılsa bile (işçi buluşlarında işverenin patent/faydalı model belgesi sahibi olması gibi) kişilik hakları devredilemeyeceğinden ve bu haklardan vazgeçilemeyeceğinden,⁸⁶ buluş sahibinin, başvuru veya patent/faydalı model belgesi sahibinden, buluşu gerçekleştiren olarak tanınmasını ve adının patentte/faydalı model belgesinde belirtilmesini isteme hakkı vardır (PatKHK m. 15)⁸⁷.

Paris Sözleşmesi m. 4'te (ikinci mükerrer) de, buluş sahibinin, adının patentte buluş sahibi olarak gösterilmesini isteme hakkı bulunduğu kabul edilmiştir.

Buluş sahibinin başvuruda belirtilmesi zorunluluğunun büyük ölçüde buluş sahibinin buluş üzerindeki manevi haklarından kaynaklandığını söylemek yerinde olacaktır.

birinin yalnızca kendisini buluş sahibi olarak göstermesi halinde, bu buluş sahibinin de PatKHK m. 73/A-1/a'da tanımlanan suçun faili olabileceği yönünde bkz.: Güneş, **Uygulamada Sınai Mülkiyet**, s. 239. Ancak, bu yasa maddesinin suçun tüm unsurlarını içermediği, suçun unsurlarından biri olarak PatKHK m. 44'te yazılı açıklamayı gösterdiği dikkate alındığında, suçta ve cezada yasallık ilkesine aykırılık nedeniyle suçtan söz edilemeyecektir.

⁸⁵ Hirsch, **Fikri Say**, s. 172.

⁸⁶ Oğuzman/Barlas, **Medeni Hukuk**, s. 174.

⁸⁷ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 174. Eserde, bu açıklama patent başvurusuna ve patente yönelik olarak yapılmaktadır.

Düzeltilme.

Fikri çabası ile buluşu ortaya çıkaran kişi ile buluş arasındaki bu bağ,⁸⁸ buluş sahibinin buluş üzerindeki diğer tüm hakları sona erse ya da başkalarına devredilse dahi, hiçbir şekilde ve şartta çözülmeyecektir⁸⁹.

(2) Buluş Bütünlüğü

Buluşun, üzerinde somutlaştığı eşyadan farklı olması, birden fazla buluşun bir eşya üzerinde gerçekleştirilmesini mümkün kılmaktadır. Örneğin, yeni geliştirilmiş bir televizyon, renk sayısı, parlaklık, görüntü kalitesi, yenileme hızı, kanal sayısı, kanallar arasında geçiş hızı, ses kalitesi ve benzeri özelliklere ilişkin pek çok buluş üzerinde taşıyor olabilir.

Buluş bütünlüğü ilkesi, farklı konulardaki buluşların bir arada sunulması durumunda, bu buluşların buluş şartlarını taşıyıp taşımadıklarının incelenmesinde karşılaşılabilecek güçlükleri azaltmak, buluş fikrinin toplumca ulaşıp öğrenilmesinde ve tekniğin bilinen düzeyinin oluşturulmasında kolaylık sağlamak düşüncesinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Buluş bütünlüğü, tarifnamelerin sınıflandırılmasını ve araştırma sürecini basitleştirmektedir⁹⁰. Buluş bütünlüğüne ilişkin hükümler PatKHK m. 45'te yer almaktadır.

(a) Ana Buluş ve Bağlı Buluş

Buluş bütünlüğünün sağlanması için ana buluş ve bağlı buluş kavramlarından yararlanılmaktadır. Buna göre, birlikte sunulan buluşlar, eğer diğerlerine göre genel

⁸⁸ Fikri ürün ile fikri ürün sahibi arasındaki çözülmeyen bağ için bkz.: Hirsch, **Fikri ve Sınai Haklar**, s. 9.

⁸⁹ Bkz.: II.A.1 Buluş Sahipliği, s. 98.

⁹⁰ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 157.

nitelikte olan buluş (ana buluş) ve birbirlerine bu ana buluş fikri ile bağılı birden çok buluştan oluşuyor ise, buluş bütünlüğü gerçekleşmiş sayılmaktadır.

Ana buluş, birlikte sunulan buluşlar içinde diğçerlerine göre genel nitelikte olan ve içeriğı bakımından diğçer buluşların bir arada sunulmalarına olanak sağılayan buluş olarak tanımlanabilmektedir.

Buluş bütünlüğü için ana buluş sayısı bir ile sınırlı tutulmaktadır. Ancak, buluş bütünlüğünün gerçekleşmiş olduğunun kabul edilmesi için ana buluş sayısı bir ile sınırlı olmak zorunda değildir. Buluş bütünlüğünün hizmet ettiğı amaç düşünöldüğünde, diğçer ölçütlerin (aynı sınıflandırma bölüm, sınıf alt sınıf, grup, alt grup numarasının özelliklerini taşıma vb.) uyumlu olması durumunda, eş ağırlıkta ve ayrılmaz teknik bağılantı içeren istisnalarda, birden çok ana buluşun varlığında dahi, bu ana buluşlardan birinin ana buluş, diğçerlerinin bağılı buluş olarak değçerlendirilmesi ile buluş bütünlüğünün yerine getirildiğinden söz edilebilecektir.

Bağılı buluş, birlikte sunulan buluşlar içinde ana buluş fikri etrafında değçerleştirilmiş ve ana buluş ile bir arada sunulma ölçütlerini sağılayan buluştur.

(b) Bütünlük İlkesine Aykırı Başvuruların Ayrılması

Faydalı model belgesi başvurusu sadece bir tek buluşu veya genel nitelikte bir ana buluş fikri etrafında değçerleştirilmiş ve birbirlerine bu ana buluş fikri ile bağılı birden çok buluşu içerebilecektir. Bu kurala uygun olmayan başvurular, Yönetmelikte belirtilen hükümlere uygun biçimde başvurulara ayrılacaktır. Ayrılan her başvuru için başvuru tarihi, ilk başvuru konusunun kapsamı içinde kalmak kaydı ile ilk başvurunun tarihi olacak; ilk başvuruda rüçhan hakkı talep edilmişse, ilk başvurunun rüçhan hakkı veya hakları ayrılan her başvuruya da tanınacaktır.

Faydalı model belgesi için, patentteki düzenlemenin aksine, ek belge verilemeyeceği dikkate alındığında, ortaya şöyle bir durum çıkmaktadır: Faydalı model belgesi konusu ana buluş yanında birbirlerine bu ana buluş fikri ile bağlı birden çok buluş söz konusu ise, bunların faydalı model belgesi ile bir arada korunabilmesi ancak bu yöndeki talebin faydalı model belgesi başvurusu sırasında yapılması sonucunda mümkün olabilecektir. Sonradan ana buluş etrafında sayılabilecek bir buluş geliştirilmişse, bunun için ayrı, yeni bir faydalı model belgesi alınması gerekecektir.

(3) Tarifname

Buluşun açıklandığı tarifnamenin de başlığı olan buluş başlığı, buluşu kısaca tanıtmaya işlevi görür. Buluş başlığı, buluşun teknik yönünü açıkça ve özlü şekilde tanıtıcı olmalı; buluşun teknik yönünü tanıtmayan hayali adları, kişi adlarını, patent sözcüğünü, kısaltmaları içermemeli; yöntem, araç, cihaz gibi tek bir sözcükten oluşmamalı; başlıkta ticari unvan veya marka kullanılmamalıdır⁹¹.

Tarifname, buluş ile gerçekleştirilenin ne olduğunu, buluşun çözdüğü sorunları, daha önce yapılan buluşlardan hangi yönlerden farklı ve neden önemli olduğunu ortaya koyar⁹². Bazı buluşlarda (örneğin biyoteknoloji alanındakilerde), tarifnamede buluşun işlevinin değil, ne olduğunun açıklanması gerekebilmektedir⁹³.

Tarifname, buluş konusunu ayrıntılı bir şekilde ve eksiksiz olarak açıklayan, buluşun işleyişinin dayandığı teknik bilgiyi gösteren metin, biçiminde tanımlanmakta⁹⁴ ise de, bu tanımlama sadece buluşun istemlerle korunması istenen özellikleri ile sınırlı olarak kabul edilebilecektir. Buluşun uygulanabilmesi için gerekli, ancak buluş

⁹¹ EPO, **Guidelines for Examination in the European Patent Office**, European Patent Office, Munich, Dec 2007, s. III-13, (Çevrimiçi) <http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/guidelines.html>, 30 Eylül 2012.

⁹² Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 362.

⁹³ Pai, "Software Inventions", s. 459.

⁹⁴ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 575.

niteliğinde olmayan (ve bu nedenle hakkında istem bulunmayan) teknolojinin,⁹⁵ tekniğin bilinen durumuna dahil kimi özelliklerin veya aşamaların tam ve eksiksiz olarak değil, buluşun ilgili olduğu alanda uzman tarafından duraksamadan anlaşılıp uygulanacak şekilde tarifnamede yer alması yeterlidir. Tarifnamede ana buluşun ortaya konulması ve uygulanabilmesi için yeterli açıklamanın bulunması durumunda, buluş niteliğinde olmakla birlikte hakkında istem bulunmayan özelliklerin veya aşamaların (bağlı buluşların) açıklanması zorunlu değildir.

(a) Tarifnamenin İşlevi

Tarifnamenin, ilgili teknik alanda uzman bir kişi tarafından buluşun uygulanabilmesini sağlama ve buluşun korunması istenilen unsurlarının belirlenmesinde istemlere dayanak oluşturma işlevleri bulunmaktadır.

(b) Tarifnamenin Açıklığı

PatKHK m. 46 uyarınca, tarifname, buluş konusunun ilgili olduğu teknik alanda uzman bir kişi tarafından buluşun uygulanabilmesini sağlayacak açıklıkta ve yeterlilikte yazılacaktır.

Tarifname, faydalı model belgesi konusu buluşu tam olarak ortaya çıkaracak şekilde, bu amaç için gerekli bilgileri içermelidir. Buluşun gerçekleştirilebilmesi için buluşu oluşturan teknik bilginin tümünün tarifnamede verilmesi gerekmeyip, buluşun ilgili olduğu alanda uzman⁹⁶ bir kişinin tarifname ile buluşu somutlaştırabilmesini

⁹⁵ Teknoloji, bilimsel bilginin pratik uygulamaları olarak tanımlanmaktadır; Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 7.

⁹⁶ İngiliz Temyiz Mahkemesinin bir kararında, Valensi v British Radio [1973] R.P.C. 337, yeni bir teknolojinin temel fikirlerini içerir tarifnamenin, yeni teknolojinin ilkelerini buluş konusunun alanındaki öncü araştırmacılara değil; buluş konusunun alanındaki ikinci derece bir teknisyene öğretir nitelikte olması gerektiği belirtilmektedir, a.e., s. 140.

sağlayacak kadar bilginin verilmesi yeterlidir⁹⁷. Diğer bir deyişle, tarifnamede açıklanmamış ikincil derecedeki noktalar, ilgili alandaki uzman tarafından duraksamadan anlaşılıp uygulanabiliyorsa, belirtilen eksiklik, tarifnamenin kendisinden beklenen işlevi yerine getirmiş olmasına engel sayılmayacaktır.

(4) İstemler

İstemler, tarifnameye dayanarak ve tarifnamede tanımlanan buluş kapsamını aşmayacak şekilde buluşun korunması istenilen unsurlarını açık ve öz bir biçimde tanımlar⁹⁸. Bir veya birden çok istemde bulunulması mümkün olup, istemler, faydalı model belgesinin konusunu oluşturan temel parçacıklardır⁹⁹.

Patent hukukunda anahtar rolü olan istemler, sağlanan korumanın yasal sınırlarını gösterir¹⁰⁰. İstemler faydalı model belgesinin geçerlilik alanını belirlemekte, koruma da bu çerçevede sağlanmaktadır¹⁰¹.

⁹⁷ Karşı görüş, buluşunun, topluma tam bir katkı yapabilmesi, başkalarının aynı noktalarda oyalanmadan buluştan yararlanarak daha ileri yenilikleri topluma kazandırabilmeleri için, yaptığı buluşun tüm ayırt edici özelliklerini tam, doğru ve kesin bir şekilde açıklamak zorunda olduğudur; Tahir Saraç, **Patentten Doğan Hakka Tecavüz ve Hakkın Korunması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 45. Kanımızca, bu görüşte, buluşçuya ilgili düzenlemelerde gösterilenin ötesinde bir zorluk yüklenmektedir.

⁹⁸ TPE, **Patent/Faydalı Model Kılavuzu**, s. 12'deki örnek:

1) Buluş, buzdolapları için yumurtalık olup özelliği; birbiri üzerinde yatay hareket edebilen üst yumurtalık (1) ve alt (2) yumurtalık ile farklı uzunluktaki üst yumurtalık ayağı (4) ve alt yumurtalık ayağına (5) sahip olmasıdır.

2) İstem 1'deki buzdolapları için yumurtalık olup özelliği; üst yumurtalığın (1) hareketini sağlayan ve üst yumurtalığın (1) herhangi bir bölgesinde yer alan tutma çıkıntılarının (7) bulunmasıdır.

⁹⁹ Matthew Fisher, "The Tyranny of Words: Patent Claim Construction in the UK and US", **Common Law World Review**, C: 36, S: 3, 2007, s. 265, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Eserde, bu açıklama patent için yapılmaktadır.

¹⁰⁰ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 364. Koruma şartlarına ilişkin incelemede, istemlerin, buluşun teknik özelliklerini, teknik karakterini gösterir nitelikte olması aranmaktadır; EPOBA T 154/04 - 3.5.01 15.11.2006 (OJ 2008, 46); EPO, **Case Law**, s. 2.

¹⁰¹ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 179. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

Düzeltilme.

PatKHK m. 47'ye göre, faydalı model belgesi başvurusu, tarifnameye dayanan ve tarifnamede tanımlanan buluş kapsamını aşmayan, buluşun korunması istenilen unsurlarını açık ve öz bir biçimde tanımlayan, bir veya birden çok istemi içerecektir¹⁰².

İlgili alanın terminolojisi zorunlu kılmadıkça, istemlerin dilinin anlaşılabilir olması ve belirsizliğe neden olmayacak bir anlatım biçiminin kullanılması gereklidir¹⁰³.

(a) İstemlerin İşlevi

İstemler, buluş sahibine buluşu için koruma sağlarken, buluş sahibi dışındaki kişilere de koruma kapsamının sınırlarını göstermektedir¹⁰⁴. İstemler buluş sahibine tanınan inhisari hakların çerçevesini belirlemektedir¹⁰⁵.

İstem çeşitleri arasında, ürün, usul, usul aracılığıyla ürün, temsilci (çok sayıda sınıflandırılabilen nesnelere, kimyasal ve biyoteknolojik buluşlar, DNA dizini vb.) istemleri bulunmaktadır¹⁰⁶.

İstemler öncelikle buluş konusunun alanındaki teknik elemanlar için yazılmakta, teknik elemanlar tekniğin bilinen durumu, kendi iş planları ile istemleri karşılaştırıp

¹⁰² Ronald A. Katz Technology Licensing, L.P. v. Citibank, Civil Action No. 5:05-CV-142 (DF) (E.D. Tex.) davasında, patent sahibinin 22 patentinin 800'den fazla istemi için açtığı patentten doğan haklarının ihlali davasında mahkeme, istem sayısının aşırı fazlalığının yargılama sürecine oluşturacağı yükün hem taraflar hem de mahkeme için altından kalkılamaz büyüklükte olacağını, belirterek davaya konu edilecek istem sayısının 18'e indirilmesine karar vermiştir, bkz.: David G. Chang, "Claim Limitation: Confronting the Tension between Limiting Claims in Complex Patent Litigation and Preserving a Patentee's Property and Due Process Rights", **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 4, Apr 2008, s. 20, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 7 Temmuz 2008.

¹⁰³ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 241.

¹⁰⁴ Bkz.: III.A.6 İstemlerin Yorumlanması, s. 169.

¹⁰⁵ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 152. İstemler, gelecekteki girişimlere kapalı alanın sınırlarını açık bir şekilde gösterecek nitelikte olmak zorundadır; United Carbon Co. v. Binney & Smith Co. 317 U.S. 228 (1942, Sup. Ct.), (Çevrimiçi) <http://caselaw.lp.findlaw.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁰⁶ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 365-367.

ihlalin söz konusu olup olmayacağını belirlemektedir¹⁰⁷.

İstemler genellikle birbirleriyle bağımlı olacak şekilde düzenlenir. Ana, bağımsız istem, ayırt edici özelliklerini açıklayarak buluşu tanımlar; ilgili olduğu bağımsız istemi gösteren bağımlı, ikincil istemler, daha dar bir şekilde buluşu açıklar. Örneğin, ana, bağımsız istem plastikten geri dönüşüm ile elde edilen kontak lens olabilir; bağımlı istem sayısal parametreleri (en kısa, en uzun) verebilir¹⁰⁸.

(b) Bağımsız İstem

Her başvuruda en az bir bağımsız istem bulunması zorunlu olup, bağımsız istem, buluşun temel özelliklerine yönelik olan istemdir¹⁰⁹. PatYön m. 9'da, bağımsız bir istemde, buluşun tüm esas özelliklerinin belirtilmesi gerektiği; buluşun korunması istenilen teknik özelliklerinin daha açık bir şekilde gösterilmesi için bağımsız istemi bir veya birden fazla bağımlı istemin izleyebileceği düzenlenmiştir.

(c) Bağımlı İstem

Bağımlı bir istem, diğer istem ya da istemlerin tüm özelliklerini içerebilir¹¹⁰. Bağımlı istem, zorunlu olarak, bağımsız istemin daha dar bir uyarlaması olup, bağımsız istemin içerdiği sınırlamalara ek yeni sınırlamalar getirir¹¹¹.

Bağımlı istemle, bağımsız istemdeki buluşun özel bir formu hakkında istemde bulunmakta; bağımlı istemin özellikleri, buluş bütünlüğü ilkesine aykırı olmamak

¹⁰⁷ Bainbridge, **Cases and Materials**, s. 230.

¹⁰⁸ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 364.

¹⁰⁹ EPO, **Guidelines for Examination**, s. III-4.

¹¹⁰ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 212.

¹¹¹ Mark A. Lemley, "The Limits of Claim Differentiation", **Berkeley Technology Law Journal**, C: 22, S: 4, Fall 2007, s. 1396, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

üzere, buluş niteliğini taşıyabilmektedir¹¹². Bağımlı istemde, bağımlı istemin tüm özelliklerini içerdiği isteme atıfta bulunulması zorunludur¹¹³. Bir istem birden çok isteme atıf yapmaktaysa, bu tür isteme “birden çok bağımlı istem” denilmektedir¹¹⁴.

İstemlerin bağımsız-bağımlı şekilde yapılandırılması esneklik sağlamakta, ana, bağımsız istem ile bağımlı istemlerin ayrılabilmesi nedeniyle, bu yapılandırmadaki istemlerin her birinin koruma için gerekli şartları taşıyıp taşımadığı ayrı ayrı incelenmektedir. Bağımlı istemlerin geçerli sayılması, koruma şartlarını taşıması, bağımlı olduğu ana istemin geçerliliğine bağlı değildir¹¹⁵.

PatYön m. 9’da, korunması talep edilen buluşun teknik özelliklerinin daha açık bir şekilde belirtilmesi için bağımsız istemi bir veya birden fazla bağımlı istemin izleyebileceği; bağımlı istemlerin, bağlı bulunduğu istemin tüm özelliklerini içermesi, mümkünse, bağımlı istemlerin başlangıcında bağımsız isteme atıfta bulunulması ve korunması istenilen ek özelliklerin belirtilmesi; önceki bir isteme veya istemlere atıfta bulunan tüm bağımlı istemlerin olabildiğince en uygun biçimde gruplaştırılması gerektiği öngörülmektedir¹¹⁶.

¹¹² Regulations under the PCT, Rule 13.4, (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/pct/en/texts/rules/r13.htm#_13_1, 30 Eylül 2012.

¹¹³ EPO, **Guidelines for Examination**, s. III-4.

¹¹⁴ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 212.

¹¹⁵ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 364.

¹¹⁶ Örnek: 1) Buluş, olup özelliği; A, B, C ve D kısımlarına sahip olmasıdır.

2) İstem 1’deki buluşa ait D olup özelliği; E’yi içermesidir.

3) İstem 1’deki buluşa ait C olup özelliği; metal (plastik, yekpare vs.) olmasıdır.

4) İstem 3’teki C olup özelliği; üzerinde bir deliğin bulunmasıdır.

5) İstem 1’deki olup özelliği; tek parça olmasıdır.

6) Buluş, olup özelliği;

7) İstem 6’daki olup özelliği;

8) İstem 6 ve/veya 7’deki olup özelliği;

Örnek istemlerdeki A, B, vb. harfler, buluşun parçalarını ifade etmekte; örnekteki 1 ve 6 nolu istemler bağımsız, diğer istemler bağımlı istemlerdir; TPE, **Patent/Faydalı Model Kılavuzu**, s. 12-13.

(5) Özet

PatKHK m. 48 uyarınca, özet, sadece teknik bilgi verme amacına hizmet edecek, başka amaçlar için, özellikle koruma alanının belirlenmesinde ve tekniğin bilinen durumunun sınırlarının çizilmesinde kullanılamayacak; ayrıca üçüncü kişilerin daha iyi bilgi edinmesine yönelik olarak TPE, özette değişiklik yapabilecek; yapılan değişiklik başvuru sahibine bildirilecektir¹¹⁷.

Özet, tarifnamenin ve istemlerin araştırılan konu ile ilgili olup olmadığının anlaşılmasına yardımcı olacak ön bilgi verme işlevi için gereklidir¹¹⁸. Özet, buluşun önemli teknik özelliklerini, ilgili olduğu teknik alanı özlü bir şekilde göstermek üzere hazırlanır. Patent ofisleri tarafından araştırma, inceleme aşamalarında arama aracı olarak kullanılan özet, üçüncü kişilerin de benzer şekilde bilgi edinmesini, buluşun varlığından haberdar olmasını sağlar¹¹⁹.

Buluşun korunmayı gerektiren niteliklerini ya da koruma kapsamını belirleme gibi bir işlevi bulunmayan özet, buluşun genel, kısa bir tanıtımını yapmaktadır. Buluşun doğru tanıtılması amacıyla, özete patent ofislerince değiştirilebilmesini, buluşun toplumca tanınmasının ve kullanıma sokulmasının özendirilmesini sağlamaya yönelik kamu yararı düşüncesi ile açıklamak mümkündür.

¹¹⁷ Benzer şekilde, özete tanımlayıcı içeriğinin sorumluluğunun patent ofisinde olduğu, ayrıca başvuruda resimlerin bulunması durumunda, başvuru sahibinin hangi resmin özete eşlik etmesini istediğini belirtmesi gerekeceği, aksi halde özete eşlik edecek resmi EPO'nun seçeceği hakkında bkz.: EPO, **Guidelines for Examination**, s. III-16.

¹¹⁸ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 158.

¹¹⁹ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 361.

(6) Resimler

Buluşun anlaşılması bakımından gerekli ise, resimlerin başvuruda yer alması zorunlu görülmekte, ayrıca buluş fikrine varmayı kolaylaştırması amacıyla da resimler başvuruya eklenebilmektedir¹²⁰.

Faydalı model başvurusu konusu buluş ortaya konulurken tarifnamede, istemlerde atf yapılan resimlerin de sunulması gereklidir. PatKHK m. 83'e göre, faydalı model başvurusunun veya faydalı model belgesinin koruma kapsamı belirlenirken, istemlerin yorumlanmasında -tarifnamede tanımlanan buluşun kapsamı aşılmayacak şekilde- tarifname ve resimler esas alınacaktır.

Resimler, buluşun ortaya konulmasına, görsel açıdan açıklanmasına hizmet etmektedir. Patent ofisleri resimler için ayrıntılı kurallar koyabilmektedir (kağıt kalitesi, yapısı, boyutları; harf, sayı boyutları vb.)¹²¹.

b) Yenilik ve Sanayiye Uygulanabilirlik Yönünden İnceleme

PatKHK m. 154, buluş konusunun m. 156'ya göre yenilik, m. 10'a göre sanayiye uygulanabilirlik şartlarını sağlamasını öngörmektedir. Bu durumda, faydalı model belgesi başvurusu için tekniğin bilinen durumuna ilişkin araştırma raporu hazırlanmasının zorunlu olmamasına, buluş konusuyla ve başvuruyla ilgili esaslı inceleme yapılmamasına rağmen, TPE, yenilik ve sanayiye uygulanabilirlik incelemesi yapabilecek¹²², bu şartları sağlamayan başvuruya faydalı model belgesi

¹²⁰ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 213.

¹²¹ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 368.

¹²² Gelişmiş ekonomiye sahip ülkelere patent ofislerinin yenilik incelemesi sürecine katılımının, diğer ülkelere göre daha olası olduğu yönünde bkz.: Josh Lerner, "150 Years of Patent Office Practice", **American Law and Economics Review**, C: 7, S: 1, Spring 2005, s. 132, (Çevrimiçi) <http://aler.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

verilmesi sürecini durdurabilecektir. Karşı görüş, kural olarak, maddi koruma koşullarının faydalı model belgesi başvurusu sırasında bulunup bulunmadığının incelenmeyeceği; korumanın sadece biçimsel koşulların yerine getirilmesi ile sağlanacağı yönündedir¹²³. Düzenlemede, bu görüşe dayanak olabilecek bir hüküm bulunmadığı gibi, yukarıda açıklandığı üzere, yenilik ve sanayiye uygulanabilirlik incelemesinin yapılabileceği öngörülmektedir.

Karşı görüşe¹²⁴ göre, TPE, PatKHK m. 160/3 ve 162/2 hükümleri uyarınca, başvuruyu esastan reddedemeyecektir. İncelemeli patent verilmesine ilişkin PatKHK m. 62/11'de, PatKHK m. 160/3 ile aynı ifade kullanıldığına, incelemeli patent verilmesine ilişkin başvurunun TPE tarafından reddedilebileceği tartışmasız olduğuna göre, faydalı model belgesi başvurusunun tüm istemler için reddedilmesi de mümkündür. Ancak bu reddedilebilirlik, PatKHK m. 160/2 ile sınırlıdır.

Başvurunun yenilik ve sanayiye uygulanabilirlik şartlarını sağlayıp sağlamadığı kolayca anlaşılamayacağı, TPE'nin kendiliğinden araştırma raporu hazırlatacağı ya da esaslı inceleme yaptıracağı öngörülmediği dikkate alındığında, görüşümüzce, başvurunun reddine ilişkin bu hükümlerin uygulanması, başvurunun reddini gerektiren nedenler ilk bakışta anlaşılabilir ise söz konusu olabilecektir.

TPE, başvuru konusunun buluş niteliğinde olmaması; başvuruda hiçbir teknik özellikten bahsedilmemesi nedeniyle faydalı model ile korunabilir bir buluş bulunmaması; buluşun usuller ve usuller sonucu elde edilen ürünler veya kimyasal

¹²³ Aksu, **Bilgisayar Programlarının Korunması**, s. 26. Diğer bir karşı görüş, PatKHK m. 160/2'de, TPE'nin, 154. ve 155. maddeler bakımından inceleme yapacağının düzenlendiği; bu nedenle TPE'nin yapılan başvuruları yenilik ve sanayiye uygulanabilirlik bakımından incelemesi gerektiği sonucuna ulaşabileceği; ancak, hukukumuzda faydalı modelleri düzenleyen hükümlerin geneline bakıldığında, yasa koyucunun amacının bu olmadığını savunmaktadır; Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması II", s. 33.

¹²⁴ Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 259; Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması II", s. 34. İncelemesiz sistemde küçük bir değişikliğe gidilerek daha önce tescil edilen faydalı model belgelerine konu buluşlar için yeni belgelerin verilmesinin önenebileceği önerisi için bkz.: Cahit Suluk, "Fikri Mülkiyet Hakları: Uygulamada Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, S. 7, Kazancı Yayınları, İstanbul, 2005, s. 13.

Düzeltilme.

maddeler hakkında olması; buluşun açık, şüpheye yer vermeyecek şekilde yenilik niteliğini taşıması durumlarından herhangi birini belirlemesi sonucunda, faydalı model başvurusu işlemlerini durdurmaktadır¹²⁵.

c) İncelemenin Sonuçlandırılması

PatKHK m. 160 uyarınca, başvuru, şekil şartlarına uygunluk açısından TPE tarafından incelendikten sonra, bu şartlarda eksiklik ve başvuru konusunun PatKHK m. 154 ve m. 155 hükümlerine göre faydalı model belgesi verilecek nitelikte olmadığı tespit edilirse, işlem durdurulacaktır. TPE bu kararında, kararın gerekçesinin dayanaklarını da bildirecek ve eksiklikleri gidermesi, istem veya istemlerde değişiklik yapması veya itiraz edebilmesi için başvuru sahibine kararın tebliği tarihinden itibaren üç ay süre verecektir.

TPE, başvuru sahibinin görüşlerini, eğer varsa başvurudaki değişiklikleri inceledikten sonra kesin kararını verecek; bu karar, istemlerin tamamı veya bir kısmı için faydalı model belgesi verilmesi şeklinde olabilecektir. Bu hükümde, TPE'nin faydalı model başvurusunu tüm istemler yönünden reddedilebileceği veya tüm ya da bir kısım istemler yönünden faydalı model belgesi verilmesi işlemlerine devam edileceği açıklanmaktadır.

Yapılan incelemede, korumaya engel bir eksikliğin bulunmadığına veya bulunan eksikliğin giderildiğine karar verildiği takdirde TPE, işlemin devamı konusundaki kararını başvuru sahibine bildirecektir.

¹²⁵ TPE, **Patent/Faydalı Model Kılavuzu**, s. 34.
Düzeltilme.

4. Başvurunun Yayınlanması

TPE'nin, işlemin devamı konusundaki kararından sonra, başvuru konusu buluşa ait tarifname, istem veya istemler ve varsa resimler, başvurunun toplumun incelemesine açılması için Yönetmelik hükümlerine göre yayımlanacak, ilgili bültende ilan edilecektir.

5. Araştırma Raporu

PatKHK m. 160'a göre, patentler için TPE tarafından düzenlenmesi öngörülen tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma raporu, faydalı model belgelerinde, faydalı model belgesi başvurusu sahibi veya faydalı model belgesi sahibi tarafından TPE'den özel olarak talep edilmemesi halinde hazırlanmayacaktır¹²⁶.

AB'nin faydalı model belgesine ilişkin düzenleme çalışmalarında, tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma raporunun, faydalı model belgesi başvurusu sahibinin dışında, üçüncü kişilerin talebi ile de hazırlanabileceği belirtilmektedir. Ayrıca faydalı model belgesinin dava konusu olması halinde, tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma raporunun düzenlenmesi zorunluluğu yer almaktadır¹²⁷. Bazı AB ülkelerinde (örneğin Avusturya) hakkın tescilinden önce, kimi AB ülkelerinde (örneğin Fransa ve İrlanda) ise ihlal davaları öncesinde araştırma yapılmaktadır¹²⁸.

Araştırma raporunda, tekniğin bilinen durumunda yer alan buluş konusu ile ilgili en yakın dokümanlar (buluşun başvuru tarihinden önce dünya üzerinde herhangi bir

¹²⁶ PatTas m. 137/1'deki, faydalı model verilmesi kararının Bültende ilan edilmesinden itibaren üç ay içinde, faydalı model sahibinin veya üçüncü kişilerin, tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma talep edebileceği, hükmü ile üçüncü kişilerin talebi üzerine de araştırma raporu hazırlanabilecektir.

¹²⁷ COM(1999) 309 final, m. 16.

¹²⁸ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 131.

yerde yayımlanmış, tarihi belli) listelenir; ilgili dokümanların özellikle hangi kısımlarının araştırması yapılan buluşla ilgili olduğu da belirtilir¹²⁹.

Araştırma raporu, başvuru sahibine, halka ve daha sonra inceleme yapacak bölüme tekniğin bilinen durumu hakkında bilgi vermekte, araştırma yapılan dokümanlar genellikle değişik ofislerin patent dokümanları, çeşitli yayınlar, makaleler olup, ilgili veri tabanlarının taranmasından da yararlanılmaktadır¹³⁰.

6. Üçüncü Kişilerin İtirazı

PatKHK m. 161 uyarınca, başvurunun ilanından itibaren üç ay içinde hukuki yararı olan her kişi veya kurum, faydalı model belgesi verilmesi talebiyle yapılan başvuruya gerekçe göstererek itiraz edebilecektir¹³¹. İtirazda, faydalı model belgesi verilmesi için gerekli şartların yerine getirilmediği, özellikle PatKHK m. 156'ya göre yenilik niteliğinin bulunmadığı veya tarifnamenin buluş konusunu uygulayacak yeterlikte açık ve tam olmadığı ileri sürülebilecektir. İtiraz yazılı şekilde yapılacak, gösterilen nedeni kanıtlayan belgeler itiraza eklenecektir.

İtiraz süresi sonunda itirazlar TPE tarafından başvuru sahibine bildirilecek; başvuru sahibi, itirazların tebliği tarihinden itibaren üç ay içinde itirazlara karşı gerekçeli görüşlerini ileri sürebilecek, istemlerini değiştirebilecek veya itirazları dikkate almaksızın belge verilmesini talep edebilecektir.

¹²⁹ TPE, **Patent/Faydalı Model Kılavuzu**, s. 25.

¹³⁰ İsmail Gümüş, "Patent Başvurularına Yönelik Araştırma Raporları", **Türk Patent Dergisi**, Ankara, Türk Patent Enstitüsü Yayını, Sayı:1, Mayıs-Haziran 2005, s. 34.

¹³¹ Faydalı model belgesi verilmesinden önce itiraz hakkı tanınmaması gerektiği, böylece belge verilme sürecinin çabuklaşacağı, sonuçta koruma sağlanan ilerlemenin işletilmesinin ve yayılmasının hızlanacağı önerisi için bkz.: Boztosun, "Utility Models", s. 435.

Başvuru sahibinin faydalı model belgesi istemeye hakkı olmadığı iddiası ile ilgili merci mahkeme olup, bu tür iddialar için Enstitüye yapılan talepler kabul edilmeyecektir.

7. Faydalı Model Belgesinin Verilmesi ve İlanı

PatKHK m. 162'ye göre, başvuru sahibi tarafından itirazlara karşı görüş bildirildikten veya gerekli değişiklikler yapıldıktan ya da başvuru sahibine cevap vermesi için tanınan süre dolduktan sonra TPE, üçüncü kişilerin itirazlarını dikkate almaksızın faydalı model belgesi verilmesini karara bağlayarak, bu kararı ve Yönetmelikte belirtilen ücretin üç ay içinde ödenmesini başvuru sahibine bildirecektir¹³².

TPE, PatKHK m. 160/2'ye göre yaptığı incelemeden sonra faydalı model belgesi başvurusunu tüm ya da bir kısım istemler yönünden reddetmemişse, sonradan üçüncü kişilerin itirazları ile başvurunun istemler yönünden kısmen ya da tamamen reddedilmesine karar veremez.

Ücret, bildirim yapıldığı tarihten itibaren üç ay içinde ödenmez veya ödeme için ek süre istenilmezse, faydalı model belgesi verilmeyecek, başvuru geri alınmış sayılacaktır.

Faydalı model belgesi başvuru süreci (başvuru, başvurunun yayımlanması, belgenin verilmesi kararı) incelendiğinde, faydalı model belgesi verilmesi kararının ortalama 7 ay sürdüğü görülmektedir¹³³.

¹³² Ücretin yatırılmasına ilişkin gönderilen yazının numarası ile alındı belgesindeki numara aynı ise, ücretin yatırılmasına ilişkin yazının zarftan çıkmadığı hakkında ihtirazı kayıt konulmaması veya kuruma bildirimde bulunulmaması durumunda, tebligatın yapılmış sayılması gerekeceği; Yarg. 11. HD, 15.5.2003 t., E: 2002/13421, K: 2003/4986 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹³³ TPE, **Patent/Faydalı Model Kılavuzu**, ek-14. Erken yayın talep edildiği ve yayına itiraz olmadığı takdirde 7-9 ay içerisinde faydalı model belgesinin verilmesi mümkündür; Yalçınar, "Patent ve

Faydalı model belgesinin verildiği ilgili bültende ilan edilecek, ilanda belge numarası, buluşun tasnif sınıf veya sınıfları, buluş konusunu tanımlayan açık bir unvan; belge sahibinin adı, uyruğu, ikametgahı; özet, faydalı model belgesi başvurusunun yayımlandığı bültenin, ilan edildiği yanının tarih ve sayısı; belgenin veriliş tarihi, faydalı model belgesi ile ilgili dosyanın ve yapılan itirazların ve bu itirazlara karşı ileri sürülen görüşlerin incelenmeye açık olduğu hakkında açıklama bilgileri yer alacaktır.

Faydalı model belgeleri için tarifname yayımlanmayacaktır. Dolayısıyla, talep edenlere verilmek üzere, patentteki düzenlemenin aksine, yukarıda sayılanlara ek olarak istemleri, resimlerin tamamını, başvuru veya belge sahibinin talebi üzerine düzenlenmiş tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma raporunun tam metnini, ayrıca faydalı model belgesi verilmesi kararının yayımlandığı bültenin sayısını kapsayan bir fasikül TPE’ce basılmayacaktır. Ancak faydalı model belgesine ilişkin TPE’deki dosyanın tamamının bir sureti çoğaltma yoluyla edinilebilecektir.

Patentin verilmesine ilişkin PatKHK m. 61’deki düzenlemeye göre, TPE tarafından basılacak ve talep edenlere verilecek fasikülde tarifname, istem veya istemler, varsa resimlerin tamamı ve tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma raporunun tam metni de yer alacaktır.

8. Faydalı Model Belgesi Verildikten Sonra Şekil Eksikliklerine İtiraz

PatKHK m. 163 uyarınca, üçüncü kişiler, faydalı model belgesi verildikten sonra belgenin verilmesine karşı, buluş bütünlüğü ile ilgili madde dışında, PatKHK m. 42 ila m. 52’de belirtilen şekil şartlarında eksiklikler bulunduğu gerekçesiyle TPE’ye

Faydalı Model”, s. 2.

itiraz edebilecektir. Bu itiraz için, yayımlanmış faydalı model belgesi başvurusuna daha önce itiraz edilmiş olması gerekmeyecektir.

TPE tarafından yapılacak incelemede, buluş bütünlüğü¹³⁴ dışında, faydalı model belgesi verilmesi işlemleri ile ilgili şekil işlemlerinin yerine getirilmemiş olduğu veya önemli bir şekil işleminde eksiklik yapılmış olduğu ortaya çıkarsa, TPE'nin itirazın giderilmesine ilişkin kararı, faydalı model belgesi verilmesi ile ilgili eksik işlem dahil sonraki işlemlerin geçersizliği ve eksikliğin yapıldığı yere kadar geriye dönülerek işlemlerin yeniden yapılması sonucunu doğuracaktır.

Şekil eksikliklerine itiraz için herhangi bir süre öngörülmemekle birlikte, hükümsüzlüğe ilişkin maddeler dikkate alındığında, bu itirazların faydalı model belgesinin koruma süresince ileri sürülebileceği düşünülmektedir.

9. İşlem Yetkisi Olan Kişiler ve Ücretlerin Ödenmesi

a) İşlem Yetkisi Olan Kişiler

PatKHK m. 171'e göre, faydalı model belgesi ile ilgili işlemler dahil, TPE nezdinde işlem yapabilecek kişiler, kendi adlarına gerçek veya tüzel kişiler ile TPE siciline kayıtlı patent vekilleridir¹³⁵. Tüzel kişiler, yetkili organları tarafından belirlenen kişi

¹³⁴ PatKHK m. 163/1 hükmüne dayanarak ileri sürülen, buluş bütünlüğüne ilişkin PatKHK m. 45'in faydalı model belgeleri için uygulanmayacağı görüşü; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 738; kanımızca, yerinde değildir. PatKHK m. 163/1, buluş bütünlüğüne ilişkin PatKHK m. 45'in faydalı model belgeleri için geçerli olmadığını düzenlememektedir. Faydalı model belgelerine yönelik PatKHK m. 163/1 hükmünde yer alan "*üçüncü kişiler, faydalı model belgesinin verilmesine karşı, buluşun bütünlüğü ile ilgili 45 inci madde hükmü hariç olmak üzere,*" ifadesi, patente yönelik PatKHK m. 70'teki "*Üçüncü kişiler, buluşun bütünlüğü esası ile ilgili 45 inci madde hükmü hariç olmak üzere,*" ifadesi ile benzer biçimde, üçüncü kişilerin şekil eksikliklerine ilişkin itirazları hakkındadır. PatKHK'de, buluş bütünlüğüne aykırılığın, hem patent hem de faydalı model belgesi için, belgenin verilmesinden sonra şekil eksikliği itirazına konu edilemeyeceği düzenlenmiştir.

¹³⁵ Patent ve Marka Vekilleri Sınav Yönetmeliği'nin iptali istemiyle açılan davada, Danıştay 10. Dairesi'nin davanın reddine ilişkin 24.1.2001 t., E: 1998/7009, K: 2001/230 sayılı kararı, temyiz incelemesinde onanmıştır; Danıştay İdari Dava D. G. K., 8.4.2004 t., E: 2001/892, K: 2004/494

veya kişilerce temsil edilecektir. Bazı hukuk düzenlerinde patent vekillerinin mahkemelerde müvekkillerini temsil yetkisi bulunmakta¹³⁶ ise de, bu uygulama Türkiye’de yoktur.

İkametgahı yurt dışında bulunan kişiler sadece patent vekillerince temsil edilebilecek; vekil atanması halinde, tüm işlemler vekil aracılığıyla yapılacak, vekile yapılan tebligat asile yapılmış sayılacaktır.

Patent vekillerinin hukuk, idari süreç ve belli bir bilim dalında bilgi sahibi olması gerekmekte; başvuruların ve ilgili dokümanların hazırlanmasına katkıda bulunması, koruma elde edilmesine gerek olup olmadığı, koruma sağlandıktan sonra bu haklardan nasıl ve hangi alanlarda yararlanılabileceği konularında danışmanlık yapması söz konusu olmaktadır¹³⁷.

(Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Kararda, sınai mülkiyet haklarına ilişkin işlemlerin, sadece hukuk değil aynı zamanda teknik bilgi birikimi, özel uzmanlık bilgisi ve tecrübe gerektirdiği; bu konuda yüksek okullardaki eğitim programlarında zorunlu derslerin yanı sıra seçmeli derslerin dahi olmayışının, sınai mülkiyet işlemlerinde vekillik yapmak isteyenlerin ayırım yapılmaksızın bir sınava tabi tutularak seçilmelerini zorunlu kıldığı, belirli bir meslek gurubuna ayrıcalık tanınmasının Anayasa aykırı olacağı; hem teknik hem de hukuki bilgi içeren patent başvuru işlemlerinde teknik bilgi ve deneyim ağır basarken, tescil sonrasında dava söz konusu olduğunda ağırlığın hukuk tarafında olduğu; bu nedenle Türk Patent Enstitüsü’nde başvuru sahipleri adına işlem yapma yetkisi tanınacak vekiller için özel şartlar getirildiği; Enstitü nezdinde başvuru sahipleri adına işlem yapma yetkisine sahip olacak kişilerin özel uzmanlık ve bilgi gerektiren konularda temel bilgilere sahip olmaları gerektiği açıklanmaktadır.

Patent vekilliği için mutlaka mühendislik gibi bir teknik alanda eğitim görmüş olma şartı aranmalıdır, görüşü için bkz.: Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 22. USPTO’nun yetersizlik, kötü tanınma, görevi kötüye kullanma, yasanın öngördüğü düzenlemelere aykırılık vb. durumlarda patent vekillerine yönelik yaptırımları için bkz.: Claudia Ray, Anthony DiLello, “Ethical Issues in Licensing”, **The Licensing Journal**, C: 28, S: 5, May 2008, s. 2, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹³⁶ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 392.

¹³⁷ Bently/Sherman, **Intellectual Property Law**, s. 372.

b) Ücretlerin Ödenmesi

(1) Ödeme Süreleri

PatKHK m. 172 uyarınca, Yönetmelikte belirlenen faydalı model belgesi başvurusu ve faydalı model belgesi ilgili ücretler, başvuru veya faydalı model belgesi sahibi ya da patent vekili tarafından ödenir.

Bu ücretleri maddede sayılanların dışındaki kişiler ödemek isterse, TPE nasıl bir yol izleyecektir? Ücretlerin ödenmemesi bir sona erme nedeni olduğuna göre, ödemeyi sayılan kişilerin yapması faydalı model belgesinin geçerliliğinin devam etmesine yönelik bir irade beyanı olarak mı kabul edilecek; yoksa üçüncü kişiler de ödeme yapabilecek midir?

Başvuru ve koruma sürecinde ödenmesi gereken ücretler borç niteliğinde değildir¹³⁸. Faydalı model başvurusu ya da faydalı model belgesi sahibinin TPE tarafından bildirilen ya da bildirim gerektirmeyen ücretleri ödeme zorunluluğu bulunmamakta, ödeme yapılması durumunda ilgili işlemin tamamlanması ya da korumanın devamı sağlanmaktadır. Bu nedenle, kanımızca, belirtilen kişilerin (ve bunlar adına işlem yapabileceklerin) dışındakilerin ödemeleri dikkate alınmamalıdır.

¹³⁸ Borç niteliğinde sayılıysaydı, üçüncü kişilerin ifası farklı şekilde değerlendirilecekti. BK m. 83'te, borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlunun, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü olmadığı düzenlenmiştir. Alacaklı ve borçlu elbirliğiyle üçüncü kişinin ifasına karşı çıkarsa, o zaman üçüncü kişinin ifası bloke edilmiş olacak, ortak veto ifa sürecini tıkayacak; ancak üçüncü kişinin araya girme yoluyla ifada bulunma konusunda özel bir kişisel çıkarı bulunması durumunda, borçlu ve alacaklı el ele verseler bile bu kişinin ifasına karşı çıkamayacaktır; Necip Kocayusufpaşaoğlu v.d., **Borçlar Hukuku Genel Bölüm: Rona Serozan İfa İfa Engelleri Haksız Zenginleşme**, Gözden geçirilip genişletilmiş 5. bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2009, s. 27.

Düzeltilme.

Yönetmelikte belirlenen ödenmesi gereken bütün ücretlerin ödeme zamanı, TPE tarafından başvuru veya faydalı model belgesi sahibine, varsa temsil yetkisi bulunan patent vekiline önceden tebliğ edilecektir.

Bir işlemde ilgili ücret süresi içinde ödenmemişse işlem, durumun TPE tarafından başvuru sahibine bildirileceği tarihten itibaren hüküm ve sonuç doğurmamış sayılacaktır.

Faydalı model belgesinin verilmesi ile ilgili işlem ücretlerinin süresi içinde ödenmemesi durumunda, faydalı model başvurusu geri çekilmiş kabul edilecektir¹³⁹.

(2) Yıllık Ücretler

PatKHK m. 173'e göre, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesinin korunması için gerekli olan ve Yönetmelikte belirtilen yıllık ücretler, faydalı model belgesinin koruma süresi boyunca her yıl vadesinde, başvuru tarihine karşılık gelen ayda ve günde, peşin olarak ödenecektir. Yıllık ücretler, belirtilen vadede verilmemişse, Yönetmelikte belirlenen ek ücret ile vadeyi takip eden altı ay içinde ödenebilecektir¹⁴⁰.

Paris Sözleşmesi m. 5 (birinci mükerrer) (1)'de de, sınai mülkiyet haklarının saklı kalması için öngörülen harçların yatırılması konusunda en az altı aylık son bir süre verileceği, bunun için ek bir harç istenebileceği öngörülmektedir.

¹³⁹ Ücretlerin ödenmesi ve ilgili hükümlerin faydalı model belgesi için de aynı şekilde uygulanacağı Yargıtay kararlarına da yansımıştır; “*Faydalı Model Belgesinin akibetinin ne olacağına 551 Sayılı KHK'nın 133, 134, 172 ve 173. maddelerinde düzenlendiği*”; Yarg. 11. HD, 13.05.2010 t., E: 2008/9984, K: 2010/5315 (HukukTürk).

¹⁴⁰ Faydalı model korumasında, buluş sahibinin KOBİ veya birey olması durumunda daha düşük ücretlendirmenin uygulanması, önerisi için bkz.: Suthersanen, “Utility Models and Innovation in Developing Countries”, s. 39.

Yıllık ücretler süreleri içinde ödenmezse faydalı model belgesi, ücretin son ödeme tarihi itibarıyla sona erecektir¹⁴¹. Diğer bir deyişle, ek ödeme süresinde de yıllık ücret ödenmemişse, faydalı model belgesinin sona erme tarihi, ücretin ait olduğu yılın başvuru tarihine karşılık gelen ayı ve günü olacaktır¹⁴².

Sınai hakların korunmasında tescil sonrası yapılması gereken ödemelerin koruma sistemine olan etkileri dikkat çekicidir¹⁴³. Koruma maliyeti ile gerçekleşmekte olan ve umulan kazanç arasındaki denge, koruma biçimini ve süresini doğrudan etkilemektedir¹⁴⁴.

F. Faydalı Model Başvurusunun-Belgesinin Devredilmesi ve Üzerinde Hak Tesisi

PatKHK m. 86 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi başkasına devredilebilecek; miras yolu ile intikal edebilecek; kullanma hakkı lisans konusu olabilecek; rehn edilebilecek, rehin hakkı¹⁴⁵ bakımından MK'nin buna ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

¹⁴¹ PatKHK'den önceki düzenlemelere göre alınan ve PatKHK'nin yürürlüğe girmesinden sonra henüz hükümden düşmemiş patentlerin ücretlerinin ödenmesi ve ödenmeme halinde sona erme, PatKHK'deki hükümlere göre belirlenecektir; PatKHK geçici m. 3; Yarg. 11. HD, 12.04.1999 t., E: 1999/64, K: 1999/2698 (FMR, C. I, S. 2001/3, s. 181 vd.). Faydalı model belgesinden doğan hakların ihlali nedeniyle açılmış davada, yıllık ücretin süresinde ödenmemesi nedeniyle faydalı model belgesinin sona ermiş olduğunun TPE tarafından bildirilmesi durumunda; belge sahibinin faydalı model belgesinin sona ermiş olduğuna ilişkin TPE kararı hakkında dava açmış olması halinde, bu davanın sonuçlanmasının beklenilmesi gerekebilecektir. Patente yönelik; Yarg. 11. HD, 20.4.1998 t., E: 1998/538, K: 1998/2459 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁴² Paris Sözleşmesi m. 5 (birinci mükerrer) (2)'de, harçların yatırılmamasından dolayı iptal edilmiş patentlerin yeniden geçerli kılınabilmesinde üye ülkelere serbestlik tanınmıştır.

¹⁴³ Ödenmesi gereken yıllık ücretlerin, sınai hakların tescil sistemine ilişkin etkileri için bkz.: Felix Liebesny, "The Future of the Patent System", **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 199.

¹⁴⁴ Edna Pasher, "The Future of Intellectual Property", (Çevrimiçi) <http://vwww.vita.org/technet/ipsr/ipsrarch/0051.html>, 30 Eylül 2012.

¹⁴⁵ Rehin hakkı, hak sahibinin alacağını güvence altına alan ve alacak tahsil edilemediği zaman rehn edilenin satılması ile elde edilecek para ile alacağın karşılanmasını sağlayan hakktır; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 23.

Düzeltilme.

Faydalı model belgesi başvurusu ve faydalı model belgesi üzerinde sağlararası işlemler yazılı Şekle bađlıdır¹⁴⁶. Faydalı model belgesinin ve faydalı model belgesi başvurusunun devrinin aksine, buluş üzerindeki hakkın devri Şekle bağlı deđildir¹⁴⁷.

Faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi rehni sözleşmesi, mevcut ya da olası, değeri parayla ölçülmesi mümkün bir alacağın kısmen yahut tamamen temini için faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi üzerinde rehin hakkı kurulması konusunda, hak sahibi ile teminat altına alınmak istenen alacağın alacaklısı arasında varılan anlaşmayı ifade etmektedir¹⁴⁸.

1. Patent Siciline Kayıt

PatKHK’de faydalı model belgesinin ayrı bir sicilde tutulacağına ilişkin hüküm yoktur¹⁴⁹. PatKHK m. 92 kıyasen uygulanacak, faydalı model belgesi başvurusu ve faydalı model belgesi, Yönetmelik hükümlerine uygun olarak Patent Sicili’ne kayıt edilecektir.

Faydalı model belgesi alanın gerçek buluşçu olmaması ile ilgili hüküm saklı kalmak üzere, faydalı model belgesi başvuruları veya faydalı model belgelerine ilişkin devirler ve lisanslar, faydalı model belgesi başvurularını veya faydalı model

¹⁴⁶ Lisans sözleşmelerinde patent, faydalı model, marka ve endüstriyel tasarımlar dışında, Şekil Şartının geçerlilik Şartı olarak öngörülmediği hakkında bkz.: Saibe Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2002, s. 67. Patent ile birlikte yapılan bileşik türdeki teknik bilgi lisans sözleşmelerinde PatKHK m. 86/2 uyarınca yazılı Şekli aramak gerekeceği yönündeki farklı görüş için bkz.: Mustafa Baş, **Teknik Bilgi (Know-How) Lisans Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2000, s. 56.

¹⁴⁷ Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 174. Eserde, bu açıklama patent başvurusunun ve patentin devrine yönelik olarak yapılmaktadır.

¹⁴⁸ Doruk Utku, **Sınai Hakların Rehni**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 157 - 158. Eserde, bu açıklama, sınai hak üzerindeki rehin sözleşmesi hakkında yapılmaktadır.

¹⁴⁹ PatTas’da Faydalı Model Sicili öngörülmektedir.

belgelerini etkileyen iradi veya zorunlu tasarruflar, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı Patent Sicili'ne kayıt tarihinden itibaren hüküm doğuracaktır.

Faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan haklar usulüne uygun bir şekilde Patent Sicili'ne kayıt edilmedikçe, üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir.

Faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan haklar Patent Sicili'ne kayıt ettirilmedikçe, ürünlerin üzerinde faydalı model belgesine dayandıkları belirtilemeyecektir.

TPE, sicilde belirtilen ve resmi belgelere geçen işlemlerin hukuka uygun, geçerli ve etkin bir şekilde yapılmasını sağlayacak; Patent Sicili aleni olacaktır.

Patent sicilleri aleni olmaları ve kapsamaları nedeniyle, bilgi kaynağı işlevi de görmektedir¹⁵⁰. Bilgi ne sadece özel hak ve kazanç kaynağı, ne de yalnızca kamusal maldır¹⁵¹.

Patent sicilindeki bilgilerin kamuoyuna duyurulması, bilginin topluma yayılmasını sağlayarak, yeniliklerin geliştirilmesi için yeni hareket noktaları oluşturacaktır¹⁵². Patentın sunduğu yeni bilgiye erişim, yalnızca bilimsel araştırmaların yürütülmesi açısından değil, patente konu buluşun ilerisinde yeni ticari ürünlerin geliştirilmesi için de önemlidir¹⁵³. Bu bilgilerin kullanılmasıyla teknolojinin nereye gittiğini

¹⁵⁰ Felix Liebesny, "Patents as Sources of Information", **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 117 vd.

¹⁵¹ Gregory Shaffer, "Recognizing Public Goods in WTO Dispute Settlement: Who Participates? Who Decides?: The Case of TRIPS and Pharmaceutical Patent Protection", **Journal of International Economic Law**, C: 7, S: 2, Jun 2004, s. 481, (Çevrimiçi) <http://jiel.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

¹⁵² Ali Rıza Köker, "Patent Korumasının Ekonomik Etkisi", **Türk Patent Dergisi**, Ankara, Türk Patent Enstitüsü Yayını, Sayı: 1, Mayıs-Haziran 2005, s. 61.

¹⁵³ Rudolph J. R. Peritz, "The Roberts Court After Two Years: Antitrust, Intellectual Property Rights, and Competition Policy", **The Antitrust Bulletin**, C: 53, S: 1, Spring 2008, s. 177, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

görebilmek, AR-GE harcamalarını daha uygun alanlara yönlendirmek, yatırım yapılacak teknolojileri belirlemek, rakip şirketleri takip etmek ve ileriye dönük teknoloji planlaması yapmak mümkün olabilecektir¹⁵⁴.

2. Bölünmezlik

PatKHK m. 87'ye göre, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi üzerinde birden çok kişinin hak sahipliği söz konusu olsa bile, faydalı model belgesi başvurusunun veya faydalı model belgesinin devri veya üzerinde bir hak tesisi için bölünebilmesi mümkün değildir.

Birden çok istemi bulunan bir faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi, istemler hak sahiplerine paylaştırılarak bölünemeyecektir. Ancak, hak sahipleri arasındaki anlaşmaya göre, faydalı model belgesi başvurusunun veya faydalı model belgesinin devri veya üzerinde bir hak tesisi için bölünmesi anlamına gelmemek üzere, her bir istemin sağlayacağı kazancın farklı hak sahiplerine özgülenmesi mümkün olabilecektir.

G. Faydalı Model Belgesi, Patent ve Endüstriyel Tasarım Arasındaki Tescil İlişkisi

1. Faydalı Model Belgesi Başvurusunun Patent Başvurusuna Dönüştürülmesi

PatKHK m. 167 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusu sahibi, TPE'nin faydalı model belgesi verilmesi hakkındaki kararından önce, başvurusunun patent

¹⁵⁴ Sevinç, "Ülkemizde Patent Gerçeği Türkiye'nin Patent Profiline Bakış".

başvurusuna dönüştürülerek¹⁵⁵ işlem görmesini TPE'den talep edebilecektir.

TPE bu tarihten itibaren bir ay içinde, faydalı model belgesi başvurusunun patent başvurusuna dönüştürülerek işlem göreceğini ve gerekli belgeleri başvuru sahibine bildirecektir. Başvuru sahibi sunulması istenilen belgeleri TPE yazısının tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde tamamlayacak; aksi takdirde dönüştürme talebi yapılmamış sayılarak başvuru faydalı model belgesi başvurusu olarak işlem görmeye devam edecektir.

Faydalı model belgesi başvurusunun patent başvurusuna dönüştürülmesi işlemi tamamlandığında, faydalı model belgesi başvurusu geçerliliğini kaybedecektir.

Faydalı model belgesi başvurusunda rüçhan hakkı talep edilmişse, aynı rüçhan hakkı patent başvurusuna da tanınarak, patent başvurusu faydalı model belgesi başvurusu tarihinden itibaren geçerli olacaktır.

Başvuru sahibinin TPE'ce istenilen belgeleri tamamlamasından sonra, faydalı model belgesi başvurusunun patent başvurusuna dönüştürüldüğü ilgili bültende yayımlanacak; bu yayında faydalı model belgesi başvurusunun ve eklerinin yayımlandığı ilgili bültenin tarih ve numarası belirtilecektir.

¹⁵⁵ Burada sözü edilen dönüştürme, PatKHK'deki ifade ile değiştirme, çevirme (tahvil) kavramından farklıdır. Çevirme (tahvil), bir hukuki işlemin hüküm doğurması için gerekli yasal şartlar bir araya gelmemesine rağmen, başka bir işlemin geçerli olarak meydana gelebilmesi için bu olgular bütünü yeterliyse ve hukuki işlemi yapanların iradelerinin yorumundan bu ikinci işlemi gerçekleştirmek istemedikleri anlaşılmamaktaysa, bu ikinci işleme çevrilerek işlemin geçerli sayılması, şeklinde tanımlanmaktadır; Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 173. Faydalı model belgesi başvurusunun patent başvurusuna, patent başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesi talebi, ilk başvurunun koruma şartlarını sağlayıp sağlamayacağı düşüncesi ile sınırlı olmayıp, başvuru sahibinin koruma türü tercihini değiştirmesinin sonucudur.

Düzeltilme.

2. Patent Başvurusunun Faydalı Model Belgesi Başvurusuna Dönüştürülmesi

Patent başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesine ilişkin hükümler PatKHK m. 65'te düzenlenmiştir. Ayrıca, Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesinin Türkiye'de Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik¹⁵⁶ m. 19'da, Avrupa Patent Sözleşmesi m. 77/3 uyarınca başvurunun belirlenen zamanda Avrupa Patent Ofisi'ne gönderilmemesi nedeniyle geri çekilmiş sayılan Türkiye'nin seçildiği bir Avrupa patenti başvurusunun, ulusal faydalı model başvurusuna dönüştürülebileceği öngörülmüştür¹⁵⁷.

a) Başvuru Sahibinin Talebi

(1) İncelemesiz Patentte

Patent başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesinde başvuru sahibi, incelemesiz patent verilmesi başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesi için en geç, araştırma raporuna görüş bildirilmesini düzenleyen PatKHK m. 60/1 hükmüne göre, araştırma raporunun yayımlandığı tarihten itibaren altı aylık sürenin bitimine kadar başvuruda bulunarak, başvuru konusunun faydalı model belgesi verilerek korunmasını talep edebilecektir.

¹⁵⁶ AvPatYön, 24282 sayılı, 09.01.2001 tarihli R.G.'de yayımlanmıştır

¹⁵⁷ Bu dönüştürme, talebin Enstitü tarafından alındığı tarihten itibaren üç ay içinde; ulusal başvuru ücretinin, Avrupa patenti başvurusunun orijinal metninin Türkçe çevirisinin veya başvuru sahibinin ulusal işlemlerde esas alınmasını istemiş olması halinde başvurunun Avrupa Patent Ofisi nezdinde değiştirilen metninin Türkçe çevirisinin Enstitüye teslimi halinde kabul edilecektir. Dönüştürme talebi kabul edilen başvurulara, PatKHK ve PatYön hükümleri uygulanacaktır.

Düzeltilme.

(2) İncelemeli Patentte

Patent başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesinde başvuru sahibi, incelenerek patent verilmesi başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesi için en geç, TPE tarafından yapılan incelemeye cevap olarak sunulan itiraz ve görüşlerin verilmesini düzenleyen PatKHK m. 62/4 hükmüne göre, araştırma raporunun yayımlandığı tarihten itibaren altı aylık sürenin bitiminden sonraki üç ay, eğer başvuru sahibince talep edilmişse bu süreye eklenecek üç aylık süre içinde başvuruda bulunarak, başvuru konusunun faydalı model belgesi verilerek korunmasını talep edebilecektir.

(3) Talep Sonrası Süreç

Patent başvurusu konusunun dönüştürme talebi sonucunda faydalı model belgesi verilerek korunması durumunda, ilk başvuru için rüçhan hakkı talep edilmiş ise, bu rüçhan hakkı patent başvurusu tarihinden itibaren geçerli olacak şekilde, faydalı model belgesi başvurusuna da tanınacaktır. Ancak rüçhan hakkına ilişkin faydalı model belgesi ile patent arasındaki farklar dikkate alınacaktır.

Başvuru sahibinin patent yerine faydalı model belgesi verilmesi için dönüştürme talebinde bulunması durumunda, TPE başvurunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülerek işlem göreceğini ve bunun için Yönetmelikte tespit edilen süre içinde verilmesi gerekli belgeleri başvuru sahibine bildirecektir. Başvuru sahibi belirtilen sürede gerekli belgeleri vermezse, dönüştürme talebi yapılmamış sayılacak ve başvuru, patent başvurusu olarak işlem görecektir.

Patent başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesinin kabulü konusundaki TPE kararı, patent başvurusunun ilan edilmesinden sonra alınmışsa, ilgili bültende yayımlanacaktır.

b) Enstitünün Teklifi

TPE şekil şartlarına uygunluk açısından yaptığı inceleme sonucuna göre, patent başvurusunun faydalı model belgesi başvurusuna dönüştürülmesini başvuru sahibine teklif edebilecektir. Başvuru sahibinin bu teklif üzerine açıkça bir dönüştürme talebinde bulunmaması durumunda teklif reddedilmiş sayılacak; işlem başvuru konusuna patent verilmesi doğrultusunda devam edecektir.

3. Aynı Buluşa Patent ve Faydalı Model Belgesi Verilememesi

Yukarıda açıklandığı üzere, şartları yerine getirildiğinde patent veya faydalı model belgesi verilmesi için yapılmış olan bir başvuru diğerine dönüştürülebilecek; ancak PatKHK m. 170 uyarınca, aynı buluş konusu hakkında birbirinden bağımsız olarak patent ve faydalı model belgesi verilemeyecektir¹⁵⁸.

Bir buluşa patent ve faydalı model belgesi birlikte verilemeyeceğine göre, aynı buluş için hem patent hem de faydalı model belgesi başvurusu yapıldığında nasıl bir yol izlenecektir? Bu durumda, TPE'nin başvuruçuya hangi başvurusunun işlem görmeye devam edeceğini sorması, PatKHK m. 167/2'deki süre kıyasen uygulanarak, bir ay içinde yanıt verilmemesi durumunda ilk başvuru hangisine yönelikse, o başvuru geçerli kabul edilerek diğer başvurunun geri alınmış sayılması, uygun bir çözüm olarak düşünülebilir¹⁵⁹.

¹⁵⁸ Türk hukukunda ve mukayeseli hukukta paralel buluş korumalarının (patent ve faydalı model korumalarının) birbirlerini tamamlamasından söz edilemeyeceğine ilişkin bkz.: Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 47.

¹⁵⁹ Aynı buluş için hem patent hem de faydalı model belgesi başvurusu yapıldığında, çeşitli açılardan üstünlüğü bulunan patent korumasına yönelik başvuruya öncelik tanınması çözüm seçeneğinin sakıncalarından biri, buluşun patent koruması şartlarını taşıyıp taşımadığının belirlenmesinin başvuru sırasında mümkün olmamasıdır. İkinci başvuru olan patent başvurusunun geçerli sayılması ve sonrasında buluşun patent koruması elde edememesi olasılığı dikkate alınmalıdır.

AB'nin faydalı model belgesi ile ilgili düzenleme çalışmalarında, bir buluş için hem patent hem de faydalı model belgesi başvurusunda bulunulabileceği; patentin verilip ilan edilmesinden sonra faydalı model belgesinin hükümsüz kalacağı belirtilmektedir¹⁶⁰.

4. Faydalı Model Belgesi Konusunun Endüstriyel Tasarım Olarak Tescili

PatKHK m. 169'a göre, bir faydalı model belgesi konusu aynı zamanda endüstriyel tasarım olarak da tescil edilebilecek, tasarımın korunmasında Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹⁶¹ hükümleri uygulanacaktır.

Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK m. 3/a'da tasarım, bir ürünün tümü veya bir parçası ya da üzerindeki süslemenin, çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme, esneklik gibi insan duyuvarı ile algılanan çeşitli unsurlarının veya özelliklerinin oluşturduğu bütün olarak tanımlanmaktadır.

Yeni ve ayırt edici niteliğe sahip tasarımların belge verilerek korunacağı; bileşik ürünün bir parçası ile ilgili tasarım yeni ve ayırt edici niteliğe sahipse bileşik ürünün

PatKHK'deki, dönüşüm sürecinde yapılması gerekenlerin yerine getirilmemesi durumunda, dönüştürme talebinin yapılmamış sayılması düzenlemesi de, ilk başvurunun geçerli kabul edilmesi çözümü lehine yorumlanmalıdır.

¹⁶⁰ COM(1999) 309 final, m. 23. AvPatYön m. 21'de, aynı kişiye ya da halefine aynı başvuru (Rüçhan hakkı talep edilmişse aynı rüçhan) tarihiyle, aynı konu için hem Türkiye'nin seçildiği bir Avrupa patenti hem de ulusal patent/faydalı model belgesi verildiğinde, Avrupa patentinin itiraz işlemi sonucunda değiştirilmeden devamına karar verilmesi veya itiraz işlemi süresinde herhangi bir itiraz yapılmaması durumunda, itiraz işlemi süresi sonunda ulusal patent/faydalı modelin sona ereceği öngörülmektedir.

¹⁶¹ 554 sayılı KHK, endüstriyel tasarımların korunması hakkında düzenlemeler yapılması, 8.6.1995 tarihli ve 4113 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulu'nca 24.6.1995 tarihinde kararlaştırılmıştır (RG 27.06.1995, Sayı: 22326).

Düzeltilme.

bu parçasının ayrıca korumadan yararlanacağı, Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK m. 5'te öngörülmektedir.

Tasarım, bir ürünün çizgi, şekil, renk, biçim, doku, süsleme gibi insan duyuları ile algılanabilen çeşitli özelliklerinin oluşturduğu görünümü¹⁶² olup, teknik bir işlev görmesi ve endüstriyel anlamda yeniden üretilmesi nedeniyle endüstriyel tasarım olarak adlandırılmaktadır¹⁶³.

Faydalı modellerin endüstriyel tasarımlarla sıkça karıştırıldıkları görülmektedir¹⁶⁴. Faydalı modelde belirleyici unsur buluşun işlevi iken, endüstriyel tasarımda belirleyici unsur duyulara yönelik özellikler (görsellik) olmaktadır. Bu nitelikler herhangi bir üründe birlikte bulunursa, farklı unsurlar için hem buluş hem de endüstriyel tasarım söz konusu olabilecektir. Böylece, farklı unsurlar faydalı model ve endüstriyel tasarım korumasından yararlanabilecektir. Ancak, korumanın dayandığı fikirler yine farklı kalacaktır. Endüstriyel tasarım ile buluşun işlevi değil, ayırt edici nitelikteki şekli korunacaktır. Bu durum patent konusu buluşlarda da geçerlidir.

Faydalı modelin ve endüstriyel tasarımın koruma konularının farklı olması nedeniyle, bir ürünün faydalı model korumasından yararlanması, bu ürünün başka bir kişiye tanınan endüstriyel tasarımdan doğan hakları ihlal etmeyeceği anlamına gelmemektedir. Aynı şekilde, endüstriyel tasarım ile korunan bir ürünün, faydalı model belgesinden doğan hakları ihlal etmesi söz konusu olabilecektir¹⁶⁵.

¹⁶² Cahit Suluk, "Tasarım Kavramı ve Hak Sahibi", (Çevrimiçi) http://www.geocities.com/ceteris_tr2/c_suluk.doc, 30 Eylül 2012.

¹⁶³ WIPO, **Understanding Industrial Property**, s. 9.

¹⁶⁴ Cahit Suluk, **Yedek Parça Tasarım Hakkının Korunması**, Ankara, Yargı Yayınevi, 2001, s. 95. Tasarımlar ve *know-how* arasındaki taklit edilme durumu değerlendirmesi için bkz.: Cahit Suluk, **Avrupa Topluluğu Hukukunda Tasarımların Korunması Topluluk Tasarımı (Community Design)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002, s. 19.

¹⁶⁵ Örnek Yargıtay kararı, Yarg. 11. HD, 9.6.2011 t., E: 2009/7572, K: 2011/6985 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), "551 sayılı KHK'nin 154. maddesi uyarınca, faydalı model belgesi yeni ve sanayiye uygulanabilir bir buluşu, endüstriyel tasarım belgesi ise 554 sayılı KHK'nin 5, 6 ve 7. maddesine, yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olmak koşuluyla, bir ürünün tümü veya bir parçası

Bazı ürünlerin işlevleri ve mekanik çalışma özellikleri aynı zamanda bu ürünlerin görünümlerini de belirlemektedir. Örneğin bir yarış arabasının gövdesi hem aerodinamik hem de estetik özellikleri bir arada taşımaktadır¹⁶⁶.

veya üzerindeki süslemenin, şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan duyuları ile algılanan çeşitli unsur ve özelliklerinin oluşturduğu bütünü, başka bir deyişle ürünün dış görünüm özelliklerini ifade eden tasarımı korur. Bu itibarla mahkemece, faydalı model belgesi ile endüstriyel tasarım belgesinin fonksiyonlarının farklı olduğu ve yine birbirinden farklı nitelikli sınai haklar üzerinde koruma sağladıkları dikkate alınmaksızın davalının buluşu için aldığı... sayılı faydalı model belgesinden hareketle, davacının 554 Sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK'ye dayalı talebinin reddi doğru değildir."

¹⁶⁶ Daniel H. Brean, "Enough is Enough: Time to Eliminate Design Patents and Rely on More Appropriate Copyright and Trademark Protection for Product Designs", **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 2, Winter 2008, s. 336, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Buluş konusunun ve endüstriyel tasarımın aynı üründe somutlaşabilmesine ilişkin diğer örnekler: Plastik bir bond çanta: Bu çantanın içerisine evrak konulabilsin, çanta açıldığında ise dikkörtgen şeklinde ayaklı bir masa haline gelebilsin. Yine, piyasadaki benzerlerinden farklı tasarlanmış bir saç fırçası: Fırçanın sap kısmında su konulabilecek bir hazne bulunsun ve sap ile fırça kısmının birleşim yerinde de küçük gözenekler yer alsın. Saç taranmaya başladığında sap ve fırça kısmını birleştiren yerdeki gözeneklerden, saçta ıslaklık vererek rahatça taranmasını sağlayacak şekilde su gelebilsin. Görüleceği üzere, çanta örneğinde ürünün açılıp masa olabilme, fırça örneğinde ise, fırçaya sap kısmından su gelmesi özelliklerinden dolayı her iki ürün de işlevsel özellikler açısından buluş konusu, görsel özellikleriyle de endüstriyel tasarım konusu olabilecektir. Bu örneklerin alındığı yer: Selçuk Akın, "Tasarım ve Faydalı Modele Konu Olan Buluşlar", 03.01.2005, (Çevrimiçi) <http://www.patentofisim.com/index.php?Page=Makaleler&MakaleNo=9>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

III. FAYDALI MODEL BELGESİNDEN DOĞAN HAKLAR

Faydalı model belgesinden doğan haklar, PatKHK’de gösterilen ve korunan haklar şeklinde tanımlanabilmekte; bu haklar, kural olarak, TPE’nin faydalı model belgesi verilmesi kararı ile ortaya çıkmaktadır¹. Faydalı model belgesinin alınmaması durumunda, inhisari hakların PatKHK’de öngörülen kapsamda ve biçimde kullanılması söz konusu değildir².

PatKHK m. 164 uyarınca, faydalı model belgesi sahibi, patent sahibine tanınan korumadan aynen yararlanacaktır. Faydalı model belgesi, başvuru tarihinden itibaren on yıllık bir süre için verilmekte, bu süre uzatılmamaktadır³.

PatKHK m. 80 uyarınca, faydalı model belgesi konusunun kullanımı, yasalara, genel ahlaka, kamu düzenine ve genel sağlığa zarar verecek şekilde olamayacağı gibi, mevcut veya gelecekte kabul edilecek belirli veya belirsiz süreli yasaklamalara ve sınırlamalara da bağlıdır.

¹ Patente yönelik tanımlama, patent belgesi alınmasıyla ortaya çıkan haklar, patentten doğan haklar olarak adlandırılır şeklindedir; bkz.: Tahir Saraç, “Patent Hukukunda Hükümsüzlük Davaları”, **I. İstanbul Fikri Mülkiyet Hukuku Sempozyumu : 05-06 Mayıs 2005**, Yay.haz. R. Eda Güngör, Ahmet Kalafat, M. Buket Soygüt, İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 2005, s. 111.

² Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 175. Eserde, bu açıklama patentten doğan haklara yönelik olarak yapılmaktadır. Buluş ve model üzerindeki hakların doğumu için tescil gereklidir; Erel, **Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 31.

³ Koruma süresi incelemesiz patentte 7 yıl, PatKHK m. 60; incelemeli patentte 20 yıl, PatKHK m. 72. PatTas’da incelemesiz patent verilmesi uygulaması yer almamaktadır. Faydalı model koruması için sağlanan kolaylıkların, koruma süresinin patente göre daha kısa olmasıyla dengelendiği görüşüne ilişkin bkz.: Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması I”, s. 57.

Düzeltilme.

A. Hakların Kapsamı

PatKHK m. 73'e göre, faydalı model belgesi sahibi, buluşun yeri, teknoloji alanı ve ürünlerin ithal veya yerli üretim olup olmadığı konusunda herhangi bir ayırım yapılmaksızın faydalı model belgesinden doğan haklardan yararlanacaktır.

Faydalı model belgesi verilmesi sonucunda faydalı model belgesi sahibi, PatKHK'de gösterilen hakları inhisari biçimde kullanma ve bu haklardan yararlanma olanağını kazanır. Buluş idesinin ekonomik değerinin korunması da ancak bu fikre dayalı olarak üretilen ürünlerin korunması ile mümkün olur⁴.

Faydalı model belgesinden doğan hakların iki yüzü olduğu, olumlu yüzün kullanma, ekonomik değerlendirme hakları sağladığı; olumsuz yüzün faydalı model belgesinin başkası tarafından izinsiz kullanılmasını engelleme hakkını faydalı model belgesi sahibine verdiği; kullanma ve engelleme hakkının PatKHK m. 73/1 ve 2'de açıkça ifade edildiği görüşü,⁵ kanımızca, kullanma yönünden yerinde değildir.

Haklardan yararlanma, faydalı model belgesi konusu ürünün üretilmesini, satılmasını, kullanılmasını, ithal edilmesini veya bu amaçlar için kişisel ihtiyaçtan başka bir nedenle elde bulundurulmasını önleme hakkından yararlanılabileceği anlamındadır.

Faydalı model belgesi, tek başına, faydalı model belgesi sahibine, faydalı model belgesi konusu ürünü üretme, satma, kullanma, ithal etme veya bu amaçlar için

⁴ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 175. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır. Eserde, patent verilmesi ile patent sahibinin PatKHK ile korunan buluşu inhisari biçimde kullanma ve buna bağlı haklardan istifade imkanını kazanacağı belirtilmekte ise de, patent verilmesinin, tek başına, buluşu kullanma hakkı sağlamadığı dikkate alınmalıdır.

⁵ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 600 vd.; Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 176; Saadet Hande Özsoy, **Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2011, s. 105. Eserlerde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır. Patent, patent konusu buluşu kullanma hakkını patent sahibine vermediği yönünde bkz.: WIPO, **Understanding Industrial Property**, s. 8; aynı yönde Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 15.

kişisel ihtiyaçtan başka bir nedenle elde bulundurma hakkını sağlamamaktadır. Faydalı model belgesi sahibi, bu eylemleri yasaklayan ve kendisine karşı önceliği olan başka bir patent ya da faydalı model belgesi bulunmaması durumunda buluşa ilişkin belirtilen eylemleri gerçekleştirebilecektir.

Bu hakların sorumluluk hukuku kuralları ile değil, mülkiyet hukuku kuralları ile korunması, buluşların ve yeniliklerin gerçekleştirilmesi çalışmalarına kaynak aktarılmasında etkili olmaktadır⁶.

PatKHK m. 83 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan korumanın kapsamı, tarifname ve resimler esas alınarak yorumlanacak istemler ile belirlenecektir⁷. Yargıtay'ın konuya ilişkin bir kararında, koruma kapsamını istemlerin belirleyeceği, "*istemler bölümüyle korunan tekniği*" şeklinde ifade edilmektedir⁸. Faydalı model belgesinden doğan hakların koruma kapsamının belirlenmesinde, istem veya istemler yorumlanırken tarifname ve resimler, öncelik sırası olmaksızın, bir arada değerlendirilmektedir⁹.

Faydalı model belgesi sahibinin, kendisinin izni olmadan üçüncü kişilerce yapılan eylemleri önleme hakkı PatKHK m. 73/2-a'da düzenlenmiştir.

⁶ Paul M. Schoenhard, "Who Took My IP?-Defending the Availability of Injunctive Relief for Patent Owners", **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 2, Winter 2008, s. 235, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

⁷ Yarg. 11. HD, 13.4.2006 t., E: 2005/1628, K: 2006/4004 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), "... 551 sayılı KHK'nin 166. maddesi delaletiyle 83. maddesi gereğince davacıya ait faydalı model belgesinden doğan korumanın kapsamı, ekindeki tarifname ile koruma istemleri ve resimler esas alınarak yorumlanmamış, piyasadaki sistemlerin faydalı model belgesi konusu ile ayrıyeti belirlenmemiştir."

⁸ Yarg. 11. HD, 18.01.2007 t., E: 2005/13664, K: 2007/383 (HukukTürk).

⁹ Farklı görüş, patente bağlı haklar ve korumanın kapsamı belirlenirken öncelik sırası istem veya istemler, tarifname ve resimler şeklindedir; Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 180.

Düzeltilme.

1. Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün Üretilmesini Önleme Hakkı

Faydalı model belgesi sahibinin, izni olmaksızın üçüncü kişiler tarafından faydalı model belgesi konusu ürünün üretilmesini önleme hakkı vardır. Burada sözü edilen ürün, buluş fikrinin somutlaştığı herhangi bir cisimdir.

Üretim, ürünün kısmen veya tamamen hammaddeden meydana getirilmesi ve ekonomik değer olarak ortaya çıkarılmasıdır. Ürünün iyileştirilmesine yönelik bir tamir veya tamamlama faydalı model belgesinin koruma kapsamında değildir¹⁰. Bununla birlikte üretimin, yapım, imal, inşa, fabrikasyon sözcüklerinin anlamını da kapsar biçimde kullanıldığı¹¹ dikkate alınmalıdır.

Faydalı model belgesinin varlığında, buluş fikrinin şekle bürünmüş hali olan ürün hakkında faydalı model belgesi sahibi, farklı bir biçimde de olsa o ürünün başka bir kişi tarafından üretilmesini yasaklayabilecektir¹². Faydalı model belgesi konusu buluşun ürün şeklinde somutlaştırılması, üretilmesi, faydalı model belgesindeki bir ya da daha çok istemin bire bir uygulanması anlamındadır¹³. Üretimin engellenmesine ilişkin hakkın, ürünün oluşturulmasını içeren, üretimin başlangıcından sona ermesine kadar tüm çalışmaları içine alacak şekilde geniş bir etki alanı bulunduğu düşünülmelidir¹⁴.

¹⁰ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 186. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

¹¹ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 57.

¹² Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 185. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

¹³ "Davalıya ait ürünün davacının... faydalı model belgesindeki istemlerin bire bir uygulaması olduğu gerekçeleriyle, davalının davacıya ait faydalı modele konu olup koruma kapsamında bulunan buton ve çift cam kumanda çubukları ürünlerini üretmesinin men'ine..."; Yarg. 11. HD, 13.05.2010 t., E: 2008/9984, K: 2010/5315 (HukukTürk).

¹⁴ Üretimin, ürünün oluşturulmasını içeren, üretimin başlangıcından sona ermesine kadar tüm çalışmaları kapsadığına ilişkin bkz.: Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 58.

Düzeltilme.

2. Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün Satılmasını Önleme Hakkı

Faydalı model belgesi sahibinin, izni olmaksızın üçüncü kişiler tarafından faydalı model belgesi konusu ürünün satılmasını önleme hakkı vardır. Satış sözleşmesi ile para karşılığında bir malı değiştirme amacı güdülmekte olduğuna¹⁵ göre, faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesi konusu ürünün para karşılığında değiştirilmesini önleyebilecektir.

Ürünün iç pazarda satılması, üçüncü kişilere temlik, satış işlemiyle üçüncü kişinin ürün üzerinde vasıtalı veya vasıtasız zilyetliğinin temin edilmesidir. Ürünlerin kiralanması, mülkiyeti muhafaza kaydı ile verilmesi, yurt dışındaki alıcıya gönderilmesi, lisans verilmesi, ürünün üçüncü kişiler tarafından diğer bir kişiye devre hazır tutulduğu tüm haller (ürünün teminat amaçlı olarak üçüncü kişiye devri dışında) bu kapsamda sayılmalı; satış öncesi, satışa sunulma aşamasında (sergi salonlarında) önleme hakkı da bu şekilde değerlendirilmelidir¹⁶. Sözü edilen işlemlere yönelik tekliflerin biçimi önem taşımamakta, sözlü, yazılı, sergileme veya herhangi bir şekilde yapılmış her türlü teklif aynı sonucu doğurmaktadır¹⁷.

3. Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün Kullanılmasını Önleme Hakkı

Faydalı model belgesi sahibinin, izni olmaksızın faydalı model belgesi konusu ürünün üçüncü kişiler tarafından kullanılmasını önleme hakkı vardır.

¹⁵ Cevdet Yavuz, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, Haz. Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen, güncellenmiş ve yenilenmiş 10. bsk., İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım, 2012, s. 24. BK m. 207'de, satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşme olarak tanımlanmaktadır.

¹⁶ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 58; Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 186.

¹⁷ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 58.

Düzeltilme.

4. Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün İthal Edilmesini Önleme Hakkı

Faydalı model belgesi sahibinin, izni olmaksızın faydalı model belgesi konusu ürünün üçüncü kişiler tarafından ithal edilmesini önleme hakkı vardır.

Ürünle ilgili olarak faydalı model belgesinden doğan haklar tüketilmiş ise, bu ürünün ithal yasağında olmayacağı şeklindeki görüş,¹⁸ kanımızca, yerinde değildir. Bir ürünle ilgili faydalı model belgesinden doğan haklar yabancı bir ülkede tüketilmiş olsa bile, bu belirli ürün ile ilgili haklar ülke sınırları içinde tüketilmediğinden, faydalı model belgesi sahibinin, bu ürünün üçüncü kişiler tarafından ithal edilmesini önleme hakkı devam edecektir.

5. Faydalı Model Belgesi Konusu Ürünün Elde Bulundurulmasını Önleme Hakkı

Faydalı model belgesi sahibinin, izni olmaksızın faydalı model belgesi konusu ürünün üçüncü kişiler tarafından üretilmesi, satılması, kullanılması veya ithal edilmesi amaçları için kişisel ihtiyaçtan başka bir nedenle elde bulundurulmasını önleme hakkı vardır.

Faydalı model belgesi konusu ürünün elde bulundurulmasının önlenmesi, faydalı model belgesinden doğan hakları ihlal eden eylemlerin seri bir şekilde yapılması için

¹⁸ Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 187. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

ihlal konusu ürünlerin stoklanıp daha sonra hızlı bir şekilde satılmasını engelleme işlevi görmektedir¹⁹.

Kişisel ihtiyaç ölçütü, ürünü elinde bulunduran kişinin öznel durumu yanında nesnel kıstaslar da dikkate alınarak saptanacaktır²⁰.

6. İstemlerin Yorumlanması

İstemlerin²¹ yorumlanmasında çatışan iki yararın varlığı göz önünde bulundurulacaktır: İlki, koruma görenin yararı, istemler ne kadar geniş kapsamlı yorumlanırsa, koruma da o denli geniş tutulmuş olacaktır. İkincisi, kamu yararı, istemler ne kadar dar yorumlanırsa, koruma da o ölçüde sınırlı kalacak, koruma gören dışındaki kişiler sınai faaliyetlerini engellemelerden uzak, serbestçe yürütebilecektir²².

a) Tarifname ve Resimlerin Esas Alınması

PatKHK m. 47 uyarınca, istemler, tarifnamede tanımlanan buluşun kapsamını aşmayacak şekilde, tarifname ve resimler esas alınarak yorumlanacaktır²³. Buna göre, tarifnamede açıklanmamış bir unsur için istem yapılmışsa, bu istem koruma sağlayamayacaktır. Bu nedenle, tarifname, istemlerin yorumlanmasında yardımcı kaynak olarak değerlendirilmemelidir²⁴. Diğer taraftan, tarifnamede yer alsa dahi, buluşun istemlerde açıklanmayan unsurları korunmayacaktır.

¹⁹ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 72-73. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

²⁰ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 187.

²¹ Bkz.: II.E.3.a)(4) İstemler s. 136.

²² Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 322.

²³ ABD ve Birleşik Krallık patent sistemlerinde, istemler tarifnamenin içinde bir altbölüm olarak yer alır; Fisher, "The Tyranny of Words", s. 265.

²⁴ Karşı görüş, istemlerin tarifnameden yardım alınarak yorumlanacağı; tarifnamenin, istemlerin yorumlanmasında sadece yardımcı kaynak olduğudur; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s.

b) Buluş Sahibi ve Üçüncü Kişiler Arasındaki Dengenin Gözetilmesi

PatKHK m. 83/2 uyarınca, istemler, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibine hakkı olan korumayı sağlarken üçüncü kişilere de korumanın kapsamı hakkında kabul edilebilir bir düzeyde kesinlik ifade edecek şekilde yorumlanacaktır²⁵.

Üçüncü kişilerin hukuki güvenliğinin korunması, koruma kapsamının belirlenmesinde hakkaniyete uygun sonuçlara varılmasını gerektirmekte,²⁶ bu nedenle, üçüncü kişileri şaşkınlığa düşürecek şekilde yorum yapılmamaktadır²⁷.

Eğer bir istemin iki farklı şekilde yorumlanması mümkün ise, daha dar kapsamlı yorumun tercih edilmesi, kamuya karşı haksız bir sürprizin ortaya çıkmasını engelleyecektir²⁸. İstemlerin yorumlanmasında, amaca uygun, dar yorum ilkesi kabul edilmektedir²⁹.

İstemlerin kapsamı genişledikçe, bu istemlere koruma sağlanması için, istemlerde unsurları belirtilen buluşun daha genel ve temel katkı içeriyor olması gerekecektir³⁰.

202. Tarifnamede açıklanmamış bir unsur için yapılan istemin koruma elde edemeyeceği düşünüldüğünde, kanımızca, yardımcı kaynak niteliği yerinde değildir.

²⁵ İstemlerin yorumlanmasında uygulanan sistemler için bkz.: Şehirali, **Patent Hakkının Korunması**, s. 113 vd.

²⁶ Üçüncü kişilerin yararının bu şekilde gözetilmesi, “hukuki görünüşe güvenin korunması ilkesi” ile paralellik taşımaktadır. Bu ilkenin yasal dayanağını MK m. 2/1 ve m. 3/1 oluşturmaktadır; bkz.: Hatemi, **Medeni Hukuk**, s. 190.

²⁷ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 190.

²⁸ Lemley, “The Limits of Claim Differentiation”, s. 1391.

²⁹ Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 180.

³⁰ Duffy, “Inventing Invention”, s. 17.

Düzeltilme.

Yorumlama sürecinde bir belirsizlik ortaya çıktığında, istemin, korumanın geçerliliğini sağlayacak yönde yorumlanmasını gerektirir bir ilke bulunmamaktadır³¹. Buna göre, istemler yazılırken buluşun korunması gereken unsurlarının ortaya konulmasında belirsizliğe yol açacak nitelendirmelerden sakınılması uygun olacaktır.

Amaçlanan korumayı genişleten, erişilmesi istenileni bulmaya çalışan yorum biçimi tercih edilmeyecek; istemin normatif içeriğinin objektif yorumu esas alınacaktır³².

İstemlerin farklılığı doktrini çerçevesinde, aynı buluş için yazılmış iki istemin kapsamının aynı olduğu şeklinde yorum yapılmayacaktır³³. Bu durumda, istemlerin kapsamında bir farklılığın kastedildiği düşünülecektir³⁴.

c) Kullanılan Sözcüklerle Sınırlı Olunmaması

PatKHK m. 83/4 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan koruma kapsamının belirlenmesinde, istemler, kullanılan sözcüklerle sınırlı olarak yorumlanmayacaktır.

Kullanılan sözcükler, buluş konusunun ilgili olduğu alanda özel anlam taşıyorsa ya da tarifnamede veya istemlerde bu sözcükler ayrıca tanımlanmışsa, bu şekilde anlaşılacak; aksi halde kullanılan sözcüklerin olağan anlamları dikkate alınacaktır³⁵.

³¹ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 172.

³² Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 190; Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 181.

³³ Lemley, "The Limits of Claim Differentiation", s. 1389.

³⁴ Arnold B. Silverman, "Claim Interpretation Under the Doctrine of Claim Differentiation", **JOM**, C: 53, S: 2, February 2001, s. 64, (Çevrimiçi) <http://www.tms.org/pubs/journals/JOM/matters/matters-0102.html>, 30 Eylül 2012. İstemlerin farklılığı doktrini, yalnızca istemlerin arasında bağımsız-bağımlı ilişkisi varsa uygulanmalıdır; Lemley, "The Limits of Claim Differentiation", s. 1396.

³⁵ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 172.

İstemlere, tarifname ve resimler ışığında, ortalama bir uzmanın objektif olarak verdiği anlam önemlidir. İstemlerin içeriğinin belirlenmesinde, buluş konusunun ilgili olduğu alanda ortalama bir uzmanın, tekniğin bilinen son durumu ile ilgili teorik ve pratik bilgisi esas alınacaktır³⁶. İstemlerin yorumlanması kapsamında, istemlerin anlaşılması, istemlerde kullanılan terimlerin ilgili alandaki uzman kişiye ifade ettiği anlamın açıklanması ve buluşa koruma sağlanması süreci hakkında yardımcı bilgi edinilmesi konularında uzman bilirkişilerden yararlanılmaktadır³⁷.

d) Düşünülmüş Olanın Koruma Kapsamına Dahil Olmaması

Faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan koruma, buluşu yapan tarafından düşünülen, ilgili teknik alanda uzman bir kişi tarafından tarifname ve resimlerin yorumlanması ile ortaya çıkabilecek olan, ancak istemlerde talep edilmeyen özellikleri kapsamayacaktır.

İstemlerin yorumlanmasında, istemlerin içeriği aşılıarak buluşu meydana getiren fikirden hareket edilmeyecektir³⁸. İstemde, varılan sonuç ve çözüm açıkça yer alacak, buluş erişilmesi istenilen bir sonuç olarak ifade edilmeyecektir³⁹.

e) Örneklerin Koruma Kapsamını Sınırlandırmaması

PatKHK m. 83/8'e göre, buluşun işlev, sonuç veya düzeneği ile ilgili örneklerin sunulmuş olması durumunda, faydalı model belgesi istemleri bu örneklerle sınırlanmış şekilde yorumlanmayacaktır. Başta, ürünün sahip olduğu ek özelliklerin

³⁶ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 180-181.

³⁷ Ronald A. Antush, "Recent Developments in Patent Law", **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 8, S: 1, Fall 99, s. 75, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

³⁸ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s.181.

³⁹ A.e., s. 179. PatYön m. 9'da, istemlerde buluşun, erişilmesi arzulanan bir sonuç ile tanımlanamayacağı öngörülmektedir.

açıklanan örneklerde bulunmaması, örneklerde bulunan özellikleri kapsamaması veya örneklerde belirtilen her amaç ya da özelliği gerçekleştirememesi halinde ürün, istemler ile sağlanan koruma kapsamının dışında tutulmayacaktır. Örnekler buluşu tarif etmeye değil, buluşun anlaşılmasını sağlamaya ve açıklanmasına yardımcı olmaya yöneliktir⁴⁰.

31 Temmuz 1790 tarihli ilk Amerikan patenti, numaralama sistemi öncesinde, resim içermeyen, buluş tarifi olarak sadece usul istemine benzer uzun bir cümleden oluşan, o dönemin yasasına göre sunulması zorunlu olan çalışan bir modeli içeren başvuruya verilmiştir. Daha sonra, çalışan modelin sunulması zorunluluğu, istisnai durumlar - örneğin sonsuz hareket makinesi- dışında, ortadan kalkmıştır⁴¹.

f) İstemlerde Yapılan Değişikliklerin ve Düzeltmelerin Etkisi

PatKHK m. 64'e göre, yazım hataları, yanlış evrak verilmesi gibi belirgin hataların düzeltilmesi dışında faydalı model belgesi istemlerinin değiştirilebilmesi sadece bu Kanun Hükmünde Kararnamenin açıkça izin verdiği hallerde ve yalnızca faydalı model belgesi verilmesi işlemleri aşamasında yapılabilecek; ancak faydalı model belgesi istemlerinde yapılacak değişikliklerle başvurunun kapsamı genişletilemeyecektir⁴².

PatKHK m. 47, istemlerin tarifnamede tanımlanan buluşun kapsamını aşamayacağı; PatKHK m. 64, istemlerde yapılacak değişikliklerle başvuru kapsamının genişletilemeyeceği hükümleri bir arada değerlendirildiğinde, faydalı model belgesi

⁴⁰ Yasaman, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku**, s. 384.

⁴¹ Morgan D. Rosenberg, "The Evolution of Form and Language in U.S. Patents", **Intellectual Property Today**, June 2008, (Çevrimiçi) <http://www.iptoday.com/articles/2008-6-rosenberg.asp>, 30 Eylül 2012.

⁴² İstemdeki değişiklik ilgili teknik alandaki uzman tarafından başvuru kapsamından açık ve tereddütsüz bir şekilde çıkarılmıyorsa, değişikliğin başvuru kapsamını aştığı kabul edilecektir; EPOBA T 701/97 - 3.3.05 23.08.2001; EPO, **Case Law**, s. 383.

Düzeltilme.

verilmesi işlemleri sırasında, tarifnamede tanımlanan buluşun kapsamını aşmamak üzere, koruma kapsamını genişletecek şekilde, istemlere yeni istemler eklenebileceği, önceki istemlerin değiştirilebileceği sonucuna varılabilecektir. Faydalı model belgesi başvurusuna yeni eklenen ve başvuruda değiştirilen istemlerin sağlayacağı koruma, bunların yayımlanmasından itibaren başlayacak, başvurunun kapsamından bu değişiklikleri de içerecek şekilde haberdar edilen kişilere karşı ise, bunların yayımlandığı tarihten önce de etkili olacaktır.

PatTas m. 32’de, istemlerin dayanağının tarifname olduğu, istemlerin, tarifnamede tanımlanan buluşun kapsamını aşamayacağı; PatTas m.4’te, başvurunun koruma kapsamının faydalı modelin verilmesine kadar geçen süre için başvurunun yayımlanmış olan istemleri ile belirleneceği; faydalı modelin verildiği, itiraz veya hükümsüzlük işlemleri sonucunda değiştirilmiş halinin, koruma alanının genişletilmemiş olması koşuluyla, başvurunun sağladığı korumayı geçmişe dönük olarak belirleyeceği; PatTas m. 49’da, başvurunun, buluş konusunun başvurunun ilk halindeki kapsamını; faydalı modelin ise, sağladığı korumanın kapsamını aşacak şekilde değiştirilemeyeceği öngörülmektedir.

İstemlerde yapılacak değişikliklerde, Patent Sicili’ne kaydedilmiş hakların ve lisansların sahiplerinin izni olmadıkça faydalı model belgesi sahibinin faydalı model belgesinden vazgeçemeyeceği hükmü (PatKHK m. 135) gözetilecek; istemlerden vazgeçme sonucuna eşdeğer bir durum oluşturabilecek nitelikteki değişiklikler ancak sözü edilen izin ile gerçekleştirilebilecektir.

Buluş sahibinin istemlerdeki düzeltmeleri çoğunlukla, koruma için aranan şartları sağlayamayacak genişlikteki istemlerin çerçevesini daraltmak amacıyla, ilgili istemler kendi içlerinde daraltılarak, istemler arasındaki daha geniş olanlar silinerek,

yeni bağlı istemler eklenererek veya farklı istemler bir araya getirilerek yapılmaktadır⁴³.

İstemlerin değiştirilmesi, koruma kapsamının başvuru sahibince kabul edilmiş yeni sınırlarını belirleyecek, kamunun ve diğer rekabetçilerin bu yeni sınırlardan haberdar edilmesini gerektirecektir⁴⁴.

İstemlerdeki değişikliklerin başvurunun kapsamını genişletemeyeceği dikkate alındığında,⁴⁵ koruma kapsamını daraltan değişikliklerin kamu lehine olduğu, bu değişikliklerin geçmişe etkili olmasının önünde bir engel bulunmadığı söylenebilecektir.

g) Buluş Sahibinin Beyanlarının Dikkate Alınması

PatKHK m. 83/7 uyarınca, faydalı model belgesinin verilmesi ile ilgili işlemler sırasında ve faydalı model belgesinin geçerliliği süresince koruma kapsamının belirlenmesinde, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibinin beyanları dikkate alınacaktır.

Faydalı model belgesinin verilmesinden sonra, faydalı model belgesinin geçerliliği süresince koruma kapsamının belirlenmesinde faydalı model belgesi sahibinin beyanlarının dikkate alınacağı ve faydalı model belgesi istemlerinin yalnızca faydalı model belgesi verilmesi işlemleri aşamasında değiştirilebileceği bir arada

⁴³ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 167.

⁴⁴ Peter Corcoran, "The Scope of Claim Amendments, Prosecution History Estoppel, and the Doctrine of Equivalents after Festo VI", **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 9, S: 2, Winter 2001, s. 164, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

⁴⁵ Eğer değişiklik başvurunun kapsamını genişletiyorsa, bunun geçmişe etkili olması söz konusu olmaz, şeklindeki görüş, Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 184, değişikliğin başvurunun kapsamını genişletebilmesinin de mümkün olduğu izlenimi yarattığı için kanımızca yerinde değildir.

Düzeltilme.

değerlendirildiğinde, faydalı model belgesi verilmesinden sonra istemlerin içeriği şeklen değiştirilemeyecek olsa da, faydalı model belgesi sahibinin koruma kapsamını genişletmeyecek nitelikteki beyanlarının, istemlerin yorumlanmasında kullanılabilmesi sonucuna varılacaktır.

İstemlerdeki koruma kapsamını daraltan değişikliklerin⁴⁶ ve faydalı model belgesi sahibinin beyanlarının geçmişe etkili olmasında, kanımızca, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünün geriye dönük etkisine ilişkin hükümler (PatKHK m. 131) kıyasen uygulanabilecektir⁴⁷.

Buna göre, istemlerdeki değişikliklerin ve faydalı model belgesi sahibinin beyanlarının sonuçları geçmişe etkili ve herkese karşı olacaktır. İstemlerdeki değişikliklerden ve faydalı model belgesi sahibinin beyanlarından önce daha geniş olan koruma kısmı doğmamış sayılacaktır. Faydalı model belgesi sahibinin kötü niyetle hareket etmesinden kaynaklanan zararın giderilmesine ilişkin tazminat talepleri saklı kalmak üzere, geriye dönük etki, faydalı model belgesi sahibinin beyanlarından önce faydalı model belgesine tecavüz nedeniyle verilen kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar ile yapılmış ve yerine getirilmiş sözleşmeler için söz konusu olmayacaktır. Ancak, durum ve şartlara göre, haklı nedenler ve hakkaniyet düşüncesiyle, sözleşme uyarınca ödenmiş bedel kısmen veya tamamen iade edilebilecektir.

⁴⁶ Başvuru sahibinin başvurudan sonra istemlerde değişiklik yapmasının, patentin verilmesi işlemleri sırasında hakkın kapsamını etkileyebilecek nitelikteki beyana örnek olduğu, görüşü için bkz.: Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 52. Kanımızca, düzenlemede m. 83'te sözü edilen beyanlar, istemlerde değişiklik yapılmasına ilişkin irade açıklamalarını kapsamaktadır. İstemlerde gerçekleşen değişikliklerin korumaya etkisi diğer maddelerde öngörülmüştür.

⁴⁷ Doktrinde, PatKHK m. 83'te öngörüldüğü üzere, istemlerin kapsamını belirlemek için patentin verilmesi ile ilgili işlemler sırasında veya patentin geçerliliği süresince, koruma kapsamının belirlenmesinde patent başvurusu veya patent sahibinin beyanlarının dikkate alınacağı belirtilmekteyse de, hak sahibinin beyanlarının geçmişe etkili olup olmadığına ya da ne şekilde etkili olacağına ilişkin açıklamaya ulaşamamıştır.

Düzeltilme.

h) Eşdeğer Unsurların Koruma Kapsamında Sayılmaması

(1) Eşdeğer Unsur

Eşdeğerler, aynı olmamakla birlikte yerine geçtikleri araçların işlevinin aynısını gerçekleştiren araçlar;⁴⁸ genel olarak etkisi aynı olan değişik araçlar;⁴⁹ yerine kullanıldıkları unsur ile aynı yolla, aynı sonucu doğuran farklı unsurlar⁵⁰ şeklinde tanımlanmaktadır.

Buluşun unsurlarının ve araçlarının doğrudan kullanılması, aynen kullanma olarak adlandırılmaktadır. Saptanmasında güçlük çekilen ise eşdeğerlerdir. Eşdeğerler, istemlerle aynı işlevi gören, bu işlevi aynı şekilde gerçekleştiren ve istemlerle talep edilen unsur ile aynı sonucu oluşturan araçlar veya unsurlardır⁵¹. Ancak bu çerçevede dışında kalan kimi unsurların da eşdeğer unsur niteliğinde olması mümkündür. PatKHK’de, eşdeğer unsurlar sınırlayıcı şekilde belirlenmiş değildir.

Eşdeğer unsur, kanımızca, koruma kapsamının belirlenmesinde, istemi oluşturan unsurların yerine kullanılan, tekniğin bilinen durumuna dahil ya da tekniğin bilinen durumundan aşikar bir şekilde çıkarılabilecek farklı unsurdur.

⁴⁸ Hirsch, **Fikri Say**, s. 162.

⁴⁹ Ayiter, **İhtira Hukuku**, s. 90.

⁵⁰ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 49. Eserde, bu tanımlama yapılmasına rağmen, unsurların birbirlerinin yerine kullanılabilmesinin ve aynı sonucu doğurmasının eşdeğer sayılma için yeterli olmadığı; unsurun, aynı sonucu doğursa bile, bu sonucu çok farklı yollarla gerçekleştirebiliyor olabileceği; bir unsurun, aynı işlevi görse ve aynı sonucu doğursa bile, bir başka yolla bu sonucu gerçekleştirmesi durumunda, eşdeğer olarak kabul edilemeyeceği belirtilmektedir; a.y. Bu görüş, kanımızca, yerinde değildir. Bir unsurun başka bir unsurun yerine kullanılabilmesi, tek başına, bu unsurun diğeri ile eşdeğer olmasını gerektirmez. Tekniğin bilinen durumundan, öğretiden, uygulamadan, bu unsurun diğerrinin yerine kullanılabilmesi çıkarılamıyorsa, bu unsur eşdeğer değildir. Ancak, bir unsurun, aynı işlevi görse ve aynı sonucu doğursa bile, başka bir yolla bu sonucu gerçekleştirmesi durumunda, eşdeğer olarak kabul edilemeyeceği söylenemez. Bir unsurun, başka yolla da olsa aynı işlevi gördüğü, aynı sonucu doğurduğu, tekniğin bilinen durumundan anlaşılabiliriyorsa, bu unsur eşdeğer sayılacaktır.

⁵¹ Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 182.

Düzeltilme.

(2) Eşdeğer Unsurların Patentin Koruma Kapsamında Sayılması

PatKHK m. 83 uyarınca, patent başvurusu veya patentten doğan koruma kapsamının belirlenmesinde, tecavüzün varlığının ileri sürüldüğü tarihte istemlerde belirtilmiş unsurlara eşdeğer nitelikteki unsurlar da dikkate alınacaktır.

Eşdeğer unsurun belirlenmesinde,⁵² unsurun, tecavüzün varlığının ileri sürüldüğü tarihte, esas itibariyle aynı işlevi görmesini, bunu aynı şekilde gerçekleştirmesini, istemde talep edilen unsur ile aynı sonucu ortaya koymasını da içine alacak şekilde, tekniğin bilinen durumuna dahil olması ya da tekniğin bilinen durumundan aşık bir şekilde çıkarılabilmesi incelenecektir.

Eşdeğer unsurların kullanılması yoluyla tecavüzün varlığı için, söz konusu unsurun, tekniğin bilinen durumunu aşar nitelikte başka bir buluş sayılmaması gereklidir⁵³. Eşdeğer kullanım, buluş konusunun ilgili olduğu alandaki uzmanın, istemleri, tarifnameyi, resimleri, tecavüzün gerçekleştiği tarihteki tekniğin bilinen durumunu bir arada değerlendirmesiyle saptanacaktır⁵⁴. İncelemede, korumanın başlama

⁵² Patent başvurusu sahibinin patent istemlerinde değişiklik yapması durumunda, eşdeğer unsurların koruma kapsamından çıkmış olacağına ilişkin kararın, patent sistemini olumsuz etkileyeceği yönündeki görüş için bkz.: Michael O. Sutton, Christopher G. Darrow, "Recent Developments in Patent Law", **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 9, S: 3, Spring 2001, s. 455, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Bu mahkeme kararı daha sonra bozulmuştur, Festo Corp. v. Shoketsu Kinzoku Kogyokabushiki Co. (00-1543) 535 U.S. 722 (2002), (Çevrimiçi) <http://www.law.cornell.edu/supct/html/00-1543.ZO.html>, 30 Eylül 2012.

⁵³ Karşı görüş, eşdeğer unsurların kullanılması yoluyla tecavüzün varlığı için patent unsurları ile aynı işlevi gören ve aynı sonucu veren değişik araçların tekniğin bilinen durumuna göre başka bir buluş sayılmamasıdır; Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 182. Buluş, herhangi bir soruna getirilen teknik çözüm olarak tanımlandığına göre; tekniğin bilinen düzeyini aşmayan bir teknik çözüm de buluştur. Tekniğin bilinen durumunu aşma niteliğini taşımayan buluşun eşdeğer kabul edilmemesi halinde, patent isteminde gösterilen unsurları içermeyen her türlü teknik çözüm, patent korumasının dışında kalacaktır. Bu uygulama, patent korumasının sınırlarını daraltmış olur. Bkz.: I.D.2.a)(3) Aşık Karlık Öğretisinin Buluş Sahibinin Haklarının Sınırlarını Belirlemesi, s. 31.

⁵⁴ Farklı görüş, buluş konusunun ilgili olduğu alandaki uzman eşdeğer kullanımı, tarifnameyi, resimleri, kendi teorik ve pratik bilgilerini bir arada değerlendirerek saptayacaktır; Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 182.

Düzeltilme.

(başvuru) tarihindeki değil, tecavüzün varlığının ileri sürüldüğü tarihteki tekniğin bilinen durumunun dikkate alınması; başvuru ile tecavüzün varlığının ileri sürüldüğü tarih arasındaki tekniğin bilinen durumundaki gelişmelerin değerlendirmeye katılması; koruma kapsamını, eşdeğer unsurlar yönünden, genişletmektedir.

(3) Faydalı Model Belgesi Korumasının Eşdeğer Unsurları Kapsamaması

Eşdeğer unsurlar, buluş ile buluşun da içinde olduğu tekniğin bilinen durumunun aşılma sınırı arasında kalan teknik kurallara ilişkindir. Buluş ile buluşun da içinde olduğu tekniğin bilinen durumunun aşılma sınırı arasında kalan teknik kurallar, buluşa tanınmış patent korumasının etki alanındadır.

Bir buluşun yalnızca yeni olması, diğer şartların⁵⁵ sağlanması koşuluyla, faydalı model belgesi koruması için yeterlidir. Faydalı model belgesi korumasına konu buluşun tekniğin bilinen durumunu aşması, buluş basamağı, şartını yerine getirmesi aranmamaktadır. Faydalı model belgesine konu buluşun koruma sınırlarının belirlenmesinde, tekniğin bilinen durumunun aşılma ölçütü geçerli değildir. Bu yönüyle, faydalı model belgesinde sadece yeniliğin esas alındığına, eşdeğer unsurun eş değerde sayılmasına rağmen, istemlerde belirtilmiş unsur ile aynı olmadığını göre, kanımızca, eşdeğer unsurlar faydalı model belgesinin koruma kapsamında sayılmayacaktır⁵⁶.

⁵⁵ Buluş konusuna, sanayiye uygulanabilirliğe ilişkin.

⁵⁶ Karşı görüş, eşdeğer unsurların koruma kapsamında olduğunu öngören; patent başvurusu veya patentten doğan koruma kapsamı, istem veya istemlerin yorumlanmasına ilişkin PatKHK m. 83'ün, faydalı model belgelerine uygulanmasının yararlı olacağı yönündedir; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 738. Eşdeğer unsurların faydalı model korumasında geçerli olduğunu savunan diğer bir karşı görüşte, tecavüz teşkil ettiği iddia edilen faydalı modelle, tecavüze uğradığı iddia edilen faydalı modelin kıyaslanmasında eşdeğerlik yönteminden yararlanılacağına PatKHK'de hükme bağlandığı belirtilmektedir; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 207. PatKHK m. 83/5'te, eşdeğer unsurlara ilişkin hükümde, yalnızca patentten söz edilmektedir. Eşdeğer unsur konusunda faydalı model belgelerine ilişkin açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, kanımızca, eşdeğer unsura ilişkin hükümlerin faydalı model belgeleri için uygulanması, faydalı model belgelerinin

Diğer taraftan, başvurudaki istemlerin tekniğin bilinen durumuna dahil olan referansın unsurlarının aynısını değil de bunların eşdeğerlerini kullanması halinde, başvuru konusunun yeni olduğu, kural olarak, kabul edilmektedir⁵⁷. Görüleceği üzere, eşdeğer unsurların kullanılması, buluşun yeni sayılmasını engellememektedir⁵⁸. Önceki bir faydalı model belgesinin istemlerinde yer alan unsurlara eşdeğer nitelikte unsurlar içeren yeni bir buluş, diğer şartların varlığında, faydalı model belgesi ile korunabileceğine göre, eşdeğer unsurların faydalı model belgesinin koruma kapsamı içinde olmadığı, bu gerekçeyle de açıklanabilecektir.

7. Faydalı Model Belgesi Başvurusunun Yayımlanmasının Etkisi

PatKHK m. 82'ye göre, faydalı model belgesi başvurusunun ilgili bültende yayımlanmasından itibaren,⁵⁹ başvuru yürürlükte kaldığı sürece, Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre verilen faydalı model belgesi sahibine tanınan koruma, faydalı model belgesi başvurusu sahibine de tanınacaktır. PatKHK m. 164/1 dikkate alındığında, patent için sağlanan bu korumanın faydalı model için de geçerli olduğu açıktır. Karşı görüş,⁶⁰ bu hükmün PatKHK m. 159 vd. nedeniyle faydalı modellere uygulanmayacağı yönündedir.

sadece yenilik şartını taşıma özelliği ile çelişki yaratacaktır.

⁵⁷ Öztürk, **Patent Verilebilirlik Şartları**, s. 235.

⁵⁸ Eşdeğer unsurlar, yenilik şartının değil, buluş basamağının incelenmesinde dikkate alınacaktır; EPOBA T 517/90 - 3.2.04 13.05.1992; EPO, **Case Law**, s. 99.

⁵⁹ "... daha önceki üretime müştekinin şikayet hakkını kullandıktan sonra devam ettiğinin ispatlanamadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir. Davacı 24.09.1997 tarihinden geçerli olmak üzere faydalı model belgesini almıştır. Başvuru, 21.12.1997 tarihli Patent Bülteni'nde yayınlanmış ve KHK'nin 82. madde hükmü uyarınca da koruma başlamıştır... Bu nedenle, mahkemece, Patent Bülteni'nde ilandan sonra davalının işyerinde davalı tarafından da kabul edilen... makine elde edildiği ve satışa sunulduğuna göre, mahkemece işin esasına girilerek..."; Yarg. 11. HD, 21.01.2002 t., E: 2001/8059, K: 2002/338 (İstanbul Barosu Bilgi Bankası).

⁶⁰ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 738.

Düzeltilme.

Faydalı model belgesi başvurusu sahibinin izni olmaksızın başvuru konusu buluşu kullanan kişi, faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesi başvurusunun kapsamından haberdar edilmiş ise koruma, başvurunun yayımlandığı tarihten önce de geçerli olacaktır.

Faydalı model belgesi başvurusunun geri çekilmesi, geri çekilmiş sayılması veya kesinleşmiş bir karar ile reddedilmesi halinde, belirtilen sonuçlar hiç doğmamış kabul edilecektir. Bu durumda, PatKHK m. 90/2 gereğince, hükümsüzlüğün etkisine ilişkin madde (PatKHK m. 131) uygulanacaktır.

Faydalı model korumasında, belge verilmesinden önce başvuru sahibinin ihlallere karşı dava hakkı olmaması gerektiği, korumanın belgenin verilmesiyle başlaması yönündeki öneri,⁶¹ kanımızca, yerinde değildir. Faydalı model korumasında esaslı inceleme yapılmadığı, sıklıkla araştırma raporu dahi düzenlenmediği dikkate alındığında, belgenin verilmiş olması koruma şartlarının sağlandığını göstermeyecek; dolayısıyla belgenin verilmesine kadar beklenilmesi bir yarar getirmeyecek; aksine faydalı model korumasının belirleyici özelliği olan hızlı bir şekilde uygulanma, etkisiz kalacaktır. Ayrıca bu durumda, patent başvurusuna tanınan haklar faydalı model başvurusuna tanınmayacağı için özdeş koruma da söz konusu olamayacaktır.

B. Hakların Sınırları

1. Önceki Tarihli Faydalı Model Belgesinin veya Patent Varlığı

PatKHK m. 78'e göre, faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesini, kendi belgesinden daha önceki rüçhan tarihli bir faydalı model belgesinin veya patentin

⁶¹ Boztosun, "Utility Models", s. 435.

sahibi tarafından açılan faydalı model belgesine veya patente tecavüz davasında savunma gerekçesi olarak kullanamayacaktır.

Burada sözü edilen, önceki tarihli faydalı model belgesinin, belge tarihi daha sonra ancak rüçhan tarihi daha önce olan faydalı model belgesine karşı koruma sağlamayacağıdır. Daha eski rüçhanlı faydalı model belgesinin, önceki tarihte alınmış ancak daha geç tarihli bir rüçhan hakkına dayanan faydalı model belgesine karşı kullanılmasına engel yoktur. Rüçhan tarihleri belge tarihlerindeki zaman sıralamasına uyumluysa, önceki tarihli belgenin sahibi, sonraki tarihli belgenin sahibine karşı faydalı model belgesinden doğan haklarını ileri sürebilecektir⁶².

Yargıtay uygulamasında bu hükmün dikkate alınmadığı veya faydalı model belgesi için geçerli sayılmadığı görülmektedir. Konuyla ilgili bir Yargıtay kararında, aynı buluşun her iki taraf adına da faydalı model belgesi ile tescilli olduğunun anlaşılması halinde, bu belgelerden biri hükümsüz kılınmadığı sürece, tarafların birbirlerine karşı faydalı model belgesine tecavüzden dolayı talep ve dava haklarının bulunmadığının kabul edilmesi gerekeceği sonucuna varılmıştır⁶³.

⁶² Önceki tarihli tescile üstünlük tanınması ve hak sahibinin sonraki tescilin hukuki varlığı ortadan kalkmadan bu tescilin sahibine yasaklama hakkını ileri sürülebilmesi, her iki tescilin karşılıklı olarak yasaklama haklarını kullanmak suretiyle iki hakkın birden kullanımının engellenmesi olasılığına göre, tercih edilebilir bir çözümdür; Feyzan Hayal Şehirli Çelik, “Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası Açılabilir Mi? : Yeni Bir Karar, Yeni Bir Ufuk”, **FMR**, Ankara, Ankara Barosu Yayını, C. 12, S. 2011/1, (Çevrimiçi) <http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/1944-2010/Dergiler/FMRDergisi/2011-1.pdf>, 16 Kasım 2012, s. 59. Eserde, PatKHK m. 78’in, yalnızca incelenerek verilen patentler açısından geçerli olduğu, bu kuralın incelemesiz olarak tescil edilen haklar açısından tartışılması gerektiği, karşı görüşü savunulmaktadır; a.e. s. 68.

⁶³ Yarg. 11. HD, 9.6.2011 t., E: 2009/7572, K: 2011/6985 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Düzeltme.

2. Ön Kullanım Hakkı

Ön kullanım hakkı, buluşun korunmasına ilişkin başvuruda bulunulmasından önce buluşu kullanmakta olan kişiye tanınan, buluşu kullanmaya devam edebilmesi olanağını sağlayan hak, şeklinde tanımlanabilir⁶⁴.

PatKHK m. 77 uyarınca, buluş sahibinin, faydalı model belgesi başvurusunun yapıldığı tarih ile rüçhan hakkı tarihi arasında buluşu iyi niyetli olarak ülke içinde kullanmakta olan veya kullanım için ciddi ve gerçek tedbirler almış kişilerin, faydalı model belgesi konusunu aynı şekilde kullanmaya devam etmelerini veya alınmış tedbirlere uygun olarak kullanmaya başlamalarını önlemeye hakkı yoktur. Bununla birlikte üçüncü kişilerin faydalı model belgesi konusunu kullanmaya devam etmeleri veya alınmış tedbirlere uygun kullanımları, sahip oldukları işletmenin kabul edilebilir gereksinimlerini giderecek ölçüde olabilecektir. Bu kullanma hakkı ancak işletme ile birlikte devredilebilecektir.

Ön kullanım hakkı nedeniyle faydalı model belgesinden doğan hakların sınırlandırılması, faydalı model belgesi konusu buluşu fiilen kullanmaya başlamış iyi niyetli kişinin mevcut ekonomik değerlerinden yararlanmasını engellenmenin, hakkaniyete uygun olmayacağı düşüncesine dayanmaktadır⁶⁵.

Ön kullanım hakkının, isteğe bağlı olmayan, yasadan doğan lisans olarak nitelendirilmesi de görülmektedir⁶⁶. Ancak lisans sözleşmesinin önemli unsurlarından olan, lisans alanın ödemesi gereken lisans bedeli, ön kullanım hakkında söz konusu değildir.

⁶⁴ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 68.

⁶⁵ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 195. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

⁶⁶ Özge Esan, "Karşılaştırmalı Hukukta Zorunlu Patent Lisansları", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Karşılaştırmalı Hukuk) Anabilim Dalı, 2008, s. 37 vd., (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

Ön kullanım hakkı sahiplerince satışa sunulmuş ürünlerle ilgili faaliyetler, hakkın tüketilmesi sayılacak ve faydalı model belgesi sahibinin faydalı model belgesinden doğan haklarının kapsamı dışında kalacaktır⁶⁷.

Ön kullanım hakkının doğmasında, aranılan şartların başvuru tarihi ile rüçhan hakkı tarihi arasında gerçekleşmesi gerektiği, sürenin bu tarihlerle sınırlı olduğu savunulmakta⁶⁸ ve hükümde, kullanımın ya da kullanım için ciddi ve gerçek tedbirler alınmanın faydalı model belgesi başvurusunun yapıldığı tarih ile rüçhan hakkı tarihi arasında olmasından söz edilmekteyse de, bu tarihleri kapsayan döneme ek olarak, rüçhan hakkı talep edilmişse bu tarihten, rüçhan hakkı talep edilmemişse faydalı model belgesi başvurusundan önce belirtilen şartların gerçekleşmesi, yine ön kullanım hakkını sağlayacaktır⁶⁹. Sözü edilen durumlar buluşun yeniliğini ortadan kaldıracak nedenler olsa bile, faydalı model belgesi geçerliliğini sürdürmekte ise ön kullanım hakkı doğmuş sayılacaktır.

⁶⁷ Ön kullanım hakkının varlığını inhisari lisans sözleşmesinin kurulmasından sonra öğrenen lisans alan, lisans şartlarının değişmesi nedeniyle, lisans bedeline ilişkin yükümlülüklerinin azaltılmasını isteyebilir; Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 113. BK m. 138'deki, sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülme ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hakimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir; şeklindeki düzenleme dikkate alındığında, ön kullanım hakkını inhisari lisans sözleşmesinin kurulmasından sonra öğrenen lisans alan, ön kullanım hakkının etkisine göre, sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteyebilecektir.

⁶⁸ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 195-196.

⁶⁹ Ön kullanım hakkından yararlanabilmek için buluşu kullanan kişinin, buluşu başvurudan veya rüçhan tarihinden önce fiilen kullanıyor olmasını gerekli sayan, bu yönüyle farklı görüş için bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 611. Faydalı model belgesi başvurusundan önce belirtilen şartların gerçekleşmesinin, ön kullanım hakkını sağlayacağına ilişkin; "*Dava, davacı adına tescilli faydalı model haklarına tecavüzün ve haksız rekabetin tespit ve men'iyle sonuçlarının ortadan kaldırılması istemine ilişkindir. Davalı, dava konusu kanepeler ve katlama mekanizmalarını 1995-1996 yıllarından beri üretilip sattığını savunmuş, bu konuda katalog ve faturalar ibraz etmiştir... Mahkemece davacıya ait faydalı model için 25.5.1998 tarihinden itibaren 10 yıl süre için faydalı model belgesi verildiği de dikkate alınarak anılan hükümler gereğince davalının bu savunması üzerinde durulup, delilleri değerlendirilip, gerekirse konusunda uzman bilirkişilerden bu konuda rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken...*"; Yarg. 11. HD, 4.12.2006 t., E: 2005/12087, K: 2006/12725 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Düzeltilme.

Diğer bir deyişle, faydalı model belgesi başvuru tarihinden önce söz konusu buluşu yukarıda belirtilen şekilde kullananlar, kullanım için ciddi, gerçek tedbirler alanlar ön kullanım hakkından yararlanabilecekler; faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibinin bunlardan doğan hakları, ön kullanım hakkı sahibine karşı sınırlandırılmış olacaktır.

Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünde üçüncü kişiler için öngörülen şekilde itiraz etmiş olmanın dava şartı olduğu dönemde, ön kullanım hakkı, bir ölçüde, üçüncü kişileri hak sahibinin müdahalesinden korumaktaydı.

Ön kullanım hakkı sahibinin, bu hakka dayanarak faydalı model belgesine konu buluşu kullanması, bu hakkın ortaya çıkmasına neden olan kullanımın ya da yapılan somut hazırlıkların düzeyi ile uyumlu olacaktır.

Aynı şekilde, ön kullanım hakkı sahibinin faydalı modeli kullanarak ürettiği ürünler ve ön kullanım hakkı sahibinin bu hakkı kazanmasına neden olan kullanımı ya da somut kullanım hazırlıkları, faydalı modelin kendisini üretmek, cisim haline getirmek yönünde idiye, bu faaliyetler, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibinin müdahalesi dışında kalacaktır. Ön kullanım hakkı sahibi tarafından satışa sunulmanın, hakkın tükenmesi sonucunu doğurmayacağı yönündeki farklı görüş,⁷⁰ bu nedenle kabul edilmemelidir.

Çifte buluşta, koruma sağlayamayan buluşçu için ön kullanım hakkı doğar, görüşü,⁷¹ kanımızca, yerinde değildir. Aynı buluşun birbirinden bağımsız birden çok kişi tarafından aynı zamanda gerçekleştirilmiş olması (çifte buluş) durumunda dahi, koruma elde edememiş buluşçu ancak ön kullanım hakkı şartlarını yerine getirmiş ise bu haktan yararlanabilir. Diğer bir deyişle, ön kullanım hakkından yararlanma

⁷⁰ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 197.

⁷¹ Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 13.

şartları, koruma elde edemeyen bağımsız buluşçu dahil herkes için aynı şekilde uygulanacaktır.

3. Faydalı Model Belgesinden Doğan Hakkın Tükenmesi

Tükenme ilkesi, fikri mülkiyet hukukunun tanıdığı inhisari hakların hiçbir sınırlamaya bağlı olmaksızın kullanılmasının doğuracağı sakıncaları gidermek üzere geliştirilmiş ilkelerden biridir⁷².

Faydalı model belgesi sahibinin inhisari hakları ile ürünü satın alan kişinin kazandığı ürün üzerindeki haklar arasındaki çatışma “faydalı model belgesinden doğan hakların tüketilmesi” ilkesi ile çözümlenmektedir⁷³. Tükenme, fikri mülkiyet hakkının geçerliliğini sürdürmesine rağmen, tükenmeye konu ürün üzerinde bu hakkın kullanılmasının sınırlandırılması anlamındadır.

PatKHK m. 76’ya göre, faydalı model belgesi sahibi veya onun izni ile Türkiye’de satışa sunulmuş olan faydalı model belgeli ürünlerle ilgili fiiller faydalı model belgesinden doğan hakkın kapsamı dışında kalacaktır. Fikri mülkiyet hukukunun genel ilkelerinden biri olan ülkesellik ilkesi, faydalı model belgesi ile sağlanan koruma için de geçerlidir.

Ülkesellik ilkesi, her devletin, maddi ve şekli koşulları yerine getirilen fikri mülkiyet haklarını sadece kendi ülkesinin sınırları içinde koruyacağı, bu korumanın yalnızca kendi ülkesi içindeki ihlallerde, tecavüze uğrayan ve kendi yasalarına göre hak sahibi kişiye tanınacağı anlamındadır⁷⁴. Ülkesellik ilkesi gereğince, bir buluş için ulusal

⁷² Gül Okutan, “Exhaustion of Intellectual Property Rights: A Non-Tariff Barrier to International Trade?”, **Annales de la Faculté de Droit d’Istanbul**, C. 30, S. 46, 1996, s. 110.

⁷³ Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 197. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

⁷⁴ Tekinalp/Tekinalp, “Korumadan Yararlanabilecek Kişiler”, s. 155. “... yenilik ve buluş basamağı koşullarına sahip olup olmadığına ilişkin araştırmanın... TPE tarafından belirlenecek

hukuka göre verilen faydalı model belgesi, belgenin verildiği devletin egemenlik sınırları içinde koruma sağlar⁷⁵.

Faydalı model belgesinden doğan hakkın tükenmesi için üçüncü kişinin, ürünü faydalı model belgesi sahibinin⁷⁶ ya da faydalı model belgesi sahibi olmadığı halde ürün üzerinde tasarrufta bulunma hakkı olanların (ön kullanım hakkı, zorunlu lisans hükümlerine göre) rızasına dayanan bir işlemle kazanması gerekir. Ancak bu tükenme, ülkesellik ilkesi uyarınca, sadece o ülke sınırları içinde gerçekleşmiş sayılacaktır⁷⁷.

Zorunlu lisansta açıkça izin verme söz konusu olmadığı, faydalı model belgesi sahibinin ürünün piyasaya sürülmesi konusunda rızası bulunmadığı için, hakkın tüketilmesi ilkesinin uygulama alanı bulmayacağı görüşü,⁷⁸ kanımızca, yerinde değildir. PatKHK m. 119, m. 114-118 hükümlerine aykırı olmadığı takdirde, m. 88’de belirtilen sözleşmeye dayalı lisans ile ilgili hükümlerin zorunlu lisansa da uygulanacağını öngörmektedir. Sözleşmeye dayalı lisansta faydalı model belgesi sahibinin izninin varlığı tartışmasız olduğuna göre, zorunlu lisans hükümlerine göre üretilen ve satılan belirli bir ürün üzerindeki faydalı model belgesinden doğan haklar tükenmiş sayılacaktır.

Hakkın tükenmesi ile sadece satış konusu belirli ürün üzerindeki kontrol sona erecektir⁷⁹. Başka bir ülkede yasal şekilde üretilmiş, hak sahibinin izni ile satışa sunulmuş ürünlerin ithal yoluyla ülke içinde ticarete konu edilmesi, paralel ithalat

milletlerarası niteliği tanınmış bir araştırma kurumunca yapılması ülkesellik prensibinin ihlali olarak görülemez.”; Yarg. 11. HD, 21.6.2010 t., E: 2009/1399, K: 2010/7113 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁷⁵ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 1. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

⁷⁶ Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 198. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

⁷⁷ Okutan, “Exhaustion”, s. 112.

⁷⁸ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 138. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

⁷⁹ Cohen/Lemley, “Patent Scope and Innovation”, s. 31.

Düzeltilme.

olarak adlandırılmaktadır⁸⁰. Satışa sunulma ile ülke içinde hakkın tükenmesi, başka ülkeden ithal durumunda, bu ithal edilen ürünler için geçerli olmayacaktır⁸¹.

Hak sahibi, ülke içinde dağıtım, satış ve benzeri şekillerde hakkın üzerinde somutlaştığı ürün ile ilgili işlemler yapmış olsa bile, başka ülkelerde kendisi tarafından veya kendi izniyle satışa sürülmüş paralel ithalat konusu ürünler için önleyici haklarını her zaman kullanabilir⁸².

Ülkesellik ilkesi, ulusal ticaretin ön planda tutulduğu ve gümrük korumacılığı ile desteklendiği sürece tutarlı olmuş; ancak giderek artan uluslararası ekonomik ilişkiler bu ilkedan olumsuz yönde etkilenmeye başlamıştır⁸³. Ülkesellik ilkesinin sakıncalarından biri, aynı dönemlerde farklı ülkelerde başvuruda bulunulması durumunda, koruma şartları bakımından her ülkede ayrı ayrı değerlendirme yapılmasını gerektirmesidir⁸⁴.

Ülkesellik ilkesi gereğince farklı ülkelerde koruma sağlanabilmesi için ödenecek giderlerin çok yüksek olduğu, bu giderlerin yenilikler üzerine konulmuş gereksiz vergi niteliği taşıdığı, bu durumun ortadan kaldırılması için tek bir küresel koruma sağlanması yönünde görüşler ileri sürülmektedir⁸⁵.

⁸⁰ Okutan, “Exhaustion”, s. 112.

⁸¹ Cornish/Llewelyn, **Intellectual Property**, s. 43.

⁸² Ülke içinde dağıtım anlaşması yapılması durumunda aynı yönde, Okutan, “Exhaustion”, s. 112. Patentli ürünün herhangi bir örneğinin Türkiye’de piyasaya sunulmasından sonra, bu ürünlerin yurt dışına ihraç edilmesinin, yurda ithalat yoluyla sokulmasının veya aynı hak sahibi tarafından yurt dışında piyasaya sunulmuş ürünlerin paralel ithalat yoluyla ülkeye sokulmasının hak sahibi tarafından önlenemeyeceğine ilişkin karşı görüş için bkz.: Aslan, **Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi**, s. 197. Eserde, bu görüş doğrultusunda, tükenme ilkesinin ülkesel olduğunun öne sürülemeyeceği savunulmaktadır; s. 200.

⁸³ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 2.

⁸⁴ James J. Fawcett, Paul Torremans, **Intellectual Property and Private International Law**, Oxford, Clarendon Press, New York, Oxford University Press, 1998, s. 23.

⁸⁵ John H. Barton, “Issues Posed By A World Patent System”, **Journal of International Economic Law**, C: 7, S: 2, June 2004, s. 345, (Çevrimiçi) <http://jiel.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

Rüçhan hakkına ilişkin hükümlerde (PatKHK m. 49, 50, 51) yabancı ülkelerde yapılan tescillerin ve rüçhan hakkı oluşturan durumların, bazı şartlar altında koruma sağlanmasında dikkate alınması nedeniyle, ülkesellikten uzaklaşıldığından, bir tür evrensellikten söz edilmesi mümkündür⁸⁶.

Uluslararası anlaşmalarda hakların tükenmesi ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmakta, tükenmenin ulusal sınırlar içinde kalan etkisi genişletilmeye çalışılmaktadır⁸⁷. Uluslararası tükenme olarak adlandırılan tükenme halinde, bir ürünün dünyanın herhangi bir yerinde piyasaya sürülmesiyle, bu ürün üzerindeki hak sona ermiş sayılacaktır⁸⁸.

Faydalı model belgesi sahibinin ürünü satışa sunması ile tükenen hakları, üçüncü kişinin mülkiyetinde olan ürünün tekrar satılması, devredilmesi, kullanılması ile ilgili haklardır. Dolayısıyla ürünü alan üçüncü kişi buluş idesinin özüne dokunmayan ve bağımsız olarak ürün üzerinde tasarruf niteliğinde olan fiilleri yapabilecektir⁸⁹. Çünkü üçüncü kişiye devrolunan buluş hakkı değil, bu hakka konu üründür⁹⁰.

Satışa sunulma yoluyla faydalı model belgesinden doğan hakkın kapsamı dışına çıkan ürünlerle ilgili fiiller de belirli bir çerçeve içinde kalacaktır. Ürünü alan kişi, elindeki ürünle sınırlı olmayan tasarruflarda bulunamayacak; örneğin, ürünü şahsi ihtiyaç dışında yeniden üretemeyecek, çoğaltarak piyasaya sunamayacak ve ithal

⁸⁶ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 195.

⁸⁷ Tükenme ile ilgili AB'deki düzenlemeler için bkz.: Özcan, **Avrupa Birliğinde**, s. 191. Hakkın tükenmesi ilkesinin AB'deki uygulaması için bkz.: Okutan, "Exhaustion", s. 113 vd.; Odman, **Fikri Mülkiyet Hukuku ile Rekabet**, s. 139. TRIPS'deki düzenlemeler hakkındaki tartışma için bkz.: James Pinnells, "Exhaustion", (Çevrimiçi) <http://vwww.vita.org/technet/iprs/iprsarch/0051.html>, 8 Şubat 2002. Patentli ilaçların, bağış veya düşük fiyatlı olarak verildiği, gelişmekte olan ülkelere yüksek gelirli ülkelere paralel ihracatının olumsuz etkileri için bkz.: Henry Grabowski, "Patents, Innovation and Access to New Pharmaceuticals", **Journal of International Economic Law**, C: 5, S: 4, 2002, s. 857, (Çevrimiçi) <http://jiel.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

⁸⁸ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 134 vd.

⁸⁹ Kaya, "Patentten Doğan Haklar", s. 199-200. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

⁹⁰ Aslan, **Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi**, s. 194.

Düzeltilme.

edemeyecektir⁹¹. Bununla birlikte, ürünün satışı ile o ürünün kiralanmasına ilişkin hak da tükenmiş sayılacaktır⁹².

Faydalı model belgeli ürün üzerine konulacak notlarla tükenme ilkesi hükümlerinin etkisiz kılınması mümkün değildir⁹³. Karşı görüş,⁹⁴ faydalı model belgesi sahibinin, faydalı model belgeli ürünlerin üzerinde açıkça belirtilmiş olması şartıyla, konulan bu kayıtlar sayesinde, ilk satışı takip eden satışları ve ürünün kullanımını kontrol etme hakkına sahip olduğu yönündedir. Kanımızca, PatKHK m. 76 uyarınca, satış ile bu belirli ürün üzerindeki faydalı model belgesinden doğan haklar tükenecek; faydalı model belgeli ürünlerin üzerine konulan kayıtlar, faydalı model belgesi sahibine yalnızca ilgili kişilere yöneltebileceği şahsi haklar sağlayacaktır.

4. Buluşun Özünün Üçüncü Kişilerden Alınması

PatKHK m. 158/1 uyarınca, faydalı model belgesi konusu buluşun özünün, üçüncü kişilerin tarifnamelerinden, resimlerinden, modellerinden, teçhizatından veya tesisatından bu kişilerin izni olmadan alınması durumunda, faydalı model belgesi verilerek sağlanan koruma, faydalı model belgesi sahibi tarafından bu kişilere karşı ileri sürülemeyecektir⁹⁵.

Faydalı model belgesi korumasının, PatKHK m. 158/1’de gösterilen kişilere karşı ileri sürülememesinin sağlanması, bu kişilerin açacakları tespit davası ile değil, eda davasıyla gerçekleştirilebilir⁹⁶.

⁹¹ Kaya, “Patentten Doğan Haklar”, s. 200; Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 130.

⁹² Aslan, **Fikri Mülkiyet Haklarının Tükennesi**, s. 196.

⁹³ A.e., s. 199. Eserde, bu açıklama patentli ürüne yönelik olarak yapılmaktadır.

⁹⁴ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 139. Eserde, bu açıklama patente ve patentli ürüne yönelik olarak yapılmaktadır.

⁹⁵ Ancak faydalı model belgesi sahibi, hakkını başkalarına karşı kullanabilecektir; Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması II”, s. 37.

⁹⁶ “Dava, 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 158/1. maddesi hükmüne dayalı olarak açılmış Faydalı Model Belgesinden kaynaklanan hakların davacıya karşı ileri sürülemediğinin tespiti istemine ilişkin olup mahkemece davanın kabulüne

Üçüncü kişilerin buluş sahibi olması gerekli değildir. Herhangi bir şekilde ellerinde bulundurdukları tarifname, resim ve model, teçhizat veya tesisat üçüncü kişilere bu hakkı sağlayabilecektir. Örneğin, faydalı model belgesi konusu buluşun özü, üçüncü kişinin satın alarak elinde bulundurduğu bir tesisattan -izinsiz olarak- oluşturulmuş ise faydalı model belgesinin sağladığı koruma, bu kişiye karşı ileri sürülemeyecektir.

5. Faydalı Model Belgesi Konusunun Bağımlılığı

PatKHK m. 79 uyarınca, faydalı model belgesi konusu buluşun kullanılmasının önceki tarihli bir patentle veya faydalı model belgesiyle korunan buluş ile birlikte kullanılmasıyla mümkün olması, faydalı model belgesinin geçerliliğine engel değildir⁹⁷.

Bağımlılığa ilişkin bu hükümde yalnızca bir tür korumadan söz edilmekle birlikte, bir patent önceki bir faydalı model belgesine ya da bir faydalı model belgesi önceki bir patente bağımlı olabilecektir⁹⁸. Kanımızca, madde hükmü, bu durumlar için de uygulanabilir niteliktedir. Bağımlılık, sonraki buluşa ilişkin istemler arasında önceki buluşun en az bir isteminin bulunmasıyla meydana geldiğine, hem patent hem de

karar verilmiştir. Yürürlükte bulunan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda dava hakkı, eda davası üzerine kurulmuş olup, doktrinde ve uygulamada olumsuz (menfi) tespit davalarının belli koşulların gerçekleşmesi halinde dinlenebilmesi gerektiği kabul edildiği gibi, yeni bir kısım yasalarda da bu tür davaların özel bir şekilde düzenlemeye tabi tutulmuş oldukları görülmektedir. Ancak, bu tür davalarda davalı taraf bir şey yapmaya ve birşeyden kaçınmaya zorlanamayacağından, sadece taraflar arasındaki hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu belirlenmekle yetinileceğinden dava açabilme koşul ve menfaati bakımından üzerinde titizlikle durulması gereklidir... mahkemece, eda davası açılarak... uyumsuzluğun çözümlenmesi mümkün iken sadece tespit niteliğinde açılan davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.”; Yarg. 11. HD, 16.3.2006 t., E: 2005/2625, K: 2006/2694 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁹⁷ Tescil konuları arasında bağımlılıktan söz edilebilmesi için, tescillerin kapsamının bire bir aynı olmaması, önceki tescilin konusunun sonraki tescilin bir parçası olması gerekir; Şehirali-Çelik, “Tescilli Tasarım”, s. 51.

⁹⁸ Karşı görüş, bağımlılığın birbiri üzerine yaratılan faydalı modellerde söz konusu olduğu; faydalı model ile yalnızca yine başka bir faydalı model arasında bağımlılık bulunabileceği, yönündedir; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 252.

Düzeltilme.

faydalı model belgesi istemlerden kurulduğuna göre, her birinin, diğerinde bulunan bir istemi içermesinin söz konusu olabileceği dikkate alınmalıdır.

Bağımlılık durumunda,⁹⁹ önceki tarihli patent veya faydalı model belgesi sahibi, sonraki tarihli patent/faydalı model belgesi konusunu, koruma geçerli olduğu sürece, sahibinin izni olmaksızın kullanamayacaktır. Sonraki tarihli patent/faydalı model belgesi sahibi de, önceki tarihli patentin veya faydalı model belgesinin geçerliliği süresince, sahibinin izni olmaksızın, patent veya faydalı model belgesi konusunu kullanamayacaktır. Ancak sonraki tarihli faydalı model belgesi sahibi, önceki tarihli patent veya faydalı model belgesi sahibinin iznini almış ya da o patent veya faydalı model belgesi üzerinde zorunlu lisans¹⁰⁰ elde etmişse, önceki tarihli patenti veya faydalı model belgesini de kullanabilecektir.

Patent/faydalı model belgesi, hak sahibi dışındakilerin, hak sahibine özgülenmiş haklara yönelik eylemlerini engellemekte; sadece patente/faydalı model belgesine dayanılarak patente/faydalı model belgesine konu buluşun kullanılması, tek başına, başkalarının fikri mülkiyet haklarının ihlal edilmemiş olduğunu göstermemektedir¹⁰¹.

6. Yasal Tekel

PatKHK m. 81 uyarınca, konusu tekel mevzuatına tabi bir buluş için faydalı model belgesi verildiğinde, tekel sahibinin buluşu kullanabilmesi, faydalı model belgesi sahibinin iznine bağlıdır. Tekel sahibi, kendi sanayi alanındaki dikkate değer bir teknik ilerlemeyi sağlayabilecek buluşları, bunların kullanım hakkını elde ederek uygulamakla yükümlüdür.

⁹⁹ İdeal faydalı model korumasında, bağımlılık halinde zorunlu lisansa, çapraz lisanslamaya ilişkin hükümlerin bulunması gerektiği önerisi için bkz.: Suthersanen, "Utility Models and Innovation in Developing Countries", s. 39.

¹⁰⁰ Bkz.: III.B.7.b)(2) Bağımlılık Halinde Zorunlu Lisans, s. 201.

¹⁰¹ Moore, "Joint Ventures and Strategic Alliances", s. 5.
Düzeltilme.

Faydalı model belgesine konu buluşta, tekniğin bilinen durumunun aşılması gerekmemektedir. Buna rağmen, tekniğin bilinen durumuna dahil olmayan bir buluşun, tekel sahibinin bulunduğu sanayi alanında dikkate değer bir teknik ilerlemeyi sağlaması mümkündür. Ayrıca buluş sahibi, tekniğin bilinen durumunun aşılması halinde de buluşuna faydalı model belgesi alabilecektir. Dolayısıyla, yasal tekele ilişkin hüküm faydalı model belgesi için de uygulanabilir niteliktedir. Karşı görüş, bu hükmün küçük buluşlar için uygun olmadığı, faydalı modellere uygulanmayacağı yönündedir¹⁰².

Tekel sahibi, faydalı model belgeli buluşun kullanım hakkını elde etmek için faydalı model belgesi sahibinden izin vermesini talep etme hakkına sahip olup, böyle bir talepte bulunduğu faydalı model belgesi sahibi ondan faydalı model belgesini devralmasını isteyebilecektir. Faydalı model belgeli buluşun kullanılması karşılığında veya faydalı model belgesinin tekel sahibince devralınması halinde ödenecek bedel taraflarca birlikte belirlenecek; bu konuda anlaşma sağlanamazsa, bedel mahkemece tespit edilecektir.

Tekel ve faydalı model belgesi sahiplerinin taleplerine ilişkin hükümler saklı kalmakla birlikte, tekel faydalı model belgesinin verilmesinden sonra oluşmuşsa, faydalı model belgesi sahibi tekel sahibinden buluşun kullanılmakta olduğu işletmeyi veya tesisatı da devralmasını talep edebilecektir. Tarafların ödenecek bedel konusunda anlaşmaya varamamaları halinde, bedeli mahkeme belirleyecektir.

Yasal tekel yüzünden faydalı model belgesi konusu buluş kullanılmıyorsa, söz konusu faydalı model belgesi için yıllık ücret ödenmeyecektir.

¹⁰² Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 738.

7. Zorunlu Lisans

a) Zorunlu Lisansın Hukuki Niteliği

Zorunlu lisans, genel olarak, kimi durumlarda kamu yararı veya koruma sağlanan buluş sahibinin haklarını kötüye kullanması sonucunda tüketici üzerinde oluşan olumsuzlukları gidermek veya benzer düşüncelerle koruma sağlanan buluş sahibinin haklarının sınırlandırılarak buluş konusunu kullanmasını sağlamak üzere üçüncü kişilere verilen lisans şeklinde tanımlanabilmektedir¹⁰³. Zorunlu lisans bir sözleşme olarak nitelendirilmemektedir¹⁰⁴.

Zorunlu lisans, buluş üzerinde inhisari yetkiler sağlayan mutlak hakkın kötüye kullanılmasına bağlı olarak doğabilecek ekonomik ve sosyal sakıncaları ortadan kaldırmak düşüncesiyle geliştirilmiş bir uygulamadır¹⁰⁵. Zorunlu lisans, hak sahibinin izin ve otoritesi dışında faydalı model belgeli ürünün kamu otoritesi altında üretilmesidir¹⁰⁶.

Zorunlu lisans uygulamasının sınai haklardan sadece patentler için kabul edilmiş olduğu, diğerlerinde geçerli olmadığı yönündeki görüş,¹⁰⁷ yerinde değildir. Faydalı model belgesi konusu buluş, son derece karmaşık formüllere ve ilkelere dayanabileceğine; patentle korunabilir nitelikteki bir buluşun faydalı model belgesine konu olabileceğine göre, zorunlu lisansa ilişkin hükümlerin uygulanması, faydalı

¹⁰³ Zorunlu lisansın sınai haklar açısından tanımı için bkz.: M. D. Nair, “Compulsory Licences Imbroglio: Provisions Under TRIPS and Their Interpretations”, **Journal of Intellectual Property Rights**, C: 9, S: 5, September 2004, (Çevrimiçi) <http://www.niscair.res.in>, 30 Eylül 2012.

¹⁰⁴ Ortan, **Patent Lisansı**, s. 155.

¹⁰⁵ Arslan Kaya, “551 Sayılı ‘Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ ile Getirilen Zorunlu Lisans Sistemi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 55, S. 1-2, 1995-1996, s. 335.

¹⁰⁶ Aslan, **Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi**, s. 199. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

¹⁰⁷ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s. 366.

Düzeltilme.

model belgelerinin özelliği ile çelişmemektedir. Faydalı model belgesinin zorunlu lisansa konu olmasını engelleyecek herhangi bir hüküm de bulunmamaktadır.

PatKHK m. 114 uyarınca, zorunlu lisans inhisari olmayacak;¹⁰⁸ ancak kamu yararı gerekçesiyle zorunlu lisans inhisari olarak da verilebilecektir. Bununla birlikte inhisarilik zorunlu lisansın verilmesi amacına aykırı olmamalı ve faydalı model belgesiyle korunan buluşun ekonomik bakımdan değerlendirilebilmesi açısından gerekli bulunmalıdır.

Zorunlu lisans verilmesi halinde lisans alanın kural olarak faydalı model belgesi konusunu ithal etmek hakkı olmayacak; ancak zorunlu lisans kamu yararı gerekçesiyle verilmiş ve lisans alan kamu yararı gereği açıkça ithale yetkili kılınmışsa, faydalı model belgesi konusunu ithal edebilecektir. Bu ithal izni ihtiyaçla sınırlı olarak ve sadece geçici bir süre için verilecektir.

Zorunlu lisans verildiğinde, faydalı model belgesi sahibine ekonomik bakımdan makul sayılabilen bir bedel ödenecek; lisans bedeli, özellikle buluşun ekonomik önemi göz önüne alınarak belirlenecektir. Lisans bedeli, sabit lisans bedeli, parça başına lisans bedeli şeklinde veya satışa göre belirlenebilmektedir¹⁰⁹.

b) Zorunlu Lisans Verilmesinin Şartları

PatKHK m. 99 uyarınca, zorunlu lisans, lisans verilmesi teklifinde bulunulmamış faydalı model belgesi hakkında, faydalı model belgesi konusu buluşun kullanılmaması, faydalı model belgeleri konularının bağımlılığının söz konusu olması ve kamu yararının bulunması şartlarından birinin varlığı halinde verilebilecektir¹¹⁰.

¹⁰⁸ İnhisari olmayan zorunlu lisans, basit lisans olarak nitelendirilmektedir; Kaya, “Zorunlu Lisans”, s. 338.

¹⁰⁹ A.e., s. 361.

¹¹⁰ TRIPS’de patentler için zorunlu lisans sisteminin zayıflığı hakkında bkz.: B. K. Keayla, “What are

PatKHK m. 102'ye göre, faydalı model belgesi konusu buluşun ihraç edilmesi durumu zorunlu lisans gerekçesi olarak kabul edilmeyecektir.

(1) Kullanılmama Nedeniyle Zorunlu Lisans

(a) Kullanma Zorunluluğu

PatKHK m. 96 uyarınca, faydalı model belgesi sahibi veya yetkili kıldığı kişi, faydalı model belgesi ile korunan buluşu kullanmak zorundadır¹¹¹. Kullanma zorunluluğu, buluşun teknolojinin bir parçası haline getirilerek, toplumun buluştan yararlanabilmesi amacına hizmet etmektedir. Faydalı model belgesi sahibinin buluşu aracısız olarak kullanması gerekmemekte, izin verdiği üçüncü kişilerin buluşu kullanması ya da buluşun somutlaştığı ürünü ithal etmesi de kullanma sayılmaktadır. Üçüncü kişilerin, faydalı model belgesi sahibinin izni olmaksızın buluşu kullanması durumunda ise, kullanma zorunluluğu yerine getirilmiş sayılmayacaktır.

Kullanma zorunluluğu faydalı model belgesinin verildiğine ilişkin ilanın ilgili bültende yayımlandığı tarihten itibaren üç yıl içinde gerçekleştirilecektir¹¹².

Kullanma zorunluluğunun değerlendirilmesinde pazar şartları göz önünde tutulacaktır. PatYön m. 39/3'e göre, objektif nitelik taşıyan ruhsatlandırma, standartlara uygunluk, değişik alanlarda yeni uygulamaların yapılmasına ihtiyaç duyma gibi teknik, ekonomik veya hukuki nedenler (faydalı model belgesi

recent trends in intellectual property protection?", (Çevrimiçi) <http://vwww.vita.org/technet/iprs/iprsarch/0050.html>, 30 Eylül 2012.

¹¹¹ Patentlerin kullanılması zorunluluğu, Paris Sözleşmesinin de temel düşüncesini oluşturmuştur; Kaya, "Zorunlu Lisans", s. 335.

¹¹² Kullanma zorunluluğunun sınai hakların tescil sistemine ilişkin etkileri için bkz.: Liebesny, "Patent System", s. 202.

konusunun önceki bir patent/faydalı model belgesi konusuna bağımlılığı, gizliliğe ve yasal tekele ilişkin hükümlerin uygulanması) faydalı model belgesi ile korunan buluşun kullanılmamasının haklı nedenleri olarak kabul edilir. Faydalı model belgesi konusu buluşun kullanılmasını engelleyecek nitelikte görülen nedenlerin, faydalı model belgesi sahibinin kontrolü ve iradesi dışında olması gerekmektedir¹¹³.

Faydalı model belgesine veya patente konu buluşun kullanılması zorunluluğu bulunmaktaysa da, buluşun kullanılmaması durumunda faydalı model belgesinin veya patentin geri alınması, iptali ya da hükümsüzlüğü söz konusu olmayacak,¹¹⁴ yalnızca zorunlu lisans verilmesine ilişkin hükümler uygulanabilecektir¹¹⁵.

1994-2002 dönemi EPO patentleri için yapılan bir araştırmada, büyük şirketlerin (250'nin üzerinde çalışanı olan) patentlerinin %59'unu, orta büyüklükteki şirketlerin (çalışan sayısı 100'den 250'ye kadar olan) patentlerinin %75'ini, küçük şirketlerin (çalışan sayısı 100'e kadar olan) ise patentlerinin %80'ini kullandıkları sonucuna varılmıştır¹¹⁶.

¹¹³ Tescilli patentlerin ancak %10'unun kullanıma geçirildiği tahmin edilmekte, diğer patentler zamanla ücretlerin ödenmemesi yüzünden sona ermekte, buluş sahibince ücretlerinin ödenmesine gerek duyulmayan bu buluşların, kullanılmama nedeniyle zorunlu lisans talebine konu olmasına pek rastlanılmamaktadır; Keyder, **Intellectual Property Rights**, s. 190.

¹¹⁴ Faydalı model belgesinin 3 yıl içinde kullanılmamasının hükümsüzlük nedeni olmadığına ilişkin bkz.: Çelik, "Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü", s. 116.

¹¹⁵ Patente yönelik, patent hukukunda, zorunlu lisans yolu ile denge kurulduğundan, patentin kullanılmaması bir hükümsüzlük nedeni olarak kabul edilmemiştir; Saraç, "Hükümsüzlük Davaları", s. 124. Bkz.: **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı. Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**, s. 192.

¹¹⁶ Alfonso Gambardella, Paola Giuri, Myriam Mariani, **Study on Evaluating the Knowledge Economy What are Patents Actually Worth? The Value of Patents for Today's Economy and Society: Final Report**, European Commission, 23 July 2006, s. 12, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/final_report_lot2_en.pdf, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

(b) Kullanımın Kanıtlanması

PatKHK m. 97'ye göre, faydalı model belgesi sahibi veya yetkili kıldığı kişi, TPE nezdinde buluşu kullanmakta olduğunu resmi bir belge ile kanıtlayacak, resmi nitelikli faydalı model belgesi kullanım belgesi, Yönetmelikte belirlenen merci tarafından, Yönetmelikte belirlenen genel kıstaslara ve kurallara göre düzenlenecektir¹¹⁷.

Kullanım belgesi, buluşun kullanıldığı sınai işletmedeki üretimin incelenmesi sonucunda verilecek, faydalı model belgesi konusu buluşun satışa sunulduğunu veya kullanılmakta olduğunu gösterecektir. Bu belge, ilgili merci tarafından buna ilişkin başvurunun yapıldığı tarihten üç ay içinde düzenlenecek, faydalı model belgesi ile korunan buluşun fiilen kullanılmakta olduğu konusundaki bilgileri içerecektir. Kullanım belgesi Patent Sicili'ne kaydedilecektir.

Patent sahibinin patente konu buluşu kullanmakta olduğunun Patent Siciline kaydedilen resmi bir belge ile kanıtlanmasının zorunlu olduğu, bu işlemin tamamlanmasından sonra patentin kullanım hakkının inhisari olan ya da olmayan bir lisans sözleşmesine konu oluşturabileceği yönündeki görüş,¹¹⁸ yerinde değildir. Kullanma zorunluluğunun başlangıcından önce dahi sözleşmeye dayalı lisans verilmesine herhangi bir engel yoktur.

¹¹⁷ PatYön m. 40'ta, resmi nitelikli kullanım belgesi, faydalı model belgesi konusu buluşun kullanıldığı hakkındaki beyanı kapsamlı ve ticaret veya sanayi odaları, konu ile ilgili diğer meslek kuruluşları veya ilgili başka kurumlarca onaylanmalıdır; ithalat halinde, ithalat belgesi kullanım belgesi yerine geçer, hükmü yer almaktadır.

¹¹⁸ Akın Beşiroğlu, **Fikir Hukuku Dersleri : İlkeler-Kurallar**, 4. bs., İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, 2006, s. 404.

(c) Kullanımın Kabulü

PatKHK m. 98 uyarınca, faydalı model belgesi konusu buluşun kullanılmakta olduğu belgelendiği takdirde, aksi dava yoluyla ispat edilmedikçe, faydalı model belgesi konusu buluşun PatKHK’de öngörülen şekilde kullanıldığı kabul edilecektir.

(d) Kullanmamanın Zorunlu Lisansa Neden Olması

Faydalı model belgesine konu buluşun kullanılmasına henüz başlanılmadığı, kullanılmaya başlanılmasındaki gecikmenin haklı bir nedene dayanmadığı ya da haklı bir nedene dayanmaksızın kullanılmaya aralıksız olarak üç yıldan fazla ara verildiği gerekçeleriyle, faydalı model belgesinin verildiğine ilişkin ilanın ilgili bültende yayımlandığı tarihten itibaren üç yıl geçtikten sonra ilgili herkesin zorunlu lisans verilmesini yetkili mahkemeden isteyebileceği¹¹⁹ PatKHK m. 100’de öngörülmektedir.

Paris Sözleşmesi m. 5/A (4)’te ve (5)’te,¹²⁰ buluşun haklı bir gerekçe olmaksızın, hiç ya da yeterli düzeyde kullanılmaması nedeniyle zorunlu lisans istenebilmesi için

¹¹⁹ eBay v. MercExchange, LLC, 126 S. Ct. 1837 (2006) davasında verilen karar ile, patentten doğan hakların ihlal edilmesi durumunda, ihlalin durdurulması kararının verilebilmesinin genel şartların sağlanmasına bağlanmasının, ABD patent hukukunda olmayan zorunlu lisans hükümlerinin mahkemece patent sistemine tanıtılması sonucunu doğurduğu görüşü için bkz.: Robert M. Asher, “Injunctive Relief After Ebay v. Mercexchange”, (Çevrimiçi) http://www.bromsun.com/media/RMA_Hot_Topics_2007.pdf, 30 Eylül 2012. Genel şartlar değerlendirilirken patent sahibinin patentini kullanıyor olmasının özellikle aranmasının, bireysel buluşuların buluş geliştirme güdülerini olumsuz etkileyeceği yönünde bkz.: Benjamin H. Diessel, “Trolling for Trolls: The Pitfalls of the Emerging Market Competition Requirement for Permanent Injunctions in Patent Cases Post-Ebay”, **Michigan Law Review**, C: 106, S: 2, Nov 2007, s. 345, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹²⁰ Çeşitli ülkelerin yasalarındaki zorunlu lisansa ilişkin ilkeler Paris Sözleşmesinin ilgili hükmüne (m. 5) dayanmaktadır; Orta, **Patent Lisansı**, s. 157. Paris Sözleşmesinde patentin verilmesinden başlayarak belirli bir süre kullanılmaması sonucunda, korumanın sona erdirilebileceği ya da patentin zorunlu lisansa konu olabileceği öngörülmüştür, bkz.: Kaya, “Zorunlu Lisans”, s. 335. Patent sisteminin temelinde patentli buluşların kullanılmasının kamu yararı gereği olduğu düşüncesi, PA 1977’de zorunlu lisans nedeni olarak özellikle belirtilmektedir; bkz.: Davis, **Intellectual Property Law**, s. 67.

başvuru tarihinden başlayarak dört, belgenin verilmesinden sonra üç yıllık iki ayrı süre belirlenmiş, bunlardan daha sonra sona erecek olanın dikkate alınacağı açıklanmıştır. Bu durumda, başvuru ile belgenin verilmesi arasında geçen süre bir yıldan az ise, başvuru tarihinden başlayarak dört yıllık sürenin dolmasından önce zorunlu lisans talebinde bulunulamayacaktır.

Zorunlu lisansın bir işletme lisansı olarak nitelendirilmesi nedeniyle, kullanmadan anlaşılması gereken, iktisadi işletme bazında kullanmadır¹²¹. Buluş konusunun ithal edilmesi de bir kullanma biçimi olarak değerlendirilmektedir¹²². Ancak bazı ülkelerin yasal düzenlemelerinde buluş konusunun ithal edilmesi, kullanma zorunluluğunun yerine getirilmesinde dikkate alınmamaktadır¹²³.

Kullanılmama nedeniyle zorunlu lisanstan söz edebilmek için faydalı model belgesinin verilmiş olması gereklidir¹²⁴. Paris Sözleşmesi m. 5/A (4) ve (5)'te, kullanılmama nedeniyle zorunlu lisans için hangisi daha geç sona erecekse o sürenin beklenileceği öngörüldüğüne göre, belirtilen süre faydalı model belgesi verildikten sonra işlemeye başlayacaktır. Ancak zorunlu lisans verilmesini gerektiren diğer nedenlerde, kamu yararı ve bağımlılık durumlarında, faydalı model belgesi başvurusu için de zorunlu lisans hükümleri uygulanabilecektir.

Özellikle kamu yararı ve faydalı model belgesinin kullanılmaması nedeniyle zorunlu lisansın elde edilmesi halinde, lisans alanın faydalı model belgesi konusu buluşu kullanma yükümlülüğü bulunmakta; bunun dışında, zorunlu lisansın istisnai olarak inhisari lisans şeklinde verilmesi durumunda da lisans alanın kullanma zorunluluğundan söz edilmektedir¹²⁵.

¹²¹ Kaya, "Zorunlu Lisans", s. 346.

¹²² PatYön m. 40'ta, ithalat halinde, ithalat belgesinin kullanım belgesi yerine geçeceği belirtilmektedir.

¹²³ WIPO, **WIPO Intellectual Property Handbook**, s. 35.

¹²⁴ Aynı konuda patentlere yönelik açıklama için bkz.: Kaya, "Zorunlu Lisans", s. 343.

¹²⁵ A.e., s. 359. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

(2) Bağımlılık Halinde Zorunlu Lisans

PatKHK m. 101'e göre, faydalı model belgesi konusu buluşun, önceki bir faydalı model belgesinden veya patentten doğan hakka tecavüz edilmeksizin kullanılması mümkün değilse,¹²⁶ sonraki faydalı model belgesinin sahibi, kendi faydalı model belgesinin önceki faydalı model belgesinden veya patentten daha değişik bir sınai amaca¹²⁷ hizmet ettiğini veya önemli bir teknik ilerleme gösterdiğini ispat ederek, önceki tarihli faydalı model belgesinin veya patentin kullanılması için zorunlu lisans verilmesini mahkemeden isteyebilecektir¹²⁸.

Burada sözü edilen teknik ilerlemenin, tekniğin bilinen durumunu aşma boyutunda olması gerekli değildir. Diğer taraftan, aranan teknik ilerleme, tekniğin bilinen durumunu aşma düzeyinde ise, bu özellik faydalı model belgesi verilmesi için aranan niteliklerin üzerinde olmasına rağmen, patentle korunabilecek bazı buluşlar için de faydalı model belgesi talep edilebileceğinden, bağımlılığa ilişkin zorunlu lisans hükümlerinin uygulanması yine mümkün olabilecektir.

Bağımlılığı olan faydalı model belgesi veya patent konusu buluşlar, aynı sınai amaca hizmet ediyorsa ve bağımlı faydalı model belgesi veya patentten biri lehine zorunlu lisans verilmişse, zorunlu lisansa konu olan faydalı model belgesinin veya patentin sahibi de diğer faydalı model belgesinin veya patentin kullanılması için kendi lehine zorunlu lisans verilmesini mahkemeden isteyebilecektir.

Bağımlılığı olan bir faydalı model belgesi veya patent sebebiyle verilen zorunlu lisans, ilgili faydalı model belgesi veya patent konusu buluşun kullanılmasını

¹²⁶ Bkz.: III.B.5 Faydalı Model Belgesi Konusunun Bağımlılığı, s. 191.

¹²⁷ Patent sisteminin buluş sahibine koruma sağlamak yanında diğer bir amacı da, buluş sahibinin açıkladığı buluşun etrafında yeni buluşların geliştirilmesine olanak sağlamaktır; Zekos, "Nanotechnology and Biotechnology Patents", s. 313.

¹²⁸ Bağımlılık halinde zorunlu lisans için gereken şartlara ek olarak kamu yararı şartı aranmamasının yerinde bir düzenleme olduğuna ilişkin bkz.: Esan, "Karşılaştırmalı Hukukta Zorunlu Patent Lisansları", s. 58 vd.

sağlayacaktır. Bağımlılık dolayısıyla zorunlu lisans alınması için bekleme süresi öngörülmemiştir¹²⁹.

(3) Kamu Yararı Nedeniyle Zorunlu Lisans

PatKHK m. 103 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi konusu buluşun kamuya yararlı olduğu gerekçesi ile kullanımının zorunlu lisans konusu yapılmasına Bakanlar Kurulu karar verebilecektir.

Kamu sağlığı veya milli savunma nedenleriyle buluşun kullanılmaya başlanması, kullanımının artırılması, genel olarak yaygınlaştırılması veya yararlı bir kullanım için ıslah edilmesi büyük önem taşıyorsa; buluşun kullanılmamasının, nitelik ya da miktar bakımından yetersiz kullanılmasının, ülkenin ekonomik veya teknik gelişmesi bakımından ciddi zararlara neden olacağı hallerde, kamu yararının bulunduğu kabul edilecektir.

Kamu yararı, kamu güvenliği, ülkenin askeri savunması, kamu sağlığı, ulaşım güvenliği, iş piyasasının düzenlenmesi, hammaddelerin işletilmesi alanlarında söz konusu olabilmektedir¹³⁰. Hammaddelerin işletilmesi, kanımızca, diğerlerinden farklı özellik taşıması nedeniyle, hammaddelerin işletilmesinde kamu yararının varlığı, daha sıkı ve istisnai şartlarda kabul edilebilecektir.

Kamu yararında öncelikli alanların milli savunma, kamu sağlığı ve ekonomi olduğu düşünülmeyle birlikte, kamu yararının varlığı, toplumun geneli açısından değerlendirme yapılarak belirlenecektir¹³¹.

¹²⁹ Kaya, “Zorunlu Lisans”, s. 350.

¹³⁰ Ortan, **Patent Lisansı**, s. 161.

¹³¹ Kaya, “Zorunlu Lisans”, s. 351-352.

Kamu yararı kavramının bütün genel şartlar gibi değişime uğrayacağı, aynı şekilde faydalı model belgesi sahibinin ve toplumun dengelenmesi gereken çıkarlarının da değişim göstereceği dikkate alınmalıdır¹³².

Kamu yararının varlığı, lisansın verildiği zamanki durum dikkate alınarak değerlendirilecek; bu nedenle zorunlu lisans verilmesinde bekleme süresi söz konusu olmayacaktır¹³³.

Bakanlar Kurulu tarafından zorunlu lisansın verilmesine ilişkin kararnamenin çıkarılmasını ilgili Bakanlık teklif edecek; faydalı model belgesi konusu buluşun kullanımının milli savunma veya halk sağlığı bakımından önemli olması halinde teklif, ilgili Bakanlık ile Milli Savunma veya Sağlık Bakanlıkları tarafından birlikte hazırlanacaktır;

Milli savunma bakımından önemli olması dolayısıyla zorunlu lisans verilmesine ilişkin karar, buluşun bir veya bir kaç işletme tarafından kullanılması ile sınırlandırılabilir.

Buluşun kullanımının genelleştirilmesine veya kullanımının faydalı model belgesi sahibinden başka bir kişiye verilmesine gerek olmadan buluşun kamu yararına kullanımı faydalı model belgesi sahibi tarafından gerçekleştirilebilirse, faydalı model belgesi konusu buluş, Bakanlar Kurulu kararı ile şartlı olarak zorunlu lisans konusu yapılabilecektir. Böyle bir durumda, Bakanlar Kurulu kararına göre, mahkeme, bir yıldan fazla olmamak üzere belirlenecek bir süre içinde faydalı model belgesi sahibi tarafından buluşun kamu yararını karşılayacak yeterlikte kullanımına başlanılmasına, mevcut kullanımın geliştirilmesine veya miktarın artırılmasına karar verecektir. Mahkeme, faydalı model belgesi sahibinin de konu hakkındaki görüşünü aldıktan sonra uygun olan süreyi belirleyecek ya da faydalı model belgeli buluşu derhal

¹³² Esan, "Karşılaştırmalı Hukukta Zorunlu Patent Lisansları", s. 60. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

¹³³ Kaya, "Zorunlu Lisans", s. 352.

zorunlu lisans konusu yapacaktır. Belirlenen sürenin geçmesinden sonra mahkeme, kamu yararına kullanımın gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine karar verecek; bu kullanımın gerçekleşmediğine mahkemece karar verilmesi durumunda, faydalı model belgeli buluş zorunlu lisansa konu edilecektir.

c) Zorunlu Lisans Talebinin Özendirilmesi

PatKHK m. 120'ye göre, zorunlu lisans verilmesine aday faydalı model belgeleri hakkında TPE, lisans talebinde bulunmayı özendirmek amacıyla tedbir alacak, bu tür faydalı model belgelerini sürekli olarak ilan yoluyla duyuracaktır¹³⁴.

Faydalı model belgesi konusu buluşların kullanılmasının önem kazandığı durumlarda, Bakanlar Kurulu, kamu yararı gerekçesiyle zorunlu lisans verilmesi gereken belirli faydalı model belgeleri için lisans talebi yapılması konusunda teşebbüsleri teşvik etmek amacıyla gereken mali, ekonomik ve diğer özendirici tedbirleri alacaktır.

d) Zorunlu Lisansta Arabuluculuk

(1) Arabuluculuk Talebi

PatKHK m. 104 uyarınca, zorunlu lisans verilmesi talebinde bulunmak isteyen kişi, önce aynı faydalı model belgesi için sözleşmeye dayalı lisans verilmesi amacıyla TPE'den arabuluculuk yapmasını isteyebilecektir.

¹³⁴ Gayrisafi yurtiçi hasıla ile yerli patent sayısı arasında olumlu ilişki bulunduğu yönünde bkz.: Biswajit Dhar, C. Niranjan Rao, "International Patent System: An Empirical Analysis", 2002, (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/about-ip/en/studies/pdf/study_b_dhar-pdf.pdf, 30 Eylül 2012.

TPE'nin arabuluculuğu için Yönetmelikte belirtilen ücretin ödenmesi ve düzenlemede gösterilen konuların talepte yer alması gereklidir. Bunlar, talepte bulunan ve arabuluculuk talebine konu olan faydalı model belgesi, faydalı model belgesi sahibi hakkında bilgi; zorunlu lisans verilmesini haklı kılan şartlar; talep edilen lisansın kapsamı ve talebin nedenleri; talepte bulunanın faydalı model belgesi konusu buluşu gerçekten ve etkin bir şekilde kullanıp kullanamayacağı, faydalı model belgesi sahibi tarafından lisans verilmesi için istenilen makul teminatın verilip verilemeyeceği konusunda karara varmaya yetecek bilgidir.

Arabuluculuk talebine, talebin dayanağını oluşturan belgeler ve miktarı Yönetmelikte belirtilen, işlem masraflarının talepte bulunan tarafından ödeneceğini gösterir teminat ile ilgili belge eklenecek; talebin ve eklenen belgelerin birer sureti de verilecektir.

(2) Arabuluculuğun Kabul Edilmesi

PatKHK m. 105'e göre, TPE arabuluculuk talebi konusundaki kararını talep tarihinden itibaren bir ay içinde verecektir.

TPE kendisine yapılan arabuluculuk talebi ile bu talebe ekli belgelerden ve yaptığı araştırmadan sonra zorunlu lisansın verilmesini gerektiren bir durum bulunduğu, başvuran kişinin ödeme gücüne ve buluşun kullanımı için gerekli araçlara sahip olduğu kanısına varırsa arabuluculuk talebini kabul edecektir.

TPE arabuluculuk talebi konusundaki kararını, talep sahibine ve ayrıca arabuluculuk talebinin bir sureti ile birlikte faydalı model belgesi sahibine bildirecektir.

(3) Arabuluculuk İşleminin Yapılması

PatKHK m. 106 uyarınca, TPE, arabuluculuk talebini kabul ederse, arabulucu olarak bulunacağı sözleşmeye dayalı lisans görüşmelerine ilgili tarafların katılması için gecikmeksizin çağrıda bulunacak; görüşmeler en çok iki ay sürecektir.

Arabuluculuk talebinin kabul edildiğinin taraflara bildirilmesini izleyen iki aylık süreye rağmen sözleşmeye dayalı bir lisansın verilmesi mümkün olmamışsa, TPE arabuluculuk ve araştırma faaliyetinin sona erdiğini açıklayacak ve bunu ilgililere bildirecektir. TPE, lisans sözleşmesinin gerçekten yapılabileceği kanısına varırsa, tarafların birlikte yapacağı ek süre talebini, iki aylık süre geçmesine rağmen, kabul edebilecektir.

TPE'nin son kararını vermesinden önce sadece taraflar arabuluculuk işlemleri ile ilgili belgelere bakabilecek ve ücreti karşılığında suretlerini isteyebilecek; taraflar ve TPE personeli, belgelerin içeriğinin gizliliğine uymakla yükümlü olacaktır.

(4) Arabuluculuk Çalışmalarının Sonuçları

PatKHK m. 107'ye göre, TPE'nin arabulucu olduğu görüşmeler sonucunda tarafların faydalı model belgeli buluşun kullanımı ile ilgili lisans konusunda anlaşmaya varmaları halinde, buluşu kullanmaya başlaması için lisans alana süre tanınacaktır.

Bu süre bir yılı aşamayacak ve arabuluculuk işleminin sonuçlanmasında, taraflarca kararlaştırılan lisansın inhisari lisans olması ve zorunlu lisansa konu olmasını engellememesi;¹³⁵ arabuluculuk talebinde bulunanın, buluşun kullanılması için

¹³⁵ Hükümde yer alan, taraflarca kararlaştırılan lisansın inhisari lisans olması ve zorunlu lisansa konu olmasını engellememesi, ifadesi, taraflarca kararlaştırılan lisansın inhisari lisans olmasının, patentin zorunlu lisansa konu edilmesini engellememesi, şeklinde değerlendirilmelidir.

gerekli araç gerece sahip olduğunu ve kullanıma başlamak için, buluş konusu gereği, süreye ihtiyaç olduğunu kanıtlayan belgelerin sunulması; talepte bulunanın öngörülen süre içinde kullanıma başlayamaması halinde, doğabilecek sorumluluk için, Yönetmelikte miktarı belirlenen teminatın verilmesi; Yönetmelikte bu amaç için belirlenen ücretin ödenmesi şartları aranacaktır.

Bu hükümden TPE'nin arabuluculuk yaptığı lisans sözleşmelerinde, sözleşmeye dayalı lisansın inhisari lisans olmasının zorunlu olduğu gibi bir anlam çıkmakta ise de, kastedilen, inhisari lisansta anlaşmaya varılması durumunda bu lisansın zorunlu lisansı engellememesidir; yoksa sözleşmeye dayalı lisansın inhisari lisans olmamasına bir engel bulunmamaktadır¹³⁶.

TPE, tarafların sundukları belgelere dayanarak, öngörülen şartların yerine getirilmiş olmasından ve tarafların faydalı model belgeli buluşun kullanımını konusunda hemen harekete geçeceklerine ilişkin arzularından kesin bir kanıya varırsa, arabuluculuk işlemlerini tamamlayıp, arabuluculuk sonucu verilen lisansı Patent Sicili'ne kayıt edecektir.

Talepte bulunan, buluşun kullanımına başlanılmasıyla ilgili hazırlıklar ve mevcut durum hakkında TPE'ye bilgi vermekle yükümlü olup; TPE gerekli gördüğü takdirde, denetime yetkili kılınmıştır.

TPE'nin arabuluculuğu sonucunda lisans alan, buluşun kullanımını için tanınan süre içinde söz konusu faydalı model belgesi hakkında zorunlu lisans verilmesi işlemlerinin durdurulmasını mahkemeden talep edebilecektir.

Zorunlu lisans verilmesi işlemlerinin durdurulması hakkındaki karar, esaslı bir yanılmaya veya tarafların öngörülen süre içinde buluşa yönelik ciddi ve sürekli

¹³⁶ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 617.

faaliyette bulunamayacakları düşüncesine dayanıyorsa, mahkeme durdurma kararını kaldırabilecektir.

TPE'nin arabuluculuk faaliyeti sonucu lisans alan öngörülen süre içinde buluşu kullanmaya başlamazsa TPE, lisans alanın lisans verene bir bedel ödemesi gerektiğine karar verebilecek; bedel, buluşun kullanılmadığı süreye eşdeğer süreli bir lisans sözleşmesinde lisans alanın faydalı model belgesi sahibine ödemesi gereken lisans bedeline göre hesaplanacaktır.

e) Zorunlu Lisans için Dava Açılması

(1) Zorunlu Lisansın Talep Edilmesi

PatKHK m. 108 uyarınca, arabuluculuk talebinin kabul edildiğinin taraflara bildirilmesini izleyen iki aylık süre sona ermişse¹³⁷ veya TPE'nin arabuluculuk yapmasına ilişkin talebi reddeden kararından itibaren üç aylık süre geçmişse ya da TPE tarafından yapılan arabuluculuk faaliyeti süresi içinde taraflar lisans sözleşmesi yapılması konusunda anlaşmaya varamamışlarsa, mahkemeden zorunlu lisans verilmesi talep edilebilecektir.

Zorunlu lisans talep eden daha önce yapılan arabuluculuk işlemlerine ve bu amaçla sunulan belgelere dayanarak, zorunlu lisansın verilmesi ile ilgili şartların gerçekleştiğini ileri sürebilecektir¹³⁸.

¹³⁷ PatKHK m. 106'da öngörülen süre olup, ayrıca, TPE tarafların birlikte yapacağı ek süre talebini iki aylık süre geçmesine rağmen kabul edebilir. Bu durumda öngörülen süre, bu ek süre kadar uzamış olur.

¹³⁸ Zorunlu lisansa ilişkin davalara nadiren rastlanıldığı yönünde bkz.: Dieter Stauder, "Enforcing Industrial Property Rights: Patent Protection From a Comparative Viewpoint", **Symposium on Effective Enforcement of Intellectual Property Rights in Turkey**, İstanbul, 6-7 Mayıs 2004, s. 6, (Çevrimiçi) <http://www.abgm.adalet.gov.tr/4-1-EN-Stauder.pdf>, 30 Eylül 2012.

Zorunlu lisans talebi ile açılan davada, kanımızca, Enstitü'nün arabuluculuğu için başvuruda bulunmuş olma bir dava şartıdır. Karşı görüş,¹³⁹ PatKHK'de düzenleniş şekli ile Enstitü'nün arabuluculuğu için başvuru zorunluluğu olmadığı; zorunlu lisans talebinde mutlaka gerçekleştirilmesi gereken aşamanın, isteğe bağlı bir lisans sözleşmesi yapılması için başvuruda bulunulması ve bunun belgelendirilmesi olduğudur.

Talep sahibi ayrıca, buluşu etkin bir şekilde kullanmayı sağlayan araç gereçleri ve lisans verilmesi halinde gösterebileceği teminatı belirtecektir. Zorunlu lisans talebine,¹⁴⁰ daha önce yapılmış bir arabuluculuk faaliyetine ilişkin belgeler bulunmadığı takdirde, zorunlu lisans talebini inandırıcı bir şekilde destekleyen belgeler; zorunlu lisans işlemleri için gerekli masrafi karşılamak üzere, Yönetmelikte belirtilen miktarda bir teminatın verileceği ile ilgili belgeler ve Yönetmelikte öngörülen ücretin ödendiğini gösterir belgeyi ekleyecek; talebin, eklenen belgelerin birer sureti de sunulacaktır.

Hükümde geçen *“Daha önce yapılmış bir arabuluculuk faaliyetine ilişkin belgeler bulunmadığı takdirde”* ifadesi, kanımızca, zorunlu lisans talebi ile açılan davada Enstitü'nün arabuluculuğu için başvuruda bulunma zorunluluğu olmadığını göstermemekte; Enstitü'nün arabuluculuk talebini reddetmesi ya da Enstitü'nün arabuluculuğu sırasında kullanılan belgelerin zorunlu lisans talebinin inandırıcılığını ortaya koyacak nitelikte olmaması durumu için izlenecek yolu belirlemektedir.

¹³⁹ Kaya, “Zorunlu Lisans”, s. 344; Özsoy, **Patent Lisansı Sözleşmesi**, s. 53; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 251.

¹⁴⁰ Zorunlu lisans talebinin ülke içinde ve üretime dönük olarak yapılması gerekir görüşü için bkz.: Kaya, “Zorunlu Lisans”, s. 346.

(2) Zorunlu Lisans Dava Sürecinin Başlaması

PatKHK m. 109'a göre, zorunlu lisans talebi için belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde mahkeme, zorunlu lisans talebiyle ilgili işlemlere başlayacak; talebin bir sureti ile ekli belgelerin birer sureti faydalı model belgesi sahibine gönderilecektir. Faydalı model belgesi sahibi, belgeleri aldığı tarihten itibaren en geç bir ay içinde bunlara karşı itirazda bulunabilecektir.

TPE'nin arabuluculuk talebini reddetmiş olması nedeniyle zorunlu lisans talebinde bulunulması durumunda, faydalı model belgesi sahibine tanınacak itiraz süresi iki aydan az olamayacaktır.

Faydalı model belgesi sahibinin itiraz süresi, arabuluculuk talebinin reddedilmiş olup olmadığına göre değişeceği için mahkemenin duruma uygun itiraz süresini faydalı model belgesi sahibine bildirmesi gereklidir.

Faydalı model belgesi sahibi tarafından yapılan itirazda, daha önce TPE'nin yaptığı arabuluculuk işlemlerine ait belgeler göz önüne alınmalı ve bu işlemlerle ilgili ileri sürülen ancak söz konusu belgelerde yer almayan deliller de sunulmalıdır. Delillerin birer sureti mahkeme tarafından talep sahibine gönderilecektir.

(3) Zorunlu Lisans Kararı

PatKHK m. 110'a göre, mahkeme, faydalı model belgesi sahibi tarafından yapılan itirazı zorunlu lisans talep edene tebliğ edecek ve bir ay içinde, talebin reddi veya zorunlu lisansın verilmesine karar verecektir. Bu süre uzatılamayacak, faydalı model belgesi sahibi zorunlu lisans talebine itiraz etmemişse, mahkeme gecikmeksizin zorunlu lisansa karar verecektir.

Duruşma yapılıp yapılmayacağına ilişkin bir hüküm bulunmadığı için mahkeme, duruşma yapılıp yapılmayacağına karar verebilecektir.

Zorunlu lisansın verildiğine ilişkin kararda, lisansın kapsamı, bedeli,¹⁴¹ süresi; lisans alan tarafından gösterilen teminat; kullanıma başlama zamanı; faydalı model belgesinin ciddi ve etkin kullanımını sağlayan önlemler yer alacaktır.

Mahkeme kararına karşı karar düzeltme yoluna başvurulduğunda, faydalı model belgesi sahibi tarafından uygulamanın durdurulması için sunulan deliller mahkemece yeterli görülürse buluşun kullanımı, lisansa ilişkin kararın kesinleşmesine kadar ertelenecek; düzeltme talebi kesinleşmiş kararın uygulanmasını geciktirmeyecektir.

Mahkeme kararının temyiz edilemeyeceği, kastedilenin aynı mahkemeye yapılan karar düzeltme başvurusu olduğu, bunun için süre belirlenmediği görüşü ileri sürülmüştür¹⁴². Ancak hükümde belirtilen başvuru için süre öngörülmemesi, kararın temyiz edilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Mahkeme kararının temyiz edilebilir ve karar düzeltme yolunun açık olduğu görülmektedir¹⁴³.

Ayrıca HUMK'daki¹⁴⁴ düzenlemenin aksine, bu hükümde, karar düzeltme başvurusunda bulunulduğunda mahkemenin, icranın geri bırakılmasına (buluşun kullanılmasının lisansa ilişkin kararın kesinleşmesine kadar ertelenmesine) karar verebileceğinin öngörüldüğü düşünülebilir. Bununla birlikte, düzeltme talebinin kesinleşmiş kararın uygulanmasını geciktirmeyeceğine ilişkin hüküm cümlesinin

¹⁴¹ Lisans bedelinin zorunlu lisans kararının önemli unsurlarından biri olduğuna ilişkin bkz.: Kaya, "Zorunlu Lisans", s. 360.

¹⁴² Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 618. Zorunlu lisans talebi davasını sonuçlandıran ihtisas mahkemesi kararı, verildiği anda kesinleşir; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 250.

¹⁴³ Yarg. 11. HD, 17.02.1998 t., E: 1998/367, K: 1998/943 (**FMR**, C. I, S. 2001/3, s. 179 vd.). Bu karar, zorunlu lisans verilmesine ilişkin yerel mahkeme kararının temyiz incelemesinde onanması hakkındaki Yargıtay kararına karşı karar düzeltme başvurusu üzerine verilmiştir.

¹⁴⁴ 14.04.2011 yayımlanma tarihli 6217 sayılı Yasa m. 30 ile HMK'ye eklenen geçici m. 3/1'e göre, bölge adliye mahkemelerinin, Resmi Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun (HUMK) temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunacaktır.

Düzeltilme.

işlevi belirsizdir. PatTas'da, mahkeme kararına karşı başvurulabilecek yasa yolları açıklanmamış, örtülü olarak yargılama hukuku hükümlerinin uygulanması sağlanmıştır.

Mahkeme kararında kullanıma başlama zamanının gösterileceğine ve karara karşı faydalı model belgesi sahibinin başvuru yollarına ilişkin hükümler dikkate alındığında, zorunlu lisans alanın faydalı model belgesine konu buluşu kullanabilmesi için, mahkeme kararının kesinleşmesine gerek olmadığı söylenebilecektir. İhtiyati tedbir ile mahkeme kararından önce kullanım hakkı verilebileceği yönünde bir hüküm öngörülmemiştir¹⁴⁵.

PatKHK m. 111 uyarınca, zorunlu lisansın verilmesi ile ilgili kararda, tarafların her birinin ödemesi gereken masraflar da belirtilecek; ortak masraflar taraflara yarı yarıya paylaşılacak; taraflardan birinin kötü niyetli olduğu veya kusurlu davrandığı hallerde, tüm masrafların bu tarafça ödenmesine karar verilebilecektir.

(4) Zorunlu Lisans İşlemlerinin Durdurulması

PatKHK m. 112'ye göre, zorunlu lisans verilmesi talebinde bulunulmasından sonra mahkeme, lisans verilmesi ile ilgili kararın alınması bakımından gereken işlemlere başlayacak; lisans talebinde bulunan ile faydalı model belgesi sahibinin birlikte ve gerekçeli talepleri üzerine, her zaman ve sadece bir defa, işlemleri en çok üç aylık bir süre için durdurabilecektir. Bu sürenin dolması üzerine mahkeme, durumu taraflara bildirecek, işlemlere tekrar devam edecektir.

¹⁴⁵ Karşı görüş, zorunlu lisans alanın patenti kullanma hakkı mahkeme kararının kesinleşmesi ile doğmakta; ihtiyati tedbir ile kesinleşmeden önce kullanım gerçekleşebilmektedir; Kaya, "Zorunlu Lisans", s. 341. Lisans alanın kullanım hakkı, yargı kararının kesinleşmesinden sonra doğar; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 250. Düzeltme.

(5) Güven İlişkisinin İhlali

Zorunlu lisans nedeniyle faydalı model belgesi sahibi ile lisans alan arasında doğan güven ilişkisi faydalı model belgesi sahibi tarafından ihlal edilirse,¹⁴⁶ ihlalin buluşun değerlendirilmesindeki etkisine göre lisans alanın, faydalı model belgesi sahibinin isteyebileceği lisans bedelinden indirim yapılmasını talep edebileceği PatKHK m. 115'te öngörülmektedir.

(6) Şartlarda Değişiklik Talebi

PatKHK m. 118'e göre, lisans alan veya faydalı model belgesi sahibi, sonradan ortaya çıkan ve değişikliği haklı kılan olaylara dayanarak, mahkemeden zorunlu lisans bedelinde veya şartlarında değişiklik yapılmasını talep edebilecektir. Özellikle faydalı model belgesi sahibinin zorunlu lisans verilmesinden sonra zorunlu lisansa göre daha uygun şartlarda lisans sözleşmesi yapmış olması durumunda, böyle bir talepte bulunma hakkı doğacaktır.

Lisans alan, zorunlu lisanstan doğan yükümlülüklerini ciddi şekilde ihlal etmekte veya sürekli olarak yerine getirmemekte ise mahkeme faydalı model belgesi sahibinin talebi üzerine, faydalı model belgesi sahibinin tazminat hakları saklı kalmak kaydıyla, lisansı iptal edebilecektir.

Sonradan ortaya çıkan ve değişikliği haklı kılan olaylara dayanarak mahkemeden zorunlu lisans bedelinde veya şartlarında değişiklik yapılması ile BK m. 138'de düzenlenen, sözleşmenin yeni koşullara uyarlanması hükmü karşılaştırıldığında, PatKHK'de sözü edilen değişiklik nedenlerinin daha geniş kapsamlı olduğu görülmektedir. PatKHK'de değişikliği haklı kılan nedenlerin varlığı yeterliyken; BK

¹⁴⁶ Örneğin, faydalı model belgesine konu buluşun normal bir kullanımı için zorunlu olan teknik bilgilerin verilmemesi.

m. 138’de çok daha sınırlı bir çerçevede içindeki nedenler; sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmemiş ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durumun sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirmesi aranmaktadır. Ayrıca PatKHK’de değişikliği gerektirir nedenlerin borçludan kaynaklanması şartı bulunmamakta, BK m. 138’de bu şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunun dışında, faydalı model belgesi sahibi yönünden, faydalı model belgesi sahibinin zorunlu lisans verilmesinden sonra zorunlu lisansa göre daha uygun şartlarda lisans sözleşmesi yapmış olmasına ilişkin değişiklik nedeni ile BK m. 138’deki uyarılama koşulları arasında uyum söz konusu değildir.

f) Zorunlu Lisansın Devri

PatKHK m. 117 uyarınca, zorunlu lisansın devrinin geçerli olabilmesi için işletme ile birlikte devredilmesi veya lisansın değerlendirilmekte olduğu işletme kısmının devredilmesi gerekir. Devir, TPE tarafından sicile kayıt edilir. Zorunlu lisansın bağımlı faydalı model belgesi veya patent nedeniyle verilmesi halinde lisans, bağımlı faydalı model belgesi veya patent ile birlikte devredilecektir.

Zorunlu lisans sahibi, alt lisans veremeyecek, bu amaçla yapılan işlem geçersiz sayılacaktır.

g) Zorunlu Lisansın Sona Ermesi

Zorunlu lisans öncelikle lisans verilmesine ilişkin mahkeme kararında öngörülen sürenin dolması ile birlikte sona erecektir. Zorunlu lisans, kural olarak işletmeye bağlı bir lisans şeklinde verildiğinden, taraflardan birinin ölümü sona erme nedeni

değildir. Kişiyeye bağılı olarak verilmesi durumunda, kişinin ölümü veya ehliyetini kaybetmesiyle zorunlu lisansın da geçerliliğı kalmayacaktır¹⁴⁷.

Ayrıca PatKHK m. 101'e göre, bağımlılığı olan önceki faydalı model belgesinin, patentin hükümsüzlüğü, faydalı model belgesinin, patentin sona ermesi ya da sonraki faydalı model belgesinin, patentin hükümsüzlüğü, faydalı model belgesinin, patentin sona ermesi durumlarında, zorunlu lisans kararı da geçersiz hale gelecektir.

h) Sözleşmeye Dayalı Lisans Hükümlerinin Uygulanabilirliği

PatKHK m. 119 uyarınca, zorunlu lisans sistemine ilişkin hükümlere aykırı olmadığı takdirde, sözleşmeye dayalı lisans ile ilgili hükümler zorunlu lisansa da uygulanacaktır¹⁴⁸.

Zorunlu lisansta, sözleşmeye bağılı lisanslar için geçerli olan faydalı model belgesi sahibinin buluşun normal kullanımı için zorunlu teknik bilgileri verme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu durumda, zorunlu lisansta, lisans alanın buluştan yeterince yararlanamaması söz konusu olabilecektir¹⁴⁹.

8. Rekabetin Kötüye Kullanılması Nedeniyle Lisans Verme Teklifi

PatKHK m. 93 uyarınca, faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesini kullanırken haksız rekabete ilişkin genel hükümlere aykırı eylemlerde bulunmuşsa, mahkeme tarafından lisans verme teklifinde¹⁵⁰ bulunmaya mahkum edilebilecektir¹⁵¹.

¹⁴⁷ Kaya, "Zorunlu Lisans", s. 367. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmakta; zorunlu lisansın ihtiyati tedbire dayanması durumunda, ihtiyati tedbirin kalkması ile de zorunlu lisansın sona ereceğı belirtilmektedir.

¹⁴⁸ Bkz.: III.D Sözleşmeye Dayalı Lisans ve Yükümlülükler, s. 225.

¹⁴⁹ WIPO, **WIPO Intellectual Property Handbook**, s. 36.

¹⁵⁰ Bkz.: III.E.1 Lisans Verme Teklifi, s. 236.

Burada sözü edilen haksız rekabet, mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar, uygulamalar ile piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmasıdır. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun bu durumun önlenmesi, rekabetin korunması amaçlıdır¹⁵².

Fikri mülkiyet haklarının kötüye kullanılması fiilleri için kesin kurallar konulmaksızın kapsamlı incelemeler yapılmasının doğru bir yaklaşım tarzı olacağı düşünülmektedir¹⁵³.

9. Gizlilik

a) Gizli Tutma Süresi ve Şartları

Gizli patente ilişkin hükümler faydalı model belgesine de uygulanabilecektir¹⁵⁴. PatKHK m. 125 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusunun içeriği, TPE'nin

¹⁵¹ ABD'de rekabet hukukunun, patent sistemi ve patentten doğan hakların kullanılması üzerindeki düzenleyici işlevi için bkz.: Vaver, "Invention in Patent Law", s. 296. Patent verilmesi süreci geliştirilerek güçlü patentlerin tescil edilmesiyle ve bu patentlerin rekabet hukukundan bağımsızlığı yoluyla, daha az sosyal yüküyle daha yüksek düzeyde yatırım tetiklenebilir, görüşü için bkz.: Alan Devlin, "The Stochastic Relationship between Patents and Antitrust", **Journal of Competition Law and Economics**, C: 5, S: 1, 2009, s. 122, (Çevrimiçi) <http://jcle.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

¹⁵² Aldatıcı hareket veya iyi niyet kurallarına aykırı diğer yollarla iktisadi rekabetin her türlü kötüye kullanılması anlamında haksız rekabete ilişkin hükümler: BK m. 57, TK m. 54-63.

¹⁵³ Yüksel Kaya, **Hakim Durumun Kötüye Kullanılması ve Fikri Mülkiyet Hakları**, Ankara, Rekabet Kurumu, 2003, s. 51; aynı yönde Rachel Brandenburger, Alicia Van Cauwelaert, "The Interface between IP Rights and European Antitrust Law", **Computer & Internet Lawyer**, C: 25, S: 7, Jul 2008, s. 24, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Patent hakkına ilişkin lisans sözleşmelerinin rekabeti engelleyici nitelikte olup olmadığının belirlenmesinde incelenecek olgular için bkz.: Stephen M. Maurer, Suzanne Scotchmer, "Profit Neutrality in Licensing: The Boundary between Antitrust Law and Patent Law", **American Law and Economics Review**, C: 8, S: 3, Fall 2006, s. 480 vd., (Çevrimiçi) <http://aler.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

¹⁵⁴ Aynı yöndeki görüş, gizliliğe ilişkin hükümlerin faydalı model belgesine de uygulanabileceği için bkz.: N. Ayşe Odman (Boztosun), **Fikri Mülkiyet Hukuku ile Rekabet Hukukunun Teknolojik**

önceden açıklanmasına karar vermemesi durumunda, başvuru tarihinden itibaren iki ay süre ile gizli tutulacaktır¹⁵⁵.

TPE, başvuru konusu buluşun milli savunma açısından önem taşıdığı kanısına varırsa, söz konusu gizlilik süresini başvurunun yapıldığı tarih esas alınarak beş aya kadar uzatabilecek; durum, bir yazı ile başvuru sahibine ve başvurunun bir suretiyle birlikte gecikmeksizin Milli Savunma Bakanlığı'na bildirilecektir.

Belirtilen amaçlar için TPE ile Milli Savunma Bakanlığı arasında işbirliği sağlanarak, hangi buluşların milli savunma için önemli sayılacağı belirlenecek; Milli Savunma Bakanlığı, gizli tutma yükümlülüğüne uymak şartıyla, yapılan tüm başvuruları önceden incelemeye yetkili olacaktır.

Milli Savunma Bakanlığı, milli savunma yararı söz konusu ise yukarıda sözü edilen beş aylık sürenin dolmasından önce TPE'ye yapacağı bildirimle faydalı model belgesi başvurusu ile ilgili işlerin gizli yürütülmesini ve başvuruda bulunanın durumdan haberdar edilmesini isteyebilecektir.

Anılan süre hak düşürücü nitelikte değildir. Bakanlık belirtilen süre geçtikten sonra da gizlilik kararı alarak bunun başvuru sahibine bildirilmesini isteyebilir. Bununla birlikte, aradaki süre içinde gizlilik ihlal edilmişse, başvuru sahibinin hukuki ve cezai sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Ayrıca bu süre içinde başvuru sahibinin yaptığı hukuki işlemler de geçerliliğini koruyacaktır¹⁵⁶.

Yeniliklerin Teşvikindeki Rolü, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002, s. 269; Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 334-335.

¹⁵⁵ Almanya'daki faydalı model uygulamasında da gizliliğe ilişkin hüküm bulunmaktadır; Alman Faydalı Model Yasası, m. 9.

¹⁵⁶ Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 334. Örneğin lisans sözleşmeleri varlığını koruyacaktır. Lisans alan, kendisine gizlilik bildirimini yapılmaya değin lisans sözleşmesi gereğince buluşu kullanabilecektir. Gizlilik bildiriminden sonra gizliliğin devamı süresince, lisans alan, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibinin talebi üzerine Milli Savunma Bakanlığı'nın, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi konusunun kısmen veya tamamen kullanılmasına izin vermesi durumunda, izin kapsamında buluştan yararlanabilecektir. Kanımızca, bu başvuru lisans alan tarafından da yapılabilecektir.

Faydalı model belgesi başvurusunun veya faydalı model belgesinin gizliliğe tabi olması halinde, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibi, buluşun içeriği hakkında yetkisi olmayan kişilerin bilgi edinmesini sağlayıcı davranışlardan kaçınacaktır.

Milli Savunma Bakanlığı, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibinin talebi üzerine, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi konusunun kısmen veya tamamen kullanılmasına, kendisinin belirleyeceği şartlar altında, izin verebilecektir.

b) Gizli Sicil, Gizlilik Süresinin Uzatılması ve Gizliliğin Kaldırılması

PatKHK m. 126'ya göre, gizlilik kuralına uyularak verilen faydalı model belgesi, gizli tutulan bir Patent Sicili'ne kayıt edilecek, verilmesinden itibaren bir yıllık süre içinde gizlilik devam edecek; gizlilik süresi yıllık olarak uzatılabilecek; bu durumda, faydalı model belgesi sahibine bilgi verilecektir.

Gizlilik süresinin yıllık olarak uzatılması, savaş sırasında ve ateşkes tarihinden bir yıl sonrasına kadar uygulanmayacaktır. Savaş sırasında ve ateşkes tarihinden bir yıl sonrasına kadar gizlilik devam edecektir.

TPE, Milli Savunma Bakanlığı'nın izni ile her zaman faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi hakkındaki gizliliği kaldırabilecektir.

c) Yıllık Ücret ve Tazminat

PatKHK m. 127 uyarınca, gizli faydalı model belgesinde yıllık faydalı model belgesi ücreti ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Faydalı model belgesi sahibi, faydalı modelin gizli tutulduğu süre için devletten tazminat isteyebilecektir. Tazminat, faydalı modelin gizli kaldığı her yılın sonunda, o yıl nedeniyle talep edilebilecek; ödenecek tazminat miktarı konusunda anlaşma sağlanamaz ise tazminat miktarı mahkemece belirlenecektir. Tazminat, buluşun önemi ve faydalı model belgesi sahibinin onu serbestçe kullanabilmesi halinde elde edeceği olası gelirin miktarı göz önünde tutularak hesaplanacaktır¹⁵⁷.

Tekniğin bilinen durumuyla karşılaştırıldığında korunan buluşun önemine göre korumanın etki alanının genişleyeceği veya daralacağı; eğer buluş teknik alanda önemli bir ilerleme sağlıyorsa rakiplerin gerçekleştireceği fiillerin bu buluşa tecavüz etme olasılığının artacağı, görüşünde¹⁵⁸ sözü edilen önemli ilerleme sağlanması, tekniğin bilinen durumunu aşmayıp, sadece faydalı model belgesi ile korunabilir nitelikteki buluşlar için de geçerli sayılmalıdır.

Gizli faydalı model belgesi konusu buluş, sahibinin kusuruyla açıklanmışsa tazminat isteme hakkı doğmayacaktır.

d) Yabancı Ülkede Başvuru İzni Alınması

PatKHK m. 128'e göre, Türkiye'de gerçekleştirilen bir buluş gizliliğe ilişkin hükümlere tabi ise, faydalı model belgesi başvurusunun TPE'ye yapıldığı tarihten itibaren iki aylık süre geçmeden ve TPE'nin izni olmadan, söz konusu buluş için

¹⁵⁷ Mahkeme sürecinde gizliliğin nasıl korunacağı düzenlenmemiştir.

¹⁵⁸ Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması I", s. 57.

hiçbir yabancı ülkede faydalı model belgesi veya patent başvurusunda bulunulamayacaktır. Yabancı ülkede başvuru izni, Milli Savunma Bakanlığı'nın özel onayı olmadan verilemeyecektir. Türkiye'de gerçekleştirilen bir buluşa ilişkin ilk başvurunun yabancı ülkede yapılması, daha sonra Türkiye'de başvuruda bulunulması durumunda, bu hükmün uygulanması yabancı ülkedeki başvuru yayımlanana değin söz konusu olabilecektir.

Buluş sahibinin ikametgahı Türkiye'de ise, aksi ispat edilinceye kadar, buluşun Türkiye'de yapılmış olduğu kabul edilecektir.

10. Sınai veya Ticari Bir Amaç Taşımayan, Özel Amaçla Sınırlı Kalan Eylemler

PatKHK m. 75-a'ya göre, sınai veya ticari bir amaç taşımayan ve özel amaçla sınırlı kalan kullanma, taklit etme dahil herhangi bir şekilde ürünün üretilmesi, faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı dışındadır.

11. Deneme Amaçlı Eylemler

PatKHK m. 75-b uyarınca, faydalı model belgesi konusu buluşu içeren deneme amaçlı eylemler, sınai veya ticari bir amaç taşımama koşulu aranmaksızın, kullanma, taklit etme dahil herhangi bir şekilde ürünün üretilmesi, faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı dışındadır.

Deneme amaçlı eylemleri gerçekleştirenlerin sınai veya ticari bir amaç taşımaları buluşun deneme amaçlı olarak kullanılmasına engel olmamakla birlikte, deneme sonucunda elde edilen ürünün ticari alanda kullanılması ya da deneme boyutunun

aşılması, faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı dışında kabul edilmeyecektir.

12. Diğer Sınırlamalar ve Özel Durumlar

PatKHK m. 75'te gösterilen özel durumlar ve kullanmalar faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı dışında kalacaktır. Usuller ve usuller sonucunda elde edilen ürünler ile kimyasal maddeler hakkında faydalı model belgesi verilememesi nedeniyle, PatKHK m. 75/c, f hükümleri faydalı model belgesi için geçerli olmayacaktır.

Faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz halinde dava açma hakkının sessiz kalma yoluyla kaybedilmesinde, benzer durum için marka hukukundaki uygulamadan farklı bir sonuç ortaya çıkmayacağı görüşü,¹⁵⁹ kanımızca, yerinde değildir. Faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüzün, marka haklarının ihlalden farklı olarak, kolayca ayırt edilemeyeceği dikkate alındığında, faydalı model belgesi sahibinin, marka hakkı sahibi ile bir tutulamayacağı ortaya çıkacaktır. Bu nedenle hakkın kötüye kullanılması ilkesinin uygulanmasında, her iki sınai hak için aynı ölçütler geçerli olmayacaktır.

a) Faydalı Model Unsurlarının Üçüncü Kişilerce Kullanılmasındaki Sınırlama

PatKHK m. 74'e göre, faydalı model belgesi sahibinin, faydalı model belgesi konusu buluşun uygulanmasını mümkün kılan ve buluşun esasını teşkil eden bir kısmı ile ilgili unsurların veya araçların üçüncü kişiler tarafından faydalı model belgesi konusu buluşu kullanmaya yetkili olmayan kişilere verilmesini önleme hakkı vardır.

¹⁵⁹ Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 263.

Bu hükmün uygulanabilmesi için söz konusu üçüncü kişilerin, bu unsurların veya araçların buluşu uygulamaya yeterli olduğunu ve bu amaçla kullanacağını bilmeleri veya bu durumun yeterince açık olması gerekecektir. Faydalı model koruması usuller için verilmediğinden bu hüküm, koruma kapsamı içindeki ürün buluşları hakkında geçerli olacaktır.

Sözü edilen unsurların ve araçların piyasada her zaman bulunabilen ürünler olmaları durumunda, üçüncü kişiler, faydalı model belgesi konusu buluşu kullanmaya yetkili olmayan kişileri belirtilen fiilleri yapmaya tahrik etmemişlerse bu hüküm uygulanmayacaktır. Böylece buluşun dolaylı kullanılması yasağının sınırlarının geniş tutulmasının yaratacağı olumsuz sonuçlar önlenebilecektir¹⁶⁰.

Sınai veya ticari bir amaç taşımayan, özel amaçla sınırlı kalan ve faydalı model belgesi konusu buluşu içeren deneme amaçlı fiilleri gerçekleştirenler, faydalı model belgesi konusu buluşu kullanmaya yetkili olmayan kişiler sayılmayacaktır.

b) Özel Durumlar

PatKHK m. 75-d'ye göre, faydalı model belgesi konusu buluşun Paris Sözleşmesi'ne dahil ülkelerin gemi, uzay aracı, uçak ve kara nakil araçlarının yapımında veya çalıştırılmasında ya da bu araçların ihtiyaçlarının karşılanmasında söz konusu araçların geçici veya tesadüfî olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunması şartıyla kullanılması, faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı dışındadır. PatKHK m. 75-e'de, 7.12.1944 tarihli Milletlerarası Sivil Havacılık Anlaşması'nın 27. maddesinde öngörülen eylemler bir devletin hava aracı ile ilgili ise, bu araçlar da faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı dışında kalacağı düzenlenmektedir.

¹⁶⁰ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi II**, s. 61.

C. Hakların Sona Ermesi

PatKHK m. 133 uyarınca, faydalı model belgesinden doğan haklar, koruma süresinin dolması; faydalı model belgesi sahibinin hakkından vazgeçmesi veya yıllık ücretlerin, ek ücretlerin öngörülen sürelerde ödenmemesi ile sona erecektir.

Faydalı model belgesinin konusu, sona erme nedeninin gerçekleşmiş olduğu andan itibaren toplumun malı sayılacak; bu durum TPE tarafından ilgili bültende ilan edilecektir.

1. Koruma Süresinin Dolması

Koruma süresi, PatKHK m. 164'e göre, başvuru tarihinden itibaren 10 yıl¹⁶¹ olup, bu süre uzatılmayacaktır. Önceleri, koruma süresinin faydalı model belgesinin verilmesi ile başlayacağı yönünde Yargıtay kararına¹⁶² rastlanılmasına rağmen, daha sonra, PatKHK'de öngörüldüğü gibi, başvuru tarihi esas alınmıştır.

2. Haktan Vazgeçilmesi

PatKHK m. 135 uyarınca, faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesinin tamamından ya da bir veya birden çok faydalı model belgesi isteminden vazgeçebilecektir. Faydalı model belgesinden kısmen vazgeçilirse, istem veya istemlerin ayrı bir faydalı model belgesinin konusunu oluşturması ve vazgeçmenin

¹⁶¹ Faydalı model koruması bulunan ülkelerin koruma süresini sıklıkla 10 yıl olarak seçtikleri; ideal koruma süresinin belirlenmesi konusunda ekonomik analizlerin sonuç vermediği; farklı alanlardaki teknik ilerlemeler için farklı koruma süreleri belirlenebileceği yönünde bkz.: Boztosun, "Utility Models", s. 435.

¹⁶² Yarg. 11. HD, 29.06.2004 t., E: 2003/12443, K: 2004/7269 (İstanbul Barosu Bilgi Bankası).

faydalı model belgesinin kapsamının genişletilmesine yol açmaması şartıyla, vazgeçilmeyen istemler yönünden faydalı model belgesi geçerli kalacaktır.

TPE'ye yazılı olarak bildirilmesi gerekli olan vazgeçme, Patent Sicili'ne kayıt tarihi itibariyle hüküm doğuracak; Patent Sicili'ne kaydedilmiş hakların, lisansların¹⁶³ sahiplerinin ve faydalı model belgesi üzerinde üçüncü bir kişi tarafından hak sahipliği iddia edilmekte ise bu kişinin izni olmadıkça faydalı model belgesinden vazgeçilemeyecektir.

Bir istemin kısmen hükümsüzlüğünün istenemeyeceği dikkate alındığında, istemin bir kısmından vazgeçilmesinin de mümkün olamayacağı sonucuna varılacaktır. Ancak, faydalı model belgesi sahibinin bu yöndeki açıklamaları, istemlerin yorumlanmasında kullanılabilir.

3. Ücretlerin Süresinde Ödenmemesi

Yıllık faydalı model belgesi ücretinin ödenmemesi halinde faydalı model belgesi hakkının sona erme anı, ödeme yapılması gereken vade tarihi olarak kabul edilecektir.

PatKHK m. 134'e göre, faydalı model belgesi, yıllık faydalı model belgesi ücretinin ödenmemesi yüzünden sona ermişse, faydalı model belgesi sahibinin ödemenin zorlayıcı nedenden yapılamadığını kanıtlaması ile faydalı model belgesi yeniden geçerlilik kazanacaktır.

¹⁶³ Sicilde kayıtlı görünmeyen lisans varsa, haktan vazgeçme bu lisans sözleşmesinin sona ermesini gerektirmekle birlikte, kusurlu imkansızlık söz konusu olduğundan lisans alan tarafın, haktan vazgeçilmesi nedeniyle uğradığı zararın tazmin edilmesi gerekecektir; Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 112.

Zorlayıcı nedenle ilgili talebin, faydalı model belgesi hakkının sona erdiğine ilişkin ilanın ilgili bültende yayımlanmasından itibaren altı ay içinde yapılması koşuluyla, faydalı model belgesi sahibinin bu talebi bültende ilan edilecek ve ilgililer, ilandan itibaren bir ay içinde bu konuda görüş açıklayabilecektir.

Faydalı model belgesinin yeniden geçerlilik kazanması TPE'nin kararı ile olacak; faydalı model belgesinin yeniden geçerli kılınması, faydalı model belgesinin sona ermesi sonucunda üçüncü kişilerin kazandığı hakları etkilemeyecek; üçüncü kişilerin hakları ve bunların kapsamı mahkeme tarafından belirlenecektir.

Üçüncü kişilerin bu hakkını, ön kullanım hakkı olarak nitelendirmek mümkündür. Bu konuya özgü bir dava öngörülmediği için mahkeme, taraflar arasında diğer hükümlerden kaynaklanan bir anlaşmazlık önüne geldiğinde, öncelikle üçüncü kişilerin sözü edilen haklarını ve bunların kapsamını belirleyecek; anlaşmazlığı buna göre sonuçlandıracaktır.

Faydalı model belgesinin yeniden geçerlilik kazanması durumunda, faydalı model belgesi sahibi ödemediği ücretler ile ek ücretleri ödemekle yükümlü olacaktır.

D. Sözleşmeye Dayalı Lisans ve Yükümlülükler

1. Sözleşmeye Dayalı Lisans

PatKHK m. 88 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusunu veya faydalı model belgesini kullanma hakkı, milli sınırların bütünlüğü içinde veya bir kısmında geçerli olacak şekilde lisans sözleşmesine konu edilebilecek; lisans, inhisari lisans veya inhisari olmayan, basit lisans, şeklinde verilebilecektir¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Basit lisansı şahsi, inhisari lisansı aynı nitelikte değerlendiren görüş için bkz.: Ortan, **Patent**

Borçlar Kanununda bir sözleşme türü olarak gösterilmeyen lisans sözleşmesinin, hasılat kirası niteliği taşıdığı,¹⁶⁵ atipik bir sözleşme (*sui generis*) biçiminde sınıflandırıldığı¹⁶⁶ şeklinde farklı görüşler bulunmaktadır. Kanımızca, lisans sözleşmesi atipik bir sözleşmedir. Sözleşmelerin, sözleşme özgürlüğü¹⁶⁷ gereğince yasaların emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmamak şartıyla, tarafların diledikleri tipte gerçekleştirilebilmesi, yasalarla önceden tespit edilmiş tiplerle sınırlandırılmadığını göstermektedir¹⁶⁸.

Lisans sözleşmesinin özellikleri, kural olarak ivazlı oluşu, iki tarafa borç yüklemesi, borçlandırıcı işlem karakteri taşıması, sürekli borç ilişkisi kurması ve şansa bağlı sayılmaması şeklinde açıklanabilir¹⁶⁹.

Lisans sözleşmesinin belirgin işlevi, ekonomik bir değer hak sahibi tarafından kısmen ya da tamamen üçüncü kişinin doğrudan doğruya yararlanması amacıyla kullanımına izin verilmesi, karşılığında hak sahibinin hakkını semerelendirmesidir¹⁷⁰.

Lisans sözleşmesi çeşitleri arasında, geliştirme ve yeniden yapma lisansı, üretim lisansı, montaj lisansı,¹⁷¹ kullanma lisansı, ithal lisansı, ihraç lisansı, satış lisansı bulunmaktadır¹⁷².

Lisansı, s. 59.

¹⁶⁵ Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992, s. 257.

¹⁶⁶ Ortan, **Patent Lisansı**, s. 9-10.

¹⁶⁷ BK m. 26'da, tarafların, bir sözleşmenin içeriğini yasada öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebileceği öngörülmektedir.

¹⁶⁸ Yavuz, **Borçlar Hukuku**, s. 6. Kendisine özgü yapısı olan sözleşmelerin unsurları, kısmen veya tamamen yasanın öngördüğü sözleşme tiplerinin hiçbirinde mevcut değildir. Sınai haklara ilişkin lisans sözleşmeleri, kendisine özgü yapısı olan sözleşmelerdendir; a.e., s. 13.

¹⁶⁹ Bkz.: Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 63 vd.; Şirin Aydınçık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2006, s. 207.

¹⁷⁰ Ortan, **Patent Lisansı**, s. 2.

¹⁷¹ Montaj lisansı, lisans verenin teslim ettiği parçaların, lisans verenin sağladığı temel kurallar, teknik yapı, model ve resimlere göre bir araya getirilerek nihai ürüne dönüştürülmesidir; bkz.: Özsoy, **Patent Lisansı Sözleşmesi**, s. 35.

¹⁷² Ejder Yılmaz, H. Ümit Yılmaz, **Hukuk Rehberi**, 3 C., 5. bs., Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, C: 3, 1999, s. 3911.

Lisans alan yönünden lisans hakkının kaynağı, sözleşme, yasa, ölüme bağlı hukuki işlemler, mirasçılık hakkı, mahkeme kararı ve idari işlem olabilmektedir¹⁷³.

Faydalı model belgesi lisans sözleşmesi, lisans verenin, faydalı model belgesinden doğan haklarının kullanılması hakkını lisans alana verdiği bir sözleşmedir¹⁷⁴.

Faydalı model belgesi lisans sözleşmesi ile lisans veren, lisans alana, faydalı model belgesine konu buluşa ilişkin kullanma hakkı tanımakta; lisans alan, faydalı model belgesi ile korunan buluşu sözleşmedeki kayıt ve şartlar dahilinde kullanma konusunda yalnızca lisans verene karşı şahsi bir hak elde etmektedir¹⁷⁵. Diğer bir deyişle, faydalı model belgesi lisans sözleşmesi ile lisans veren, inhisari hakkını lisans alana karşı kullanmaktan kaçınmak durumundadır¹⁷⁶.

İleri teknoloji gerektiren ürünlerde herhangi bir şirketin gerekli tüm fikri mülkiyeti tek başına geliştirmesinin ekonomik yönden olanaksız olduğu düşünülmektedir¹⁷⁷. Gelişmiş ürünlerin yapımında çapraz lisanslamaya¹⁷⁸ sıklıkla gereksinim duyulması, Japonya'da, üretici şirketlerin çapraz lisanslamada değerlendirmek amacıyla buluşlarını koruma altına alma stratejisini ortaya çıkarmıştır¹⁷⁹.

¹⁷³ Özsoy, **Patent Lisansı Sözleşmesi**, s. 21-22.

¹⁷⁴ Ortan, **Patent Lisansı**, s. 16. Eserde, bu açıklama patent lisansına yönelik olarak yapılmaktadır.

¹⁷⁵ Ongan, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 22. Eserde, bu açıklama patent lisansına yönelik olarak yapılmaktadır.

¹⁷⁶ Ortan, **Patent Lisansı**, s. 16.

¹⁷⁷ Ruud Peters, "Technology Licensing: A Win-Win Solution in the Intellectual Economy", **Journal of Intellectual Property Rights**, C: 10, September 2005, (Çevrimiçi) <http://www.niscair.res.in>, 30 Eylül 2012.

¹⁷⁸ Çapraz lisanslama, farklı lisans konularında, tarafların karşılıklı olarak birbirlerine lisans vermesidir. Örneğin, bir çapraz lisanslamada, A buluşuna ilişkin faydalı model sahibi, bu buluş için lisans veren; lisans alanın B buluşu yönünden lisans alan konumundadır.

¹⁷⁹ Hisamitsu Arai, **Policies for the Twenty-first Century: The Japanese Experience in Wealth Creation**, WIPO Publication, S: 834, 2000, s. 33, (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/intproperty/834/wipo_pub_834.pdf, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

Lisans verenin lisans vermekteki olası yararları, anlaşmazlık görüşmelerinden ve dava sürecinden sakınma, lisans bedellerinden ek gelir elde etme, yeni pazar, üretim ve satış olanakları, yeni ürün ve servis alanlarında kabul görme, çapraz lisanslama ile teknolojiye erişim, işbirliği ve *joint venture* başlangıcı sağlama, ikincil kaynak oluşturma, standartlaşma, saygınlığın artması ve benzerleridir¹⁸⁰.

Lisans alanın sözleşme şartlarına uymaması durumunda, faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan haklar, hak sahibi tarafından lisans alana karşı da dava yoluyla ileri sürülebilecektir.

Basit lisansta lisans veren, daha sonra başkalarına da aynı içerikte ve kullanım alanında lisans sözleşmesi yapma hakkını elinde tutarken, inhisari lisansta lisans veren, başkalarına lisans vermeme yükümlülüğü altına girmektedir¹⁸¹.

Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa lisans inhisari olmayacak, lisans veren faydalı model belgesi konusu buluşu kendi kullanabileceği gibi, üçüncü kişilere de buluşa ilişkin başka lisanslar verebilecektir¹⁸².

İnhisari lisans söz konusu olduğu zaman, lisans veren başkasına lisans veremeyecek ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça, kendisi de faydalı model belgesi konusu buluşu kullanamayacaktır.

¹⁸⁰ Dieter Reinhardt, "Pre-Licensing Considerations", **The Licensing Journal**, C: 28, S: 5, May 2008, s. 16, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Patent lisans sözleşmesi çoğu kez patente ilişkin sulh işlemleri sonucunda gerçekleşmektedir; Ortan, **Patent Lisansı**, s. 4. Patentin hükümsüzlüğüne ilişkin anlaşmazlıkların, çoğunlukla bir lisans sözleşmesi yapılmasını sağlayacağı düşüncesiyle çıkarıldığı görülmektedir; Özsoy, **Patent Lisansı Sözleşmesi**, s. 19.

¹⁸¹ Ortan, **Patent Lisansı**, s. 151-152.

¹⁸² Bu lisansların marka lisansları ile birlikte verilmesi konusunda bkz.: Kutlu Oytaç, **Son Uluslararası Değişikliklerle Mukayeseli Markalar Hukuku**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1999, s. 47. Lisans sözleşmesinde lisans alan için "en çok gözetilen lisans alan" kaydı bulunması durumunda, lisans alan, lisans verenin üçüncü kişilere verdiği, vereceği lisanslardaki lisans alan lehindeki sözleşme hükümlerinin kendisi için de uygulanmasını isteyebilecektir; Thomas J. Scott, Jr., Eleanor M. Hynes, "Reducing Your Risk as a Licensor or Licensee in Patent and Technology Licensing - The Important Terms to Consider", **The Licensing Journal**, C: 28, S: 6, Jun/Jul 2008, s. 11, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

Sözleşmeye dayalı lisans sahipleri, aksi sözleşmede kararlaştırılmadıkça, lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devredemeyecek ve alt lisans veremeyecek; faydalı model belgesinin koruma süresi boyunca milli sınırların bütünü içinde faydalı model belgesi konusu buluşun kullanılmasına ilişkin her türlü tasarrufta bulunabilecektir.

2. Bilgi Verme Yükümlülüğü

PatKHK m. 89 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusunu veya faydalı model belgesini devreden veya lisansını veren, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, devralana veya lisans alana, faydalı model belgesi konusu buluşun normal kullanımı için zorunlu olan teknik bilgileri vermekle yükümlüdür.

Teknik bilgi verme, güven ilişkisine dayanan bir yükümlülük olup, buluşun kullanımına ilişkin zorunlu teknik bilgileri verme ve teknik yardımda bulunma, PatKHK hükmü olmasaydı dahi, dürüstlük kuralına dayalı bir yan edim yükümü olarak mevcut olacaktı¹⁸³.

Tarifnamenin, ilgili teknik alandaki uzman bir kişi tarafından buluşun uygulanabilmesini sağlayacak nitelikte açık ve yeterli şekilde yazılması gerektiğine göre, burada sözü edilen teknik bilginin, buluşla ilgili teknik alandaki uzmanın sahip olması gereken teknik bilgi değil; buluş gerçekleştirildikten sonra buluşun kullanılması aşamasında, buluş konusuna girmeyen teknik bilgi (*know-how*) olduğu düşünülmelidir.

Patent lisansı sözleşmesi ile *know-how* sözleşmesi çoğunlukla bir arada bulunmakta, patentten yararlanılması için *know-how* da verilmektedir¹⁸⁴. Patent lisans

¹⁸³ Utku, **Sınai Hakların Rehni**, s. 282.

¹⁸⁴ Tufan Ögüz, **Know-how Sözleşmesi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2001, s. 82. Patent lisansına ilişkin bazı sözleşmelerde, lisans alana, patentin kullanılması hakkı ile birlikte belirli bir *know-how* verildiği yönünde; Mehmet Enes Bakırcı, **Teknoloji Transferinde “Patent ve Know-How**

sözleşmesine ilişkin hükümler, faydalı model belgesi lisans sözleşmesi için de geçerli kabul edilmektedir¹⁸⁵.

Devir veya lisans alan kişi, kendisine verilen gizli bilgilerin açıklanmasını önlemek için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olacaktır¹⁸⁶. Bu hüküm, buluşun normal kullanımı için verilen zorunlu teknik bilginin *know-how* olduğu düşüncesini desteklemektedir.

Çok yönlü buluşlarda buluş sahibinin buluşundan en iyi şekilde yararlanmasının, patent koruması ile ticari sır korumasının bir arada, karma şekilde uygulanmasıyla sağlanabileceği savunulmaktadır¹⁸⁷.

Faydalı model belgesinin ya da lisansın faydalı model belgesi sahibinin rızası olmaksızın elde edildiği hallerde, faydalı model belgesi sahibinden buluşun kullanımına ilişkin teknik bilgileri aktarması istenemeyecektir. Aynı şekilde, faydalı model belgesi konusu bir buluşu kullanma olanağını rehin paraya çevrilmesi sonucunda elde etmiş olan üçüncü kişinin, faydalı model belgesini rehin almış kişiden buluşun üretimde kullanılmasına ilişkin teknik bilgileri isteyebilmesi de kabul edilmeyecektir. Rehin alanın, faydalı model belgesi buluşun üretimine ilişkin herhangi bir teknik bilgiye özellikle ihtiyaç duyacağı ve rehin edenin bu bilgiyi dürüstlük kuralı uyarınca rehin alana aktarmakla zorunlu tutulması gerektiği görüşü yerinde değildir¹⁸⁸.

Lisansı” Sözleşmeleri, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 2001, s. 11.

¹⁸⁵ Ongan, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 22.

¹⁸⁶ PatKHK’de lisans alanın kendisine verilen gizli bilgilerin açıklanmasını önlemek için gerekli tedbirleri alma yükümünün sözleşme sonrası için geçerliliği hakkında açıklık bulunmadığı görüşü; Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 240; kanımızca yerinde değildir. Bu yükümlülük süreyle sınırlandırılmış değildir. Lisans alanın elinde bulunan, lisans veren açısından gizli tutulması gereken belgelerin lisans sözleşmesinin sona ermesi ile lisans verene iade edilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz.: Özsoy, **Patent Lisansı Sözleşmesi**, s. 192.

¹⁸⁷ Elisabetta Ottoz, Franco Cugno, “Patent–Secret Mix in Complex Product Firms”, **American Law and Economics Review**, C: 10, S: 1, spring 2008, s. 157, (Çevrimiçi) <http://aler.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

¹⁸⁸ Utku, **Sınai Hakların Rehni**, s. 282-284. Eserde, bu açıklama patente yönelik yapılmaktadır.

3. Lisans Sözleşmesi ile *Know-how* Sözleşmesi Arasındaki Ayrım

Ticari sır, bir işletmeye ticari üstünlük sağlayan gizli bilgidir¹⁸⁹. Ticari sır konusu gizli bilginin içeriği sınırlandırılmış değildir; tescille korunacak nitelikteki buluşlar, *know-how* ve benzeri ticari üstünlük sağlayan her türlü bilgi ticari sır olabilecektir. Ticari sırlara tanınan hukuki koruma, endüstriyel casusluğu caydırıcı etki yaratarak patente, markaya konu olamayacak nitelikteki yeniliklere yatırım yapmayı özendirir¹⁹⁰.

Zayıf fikri mülkiyet haklarının varlığında, buluş sahibi, rakiplerinin maliyet düşürücü bilgiyi elde etmesini önlemek için buluşunu gizlemeyi, koruma altına almamayı tercih edebilecektir¹⁹¹. Ayrıca buluşun etkin kullanım süresinin kısa olacağına öngörüldüğü durumlarda, başvurunun yayımlanma süresinin göreceli uzunluğu, buluş sahibinin başvuru yapmak yerine buluşunu ticari sır olarak saklamasına yol açabilecektir¹⁹².

Ticari sır içinde yer aldığı kabul edilen *know-how*, bir işletmenin endüstriyel tekniklerin uygulanmasında deneme yanılma sonucunda edindiği deneyim ve detaylı pratik bilgi bütünüdür¹⁹³.

Know-how, bazı durumlarda, patentin kullanılması için gerekli zorunlu gizli bilgi olarak görülmekte; lisans sözleşmelerinde karşılaştırılan yüksek ücretlerin çok defa

¹⁸⁹ Gregg Zegarelli, "Current Technology Issues", **Ohio CPA Journal**, C: 60, S: 2, Apr-Jun 2001, s. 36, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁹⁰ Reichman, "Legal Hybrids", s. 2436.

¹⁹¹ James J. Anton, Dennis A. Yao, "Finding 'Lost' Profits: An Equilibrium Analysis of Patent Infringement Damages", **The Journal of Law, Economics, & Organization**, C: 23, S: 1, April 2007, s. 203, (Çevrimiçi) <http://jleo.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

¹⁹² Matthew E. Hanley, "What Does Your Patent Application Say about You?", **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 5, May 2008, s. 24, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁹³ Reichman, "Legal Hybrids", s. 2438.

lisans alanın patenti kullanma karşılığı olarak değil; *know-how* denilen bu gizli bilgi için ödendiği ileri sürülmektedir¹⁹⁴.

Özel yasal korumadan yararlanamayan bilgi ve deneyimler *know-how* sözleşmesinin konusunu oluşturur. Bu sözleşme ile mutlak hak devri ya da mutlak haktan yararlanma söz konusu değildir¹⁹⁵.

Know-how, üretim, işletme, pazarlama sırrı, pazarlama teknikleri ile ilgili bilgi ve deneyim;¹⁹⁶ tescille korunacak nitelikte olmayan ya da bu nitelikte sayılsa dahi sahibi tarafından gizli tutulan ve daha uzun süre kullanılmak üzere tescil ettirilmeyen, sınai alandaki teknik, ticari ve işletmesel bilgi ve deneyim biçiminde de tanımlanmaktadır¹⁹⁷.

Yaygın şekilde bilinir hale gelmiş olan bilgi ve deneyimlerin *know-how* sözleşmesine konu olması mümkün görülmemekte; subjektif ve nisbi bir sırrın dahi bulunmaması nedeniyle, lisans alanın kullanıp fayda sağlayacağı bilgilerin *know-how* olarak kabul edilemeyeceği düşünülmektedir¹⁹⁸.

Diğer bir görüş de, gizli kabul edilmese bile, hızlı şekilde erişilmesi ekonomik değer taşıyan bilgilerin lisans konusu yapılabilmesine engel bulunmadığı yönündedir¹⁹⁹. Yaygın şekilde bilinir hale gelmiş bilgi ve deneyimlerin, bu bilgilere hızlı şekilde erişilmesinin ekonomik bir değeri olmasa bile sözleşmeye konu edilmesi durumunda, kanımızca, sözleşmenin geçersiz olduğu söylenemeyecek; tarafların sözleşme hükümlerine uygun hareket etmesi gerekecektir.

¹⁹⁴ Ayiter, “Milletlerarası İhtira Hukuku”, s. 140.

¹⁹⁵ Ögüz, **Know-how Sözleşmesi**, s. 81.

¹⁹⁶ Yasaman, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku**, s. 95.

¹⁹⁷ İsmail Erbay, **Know-How Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2002, s. 283.

¹⁹⁸ Ongan, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 23-24.

¹⁹⁹ Baş, **Teknik Bilgi Sözleşmesi**, s. 58.

Görüleceği üzere, patente, faydalı model belgesine ilişkin lisans sözleşmesinin konusunu bir soruna teknik alanda çözüm getiren buluş oluşturmakta, *know-how* için böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. *Know-how* sözleşmesinin içinde, teknik çözüm sunan bilgi yanında, endüstriyel uygulamaların çevresindeki ticari, işletmesel bilgi de yer alabilmektedir²⁰⁰.

4. Hakkın Devrinden ve Lisans Vermekten Doğan Sorumluluk

PatKHK m. 90 uyarınca, faydalı model belgesi başvurusundan, faydalı model belgesinden doğan hakları bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak devreden ya da lisans veren kişi, bu işlemleri yapma yetkisi bulunmadığı sonradan anlaşıldığında, ilgililere karşı sorumlu olacaktır²⁰¹.

Faydalı model belgesi lisans sözleşmesi sürekli borç ilişkisi niteliği taşımakta, faydalı model belgesinin devrine ilişkin sözleşme ise ani ifalı borç ilişkisi niteliğinde değerlendirilmektedir²⁰².

Faydalı model belgesi başvurusunun geri alınmasına, başvurunun reddedilmesine veya faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne mahkemece karar verilmesi halinde, tarafların sözleşme ile hakkı devreden veya lisans veren bakımından daha kapsamlı bir sorumluluğu öngörmemiş olmaları halinde, PatKHK'nin hükümsüzlüğün etkisine ilişkin maddesi (PatKHK m. 131) uygulanacaktır.

²⁰⁰ Bu tür sözleşmeler ile *know-how* sözleşmeleri arasındaki farklar için bkz.: Şener Akyol, **Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri) Know-How Management Joint Venture ve Büyük Çaplı İnşaat Sözleşmeleri**, 2. Fasikül, İstanbul, Afa Matbaacılık, 1997, s. 9; Baş, **Teknik Bilgi (Know-How) Lisans Sözleşmesi**, s. 41.

²⁰¹ Lisans sözleşmesinde patentin geçerliliği ile ilgili hiçbir garanti tanınmadığı açıkça belirtilmiş ise, bu durumda patentin geçersizliğinden dolayı lisans veren sorumlu olmaz; Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 113.

²⁰² Ögüz, **Know-how Sözleşmesi**, s. 81. Eserde, patent lisansından ve patentin devrinden söz edilmektedir.

Düzeltilme.

Tarafların sözleşme ile hakkı devreden veya lisans veren bakımından daha dar kapsamlı bir sorumluluğu öngörmesi durumunda, bu sözleşme de, kanımızca, PatKHK'nin hükümsüzlüğün etkisine ilişkin maddesinin uygulanmasında dikkate alınacaktır²⁰³. PatKHK m. 131/2-b'de, sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin kısmen veya tamamen iadesi hal, şartlar ve haklı sebeplere bağlandığına göre, sözü edilen sözleşmenin geçerli sayılmasına engel yoktur.

Devreden veya lisans verenin kötü niyetle hareket etmesi durumunda,²⁰⁴ bu kişiler fiillerinden her zaman sorumlu olacaktır. Devreden veya lisans veren, üzerinde tasarruf edilen faydalı model belgesi başvurusuna veya faydalı model belgesine konu olan buluşun faydalı model belgesi ile korunabilirliği konusunda Türkçe veya yabancı dildeki raporları, kararları veya bu konuda bildiklerini karşı tarafa bildirmemiş ve bunlara ilişkin beyanları içeren belgelere sözleşmede yer vermemişse kötü niyetin varlığı kabul edilecektir.

Devreden veya lisans veren, buluşun korunabilirliği hakkında varsa üçüncü kişilerin patent, faydalı model belgesi başvurusu veya patenti, faydalı model belgesi ile ilgili bildiklerini de karşı tarafın bilgisine sunmak ve bunlara ilişkin beyanları içeren belgelere sözleşmede yer vermek durumundadır.

Kötü niyet, yalnızca sayılı durumlarda değil; örneğin, devreden veya lisans verenin bu bilgileri bilebilecek durumda olması ile de var kabul edilebilecektir.

Lisans alan, teknolojiyi ve üretim tekniklerini kullanmaktadır. Bu kullanım sırasında lisans alanın hatası sonucunda üründe bir hata meydana gelmişse, lisans alan bunun

²⁰³ Karşı görüş, bu hükümde, devreden ve lisans verenin asgari sorumluluğunun emredici şekilde belirlendiğidir; Cahit Suluk, "Sınai Mülkiyet Haklarında Hükümsüzlük Kararlarının Etkisi", **Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. I, S. 3/2006, s. 52, (Çevrimiçi) <http://www.fikrimulkiyet.com/makalelerim/cevirilenler/SMHHKE.pdf>, 16 Kasım 2012.

²⁰⁴ Kötü niyetin varlığı, başvuru veya belge sahibinin belgesini kullanarak lisans ya da mahkeme kararı ile tazminat talep ettiği tarihe göre belirlenmelidir; Suluk, "Hükümsüzlük Kararları", s. 63. Düzeltme.

sonuçlarına katlanacak; lisans veren, ürünün üretilmesi için gerekli bilgiyi sağlamakla borcunu yerine getirmiş sayılacaktır²⁰⁵. Böyle bir durumda lisans verenin sorumluluğu ancak ayıplı *know-how*'a dayandırılabilir²⁰⁶.

Hakkın devri ve lisans verme hükümlerinden doğan tazminatın talep süresi, sorumluluk davasına dayanak olan mahkeme kararının (hükümsüzlük veya faydalı model belgesi alanın gerçek buluşçu olmamasına ilişkin davada verilen) kesinleşme tarihinden başlayacak; zamanaşımı için BK'nin ilgili hükümleri uygulanacaktır.

Başvurunun geri alınması veya reddedilmesi nedeniyle doğacak sorumluluğun talep süresi PatKHK'de belirtilmemiştir. Bu durumlarda tazminatın talep süresi söz konusu olayların gerçekleşmesi ile başlamış kabul edilerek zamanaşımına ilişkin genel hükümler geçerli sayılmalıdır.

PatKHK m. 91 uyarınca, devredilen veya lisansı verilen faydalı model belgesi başvurusu ya da faydalı model belgesi konusu buluşun ayıplı olmasından dolayı üçüncü kişiler zarar görürse, devreden ve devralan veya lisans veren ve lisans alan müteselsilen sorumlu olacaktır²⁰⁷.

Devreden veya lisans veren, kötü niyetli olmadığı ve hakkaniyet düşüncesi ile zarara kısmen ya da tamamen devralan veya lisans alanın katlanması gerektiği durumlarda, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, devralan veya lisans alana rücu edebilecektir.

²⁰⁵ Yasaman, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku**, s. 106. Lisans alanın, lisans konusu haktan gerektiği gibi yararlanmasını önleyen bir durum (eksik bilgi verilmesi, buluşun hatalı olması) ortaya çıkmışsa, lisans verenin tazminat ödeme borcu doğabilir. Lisans veren, zarar veren durumun oluşmasında kusuru bulunmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir; Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 113-114.

²⁰⁶ Yasaman, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku**, s. 106.

²⁰⁷ Alt lisanstan doğabilecek sorumluluklar için bkz.: Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 17.

Lisans alandan kaynaklanan bir üretim hatası nedeniyle üçüncü kişilerin zarar görmesi durumunda, buluş ayıplı olmadığı için lisans verenin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır²⁰⁸.

E. Lisans Verme Teklifi ve Teklifin Kabul Edilmesi

1. Lisans Verme Teklifi

PatKHK m. 94'e göre,²⁰⁹ faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesi konusu buluşu kullanmıyorsa,²¹⁰ TPE'ye yapacağı yazılı bir başvuru²¹¹ ile patent konusu buluşu kullanmak isteyen herkese lisans vereceğini bildirebilecektir²¹². Lisans verme teklifinin diğer bir nedeni, faydalı model belgesi sahibinin, faydalı model belgesini haksız rekabete ilişkin genel hükümlere aykırı şekilde kullanmasıdır. Bu durumda, mahkeme, faydalı model belgesi sahibinin lisans verme teklifinde bulunmasına karar verebilecektir (PatKHK m. 93)²¹³. PatKHK'de, bildirimde, teklif edilen lisansın özellikleri, kapsamı, lisans bedeli hakkında bilgi bulunması yönünde bir hüküm yoktur.

²⁰⁸ Yasaman, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku**, s. 95.

²⁰⁹ PatKHK m. 94'ün küçük buluş için uygun olmadığı görüşü (Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 738), kanımızca, yerinde değildir. Küçük buluş nitelendirmesi hakkındaki değerlendirme için bkz.: I.E.1 Korumanın Konusu, s. 36.

²¹⁰ Bkz.: III.B.7.b)(1)(a) Kullanma Zorunluluğu, s. 196.

²¹¹ TPE tarafından bu başvuru için form hazırlanmıştır; TPE-P-128, Patent/Faydalı Model Lisans Verme Teklifi Talep Formu, (Çevrimiçi) <http://www.tpe.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=131>, 30 Eylül 2012. Bu formda, “*Yukarıda bilgileri verilen belgenin/başvurunun sahibi olarak Faydalı Model / Patent konusu buluşum için lisans vereceğimi bildirmekteyim. Söz konusu lisans verme teklifinin Resmi Patent Bülteninde yayınlanması konusunu bilgilerinize arz ederim.*” ifadesi yer almaktadır. Formda, verilecek lisansın özellikleri, lisans bedeli hakkında bilgi yazılması zorunlu tutulmamıştır.

²¹² ABD'de patent lisanslama işlemlerinin yarım trilyon doların üzerinde yıllık gelir ürettiği tahmin edilmektedir; Mohan Rao, “Valuing Intellectual Property in Licensing Transactions”, **The Licensing Journal**, C: 28, S: 6, Jun 2008, s. 20, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

²¹³ Bkz.: III.B.8 Rekabetin Kötüye Kullanılması Nedeniyle Lisans Verme Teklifi, s. 215. Düzeltme.

Faydalı model belgesi sahipliğinde yargı kararıyla değişiklik olmuşsa, faydalı model belgesinin yeni sahibinin Patent Sicili'ne kayıt edilmesi ile daha önce yapılmış lisans verme teklifi kendiliğinden geri alınmış sayılacaktır.

TPE, lisans verme tekliflerini Patent Sicili'ne kaydederek ilan edecek, lisans verme teklifleri halkın incelemesine açık olacaktır. TPE bu incelemeyi sağlamak üzere gerekli tedbirleri alacaktır.

Lisans almak için faydalı model belgesi sahibine bir talep yapılmadığı sürece, faydalı model belgesi sahibi lisans verme teklifini her zaman geri alabilecektir. Teklifin geri alınması, buna ilişkin talebin TPE'ye verilmesi ile sonuç doğuracaktır. Lisans verme teklifi üzerine lisans alan olarak buluşu kullanmaya yetkili herkes, inhisari olmayan lisans sahibi sayılacak ve bu lisans, sözleşmeye dayalı lisans olarak kabul edilecektir.

Patent Sicili'nde inhisari lisans kaydının bulunması durumunda, faydalı model belgesi sahibi başkalarına ayrıca lisans verme teklifi yapamayacak; lisans verme teklifi yapıldıktan sonra inhisari lisansın Patent Sicili'ne kayıt talebine, lisans verme teklifi geri alınmadığı veya geri alındığı kabul edilmediği takdirde, izin verilmeyecektir.

PatKHK m. 95'te, tarafların anlaşmalarından ve PatKHK m. 94/6'da, lisans alan olarak buluşu kullanmaya yetkili herkesten söz edildiği; esaslı unsur üzerinde anlaşma olmaksızın sözleşmenin kurulduğunun kabul edilemeyeceği; bu nedenlerle lisans verme teklifinin öneri²¹⁴ değil, öneriye çağrı olarak nitelendirileceğine ilişkin görüş,²¹⁵ kanımızca, yerinde değildir²¹⁶. PatKHK m. 99'da, lisans verilmesi teklifinin,

²¹⁴ Öneri, muhatabın kabul etmesi ile sözleşmenin kurulabilmesini sağlayacak nitelikteki, sözleşmenin esaslı unsurlarını içeren, içermesi gereken bir beyandır; Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 28. BK'de, "öneri" teriminin tanımı yapılmamakta, ancak "*bir sözleşme yapılmasını öneren*" ve benzeri ifadelerle, önerinin, sözleşmenin kurulması için gerekli bir irade beyanı olduğu ortaya konulmaktadır.

²¹⁵ Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 67.

²¹⁶ Lisans verme teklifinin öneri olduğu; ancak bedel, bedelin ödenme şekli, süre gibi esaslı noktaları içermesinin şart olduğu yönünde; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 621.

zorunlu lisans verilmesine engel olduğu; PatKHK m. 93'te, haksız rekabete ilişkin genel hükümlere aykırı faaliyetin, lisans verme teklifinde bulunma yaptırımına yol açabileceği; PatKHK m. 95/2'de, lisans bedelinde anlaşamamaları halinde taraflardan birinin talebi üzerine yetkili mahkemenin lisans bedelini belirleyeceği düzenlenmiştir. Bu hükümler bir arada değerlendirildiğinde, kurulması hedeflenen lisans sözleşmesinin ana unsurunun, faydalı model belgesi konusu buluşun kullandırılması olduğu ortaya çıkacaktır. Bu ana unsurun lisans verme teklifinde yer alması nedeniyle, lisans verme teklifi, öneri olarak nitelendirilmelidir.

Lisans alanın kullanma yükümlülüğü olup olmadığının PatKHK'den anlaşılamadığı,²¹⁷ basit lisans sözleşmesinde, inhisari lisansın aksine, lisans alanın kullanım yükümlülüğünün bulunmadığı görüşü savunulmaktadır²¹⁸.

PatKHK'de her ne kadar faydalı model belgesi sahibinin buluşu kullanmamasından söz etmekteyse de, buluşunu kullanmakta olan faydalı model belgesi sahibinin de buluşu için lisans verme teklifinde bulunmasına bir engel yoktur. Düzenlemede, haksız rekabete ilişkin genel hükümlere aykırı faaliyet, lisans verme teklifinde bulunmaya mahkum edilme sonucunu öngördüğüne göre, faydalı model belgesi sahibi, aleyhine verilmiş bir mahkeme kararı olmadan da bu yola başvurabilecektir.

2. Teklifin Kabul Edilmesi

PatKHK m. 95 uyarınca, lisans verme teklifinden yararlanarak lisans almak isteyen kişi, buluşun kullanma şeklini de belirterek talebini yazılı olarak üç suret halinde

²¹⁷ PatKHK m. 95/4'te, lisans alanın, her üç ayın bitiminde, patent sahibine buluşu kullandığına dair bilgi vermekle yükümlü olduğu; bu yükümlülüğünü yerine getirmediği takdirde, lisans verenin, lisans alandan bir ay içinde bu yükümlülüğünü yerine getirmesini isteyebileceği; lisans alanın bu süre içinde de yükümlülüğünü yerine getirmediği mahkemece tespit edilirse, lisansın iptal edileceği yer almaktadır. Buna göre değerlendirme yapılması gerekecektir.

²¹⁸ Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 155.
Düzeltilme.

TPE'ye bildirecek; TPE, bir sureti faydalı model belgesi sahibine gönderip, diğer suretlerden birini de talepte bulunana geri yollayacaktır²¹⁹.

Lisans bedeli konusunda tarafların anlaşamamaları halinde, taraflardan birinin talebi üzerine yetkili mahkeme, tarafları da dinleyerek lisans bedelini belirleyecektir.

Mahkeme, daha önce taraflarca uygun bulunan bedelin sonradan yetersiz hale gelmesi durumunda, bedelde değişiklik yapabilecek; ancak lisans bedelinin değiştirilmesi talebi, mahkeme tarafından bedelin belirlenmesinden itibaren en az bir yıl geçtikten sonra ileri sürülebilecektir.

Lisans alan her üç ayın sonunda faydalı model belgesi sahibine buluşu kullandığına ilişkin bilgi vermek ve lisans bedelini ödemekle yükümlü olacak; lisans alan bu yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, lisans veren bir ay içinde yükümlülüklerin yerine getirilmesini isteyebilecektir. Lisans alanın bu sürede de yükümlülüklerini yerine getirmediği mahkemece tespit edildiğinde, lisans iptal edilecektir²²⁰.

Burada düzenlenen lisans verme teklifi ve bu teklifin kabulü, öneri ve kabul niteliğindedir. Lisans verme teklifinin kabulü ile lisans sözleşmesi kurulmuş olur²²¹. Karşı görüş,²²² lisans verme teklifinin ve bu teklifin kabulünün, öneri ve kabul olarak nitelendirilmeyeceği; lisans verme teklifinin kabulü ile lisans sözleşmesinin kurulmuş sayılamayacağı, sözleşme yapma zorunluluğunun doğmuş olacağı yönündedir. Lisans verme teklifine ilişkin bölümdeki açıklamamız bu konuda da geçerlidir.

²¹⁹ Her iki surette de TPE'nin mührü ve aynı sevki tarihi bulunacaktır.

²²⁰ Bu süreç, lisans verenin açacağı dava ile başlayacaktır.

²²¹ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 621.

²²² Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 67.

IV. HUKUK DAVALARI

A. Tecavüz Sayılan Eylemler ve Eylemlere Karşı Talep Edilebilecekler

1. Tecavüz Sayılan Eylemler

Faydalı model belgesinden doğan haklara müdahalenin, tecavüz (ihlal), haksız fiil¹ oluşturması için PatKHK’de belirtilen eylemin gerçekleşmiş olması ve hukuka uygunluk nedenlerinden -zorda kalma, yasaların belirlediği ölçüde kamu gücünün kullanılması, hak kullanımı ve mağdurun rızası- herhangi birinin bulunmaması gereklidir².

Faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz ettiği ileri sürülen kişiler, eylemlerinin faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı dışında olduğunu, faydalı model belgesinden doğan hakların sona erdiğini, faydalı model belgesi sahibinin, tecavüzü bilmesine rağmen eylemlerine uzun süre sessiz kalarak hakkını kaybettiğini savunabilecektir³.

Faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz oluşturan eylemler PatKHK m. 136’da⁴ gösterilmektedir. Usullere, bu usuller sonucunda elde edilen ürünlere ve

¹ Haksız fiil kurallarının asıl işlevi, kişilik hakkı, fikri hak ve aynı hak gibi klasik mutlak hakların ihlalini yaptırma bağlamaktır; Kocayusufpaşaoğlu v.d., **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, s. 286.

² Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 637. Haksız fiil sorumluluğunda, hukuka aykırılık sorumluluğun objektif şartı, kusur ise subjektif şarttır; S. Sulhi Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar Hukuku : Genel Hükümler**, Bu basıyı haz.: Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. bsk., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 492.

³ Saraç, “Hükümsüzlük Davaları”, s. 112. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır. Eserde, “tecavüzü bilmesine rağmen” kısıtlaması yer almamaktadır.

⁴ PatKHK m. 136/1 ilk cümle hükmü, PatKHK m. 136/1-b’deki “uygulamaya koymak suretiyle kullanmak” ve PatKHK m. 136/1-c dışında, faydalı model belgesi için de uygulanabilir

kimyasal maddelere faydalı model belgesi verilemeyeceği için bunlara ilişkin hükümler faydalı model belgesi hakkında uygulanmayacaktır.

Faydalı model başvurusu yayımlandığı takdirde, başvuru sahibi, buluşa karşı işlenmiş tecavüzler nedeniyle hukuk davası açabilecek; tecavüz eden başvurudan veya kapsamından haberdar edilmiş ise başvurunun yayımlanmış olmasına bakılmayacaktır. Tecavüz edenin kötü niyetli olduğuna mahkeme tarafından hükümlenirse yayından önce de tecavüzün varlığı kabul edilecektir⁵. Ancak mahkeme, faydalı modelin verildiğine ilişkin ilanın ilgili bültende yayımlanmasından önce, öne sürülen iddiaların geçerliliği hakkında karar veremeyecektir.

Faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz oluşturan eylemler için ayrı bir hüküm bulunmaması nedeniyle, patentte yönelik hüküm uygulanacak, ancak patent başvurusunun yayımlanmasına ilişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 55 inci maddesi değil, faydalı model belgesi başvurusunun yayımlanmasını düzenleyen özel hükümlerin yer aldığı PatKHK m. 160 geçerli olacaktır.

a) Ürünün Taklit Edilmesi

Faydalı model belgesi sahibine koruma sağlanması, özellikle buluşun üçüncü kişilerce taklit edilmesinden korunması amacına yöneliktir⁶. Buluşun somutlaştığı

niteliktedir.

PatKHK m. 136/1-b hükmü, “uygulamaya koymak suretiyle kullanmak” dışında, faydalı model belgesi için de uygulanabilir niteliktedir.

PatKHK m. 136/1-e hükmü, PatKHK m. 136/1-b’deki “uygulamaya koymak suretiyle kullanmak” ve PatKHK m. 136/1-c dışında, faydalı model belgesi için de uygulanabilir niteliktedir.

PatKHK m. 136/3 hükmü, başvurunun yayımlanmasında Kanun Hükmünde Kararnamenin 55 inci maddesinin değil, faydalı model belgesine ilişkin özel hüküm olan PatKHK m. 160’ın geçerli olacağı dışında, faydalı model belgesi için de uygulanabilir niteliktedir.

⁵ Uygulama da bu yöndedir; Yarg. 11. HD, 24.2.2000 t., E: 2000/922, K: 2000/1475 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁶ Ortan, **Avrupa Patent Sistemi I**, s. 189. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

Düzeltilme.

ürünün taklit edilmesi en yaygın ihlal çeşididir⁷. Buluşun taklit edilmesinin önlenmesi gereksiniminin, buluşun korunması düşüncesini ortaya çıkardığını söylemek yerinde olacaktır.

Faydalı model belgesi sahibinin izni olmaksızın buluş konusu ürününün kısmen veya tamamen üretme sonucu taklit edilmesi, faydalı model belgesinden doğan hakları ihlal eder⁸. Burada sözü edilen taklit, faydalı model belgesi sahibinin izni olmaksızın üretilen ürünün, izinle üretilmiş ürünle bire bir aynı olması anlamında değildir. İki ürünün görünüşü, bazı teknik detayları birbirinden farklı olsa da, faydalı model belgesi istemleri ile korunan özelliklerden en az bir tanesinin izinsiz üretilen üründe bulunması durumunda, bu üründe faydalı model belgesi ile korunan buluşun taklit edilmiş olduğu sonucuna varılacaktır⁹.

b) Taklit Ürünün Ticarete Konu Edilmesi

Kısmen veya tamamen taklit suretiyle meydana getirildiğini bildiği veya bilmesi gerektiği halde, tecavüz yoluyla üretilen ürünleri satmak, dağıtmak veya bir başka şekilde ticaret alanına çıkarmak; bu amaçlar için ithal etmek; ticari amaçla elde bulundurmak; faydalı model belgesinden doğan hakların ihlalidir. Ürünün depolanması, nakliyeciyeye, ambalajcıya verilmesi de bu kapsamdadır¹⁰.

⁷ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 171. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır. Taklit ürünün farklı bir marka kullanılarak piyasaya sürülmesi, faydalı model belgesinden doğan hakların ihlal edilmiş olması durumunu etkilemeyecektir; Yarg. 11. HD, 3.7.2000 t., E: 2000/5378, K: 2000/6258 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁸ İbrar edilen ürünlerden davacıya ait ürünün taklidi olduğu belirlenen ürünün davalı tarafından üretildiğine dair delillerin, davacı tarafından sunulması gerektiğine ilişkin; Yarg. 11. HD, 9.11.2006 t., E: 2005/10238, K: 2006/11423 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁹ PatKHK'de, patent sahibinin izni olmaksızın üretilen malların taklit mal olarak adlandırıldığına ilişkin bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 638.

¹⁰ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 639.
Düzeltilme.

Usuller ve usuller sonucunda elde edilen ürünler ile kimyasal maddeler hakkında faydalı model belgesi verilemeyeceği için, “uygulamaya koymak suretiyle kullanmak” hükmü faydalı model belgesi için söz konusu olmayacaktır.

c) Lisans Haklarının Genişletilmesi ve Devri

Faydalı model belgesi sahibi tarafından sözleşmeye dayalı lisans veya zorunlu lisans yoluyla verilmiş hakların izinsiz genişletilmesi veya bu hakların üçüncü kişilere devredilmesi, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüzdür.

Faydalı model belgesi sahibi tarafından verilmiş hakların izinsiz genişletilmesi veya devredilmesi ile sözleşmeye aykırılık ve haksız fiil bir arada ortaya çıkabilecektir. Verilen zararın hem borca aykırı bir davranış hem de haksız fiil oluşturması halinde, borca aykırılıktan doğan maddi tazminat talebi ile haksız fiil sorumluluğundan doğan maddi tazminat talebinin yarıştığı kabul edilecek; zarar gören böyle bir durumda sorumluluk nedenlerinden dilediğine dayanarak zararın tazminini talep edebilecektir¹¹. Ayrıca borca aykırılıktan doğan maddi tazminat talebi ile haksız fiil sorumluluğundan doğan manevi tazminat talebi arasında yığılma ilişkisinin bulunduğu söylenebilecektir. Sorumluluk nedenlerinin yarışması ve yığılması, zamanaşımı süresinin her iki sorumlulukta da dolmamış olması şartına bağlıdır¹².

¹¹ Haluk N. Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden geçirilmiş 11. bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2012, s. 284. BK'nin getirdiği çözüm, zarar görenin kural olarak dilediği hukuki nedene dayanabileceği; zarar görenin dayandığı sorumluluk nedenine göre karar verilmesinin zorunlu olduğu; eğer zarar gören herhangi bir hukuki nedene dayanmamışsa ve yasa aksi öngörülmemişse, zarar görene en iyi giderim olanağı sağlayan sorumluluk nedenine göre karar verileceğidir; a.e., s. 285. Hakların yarışması durumunda, hak sahibi hakların hepsini aynı zamanda kullanabileceği gibi, yalnızca bir tanesinden de yararlanabilecektir; Yarg. 4. HD, 21.12.1957 t., E: 1957/7590, K: 1957/6753; Karahasan, **Sorumluluk Hukuku**, s. 65. BK m. 60'ta, bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabiliriyorsa hakim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya yasa aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkanı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir; hükmü öngörülmektedir. En iyi giderim imkanı sağlanması, zamanaşımı, ispat yükünün dağıtılması, sorumsuzluk anlaşmalarının geçerliliği gibi konularda zarar görenin yararına olan hukuki sebebe üstünlük tanınması anlamındadır; Hatemi/Gökayayla, **Borçlar Hukuku**, s. 280.

¹² Sözleşme sorumluluğu ile haksız fiil sorumluluğu arasındaki yarışma, yığılma ilişkisi için bkz.:

d) İhlal Niteliğindeki Eylemlere Katılma ve Yardım Etme

Faydalı model belgesinden doğan hakları ihlal niteliğindeki eylemlere katılma, yardım; bunları özendirme veya hangi şekil ve şartlarda olursa olsun bu eylemlerin yapılmasını kolaylaştırma, faydalı model belgesinden doğan hakların ihlalidir. İhlal niteliğindeki eylemlere katılmanın veya yardım etmenin söz konusu olabilmesi için, öncelikle doğrudan doğruya ihlalin gerçekleşmiş sayılması gerekir¹³.

Katılma, yardım, bunları özendirme veya hangi şekil ve şartlarda olursa olsun bu eylemlerin yapılmasını kolaylaştırma, bu eylemleri gerçekleştirenlerin, asıl ihlali yapanın eyleminin tecavüz oluşturduğunu bilmesi ve bilebilecek durumda olması ile söz konusu edilebilecektir¹⁴. Bu eylemleri bilerek ya da bilebilecek durumda olup gerçekleştirenlerin, asıl ihlali yapanın işçileri olması herhangi bir fark yaratmayacaktır¹⁵.

e) Taklit Ürünle İlgili Bilgi Verilmemesi

Kendisinde bulunan ve haksız olarak üretilen veya ticaret alanına çıkarılan eşyanın nereden alındığının veya nasıl sağlandığının bildirilmesinden kaçınılması, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüzdür. Taklit ürünle ilgili bilgi verilmesinin zorunlu kılınması, taklit edilen ürünlerin elde bulundurulmamasına ilişkin hükmün bir uzantısıdır¹⁶.

Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 270 vd.

¹³ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 165.

¹⁴ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 641; Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 166 vd.

¹⁵ Karşı görüş, işçilerin iştirak eden ve kolaylaştırıcı olarak nitelendirilmeyeceği; onların eylemlerinin tecavüze değil, iş sözleşmesinden doğan borcun ifasına yönelik olduğuna ilişkin bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 641.

¹⁶ Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 191.

Düzeltilme.

Burada tanımlanan ihlal, yalnızca, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz sayılan diğer eylemlerden birini gerçekleştirmiş olan kişi için söz konusu olabilir. Tecavüz sayılan diğer eylemlerden birini gerçekleştirmemiş olan kişi, örneğin son tüketici, bu hükmün kapsamında değildir¹⁷.

2. Eylemlere Karşı Talep Edilebilecekler

Faydalı model belgesinden doğan hakları tecavüze uğrayan faydalı model belgesi sahibinin¹⁸ mahkemeye taşıyabileceği başlıca talepler PatKHK m. 137'de¹⁹ gösterilmiştir. Faydalı model belgesi sahibinin talep edebileceklerinin yalnızca yazılı olanlar ile sınırlandırılmadığı görülmektedir²⁰. Faydalı model belgesi sahibi, yazılı olanların dışında, koruma sağlama amacına uygun başka talepler de ileri sürebilecektir²¹.

¹⁷ Aynı yönde, Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 641.

¹⁸ Feshedilen şirket adına dava açılmayacağı hakkında, patente yönelik; “*Davaya konu patentin tescili... adına iken 16.06.1999 tarihinde... olarak değiştirildiğini, davacı şirket 7.1.1999'da kuruluş 3.3.2000'de feshedildiği, bunun sonucunda, feshedilen şirket adına dava açmanın mümkün olmadığı...*”; Yarg. 11. HD, 13.4.2006 t., E: 2005/3989, K: 2006/4016 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Dava tarihinde feshedilmiş statüsünde olan patent sahibi şirketin, sonradan feshin geriye etkili şekilde kaldırılmasına rağmen, husumet eksikliği nedeniyle davasının dinlenilmeyeceğine ilişkin, Paradise Creations, Inc. v. U V Sales, Inc., 315 F.3d 1304 davasındaki, karar için bkz.: Steven Walker, “Challenging a Plaintiff’s Right to Sue for Patent Infringement: The Affirmative Defense of Standing”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 6, June 2008, s. 19, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁹ PatKHK m. 137/1-c hükmü, “patente bağlı bir usulün kullanımını sağlayan araçlara” ifadesi dışında, faydalı model belgesi için de uygulanabilir niteliktedir.

PatKHK m. 137/1-d hükmü, PatKHK m. 137/1-c’deki “patente bağlı bir usulün kullanımını sağlayan araçlara” ifadesi dışında, faydalı model belgesi için de uygulanabilir niteliktedir.

PatKHK m. 137/1-e hükmü, PatKHK m. 137/1-c’deki “patente bağlı bir usulün kullanımını sağlayan araçlara” ifadesi dışında, faydalı model belgesi için de uygulanabilir niteliktedir.

²⁰ Çok sayıda patenti bulunan büyük şirketlerin, bunları kullanarak rakiplerinden lisans ücreti elde ettikleri gibi, rakiplerinin bazı teknolojik alanlara girmesini de engelledikleri (Barton, “Reforming the Patent System”) dikkate alındığında, aynı etkinin faydalı model belgesi için de geçerli olduğu söylenebilecektir.

²¹ Faydalı model belgesi sahibinin talepleri hakkında karar verilmesinden önce, davalının söz konusu faydalı model belgesi için hükümsüzlük davası açmış olması durumunda, bu davanın sonuçlanmasının beklenilmesi gerektiğine ilişkin, patente yönelik; Yarg. 11. HD, 9.3.1998 t., E: 1998/171, K: 1998/1539 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Düzeltilme.

a) Eylemlerin Durdurulması

Faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz eylemlerinin durdurulmasını mahkemeden isteyebilecektir.

Faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesinden doğan haklarını ihlal eden eylemleri (üretme, satma, dağıtma, ticari amaçla elde bulundurma vb.) işleyenlere karşı bu talepte bulunabilecektir²².

Eylemlerin durdurulmasına karar verilebilmesi için talepte bulunanın geçerli bir faydalı model belgesine sahip olması ve eylemlerin bu faydalı model belgesinden doğan hakları ihlal ediyor olması şartları birlikte gerçekleşmelidir²³.

b) Eylemlerin Etkisinin Giderilmesi

Faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesinden doğan haklara karşı gerçekleştirilen tecavüzün giderilmesini mahkemeden isteyebilecektir.

Bu davanın konusu, faydalı model belgesi sahibinin faydalı model belgesinden doğan haklarına karşı meydana gelen hukuka aykırılığın ortadan kaldırılmasıdır²⁴. Tecavüzün giderilmesi davası, tecavüzün durdurulması davasının tamamlayıcı uzantısı olup, haklara karşı gerçekleştirilen eylemler sonucunda doğan hukuka

²² Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 642. Eserde, bu açıklama patent için yapılmaktadır.

²³ eBay v. MercExchange, LLC, 126 S. Ct. 1837 (2006) davasında, patentten doğan hakların ihlali davalarında, ihlalin ve patentin geçerliliğinin belirlenmesi halinde neredeyse otomatik bir sonuçmuş gibi düşünülen ihlalin durdurulması kararına, ancak, bu tür kararlar için gerekli genel şartların sağlanması ile hükmedilebileceğine, karar verilmiştir; karar metni için bkz.: (Çevrimiçi) <http://www.law.berkeley.edu/institutes/bclt/pubs/ipnta/EBAY%20INC%20-%20edited.pdf>.

²⁴ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 643.

aykırılığın tam olarak giderilebilmesi ancak bu iki davanın birlikte açılmasıyla sağlanabilecektir²⁵.

c) Tazminat

Faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesinden doğan haklarına tecavüz nedeniyle gördüğü maddi ve manevi zararın tazminini²⁶ isteyebilecek; PatKHK m. 138 uyarınca, faydalı model belgesi sahibinin izni olmaksızın, faydalı model belgesiyle korunan ürünü üreten, satan, dağıtan veya başka bir şekilde ticaret alanına çıkararak; bu amaçlar için ithal eden²⁷ veya ticari amaçla elinde bulundurulan kişi, hukuka aykırılığı gidermek ve sebep olduğu zararı karşılamakla yükümlü olacaktır.

Zarar, zarara uğrayanın şimdiki malvarlığı ile zarara neden olan olay meydana gelmeseydi bu malvarlığının bulunacağı durum arasındaki fark biçiminde tanımlanmakta; malvarlığının azalması iki şekilde gerçekleşebilmektedir. Yok olma, zarara neden olan olay sonucunda malvarlığının daha az önemli bir duruma düşmesi; kar kaybı, malvarlığı dokunulmamış olarak kalmakla birlikte zarara neden olan olayın servet çoğalmasına engel olmasıdır²⁸.

²⁵ Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 154.

²⁶ Tazminat davası, zararın tazminini hedef alan bir eda davasıdır; bkz.: Oğuzman/Barlas, **Medeni Hukuk**, s. 317.

²⁷ İthal edilen taklit ürünlere gümrük müdürlüğünce el konulması ve maddi zarara yol açan başkaca bir neden bulunmaması durumunda, maddi zararın doğmadığına ilişkin, patente yönelik; “*Dava konusu emtianın henüz yurda giriş yapılmamış gümrükte bekleyen mal olması nedeniyle davacının doğmuş bir zararından söz edilemeyeceği... piyasaya arz etmek için ürünleri yurt dışında ithal ettiği anlaşılmalı eylemin haksız rekabet teşkil ettiğinin tespitine ve önlenmesine, gümrük müdürlüğünce el konulan ürünlerin imhasına, maddi tazminat isteminin şartları oluşmadığından...*”; Yarg. 11. HD, 12.10.2004 t., E: 2003/13393, K: 2004/9680 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

²⁸ Andreas von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı**, Çev. Cevat Edege, Haz. Ali Rıza Geniş, Gözden Geçirilmiş 2. bsk., Ankara, Yargıtay Yayınları, C: 1-2, 1983, s. 77-78. Zarar, haksız fiil işlenmeseydi malvarlığının bulunacağı durum ile şimdiki (haksız fiil işlendikten sonraki) durum arasındaki farkı ifade etmektedir; Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 548. Fiili zararın yanında kar mahrumiyeti (beklenen karın elde edilememesi) de zarar kapsamında sayılmaktadır; bkz.: Nomer, **Borçlar Hukuku**, s. 115. Zarar, malvarlığının azalması ancak malvarlığı sahibinin iradesine aykırı veya hiç olmazsa rızası bulunmaksızın gerçekleştiği takdirde söz konusu olacak; sahibinin iradesi ile malvarlığındaki azalma zarar değil, bir devir veya tüketme ya da masraf kabul

Faydalı model belgesi sahibinin, patent sahibine özdeş bir korumadan yararlandığı için PatKHK’de sayılan tecavüz hallerinden birinin gerçekleşmesi durumunda, PatKHK m. 137 - 140 hükümlerinde gösterilen hakları dava yoluyla talep edebileceği, uygulamada da duraksama olmaksızın benimsenmiştir²⁹.

Faydalı model belgesinden doğan haklara müdahalenin sözleşme dışı sorumluluk açısından değerlendirilmesinde, ilke olarak, müdahalede bulunan üçüncü kişinin kusuru aranmamakta;³⁰ buna rağmen faydalı model belgesiyle korunan buluşun kullanılması durumunda kusur dikkate alınmaktadır.

Kusur, hukuka aykırı sonucu istemek (kast) veya bu sonucu istemiş olmamakla birlikte, hukuka aykırı davranıştan kaçınmak için iradesini yeter derecede kullanmamak (ihmal);³¹ hukuka aykırı bir fiil işleyen kimsenin hukuk düzenince beğenilmeyen zihin ve ruh hali içinde bulunması;³² hukuka uygun olmayan, hukuk düzeninin kınadığı bir irade veya irade noksanı;³³ hukuka aykırı bir davranışta

edilecektir; von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı**, s. 76-77. Maddi zarar, kişinin malvarlığında, isteği dışında meydana getirilen ve para ile değerlendirilebilen zarardır; Karahasan, **Sorumluluk Hukuku**, s. 81. Olumlu zarar, borçlunun borcunu zamanında veya hiç ifa etmemesi nedeniyle alacaklının uğradığı zarar; olumsuz zarar, bir kimsenin sözleşmenin kurulması dolayısıyla uğradığı zarar, sözleşme yapılmamış olsaydı uğramayacağı zarardır; von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı**, s. 77-78.

²⁹ “551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 164. madde hükmü uyarınca, patent sahibine tanınan koruma, faydalı model belgesi sahibine de aynen tanınmış bulunmaktadır. Yine, aynı KHK’nin 166. maddesi hükmü uyarınca da, faydalı model belgelerine ilişkin açık bir hüküm bulunmadığı ve faydalı model belgelerinin özelliği ile çelişmediği takdirde, patentler için öngörülen, koruma hükümleri faydalı model belgeleri için de aynen uygulanır... Bu itibarla, 551 sayılı KHK’nin 136. maddesinde sayılan tecavüz hallerinin birinin varlığı halinde, KHK’nin 137. ve 140. maddelerinde sayılan hakların dava yoluyla talep edilebilmesi mümkündür.”; Yarg. 11. HD, 21.01.2002 t., E: 2001/8059, K: 2002/338 (İstanbul Barosu Bilgi Bankası).

³⁰ “Davacı tarafından faydalı model belgesi alınan ‘Yer altına plastik izoleli kablo döşeme aleti’nin davacının izni olmadan, davalı tarafından... satıldığı, bu eylemin 551 sayılı KHK’ye aykırılık... oluşturduğu gerekçesiyle... TL’nin faiziyle birlikte davalıdan tahsil edilerek...”; Yarg. 11. HD, 26.5.2003 t., E: 2002/13290, K: 2003/5438 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

³¹ M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku : Genel Hükümler, 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre**, güncellenip, genişletilmiş 9. bs., 2 c., C: II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 52.

³² Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 492.

³³ Reisoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 166. Hukuka aykırı sonucu isteyen veya hukuka aykırı sonucu

bulunan kimse hakkında yürütülen değer yargısı,³⁴ zarar vermeme ödevi yönünde ahlakın, doğal hukukun ve hukuk düzeninin emrine uyulmasında failin iradesinin gereken nitelikte olmaması,³⁵ şeklinde tanımlanabilmektedir.

PatKHK'deki düzenlede, sorumluluk için kusur şartının gerekip gerekmediği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır³⁶. PatKHK m. 138/1'de, “ürünü üreten, satan, dağıtan veya başka bir şekilde ticaret alanına çıkaran veya bu amaçlar için ithal eden veya ticari amaçla elde bulunduran veya patentli bir usulü kullanan”, ikinci fıkrada “buluşu herhangi bir şekilde kullanmakta” ifadelerine yer verilmesi, bu ihlallerin aynı şartlarla tazminat konusu edilmesinin öngörülmediğini ortaya koymaktadır. Birinci fıkradaki ihlaller, örneğin buluşun somutlaştığı ürünün üretilmesi, ikinci fıkradaki ihlalden, aynı ürünün kullanılmasından, daha ağır niteliktedir. Her iki fıkrada “sebepl olduğu zararı tazmin etmekle yükümlü” hükmünün yer aldığı gözetildiğinde, ikinci fıkradaki kusur şartının, birinci fıkradaki

önlemek için gerekli iradeyi göstermeyen kimse kusurludur; a.y.

³⁴ Karahasan, **Sorumluluk Hukuku**, s. 159; Nomer, **Borçlar Hukuku**, s. 117.

³⁵ Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 139.

³⁶ PatKHK m. 138/1'de açıklanan kişilerden, kusurlu olup olmadıklarına bakılmaksızın tazminat istenilebilecektir; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 644. Birinci fıkrasında kusurdan söz edilmemesine karşın, ikinci fıkrasında kusurun açıkça belirtilmiş olması bu yorumu desteklemektedir; a.e. s. 645. Maddedeki düzenleme kesin bir sonuca ulaşmayı engellediğinden, her iki görüşün de desteklenebilir yönleri bulunmaktadır; Şehirali, **Patent Hakkının Korunması**, s. 170. PatKHK m. 138/1'de kusursuz sorumluluğun düzenlendiği; ikinci fıkraya oranla daha güçlü bir sorumluluk halinin getirildiği; Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 56. PatKHK m. 138/2'nin ayrı düzenlenmesinin, kusur sorumluluğunu kusursuz sorumluluktan ayırt etmek için kullanılmasının doğru olmadığı; açık bir düzenleme olmadıkça zarar verenin kusursuz sorumluluğuna hükmedilemeyeceği; tereddüt halinde kusur sorumluluğuna hükmedilmesi gerektiği; Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 267. Kusursuz sorumluluk getiren hükümlerin çoğunluğunda rücu ilişkisi ve kurtuluş kanıtı bulunduğu; bu hükümde ne rücu ilişkisi ne de kurtuluş kanıtı düzenlendiği; PatKHK m. 138/1'de kusursuz sorumluluğa ilişkin açık işaret olmadığı; dolayısıyla faydalı modele tecavüz halinde, tazminatın kusur ilkesine bağlı olduğu; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 271-272. Sorumlulukta kusur şartının aranıp aranmadığına ilişkin çelişkiler nedeniyle, maddede öngörülen sorumluluğun açıkça düzenlenmesi gerekmektedir; Şehirali, **Patent Hakkının Korunması**, s. 171. Kanımızca, PatKHK m. 138'de, öngörülen sorumluluk yönünden çelişki bulunmamaktadır. Ancak, ikinci fıkrada “Patentle korunan buluşu herhangi bir şekilde kullanmakta”, ilk fıkrada “patentli bir usulü kullanan” yer aldığı; patentle korunan buluşun kullanılmasının, patentli bir usulün kullanılmasını da içerdiği gözetildiğinde, maddedeki bu çelişkinin giderilmesi yararlı olacaktır. Maddenin bu hali ile uygulanmasında, ikinci fıkrada belirtilen kullanımın yalnızca “ürün buluşu” hakkında olduğu kabul edilmelidir. Faydalı model belgesi açısından, usul buluşlarının koruma kapsamında olmaması nedeniyle, iki fıkra arasında bu konuda bir çelişki söz konusu değildir.

Düzeltilme.

ihlallere yönelik olmadığı, yalnızca ikinci fıkrada belirtilen durum için geçerli kılındığı anlaşılmaktadır.

Birinci fıkradaki tazminat yükümlülüğünün doğması için kişinin kusurlu olmasının belirtilmesinin gerekmediği; bu fıkrada sayılan fiillerin tecavüz niteliğini taşımasının zaten temelde kişinin kusuruna bağlı olduğu; örneğin 136. maddenin birinci fıkrasının b bendinde tecavüz yoluyla üretilen ürünleri satan, dağıtan veya başka şekilde ticaret alanına çıkararak kişinin tecavüzcü sayılmasında, ürünlerin kısmen veya tamamen taklit suretiyle meydana getirildiğini bilmesinin veya bilmesi gerekmesinin arandığı, karşı görüşü ileri sürülmektedir³⁷. PatKHK m. 136 hükmünün ceza yaptırımı ile de ilişkili kılındığı düşünüldüğünde, kanımızca, bu maddedeki düzenleme, m. 138/1'deki kusursuz sorumluluğu etkileyecek biçimde yorumlanmamalıdır.

Faydalı model belgesiyle korunan buluşu herhangi bir şekilde kullanmakta olan kişi, faydalı model belgesi sahibinin, faydalı model belgesinin varlığından ve tecavüzden kendisini haberdar etmesi ve tecavüzü durdurmasını talep etmesi veya kullanmanın kusurlu bir davranış olması durumunda, neden olduğu zararı karşılamakla yükümlüdür³⁸. Burada sözü edilen kullanımı, faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı içinde kalan kullanım şeklinde anlamak gerekecektir. Faydalı model belgesinden doğan hakların kapsamı dışında kalan kullanım tazminata yol açmayacaktır.

³⁷ Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 170.

³⁸ Kusurun arandığı durumlarda, kusurun bulunmaması halinde, patent sahibinin, şartları varsa sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak talepte bulunabileceği, görüşü (Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 647), kanımızca yerinde değildir. Patent hakkının ihlalindeki sorumluluk şartları PatKHK'de düzenlenmiş olduğuna göre, PatKHK'de belirlenen çerçevede tazminat sorumluluğu bulunmadığı öngörülen kişi, genel nitelikteki hükümlere gidilerek sorumlu tutulamamalıdır.

Düzeltilme.

PatKHK m. 138/2, buluşun herhangi bir şekilde kullanılmasında iki ayrı hüküm getirmekte, maddedeki ikinci durumun (kullanmanın kusurlu bir davranış olmasının), birinci durumun (bildirim yapılmasına ilişkin) sonuçlarına etkisi bulunmamaktadır³⁹.

Faydalı model belgesi sahibinin, buluşu herhangi bir şekilde kullanmakta olan kişiye faydalı model belgesinin varlığını ve tecavüzün durdurulması talebini bildirmesi durumunda, bildirim sonrasında doğacak zarara ilişkin tazminat sorumluluğunda da, kanımızca, kusur şartı aranmamaktadır⁴⁰. Kusur, yalnızca buluşun herhangi bir şekilde kullanılması halinde anılan bildirim yapılmamışsa ya da bildirim yapıldığından önceki dönem söz konusuysa dikkate alınacaktır.

BK’de, haksız fiil sorumluluğunda istisnalar dışında kural olarak “kusur ilkesi” benimsenmiş; haksız fiil ile başkasına zarar veren kimse ancak kusurluysa bu zararı tazmin ile yükümlü kılınmıştır⁴¹. BK’de, haksız fiilden sorumlulukta genel esasın kusura dayanan sorumluluk olduğu ve bir genel kusursuz sorumluluk esası düzenlenmediği için, yasa hükmüne dayanmayıp, yasa boşluğu bulunduğu ileri sürülerek içtihatla kusursuz haksız fiil sorumluluğu halleri yaratılamayacak; buna karşılık, mevcut bir yasa hükmünün yorumlanması ile bu yasa kusursuz sorumluluğun düzenlendiği sonucuna varılabilecektir⁴².

³⁹ Patentli buluşu herhangi bir şekilde kullanan kişinin iki ayrı koşulda tazminatla yükümlü olduğu yönünde; Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 169. Karşı görüş, ürünü kullanmakta olan kişiye karşı tazminat davası açılabilmesi için iki şartın birlikte gerçekleşmesinin gerektiği; birinci şartın, patent sahibinin patentin varlığından ve tecavüzden üçüncü kişiyi haberdar ve ondan tecavüzü durdurmasını talep etmesi; ikinci şartın, kullanımın kusurlu bir davranış sayılabilmesi olduğudur; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 645; Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 267-268.

⁴⁰ Karşı görüş, maddenin ikinci fıkrasında öngörülen tazminat yükümlülüğünün, kişinin kusurlu olması koşuluna bağlandığı; patent sahibinin, kişiyi patentin varlığından haberdar etmesi ve tecavüzü durdurmasını istemesi halinde zaten kişinin kusursuz olduğunun düşünülmemeyeceği; bu durumda, kullanan kişi aleyhine kusur karinesi getirildiği; kişinin kusurlu olduğunun düzenleme hükmü gereği kabul edileceği yönündedir; Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 169-170.

⁴¹ Reisoglu, **Borçlar Hukuku**, s. 166. BK’de, haksız fiillerden doğan borç ilişkileri başlığı altında, m. 49/1’de, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar verenin, bu zararı gidermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

⁴² Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku II**, s. 6-7. Sorumluluk için mutlaka kusurun aranması, bazı hallerde çağdaş tekniğin gereklerine yabancı düşmekle, hukukumuzun asıl ilkesi olan kusur sorumluluğu yer yer zayıflamış, bazı durumlarda ortadan kalkmıştır; Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 497. Kusursuz sorumlulukta iki ana eğilimi, tehlike (risk) sorumluluğu ve

Kusursuz sorumluluğun geçerli olduğu durumlarda sorumluluk için, zararın hukuka aykırı bir fiilden doğması, diğer bir deyişle haksız fiil sorumluluğundaki iki şarttan sadece objektif şartın gerçekleşmesi yeterlidir⁴³.

(1) Tecavüzü Kanıtlayan Belgeler

PatKHK m. 139'a göre, faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesi konusu buluşun izni olmaksızın kullanılması sonucunda uğramış olduğu zarar miktarının belirlenmesi için tazminat yükümlüsünden buluşun kullanılması ile ilgili belgeleri vermesini talep edebilecektir.

Faydalı modele tecavüzün gerçekleştiği, ancak tecavüze bağlı zararın matematiksel kesinlikte tespitinin mümkün olmadığı durumda,⁴⁴ ürünün taklit nedeniyle satışlarının düşmesinin kaçınılmaz olacağı dikkate alınarak; BK m. 50, TK m. 55 gereğince, tarafların ekonomik şartlarına ve taklidin niteliğine göre tazminat belirlenebilecektir⁴⁵.

Tecavüzü kanıtlayan belgelerin verilmesi zorunluluğu, kimse aleyhine olan belgeleri mahkemeye ibrazla yükümlü tutulamaz kuralına aykırı olmakla birlikte, yalnızca zararın miktarını belirleme amacına yönelik belgeler için geçerlidir⁴⁶.

hakkaniyet sorumluluğu oluşturmaktadır. BK ve MK kusursuz sorumluluğu genellikle, dolayısıyla sorumluluk (başkasının fiilinden doğan zarardan sorumluluk) hallerinde kabul etmiştir; Reisoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 176. Kusursuz sorumluluk hallerinin temelinde hakkaniyet ilkesi bulunmakta; sınırlı sayı ilkesinin geçerli olduğu kusursuz sorumluluk hallerine hakim tarafından yeni haller eklenememektedir; Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 142.

⁴³ Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 497.

⁴⁴ Fikri ve sınai mülkiyet hukukunda olası zararın hesaplanmasının son derece güç bir iş olduğu yönünde bkz.: Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 148-149.

⁴⁵ 818 sayılı BK m. 42 ve 6762 sayılı TK m. 57 belirtilerek; Yarg. 11. HD, 18.01.2007 t., E: 2005/13664, K: 2007/383 (HukukTürk).

⁴⁶ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 648.

Düzeltilme.

(2) Zarar Tutarının Belirlenmesi

PatKHK m. 140 uyarınca, faydalı model belgesi sahibinin uğradığı zarar sadece fiili kaybın değeri ile sınırlı olmayıp, faydalı model belgesi hakkına tecavüz dolayısıyla yoksun kalınan kazancı da kapsayacaktır.

Yoksun kalınan kazanç, zarar gören faydalı model belgesi sahibinin seçimine bağlı olarak,⁴⁷ faydalı model belgesinden doğan hakka tecavüz edenin haksız rekabeti olmasaydı, faydalı model belgesi sahibinin faydalı modeli kullanması ile elde edebileceği olası gelir;⁴⁸ faydalı model belgesinden doğan hakka tecavüz edenin, faydalı model belgesi konusu buluşu kullanmakla elde ettiği kazanç;⁴⁹ faydalı model belgesinden doğan hakka tecavüz edenin, buluşu lisans sözleşmesi ile hukuka uygun şekilde kullanmış olması halinde ödemesi gereken lisans bedeli, değerlendirme biçimlerinden birine göre hesap edilecektir⁵⁰.

⁴⁷ Maddi olmayan mallar üzerindeki malvarlığı mutlak hakları alanında, maddi zarar ile haksız karışma (gerçek olmayan vekaletsiz iş görme) kazancı arasında yığılma değil; yarışma bulunmakta, ya maddi zararın giderimi ya da haksız karışma kazancının iadesi istenilebilmektedir; Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 279.

⁴⁸ Kar yoksunluğu varsayımlı bir hesaba dayanmakta, her varsayımlı hesapta olduğu gibi, bunun saptanmasında da kesinlik bulunmamaktadır. Hakim, yoksun kalınan kazancı belirlerken ne dar bir görüşle hareket edip, sadece zarar verici olay meydana gelmeseydi kesin olarak elde edilebilecek kazancı ne de davacının ileri sürdüğü abartılı tutarları göz önüne almalıdır. Hakim, davacının dayandığı olguları, bunların gerçekleşme olasılığını gözeterek kazancı saptamalıdır; Yarg. 4. HD, 17.10.1977 t., E: 1977/8891, K: 1977/9687; Karahasan, **Sorumluluk Hukuku**, s. 85-86.

⁴⁹ “*Dava, davacının faydalı model belgesine sahip olduğu, benzinle çalışan otomobillerin likit gazla çalışabilmesini sağlayan konventörlerin, davalı tarafından taklit edilerek kullanıldığı iddiasına dayalı olarak açılmış olan tecavüzün önlenmesi ve maddi tazminat istemine ilişkin olup, davacı vekili, maddi tazminat istemlerinin davalının elde ettiği kazançta göre belirlenmesini talep etmiştir. Davalının eylemi ile zarara uğrayan davacının bu zararını ispat etme yükümlülüğü kendisindedir.*”; Yarg. 11. HD, 16.6.2003 t., E: 2003/794, K: 2003/6405 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁰ FSEK m. 68’de, maddede sayılan hak sahiplerinin, birinci fıkrada gösterilen durumda, sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya FSEK hükümleri uyarınca tespit edilecek rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını; ikinci fıkrada belirtilen durumda, sözleşme olması durumunda isteyebileceği miktarın üç kat fazlasını isteyebileceği düzenlenmiştir. ABD uygulamasında, patent haklarının kasıtlı olarak ihlalinde, tazminat miktarı üç katına çıkarılacağı gibi, istisnai durumlarda, patent sahibinin avukatlık giderlerinin de ödetirilmesine hükmedilebilmektedir; Shashank Upadhye, “Understanding Willfulness in Patent Infringement: An Analysis of the ‘Advice of Counsel’ Defense”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 8, S: 1, Fall 99, s. 42, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

Düzeltilme.

Yoksun kalınan kazancın hesaplanmasında, özellikle buluşun ekonomik önemi, faydalı model belgesine tecavüz edildiği anda belgenin geçerlilik süresi, tecavüz sırasında faydalı model belgesine ilişkin lisansların sayısı ve çeşidi gibi etkenler de göz önünde tutulacaktır.

Mahkeme, faydalı model belgesi sahibinin, faydalı modeli kullanma zorunluluğunu yerine getirmemiş olduğu görüşüne varırsa, yoksun kalınan kazanç, buluşun bir lisans anlaşması ile hukuka uygun şekilde kullanılmış olması halinde ödenmesi gereken lisans bedeline göre hesaplanacaktır.

Tazminat taleplerinin değerlendirilmesinde, emsal lisans ücretlerinin ve lisans sözleşmesi konularının TPE tarafından bültenlerde yayımlanmasının ya da istenilmesi halinde mahkemeye gönderilecek bir veri tabanının TPE’de kurulmasının yararlı olacağı; bu uygulamaların mahkemeye sunulan raporların denetimine olanak sağlayacağı düşünülmektedir⁵¹.

(3) Zarar Tutarının Artırılması

PatKHK m. 141’e⁵² göre, faydalı model belgesi üzerinde tasarruf yetkisi olan kişi yoksun kalınan kazancın hesaplanmasında faydalı model belgesinden doğan hakka tecavüz edenin haksız rekabeti olmasaydı faydalı modeli kullanması ile elde edebileceği olası gelir veya faydalı model belgesinden doğan hakka tecavüz edenin faydalı model belgesi konusu buluşu kullanmakla elde ettiği kazanç değerlendirme biçimlerinden birini seçmişse; mahkeme, ürünün üretilmesinde faydalı model belgesi

⁵¹ Serdar Arıkan,“Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri”, **Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Etkin Korunması Semineri**, Ankara, 9-10 Eylül 2004, s. 10, (Çevrimiçi) http://www.abgm.adalet.gov.tr/06_sarikan.pdf, 30 Eylül 2012.

⁵² PatKHK m. 141/1 ve PatKHK m. 141/2 hükümleri, “usulün kullanılmasında” ifadesi dışında, faydalı model belgesi için de uygulanabilir niteliktedir.
Düzeltilme.

konusu buluşun ekonomik bakımından önemli bir katkısının bulunduğu (ilgili ürüne talebin oluşmasında faydalı model belgesi konusu buluşun belirleyici etken olduğu) görüşüne vardığı takdirde, kazancın hesaplanmasında makul bir payın daha eklenmesine karar verebilecektir.

Tazminat davasında genel kuralın, tespit edilen zararın hükmedilebilecek tazminatın üst sınırını belirlemesi olduğu;⁵³ bazı özel sorumluluk hükümlerinin, mağdurun failden zararını aşan miktarda tazminat istemesine imkan verebileceği; bu hükümlerin, mağdurun zararını gidermekten çok olası failleri hukuka aykırı davranmaktan caydırmak amacını taşıdığı; medeni hukuk cezası olarak da adlandırılan bu istisnai durumların asla kıyasen veya boşluk doldurma gerekçesiyle genişletilemeyeceği düşünülmektedir⁵⁴.

Faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz durumunda tazminat miktarının belirlenmesine ilişkin maddelerin, tespit edilen zararın hükmedilebilecek tazminatın üst sınırını oluşturması genel kuralına aykırı, özel sorumluluk hükümleri niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır.

⁵³ Haksız fiil sonucunda uğranıldığı ispat olunan maddi zarar miktarından daha fazla tazminata hükümlenemez; bkz.: Reisoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 206. BK m. 49'da, zarar verenin bu zararı gidermekle yükümlü olduğu, BK m. 50'de, zarar görenin, zararını kanıtlaması gerektiği, uğranılan zararın miktarının tam olarak ispat edilememesi durumunda hakimin, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak bu miktarı hakkaniyete uygun olarak belirleyeceği; BK m. 52'de, tazminatın hangi hallerde indirileceği; BK m. 55'te, destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlarda hesaplanan tazminatın, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılmayacağı veya azaltılmayacağı düzenlenmekte, zarar miktarından daha fazla tazminata hükümlenacağı yönünde hüküm öngörülmemektedir.

⁵⁴ Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku II**, s. 108. Sorumluluk hukukunda, "özel hukuk cezası" niteliğinde bir hüküm açıkça düzenlenmedikçe, hiçbir zaman hesaplanan zarardan daha fazla tazminata hükmedilemez; M. Turgut Öz, **Yeni Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, gözden geçirilmiş 2. bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 10.

Düzeltilme.

(4) Buluşun İtibarı

PatKHK m. 142 uyarınca, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz eden tarafından, faydalı model belgesi konusu buluşun kötü şekilde üretimi veya uygun olmayan bir tarzda piyasaya sürülmesi sonucunda, faydalı model belgesi konusu buluşun itibarı zarara uğrarsa, faydalı model belgesi sahibi bu nedenle ayrıca tazminat isteyebilecektir.

Kötü hammadde kullanılması, üretim süreci kalitesinin düşük olması, vasıfsız elemanlar ile üretim, kötü bir sonucun ortaya çıkmasına sebep olmuşsa bu durum, kötü üretim kapsamında değerlendirilecek; ancak üretim sürecinin kötü olmasına rağmen sonuç olarak ortaya çıkan ürün kaliteli ise itibar tazminatı doğmayacaktır⁵⁵.

(5) Tazminatın İndirilmesi

PatKHK m. 143'e göre, faydalı model belgesi sahibine ödenecek tazminat, faydalı model belgesi sahibinin diğer kişilerden buluşun başka bir şekilde kullanılmasından dolayı aldığı bedelden fazla ise tazminat, bu bedel dikkate alınarak ve bu bedele uygun olarak indirilerek tespit edilecektir.

İndirim sonucunda belirlenecek tazminat bedelinin, diğer kişilerden buluşun başka bir şekilde kullanılmasından dolayı alınan bedel ile eşitlenmesi söz konusu değildir. Aksi halde, tazminat bedelinin üst sınırının bu bedel olarak belirlenmesi, tazminat bedeline ilişkin diğer hükümleri anlamsız kılar.

⁵⁵ Yüksel, **Patent Uyuşmazlıkları**, s. 126.

(6) Manevi Tazminat

Faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesinden doğan haklarına tecavüz nedeniyle uğradığı manevi zararın⁵⁶ tazminini de isteyebilecektir. PatKHK m. 138'e göre, faydalı model belgesi sahibinin izni olmaksızın, faydalı model belgesiyle korunan ürünü üreten, satan, dağıtan veya başka bir şekilde ticaret alanına çıkaran; bu amaçlar için ithal eden veya ticari amaçla elinde bulundurulan kişi, sebep olduğu manevi zararı da karşılamakla yükümlü olacaktır.

Patent sahibine özdeş bir korumadan yararlanan faydalı model belgesi sahibinin, manevi haklarının bulunduğu, PatKHK'de sayılan tecavüz hallerinin gerçekleşmesi durumunda, manevi haklarını dava yoluyla talep edebileceği, uygulamaya da yansımıştır⁵⁷.

Manevi tazminat⁵⁸ için faydalı model belgesine konu buluşun kötü şekilde üretilmesi veya uygun olmayan bir tarzda piyasaya sürülmesi sonucunda, buluşun itibarının zarara uğraması şart değildir⁵⁹.

⁵⁶ Manevi tazminat ile mağdurun malvarlığının çoğalması, mağdurun bundan sevinç duyması ve paranın zarar verenden alınmış olması, tecavüzün acısını hafifletmekte, medeniyete rağmen insanlardaki intikam arzusunu bir dereceye kadar yatıştırmaktadır. Manevi tazminatın amacı, tecavüz eden kimseye bir zarar yüklemek değil, tecavüze uğrayan kimsenin malvarlığında bir çoğalma sağlamaktır; von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı**, s. 116. Manevi zararı açıklayabilmek için, kişinin şahıs varlığının ve şahıs varlığına giren değerlerin bulunduğu kabul edilmesi zorunludur; Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 52. Malvarlığı mutlak haklarında, hak sahibinin, kişisel yaratıcılık ürünlerinin gasbından elem duyacağı, manevi bütünlüğünün ihlal edileceği gerekçesiyle, bu maddi görünüşlü manevi giderimde bile manevi cephenin farkına varılabilecektir; Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 176-177. BK m. 58'de, kişilik hakkının zedelenmesinden zarar görenin, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebileceği düzenlenmiştir.

⁵⁷ “Faydalı model sahibinin -patent sahibine özdeş bir korumadan yararlandığı için- manevi hakları da vardır. Bu itibarla, 551 sayılı KHK'nin 136. maddesinde sayılan tecavüz hallerinin birinin varlığı halinde, KHK'nin 137. ve 140. maddelerinde sayılan hakların dava yoluyla talep edilebilmesi mümkündür.”; Yarg. 11. HD, 21.01.2002 t., E: 2001/8059, K: 2002/338 (İstanbul Barosu Bilgi Bankası).

⁵⁸ Maddi olmayan mallar üzerindeki malvarlığı mutlak haklarının ihlalinde tipik bir haksız fiil zararı vardır. Bu hallerde manevi zarar tazminine hükmedilmesinin nedeni, bu ihlallerde geleceğe yönelik ve kapsamı bugünden kolaylıkla belirlenemeyen zarar anlaşmazlıklarının da olabileceği; bu gibi durumlarda, denkleştirme görevi yüklenen manevi tazminata gerek görülmesidir;

d) Ürünlere ve Araçlara El Konulması

Faydalı model belgesi sahibi, tecavüz suretiyle üretilen veya ithal edilen ürünlere ve bunların üretiminde doğrudan doğruya kullanılan araçlara⁶⁰ el konulmasını mahkemeden isteyebilecektir.

e) Ürünler ve Araçlar Üzerinde Mülkiyet Hakkı Tanınması

Faydalı model belgesi sahibi, mahkemeden, mümkün olduğu takdirde, el konulan, tecavüz suretiyle üretilen, ithal edilen ürünler ve bunların üretiminde doğrudan doğruya kullanılan araçlar üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilecektir.

Faydalı model belgesi sahibine, el konulan ürün ve araçlar üzerinde mülkiyet hakkının tanınması durumunda, söz konusu ürünlerin değeri tazminat miktarından düşülecek; bu değer kabul edilen tazminatı aştığı zaman, faydalı model belgesi sahibinin aradaki farkı karşı tarafa ödemesi gerekecektir.

Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 176.

⁵⁹ Patente yönelik; “Davacının patent hakkı sahibi olduğu sistemin davacı zararına kötü şekilde uygun olmayan bir biçimde üretildiğinin kanıtlanamadığı, bu nedenle manevi tazminat koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle... manevi tazminat isteminin reddine karar verilmiştir. Davacı... 551 sayılı KHK'nin 137/b maddesi gereğince manevi tazminat isteminde bulunmuştur. Mahkemece, manevi tazminat istemini reddederken aynı kararnamenin 142. maddesindeki koşulların oluşmadığı gerekçesine dayanmış bulunmaktadır. Oysa, bu madde özel bir tazminat halini düzenlemekte olup, KHK'nin 137/b maddesinde öngörülen manevi tazminata ilişkin bulunmamaktadır. Bu durum karşısında mahkemece davacının bu talebi BK'nin 49. maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekirken...”; Yarg. 11. HD, 21.6.1999 t., E: 1999/3779, K: 1999/5504 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁶⁰ Araçlara el koyma ile tecavüzün devamının önlenmesi hedeflenmektedir; Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 60.

Düzeltilme.

f) Eylemlerin Tekrarlanmasının Önlenmesi

Faydalı model belgesi sahibi, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz eylemlerinin tekrarlanmasını; tecavüzün devamını önlemek üzere çeşitli tedbirlerin alınmasını mahkemeden isteyebilecektir.

Bu tedbirlerden biri, faydalı model belgesi sahibinin istemi üzerine mahkemenin, el konulan ürünlerin ve araçların şekillerinin değiştirilmesine veya faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüzün önlenmesi için kaçınılmaz ise imhasına karar verebilmesidir.

Faydalı model belgesi sahibinin talep edebilecekleri sınırlandırılmamış olduğuna göre, ortada henüz haklara tecavüz eylemi bulunmasa bile bu yönde hazırlıkların tamamlanmış olması ve eylemin gerçekleşeceğinin kaçınılmaz sayılması gereken durumlarda da faydalı model belgesi sahibi bu kapsamdaki taleplerini ileri sürebilecektir⁶¹.

g) Mahkeme Kararının İlgililere ve Kamuya Duyurulması

Faydalı model belgesi sahibi, PatKHK m. 137 uyarınca, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz eden kişi aleyhine verilen mahkeme kararının, masrafları tecavüz eden tarafından karşılanarak, ilgililere tebliğ edilmesini ve kamuya ilan yoluyla duyurulmasını isteyebilecektir⁶².

⁶¹ Bu davanın açılabilmesi için ortada tecavüz fiilinin olması gerektiği yönünde, Şehirli, **Patent Hakkının Korunması**, s. 155.

⁶² Patente yönelik; “Mahkeme hükmünün ilan edilmesine yönelik düzenleme 551 sayılı KHK’nin 137/f’nci maddesinde yer almakta olup, bu hüküm patentten doğan hakları tecavüze uğrayanların açacakları hukuk davaları ile ilgili bölümde yer almaktadır. Patentten doğan hakları tecavüze uğrayanların, lehlerinde verilen hükmün ilanını istemeleri mümkündür. Anılan KHK’de, mahkemece verilen hükümsüzlük kararlarının ilan edileceğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiş olup, mahkemece, hükümsüzlüğe dayalı hükmün ilanına karar verilmesi de doğru bulunmamıştır.”; Yarg. 11. HD, 21.6.2010 t., E: 2009/1399, K: 2010/7113 (Kazancı İçtihat Bilgi

h) Zamanaşımı

PatKHK m. 145'e göre, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüzden doğan özel hukuka ilişkin taleplerde, Borçlar Kanununun zamanaşımına ilişkin hükümleri uygulanacaktır⁶³.

BK m. 72/1 gereğince, faydalı model belgesinden doğan hakları tecavüze uğrayan kişinin tazminat istemi, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacak;⁶⁴ tecavüzün durdurulmasında ise zamanaşımı, tecavüz devam ettiği sürece, söz konusu olmayacaktır⁶⁵.

Faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan hakların ihlaline ilişkin ceza hükümlerinin varlığı nedeniyle, zamanaşımı süresinin uzaması söz konusu olabilecektir⁶⁶. Zamanaşımının belirlenmesinde, haksız fiile ve ceza hükmüne ilişkin zamanaşımı süreleri karşılaştırılacak, hangisi daha uzun ise o süre dikkate alınacaktır⁶⁷.

Bankası); şeklinde ise de, PatKHK m. 147'ye göre, dava sonunda lehine karar verilen tarafın, haklı bir nedeninin veya yararının bulunması durumunda, kesinleşmiş kararın ilan edilmesini talep etmesi mümkündür. Aradaki fark, PatKHK m. 137/f'ye göre yapılacak ilanda, kararın kesinleşmiş olmasının gerekmemesidir.

⁶³ Birden çok hukuki sebep sorumluluk alanında yarışıyorsa, zamanaşımı konusunda zarar görenin yararına olan hukuki sebebe üstünlük tanınması mümkündür; Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 280.

⁶⁴ 818 sayılı BK m. 60'a göre, faydalı model belgesinden doğan hakları tecavüze uğrayan kişinin tazminat istemi, zararı ve faili öğrenme tarihinden itibaren bir yıl ve her halde zararı doğuran eylemin gerçekleşmesinden itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır.

⁶⁵ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 653, Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 320. Suluk, **Yedek Parça**, s. 300. Haklara tecavüzden kaynaklanan tazminat taleplerinde, eylemin devam etmesinin zamanaşımının işlenmesini engellemeyeceğine ilişkin açıklama için bkz.: Şehirali, **Patent Hakkının Korunması**, s. 201.

⁶⁶ PatKHK'ye yasa ile eklenen ceza yaptırımı hükmüne göre, 765 s. Y.'nin uygulama döneminde 5 yıl, 5237 s. Y.'nin uygulama döneminde 8 yıl, bkz.: Güneş, **Uygulamada Sınai Mülkiyet**, s. 358.

⁶⁷ Karşı görüş, 818 sayılı BK m. 60'daki bir yıllık sürenin, ceza zamanaşımı süresi olan sekiz yılın dolmasından sonra başlayacağı yönünde; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 377. Eserde, 818 sayılı BK m. 60'daki bir yıllık sürenin, ceza zamanaşımı süresinin bitiminden sonra

Lisans sözleşmesi ile ilgili olarak, faydalı model belgesi başvurusundan veya faydalı model belgesinden doğan haklar ihlal edilmeyip, sözleşmeye aykırılık söz konusu olduğunda, zamanaşımı süresi, haksız fiildeki süre değil, genel hükümlerdeki süreler olacaktır⁶⁸. Buna göre, lisans bedelinin tek seferde ödeneceği kararlaştırılmışsa, BK m. 146'daki genel zamanaşımı süresi 10 yıl; lisans bedelinin belirli aralıklarla ödenmesi durumunda, BK m. 147/1'deki zamanaşımı süresi 5 yıl dikkate alınacaktır⁶⁹.

i) Taleplerin İleri Sürülemezliği Kullanma Durumu

PatKHK m. 144 uyarınca, faydalı model belgesi sahibi, neden olduğu zarardan dolayı kendisine tazminat ödeyen tarafından piyasaya sürülmüş ürünleri kullanan kişilere karşı, PatKHK'nin hukuk davaları bölümünde yer alan davaları açamayacaktır. Ancak bu durumun denetimini, ürünlerin bu şekilde piyasaya sürülüp sürülmediğini ortaya çıkarmak üzere, mahkemeden delillerin tespiti istenebilecektir.

başlamasına ilişkin gerekçe bulunmamaktadır. Bu görüşe göre, zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilme tarihinden sonra, 8. - 9. yıl arasındaki dönemde de, tazminat istemi zamanaşımına uğramış olmayacaktır. Bu görüşün geçerli sayılamayacağını belirtmek gerekir.

⁶⁸ Zamanaşımı süresi, BK m. 146'nın uygulanması gereken durumlarda, on yıl; BK m. 147/1'in uygulanması gereken durumlarda, 5 yıldır. Zamanaşımı süresi, 818 sayılı BK m. 125'in uygulanacağı durumlarda, on yıl (bkz.: Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 321); 818 sayılı BK m. 126/1'in uygulanacağı durumlarda, 5 yıl (bkz.: Kaya, "Zorunlu Lisans Sistemi", s. 361) olarak öngörülmekteydi.

⁶⁹ 818 sayılı BK yönünden, lisans bedelinin tek seferde ödeneceği kararlaştırılmışsa, BK m. 125'deki genel zamanaşımı süresi 10 yıl; lisans bedelinin belirli aralıklarla ödenmesi kararlaştırılmışsa, zamanaşımı süresi BK m. 126 gereği 5 yıl olacaktır; Erdiç Filiz, "Patent Lisans Sözleşmesi", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2007, s. 64, (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com>, 18 Kasım 2012.

Düzeltilme.

B. Lisans Alanın Dava Açması

Üçüncü bir kişi tarafından faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz edilmesi durumunda, inhisari olan ve olmayan lisans sahiplerinin dava hakları PatKHK m. 148’de belirlenmiştir.

1. İnhisari Lisansta

İnhisari lisans sahibi, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, üçüncü bir kişi tarafından faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz edilmesi durumunda faydalı model belgesi sahibinin PatKHK uyarınca açabileceği davaları kendi adına açabilecektir⁷⁰.

2. Basit Lisansta

Basit lisans sahibinin doğrudan dava açma hakkı yoktur. Faydalı model belgesine tecavüz dolayısıyla dava açma hakkı olmayan basit lisans sahibi, noter aracılığıyla yapacağı bildirimle, gereken davayı açmasını faydalı model belgesi sahibinden isteyebilecektir. Faydalı model belgesi sahibinin bu talebi kabul etmemesi veya bildirim alındığı tarihten itibaren üç ay içinde söz konusu davanın açılmaması halinde, lisans alan yaptığı bildirimini de ekleyerek, kendi adına dava açabilecektir.

⁷⁰ İntifa hakkı sahibi de aynı hakkını koruyucu davalar açabilecektir, bkz.: Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 784; rehinli alacaklının da aynı hakkını koruyucu davalar açması söz konusu olabilecektir; a.e. s. 928 vd.; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 652. İntifa hakkı ile inhisari lisans arasında bir ölçüde benzerlikten söz etmek mümkündür. FSEK m. 56’da, ruhsatın, mali hak sahibinin başkalarına da aynı ruhsatı vermesine engel değilse, basit ruhsat; yalnız bir kimseye mahsus olduğu takdirde tam ruhsat olduğu; yasa veya sözleşmeden aksi anlaşılmadıkça her ruhsatın basit sayılacağı; basit ruhsatlar hakkında hasılat kirasına, tam ruhsatlar hakkında intifa hakkına dair hükümlerin uygulanacağı öngörülmektedir.

Düzeltilme.

Lisans alanın açtığı davanın tazminat davası olması durumunda, lisans alan, tazminatın kendisine ödenmesini isteyebilecektir⁷¹.

Basit lisans sahibi, noter aracılığıyla yaptığı bildirimde ve üç ay içinde faydalı model belgesi sahibince dava açılmamış olmasına dayanarak açtığı davayı faydalı model belgesi sahibine bildirecektir.

Basit lisans alan, ciddi bir zarar tehlikesi karşısında, söz konusu sürenin geçmesinden önce ihtiyati tedbire karar verilmesini mahkemeden talep edebilecektir. Basit lisans sahibinin, ciddi zarar tehlikesi varlığında dahi, önce faydalı model belgesi sahibine noter aracılığıyla bildirimde bulunması gerekmektedir.

3. Zorunlu Lisansta

Zorunlu lisansta lisans alanın dava hakkı, zorunlu lisans niteliğinde olmayan lisanslarda olduğu gibidir⁷². Buna göre, zorunlu lisans inhisari nitelikte ise, lisans alan doğrudan dava açabilecek, basit lisans niteliğinde ise basit lisansta lisans alanın dava açabilmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır.

C. Faydalı Model Belgesinden Doğan Haklara Tecavüzün Mevcut Olmadığı Davası

Fiillerinin faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz oluşturmadığına karar verilmesini istemekte yararları olanların⁷³ faydalı model belgesi sahibine karşı dava

⁷¹ Kaya, "Zorunlu Lisans", s. 363.

⁷² A.e., s. 363. Buluş, kamu yararı nedeniyle zorunlu lisans kapsamına alınmışsa, lisans alanın doğrudan dava açabileceğine ilişkin farklı görüş için bkz.: Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 42.

⁷³ ABD'de önceleri kişilerin, buluş sahiplerinin haklarını ihlal edip etmediklerine ilişkin hukuki durumlarının belirlenmesi için dava yolu kapalıydı. Bu eksiklik daha sonra genel bir yasa

açabileceği ve bu davanın şartları PatKHK m. 149’da düzenlenmiştir⁷⁴.

Tespit davası niteliğindeki bu davanın, diğer tespit davalarından farkı, bir eda davasının açılabilmesi hallerde de açılabilmesidir⁷⁵. Ancak geçerli hükümsüzlük nedeni bulunmayan faydalı model belgesine konu bir buluştan farklılığın tespitinin istenmesi durumunda, bir eda davası açılmasından söz edilemeyeceği dikkate alınmalıdır.

Dava, faydalı model belgesi üzerinde hak sahibi bulunan ve Patent Sicili’ne kayıtlı tüm hak sahiplerine tebliğ edilecektir⁷⁶. Bu dava, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü davasıyla birlikte de açılabilir.

1. Bildirimde Bulunma Şartı

Bu davanın açılmasından önce, yararı olan kişi, kendisinin Türkiye’de giriştiği veya girişeceği sınai faaliyeti veya bu amaçla yapmış olduğu ciddi ve fiili girişimlerin faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz oluşturup oluşturmadığı hakkında faydalı model belgesi sahibinden görüşlerini bildirmesini noter aracılığı ile talep

çıkartılmasıyla giderilmiştir; Jonathan R. Siegel, “A Theory of Justiciability”, **Texas Law Review**, C: 86, S: 1, Nov 2007, s. 118, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

⁷⁴ Bu hükmün faydalı model belgesi için de uygulanabilir olduğuna ilişkin; Yarg. 11. HD, 04.10.2007 t., E: 2006/3973, K: 2007/12431 (HukukTürk).

⁷⁵ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 652.

⁷⁶ MedImmune, Inc. v. Genentech, Inc., 127 Supreme Court 764 (2007) davasında, lisans alanın lisans sözleşmesine ilişkin yükümlülüklerini sürdürürken, lisans verene karşı, fiillerinin patentten doğan haklara tecavüz oluşturmadığına ilişkin tespit davası ve patentin hükümsüzlüğü davası açabileceği yönünde karar verilmiştir; Philip M. Nelson, Paul N. Conover, “One Year After the Supreme Court’s MedImmune Decision: Preemptive Patent Lawsuits Resurgent?”, **Computer & Internet Lawyer**, C: 25, S: 6, Jun 2008, s. 26, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Bu durum, lisans alana lisans sözleşmesini yeniden görüşme ve pazarlık konusu yapabileme gücü vermektedir; P. Jean Baker, “Patent Litigation: A Radically Changed Environment for Licensors and Licensees”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 2, Feb 2008, s. 14, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. Mahkemenin bu kararının patent sisteminin odağını patent hakları sahibinden, lisans alanlara ve patent haklarından etkilenmesi olası diğer kişilere doğru değiştirdiği görüşü için bkz.: Donald S. Chisum, “Licensee Challenges to Patent Validity After MedImmune”, 7 February 2007, s. 14, (Çevrimiçi) <http://www.chisum.com/MedImmuneWebPost.pdf>, 30 Eylül 2012.

edebilir. Bu talebin faydalı model belgesi sahibine tebliğinden itibaren bir ay içinde faydalı model belgesi sahibinin cevap vermemesi veya verilen cevabın yarar sahibi kişi tarafından kabul edilmemesi durumunda, yarar sahibi, fiillerinin faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz oluşturmadığına ilişkin dava (PatKHK m. 149/1'e göre) açabilecektir.

Yargıtay uygulaması, böyle bir davanın açılabilmesi için davacının, davadan önce davalıya ihtarname göndermiş olması gerektiği yönündedir⁷⁷. Ancak, davacı, davalıya ihtarname göndermemiş olsa bile davadan önce faydalı model belgesi sahibinin ihtarname ile davacının eyleminin faydalı model belgesi ile korunan davalı hakkına tecavüz niteliğinde olduğu bildirilmiş ise, PatKHK m. 149'da öngörülen dava koşulu oluşmuş sayılmaktadır⁷⁸.

2. Faydalı Model Belgesi Başvurusuna Karşı Açılmaması

Yargıtay, patent ile ilgili olarak, başvuruya karşı bu davanın açılmayacağı, bu davanın sadece belge alındıktan sonra açılacağı yönünde karar vermiştir⁷⁹. Kararda, davacının patent verilmesi sürecine müdahale edebileceği, patentin verilmesi halinde dahi patentin hükümsüzlüğü davasının açılacağı; dolayısıyla, patentin verilmesinden önce bu davanın açılmamasının, davacının hak arama özgürlüğünü sınırlandırmış olmayacağı belirtilmektedir. Görüldüğü üzere bu karar, başvuru aşamasındaki buluşun patent verilmesi için gereken şartları taşımaması halinde davacının itiraz veya dava yoluyla, aleyhine sonuç doğmasını engelleyebileceği düşüncesi üzerine kurulmuştur.

⁷⁷ Yarg. 11. HD, 12.04.2005 t., E:2004/5635, K:2005/3564 (e-hukukrehberi, S: 41305). PatTas m. 122'nin önceki halinde, davadan önce görüşlerin bildirilmesi için noter aracılığıyla talepte bulunulması şartı açıkça gösterilmekteyken, PatTas'ın son halinde noter aracılığıyla talepte bulunulması zorunlu kılınmamıştır.

⁷⁸ Yarg. 11. HD, 04.10.2007 t., E: 2006/3973, K: 2007/12431 (HukukTürk).

⁷⁹ Yarg. 11. HD, 09.07.2002 t., E:2002/4013, K:2002/7210 (e-hukukrehberi, S: 13413).

Düzeltilme.

İncelenmesi gereken diğerk bir olasılık da, başvuru aşamasındaki buluşun patent, faydalı model belgesi verilmesi için gereken şartları taşıması durumunda, belirtilen kişinin fiillerinin yapılan patent, faydalı model belgesi başvurusundan doğan hakları ihlal edip etmediğidir.

Dava hakkının bulunmaması halinde, fiillerinin ve hazırlıklarının yapılan patent veya faydalı model belgesi başvurusundan doğan hakları ihlal edip etmediği hakkındaki belirsizlik nedeniyle bu kişinin sınai faaliyete girişmesi veya faaliyetinin boyutunu artırması riskli olabilecektir.

PatKHK m. 82, m. 136/3, m. 149/4 hükümleri bir arada değerlendirildiğinde, bu davanın başvuru aşamasında dahi açılabilceği düşünölebilecektir. Ancak ilgili maddede bir tür özel durum belirlendiği, bu özel durumun dar yorumlanması gerektiği; ayrıca genel hükümlere göre de menfi tespit davası açılması için aranan şartların oluşmadığı gözetildiğinde,⁸⁰ başvuruya karşı bu davanın açılmayacağı sonucuna varılmalıdır⁸¹.

Diğerk taraftan, fiillerin ve hazırlıkların yapılan patent veya faydalı model belgesi başvurusundan doğan hakları ihlal edip etmediği hakkındaki belirsizliğin giderilmesi, yararı olan kişi tarafından, yayımlanan patent veya faydalı model belgesi başvurusunun incelenmesiyle ya da bu konuda uzman bir kişiye incelettirilmesiyle de mümkün olabilecektir.

⁸⁰ HMK m. 106/2 “Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değerk güncel bir yararı bulunmalıdır.” hükmünü içermektedir. Patent veya faydalı model belgesi başvurusu aşamasında, patent veya faydalı model belgesi henüz verilmemiş olması nedeniyle, hükümdede belirtilen, tespit davası için aranan güncel yarar şartı bulunmamaktadır.

⁸¹ Başvuru aşamasında menfi tespit davalarına ilişkin hükümlerin açık biçimde yeniden düzenlenmesi önerisi için bkz.: Uğur G. Yalçiner, “Türkiye’de Sınai Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi”, **Türkiye’de Fikri-Sınai Hakların Etkin Uygulanması Sempozyumu**, İstanbul, 6-7 Mayıs 2004, s. 25 (Çevrimiçi) <http://www.abgm.adalet.gov.tr/1-1-TR-Yalciner.pdf>, 30 Eylül 2012.

PatTas m. 122’de, bu davanın başvuru sahibine karşı da açılabileceği öngörülmektedir.

3. İhlal Davasından Sonra Açılamaması

Faydalı model belgesine tecavüzün mevcut olmadığı hakkındaki dava, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüzden dolayı kendisine karşı dava açılmış bir kişi tarafından açılmayacaktır (PatKHK m. 149/4). Ancak bu koşulun uygulanmasında, tecavüzün mevcut olmadığı davasının konusu ile faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüzden dolayı açılan davanın konusunun aynı olması gerekmektedir⁸². Bu dava, karşı dava olarak da ileri sürülemeyecektir⁸³.

D. Faydalı Model Belgesi Başvurusunda Bulunanın ve Belge Alanın Gerçek Buluşçu Olmaması

1. Faydalı Model Belgesi Başvurusunda Bulunanın Gerçek Buluşçu Olmaması

Patent hukuku bakımından gasp, başkasının hak sahibi olduğu bir buluş üzerinde o kişinin rızası dışında hak kendisininmiş gibi davranmak;⁸⁴ gasp davaları, buluş sahibi olmadığı halde, faydalı model belgesi almak için başvuran kişiye, bir anlamda buluşu gasbedenlere ve onun haleflerine karşı açılan davalar olarak tanımlanmaktadır⁸⁵.

⁸² Yarg. 11. HD, 22.06.2004 t., E: 2003/11048, K: 2004/6959 (HukukTürk): Mahkemece öncelikle, patent hakkına tecavüz ettiği ileri sürülerek açılan davaya konu makine ile işbu tespit davasına konu davacı makinesinin aynı olup olmadığı tespit edilerek, 551 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 149/4 ncü maddesine göre dava koşullarının değerlendirilmesi, her iki makinenin farklı olması halinde işin esasına girilmesi gerekir.

⁸³ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 653.

⁸⁴ Erdal Noyan, **Patent Hukuku**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2009, s. 315.

⁸⁵ Tekinalp, “Buluş Sahibi İlkesi”, s. 130. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

Ancak bu davaların, bazı şartlar altında, bağımsız buluşçulara karşı da açılabileceği dikkate alındığında, “gasp”⁸⁶ sözcüğünün davanın konusunu nitelendirmede yanlışlığa yol açabileceği söylenebilir.

PatKHK m. 157/3, m. 11 ve 12 uyarınca, faydalı model belgesi verilmesi işlemleri sırasında, faydalı model belgesi isteme hakkının gerçek sahibi olduğunu iddia eden kişi, başvuru sahibinin hak sahipliğine karşı dava açabilecektir. PatKHK m. 12, yalnızca PatKHK m. 157/3’te belirtilen durumda değil; PatKHK m. 166 gereğince, faydalı model belgesi isteme hakkına ilişkin diğer iddialar için de uygulanacaktır⁸⁷. Faydalı model belgesi isteme hakkının başvuru sahibine ait olmadığı, TPE nezdinde iddia edilemeyecektir. Bu nedenle, TPE, hak sahipliğine ilişkin davalarda taraf olarak gösterilemeyecektir⁸⁸.

PatKHK m. 12/1 davanın m. 129’a göre açılacağını ifade etmekteyse de, bu maddede patentin hükümsüzlüğünün düzenlendiği, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünün PatKHK m. 165’de özel olarak düzenlendiği dikkate alındığında, faydalı model belgesi isteme hakkına ilişkin açılacak davada PatKHK m. 165 hükmü uygulanacaktır. Diğer taraftan, gerek patentin gerekse de faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü düzenleyen maddeler başvuru aşamasında değil, hakkın tescilinden sonra açılacak davalar hakkındadır. Ancak her iki korumaya ilişkin hükümlerde PatKHK m. 12’ye atıfta bulunulduğu için, hükümsüzlük davasının hem patentte hem de faydalı model belgesinde -belge isteme hakkı sahipliğine ilişkin hükümsüzlük nedeniyle sınırlı olarak- başvuru aşamasında dahi açılabileceği anlaşılmaktadır⁸⁹.

⁸⁶ Bir malı sahibinin izni ve haberi olmadan zorla alma; Türk Dil Kurumu, “Gasp”, **Güncel Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 30 Eylül 2012.

⁸⁷ “*Dava, 551 sayılı KHK’nin 166. maddesi uyarınca faydalı model belgelerinde de uygulanması gereken aynı KHK’nin 12 vd, maddelerine dayanılarak, davalılar adına başvurusu yapılan faydalı model belgesine konu buluşun gerçek sahibinin davacı olduğu iddiasıyla açılmış...*”; Yarg. 11. HD, 14.7.2011 t., E: 2011/1585, K: 2011/8929 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁸⁸ “*... davalı kurumun hak sahipliği ile ilgili ihtilafları çözme yetkisi bulunmadığından husumet yöneltilemeyeceği...*”; Yarg. 11. HD, 6.7.2006 t., E: 2005/7499, K: 2006/8109 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁸⁹ Karşı görüş, henüz tescil edilmiş bir faydalı model belgesi bulunmaması durumunda, başvuru aşamasında, başvuru sahibine hükümsüzlük davası açılmayacağı yönündedir; Çelik, “Faydalı

Bu davanın sadece faydalı model belgesi verildikten sonra değil faydalı model belgesinin alınmasından önce de açılabilmesi, buluşun patent hukuku uyarınca faydalı model belgesinin alınmasından önce de korunduğu anlamına gelmektedir⁹⁰.

Dava sonunda hak sahipliği iddiasının lehine sonuçlanması halinde davacı, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde, üç ayrı talep hakkından birini seçip kullanabilecektir. Davacı, dava konusu faydalı model belgesi başvurusunun kendi başvurusu olarak kabul edilmesini ve işlem görmesini talep edebilecektir. Davacının diğer bir seçeneği, aynı rüçhan hakkından yararlanarak buluş için yeni bir faydalı model belgesi başvurusu yapabilmektir. Bu başvuru ilk başvurunun tarihi itibarıyla işlem görecektir, önceki başvuru hükümsüz kalacaktır. Davacının üçüncü seçeneği, başvurunun reddedilmesini talep edebilmesidir.

Mahkeme kararında değinilmemiş olsa bile kendisine tanınan bu hakkın doğrudan ilgili düzenlemeden kaynaklanması nedeniyle davacı, üç ay içinde tercih ettiği seçeneğin uygulanmasını TPE'den isteyebilecektir⁹¹.

Dava sonucunda hak sahipliği iddiası kabul edilen davacının, kararın kesinleşmesinden itibaren belirtilen süre içinde herhangi bir talepte bulunmaması durumunda,⁹² dava hükümsüzlüğe ilişkin maddelere dayalı olarak açılmış olduğundan, faydalı model belgesi başvurusu hükümsüz sayılacaktır. Buluş üzerinde hak sahipliği iddiası kabul edilen kişi, daha sonra aranan şartları sağlaması durumunda, buluşuna koruma sağlamak üzere kendi adına başvuruda

Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü”, s. 145.

⁹⁰ Tekinalp, “Buluş Sahibi İlkesi”, s. 130; Erdem, **Patent Hakkının Korunması**, s. 54. Eserlerde bu görüş patente yöneliktir.

⁹¹ Ünal Tekinalp, “Protection of the Rights to an Invention in the New Turkish Patent Law”, **Annales de la Faculté de Droit d’Istanbul**, C. 31, S. 47, 1997, s. 33.

⁹² PatTas m. 12’de, dava açan hak sahibinin, kararın kesinleşme tarihinden itibaren üç ay içinde herhangi bir talepte bulunmaması durumunda, dava konusu başvurunun geri çekilmiş sayılacağı öngörülmektedir.

bulunabilecektir. Farklı görüş,⁹³ PatKHK m. 12/son fıkrasının muğlak bir hüküm olduğu; davayı kazanan davacının üç ay içinde seçeneklerden birini seçmediği takdirde ne olacağının hükümde belirtilmemiş olduğu; bu durumda buluşun kamuya intikal etmesi gerektiği yönündedir.

PatKHK m. 12/2, m. 45/3 uyarınca, yapılacak her yeni başvuruda, ilk başvuru konusunun kapsamı içinde kalmak kaydıyla, başvuru tarihi önceki başvurunun tarihi olacak, önceki başvuruda rüçhan hakkı talep edilmişse, önceki başvurunun rüçhan hakkı veya hakları her yeni başvuruya da tanınacaktır.

Faydalı model belgesi isteme hakkını belirlemek için açılan davanın sonuçlanmasına kadar başvuru, davacının rızası olmadan geri alınamayacak; dava reddedilmişse, başvurunun ilanından kararın kesinleşme tarihine kadar; dava kabul edilmişse, kararın kesinleşme tarihinden itibaren üç aylık bir süre ile faydalı model belgesi verilmesi işlemleri mahkemece ertelenecektir.

2. Faydalı Model Belgesi Alanın Gerçek Buluşçu Olmaması

PatKHK m. 13 uyarınca, faydalı model belgesi gerçek hak sahibinden başkasına verilmişse, gerçek hak sahibi olduğunu iddia eden kişi, faydalı model belgesinden doğan diğer hak ve talepleri saklı kalmak şartıyla faydalı model belgesinin kendisine devredilmesini talep ve dava edebilecektir.

Faydalı model belgesi üzerinde sadece kısmi hakkın iddia edilmesi durumunda, paylı hak sahipliği tanınması talep ve dava konusu yapılabilecektir.

⁹³ Tekinalp, “Buluş Sahibi İlkesi”, s. 134-135. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

Bu talep ve dava hakları faydalı model belgesinin ilanı tarihinden itibaren iki yıl içinde, kötü niyetin varlığında ise, faydalı model belgesinin koruma süresinin bitimine kadar kullanılabilir⁹⁴.

Açılan dava ve davada ileri sürülen talepler, dava sonunda verilen kesin hüküm veya açılan davayı herhangi bir şekilde sona erdiren bütün diğer haller, ilgilinin istemi üzerine üçüncü kişilere karşı hüküm ve sonuç doğurmak üzere Patent Sicili'ne kaydedilecektir.

Yargıtay'ın bir kararında, faydalı model belgesi isteme hakkına ilişkin açılan tespit davasında, dava sırasında faydalı model belgesinin verilmiş olması durumunda, davacının, faydalı model belgesinin kendisine devredilmesini ya da faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü talep edebileceği; bu taleplerden birini ileri sürmemesinin, hukuki yarar eksikliği nedeniyle dava şartı yokluğundan, davanın usulen reddedilmesini gerektirdiği belirtilmektedir⁹⁵.

⁹⁴ 35 U.S.C. 256'da buluş sahipliğinin düzeltilmesinde, değiştirilmesinde herhangi bir süre öngörülmemekle birlikte, buluş sahipliği iddiasının patentin verilmesinden veya patent için başvurulduğunun öğrenilmesinden uzun bir süre sonra ileri sürülmesi, bu gecikmenin de makul bir gerekçeye dayanmaması durumunda, buluş sahipliğinin düzeltilmesi, değiştirilmesi istemi kabul edilmeyecektir; Julie A. Shepard, Sanjesh P. Sharma, "Something Old, Something New: Recent Inventorship Cases Reaffirm Some Age-Old Concepts on Application of Laches , but Depart from Established Precedents on Others", **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 6, June 2008, s. 12, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

⁹⁵ "Faydalı model belgesinin verilmesi işlemleri yargılama sırasında tamamlanarak davalılar adına tescil belgesi verildiğine göre, davacı vekilince artık sadece 551 sayılı KHK'nin 13. maddesinde belirtilen, faydalı modelin müvekkiline devir edilmesi veya aynı KHK'nin 165. maddesi uyarınca, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü istenebilir. Davacı vekili ise yargılama boyunca bu türden bir talepte bulunmamış veya davasını ıslah etmemiştir. Eda davası açılmasının mümkün olmaması nedeniyle zorunlu olarak tespit davası açılmış bulunması halinde, tespit davası görülürken eda davası açma imkanı doğarsa, davacının tespit davasına devam edilmesinde bir hukuki yararı kalmaz. Bu nedenle ve tespit davası eda davasının öncüsü olduğundan, davacının da talebi üzerine, tespit davasına eda davası olarak devam edilir. Esasen davacının hukuki yararı, davaya eda davası olarak devam edilmesindedir. Bu hukuki yarar, korunmaya değer ve meşru bir hukuki yararadır. Bu görüş, menfi tespit davası devam ederken borcun ödenmesi halinde, davaya istirdat davası olarak devam edileceğini düzenleyen İİK'nun 72/VI. maddesinin de kanuni dayanağıdır. Tespit davasının konusunun hukuki ilişki olması ve davacının tespit davasını açmakta hukuki yararının bulunması ise dava şartıdır. Açılan bir tespit davasında hukuki yararın olup olmadığı, davanın her aşamasında re'sen gözetilir. Tarafların bu konuda bir itirazlarının bulunmaması, hatta buna rıza göstermeleri halinde bile bu şart bulunmadıkça tespit davası dinlenmez. Bu durum karşısında mahkemece esas hakkında incelemeye girişilmeden, davanın usulden ve dava şartı yokluğundan reddine karar verilmesi gerekirken..."; Yarg. 11. HD, 14.7.2011 t., E: 2011/1585, K:

Paylı bir hak sahipliği tanınması sonucunu doğuracak nitelikteki kısmi hak iddiasına, buluşun birden çok kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi durumunda, bu kişilerden biri olduğunun iddia edilmesi örneği verilebilir⁹⁶. Faydalı model belgesi istemlerinden bazılarına yönelik de kısmi hak iddiası ileri sürülebilir. Bu iddiada, istemin ya da istemlerin birlikte gerçekleştirilmesi söz konusudur. Ancak, bazı istemler için birlikte gerçekleştirme değil, tek hak sahibi olduğuna yönelik iddia ise, burada sözü edilen kısmi hak iddiasından farklı niteliktedir.

Burada sözü edilen üçüncü kişiler, faydalı model belgesi hakkında gerçek hak sahibi -tam ya da kısmi- olduğunu iddia edenlerin dışında kalan kişilerdir. Davanın sonunda verilen kararın, faydalı model belgesi hakkında gerçek hak sahibi -tam ya da kısmi- olduğu iddiasıyla henüz dava açmamış kişilere, hak sahipliğinin ileri sürülmesi konusunda etkisi yoktur.

Buluşun zilyedi, faydalı model belgesi başvurusunda bulunanın gerçek buluşçu olmaması ya da faydalı model belgesi alanın gerçek buluşçu olmaması nedeniyle dava açamaz (Buluş sahibi tarafından makinenin yapılması için buluş bilgileri verilen teknik ressam, teknisyen, zilyede örnektir). Ancak buluş sahibinin veya halefinin herhangi bir nedenle dava açmadığı hallerde bu hakkın zilyede tanınabileceği düşünülmektedir⁹⁷.

2011/8929 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁹⁶ Yarg. 11. HD, 6.7.2006 t., E: 2005/7499, K: 2006/8109 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁹⁷ Tekinalp, “Buluş Sahibi İlkesi”, s. 132. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır. Düzeltme.

3. Faydalı Model Belgesi Sahibinin Değişmesinin Sonuçları

PatKHK m. 14 uyarınca, faydalı model belgesine ilişkin hak sahipliğinin değişmesi halinde, bu değişikliğin Patent Sicili'ne kaydedilmesiyle üçüncü kişilerin faydalı model belgesine ilişkin lisans ve tanınan diğer hakları sona erecektir.

Faydalı model belgesinin gerçek sahibinin Patent Sicili'ne kayıt tarihinden önce, sonradan faydalı model belgesinin gerçek sahibi olmadığı anlaşılan kişi, bu kişi ile dava öncesinde dava konusu faydalı model belgesi için lisans anlaşması yapanlar, eğer buluşu kullanmaya veya kullanmak amacıyla ciddi hazırlıklara başlamışlarsa, faydalı model belgesinin gerçek sahibi veya sahiplerinden inhisari olmayan bir lisans verilmesini isteyebilecektir.

Lisans anlaşmasının davadan önce yapılması, lisans anlaşmasının tarihinin dava tarihinden önce olması anlamında değil; lisans anlaşmasının, davanın Patent Sicili'ne kaydedilmesinden veya davanın açıldığından herhangi bir şekilde öğrenilmesinden önce yapılması şeklinde yorumlanmalıdır.

Buna göre, faydalı model belgesinin gerçek sahibi olmayan kişi ile davanın açıldığını bilmeksizin ve davanın açıldığının Patent Sicili'ne kaydedilmesinden önce lisans sözleşmesi yapanlar, faydalı model belgesinin gerçek sahibinin Patent Sicili'ne kaydedilmesinden önce buluşu kullanmaya veya kullanmak için ciddi hazırlıklara başlamışlarsa, faydalı model belgesinin gerçek sahibinden inhisari olmayan lisans isteyebilecektir.

Bu talebin yapılması için öngörülen süre, önceden sicilde faydalı model belgesi sahibi olarak görülen kişi için iki ay, lisans alan için dört aydır. Bu süreler gerçek faydalı model belgesi sahibinin sicile kayıt edildiğinin TPE tarafından ilgililere tebliğ edildiği tarihten itibaren başlayacaktır. Bu nedenle verilecek lisans, makul süre ve koşullar ile sınırlı olacak, bu süre ve koşulların saptanmasında zorunlu lisansın

verilmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır. Burada sözü edilen 2 ve 4 aylık süreler, hak düşürücü süre niteliğindedir⁹⁸.

Faydalı model belgesi sahibi veya lisans alan, faydalı model belgesi konusu buluşu kullanmaya başladığı veya kullanım için ciddi hazırlıklar yaptığı sırada kötü niyetli ise inhisari olmayan lisans verilmesine ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

Faydalı model belgesi üzerindeki rehin hakkının bu dava sonucunda ortadan kalkması, dolayısıyla kurulmuş olan rehnin devamının rehne konu hakkın elinden alınması nedeniyle sağlanamaması durumunun rehin verenin garanti sorumluluğuna yol açacağı savunulmaktadır⁹⁹.

E. Faydalı Model Belgesinin Hükümsüzlüğü

Bir hukuki işlemin, yöneldiği hukuki sonuçları ortaya çıkarabilme gücünden yoksun olması ya da sonradan bu duruma gelmesi, hükümsüzlük olarak adlandırılmaktadır¹⁰⁰. Hükümsüzlük deyimini geniş anlamıyla, hukuki işlemlerdeki eksiklikleri, sakatlıkları ve hukuki işlemlerin sonradan etkisizleştiği durumların tümünü kapsamaktadır¹⁰¹. Hükümsüzlük görünümleri, yokluk, butlan (kesin hükümsüzlük), iptal edilebilirlik, noksanlık ve nisbi hükümsüzlük şeklinde sınıflandırılabilir¹⁰².

BK m. 27’de, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız sözleşmelerin kesin olarak hükümsüz sayılacağı öngörülmektedir. BK’deki kesin hükümsüzlük sonucu, kesinleşen hükümden itibaren doğmayacak; mahkeme hükmü veya tarafların ileri sürmesi ile

⁹⁸ Kaya, “Zorunlu Lisans”, s. 356.

⁹⁹ Utku, **Sınai Hakların Rehni**, s. 191-192. Eserde, bu açıklama, sınai hak üzerindeki rehin hakkına yönelik olarak yapılmaktadır.

¹⁰⁰ Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 374 vd.

¹⁰¹ Oğuzman/Barlas, **Medeni Hukuk**, s. 216.

¹⁰² A.e., s. 217.

Düzeltilme.

değil, kendiliğinden ve işlemin yapıldığı andan itibaren meydana gelecek; taraflardan birinin bozucu yenilik doğuran irade beyanına ya da yenilik doğuran mahkeme kararına gerek olmayacak; anlaşmazlık çıktığı takdirde, mahkeme, kesin hükümsüzlüğü tespit edecektir¹⁰³.

Hukuki bir işlem, taraflardan biri veya üçüncü bir kişi tarafından iptal edilebildiği takdirde, bu işlem iptal edilebilir nitelikte sayılmakta ancak iptal edilebilirlik, işlemin kesin hükümsüz olmadığı tespit edildikten sonra incelenebilecektir¹⁰⁴. İptal edilebilirliğin söz konusu olduğu hükümsüzlük görünümünde hakim, bu hükümsüzlüğü kendiliğinden dikkate alamaz¹⁰⁵.

Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünde söz konusu olan iptal edilebilirliktir¹⁰⁶. PatKHK’de hükümsüzlük ve iptal sözcüklerinin aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir¹⁰⁷. Patent hukukunda hükümsüzlük terimi ile hem faydalı model belgesinin soyut olarak geçersiz olduğu hem de somut olarak faydalı model belgesinin sicilden silinmesi gerektiği birlikte ifade edilmektedir¹⁰⁸.

Hükümsüzlük davası ile PatKHK’de öngörülen nedenlerle faydalı model belgesi başvurusunun etkisiz kılınması, faydalı model belgesinin verilmesinden sonra ise bu belgenin Patent Sicili’nden silinmesi sağlanmaktadır¹⁰⁹. Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne ilişkin davada belgenin Patent Sicili’nden silinmesinin ayrıca talep

¹⁰³ Hatemi, **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık**, s. 150.

¹⁰⁴ von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısımı**, s. 226. Kendiliğinden hükümsüz olmayıp, belli bir sakatlık nedeniyle, fesih hakkına sahip kimse tarafından iptal edilebilen işlemler, feshedilebilen işlemlerdir; Reisoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 142. Bazı geçersizlik nedenleri sözleşmeyi kendiliğinden kesin hükümsüz hale getirmeyip, sözleşmenin iptal edilmesi hakkını doğurabilecektir; Nomer, **Borçlar Hukuku**, s. 48.

¹⁰⁵ Oğuzman/Barlas, **Medeni Hukuk**, s. 229.

¹⁰⁶ Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne ilişkin bazı mahkeme kararlarında hükümsüzlük yerine, iptal sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir; Yarg. 11. HD, 30/01/2007 t., E: 2005/10783, K: 2007/1088 (HukukTürk).

¹⁰⁷ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 630.

¹⁰⁸ Saraç, “Hükümsüzlük Davaları”, s. 115. Eserde, bu açıklama patente yönelik olarak yapılmaktadır.

¹⁰⁹ Hükümsüzlük davasında Türk Patent Enstitüsü Başkanlığına husumet yöneltilmeyecektir; Yarg. 11. HD, 14/12/2004 t., E: 2004/12618, K: 2004/12384 (HukukTürk).

Düzeltilme.

edilmesine gerek yoktur¹¹⁰. Hükümsüzlük davası, Patent Sicili'nde faydalı model belgesi sahibi olarak kayıtlı gerçek ya da tüzel kişiye karşı açılacak olup, TPE'ye husumet yöneltilemeyecektir¹¹¹.

Faydalı model belgesi, başvuru anında mevcut nedenlere dayanılarak hükümsüzlüğüne karar verilebilecek olsa dahi, sicilde kayıtlı olduğu sürece varlığını korumakta ve hükümsüzlük davasıyla ileri sürülmediği sürece hükümsüzlük nedeni, faydalı model belgesinin geçerliliğini etkilememektedir¹¹². Hükümsüzlüğe ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesiyle sicildeki kaydın terkinini ise açıklayıcı niteliktedir¹¹³.

HMK m. 108/1'de, inşai dava¹¹⁴ yoluyla, mahkemeden, yeni bir hukuki durum yaratılmasının veya mevcut bir hukuki durumun içeriğinin değiştirilmesinin ya da mevcut bir hukuki durumun ortadan kaldırılmasının talep edileceği düzenlenmiştir. Hükümsüzlük davasında verilen hükümsüzlük kararı, yeni bir hukuki durum yarattığına, faydalı model belgesinin geçerliliğini ortadan kaldırdığına göre, bu davanın inşai dava olduğu sonucuna varılacaktır¹¹⁵.

¹¹⁰ Aynı yönde, Çelik, "Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü", s. 139. Marka için aynı yönde, Sami Karahan, **Marka Hukukunda Hükümsüzlük Davaları**, Konya, Mimoza Yayınları, 2002, s. 4; patent için aynı yönde, Saraç, "Hükümsüzlük Davaları", s. 116. Karşı görüş, patentin hükümsüzlüğünde, patentin Patent Sicilinden silinmesi (terkini) için talep kısmına "terkin" talebinin yazılması gerektiğidir; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 631.

¹¹¹ Hükümsüzlük davasında TPE'ye husumet yöneltilemeyeceğine ilişkin, Yarg. 11. HD, 22.7.2011 t., E: 2010/395, K: 2011/9298 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹² Utku, **Sınai Hakların Rehni**, s. 177. Eserde, bu açıklama, sınai haklara yönelik olarak yapılmaktadır. Patente yönelik, aksi ispat edilinceye kadar verilmiş bir patentin geçerli olduğu kabul edilir; Saraç, "Hükümsüzlük Davaları", s. 122. "*Patent Enstitüsü tarafından koşullarının gerçekleştirildiği kabul edilerek davacı adını tescil edilen faydalı model hakkının davalılar tarafından açılacak bir dava ile iptal edilmedikçe... 551 sayılı KHK'nin davacıya sağladığı hakların önlenmesinin mümkün bulunmamasına...*"; Yarg. 11. HD, 3.7.2000 t., E: 2000/5514, K: 2000/6359 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹³ Yüksel, **Patent Uyuşmazlıkları**, s. 128.

¹¹⁴ İnşai dava ile davacı, var olan bir hukuki durumun değiştirilmesini veya kaldırılmasını ya da yeni bir hukuki durumun yaratılmasını ister. Bu nedenle, inşai davalara yenilik doğuran davalar da denir; Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, 6100 sayılı HMK'na göre yeniden yazılmış 23. bsk., Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 269.

¹¹⁵ Karşı görüş: Hükümsüzlük davasında verilen hükümsüzlük kararı sonucunda Patent Sicili'nden silinme işlemi gerçekleştirildiği dikkate alındığında, bu davanın bir eda davası olduğu, bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 630. Hükümsüzlük davalarının salt tespit içeren tespit davaları

Faydalı model belgesi konusunun buluş karakterinin düşük olması, bu nedenle faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünün patente göre daha zor gerçekleşmesi sonucunda, bu yönü ile faydalı model belgesinin patentten daha güçlü bir koruma sağladığı ileri sürülmektedir¹¹⁶.

1. Hükümsüzlük Nedenleri

Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü gerektiren nedenler PatKHK m. 165'te düzenlenmiştir. Belirtilenlerin dışındaki nedenlerle hükümsüzlüğü karar verilemeyecektir¹¹⁷.

a) Yenilik Şartına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni

Faydalı model belgesi konusu buluşun yenilik şartını sağlamaması¹¹⁸ hükümsüzlük nedenidir. Hükümsüzlük davasının buluşun yenilik şartını taşıyamaması nedeniyle açılması durumunda faydalı model belgesi sahibi, PatKHK m.158/2'ye göre, bu belgeden doğan haklarını, hükümsüzlük davası sonuçlanıncaya kadar üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecektir¹¹⁹.

olmadığı; bu davaların aynı zamanda bir eda davası olduğu; mahkemenin olayı tespit etmekle yetinmediği ve hükümsüzlük halinde sicilden terkinde de karar verdiği (Markalara yönelik); Karahan, **Hükümsüzlük**, s. 4. Davanın bir tespit davası olduğu yönünde bkz.: Yurtsever, **Patentin Hukuki Korunması**, s. 49.

¹¹⁶ Jorda, "Utility Models", s. 5.

¹¹⁷ Saraç, "Hükümsüzlük Davaları", s. 120.

¹¹⁸ Faydalı model belgesi konusu buluşun yenilik şartını yerini getirip getirmediğinin belirlenmesinin özel ve teknik bilgi gerektirmesi nedeniyle, ilgili alanda özel ve teknik bilgiye sahip bilirkişiden rapor alınarak karar verilebilecektir; Yarg. 11. HD, 18.4.2011 t., E: 2009/12165, K: 2011/4572 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹⁹ Hükümsüzlük davalarının sonuçlanması uzun zaman almakta, bu süreçte iyi niyetle ticari faaliyetini sürdüren rakip şirketlere büyük zarar verilmektedir; Suluk, "Uygulamada Yaşanan Sorunlar", s. 11. ABD Kongresinin ve mahkemelerinin patent reformu çabaları iki ana konuya odaklanmıştır: patentlerin kalitesinin yükseltilmesi ve davaların kötüye kullanılmasının sınırlandırılması; Sarah M. King, "Clearing the Patent Thicket: The Supreme Court and Congress

Yenilik şartına aykırılık nedeniyle açılan davanın ve dava sonucunun sicile kayıt edilmesi, ilgili bültende yayımlanması, ilgililerin TPE'ye başvurusu ile gerçekleşecek; faydalı model belgesi sahibinin tazminat talebi ile ilgili hakları saklı kalacaktır. Bu durumda, tazminata ilişkin talepler için hükümsüzlük davası sonuçlanıncaya kadar zamanaşımı süresi de işlemeyecektir.

Sözü edilen ilgililer, sadece davanın tarafları değildir¹²⁰. Çünkü başvurunun mahkeme aracılığı ile yapılacağına ilişkin bir hüküm yoktur; aksine TPE'ye başvurulacağı belirtilmektedir. Bu nedenle, zarar görme tehlikesi altında olan üçüncü kişiler ve cumhuriyet savcılığı aracılığıyla ilgili resmi makamlar da TPE'ye başvurarak açılan davanın ve dava sonucunun sicile kayıt edilmesini, ilgili bültende yayımlanmasını isteyebilecektir.

Faydalı model belgesi sahibi, yenilik şartına dayanılarak hükümsüzlük davası açılmasından önce belgeden doğan haklarını hükümsüzlük davasını açan davacıya karşı ileri sürmemiş olsa bile, davacıya karşı bu haklarını kullanmak için hükümsüzlük davasının sonuçlanmasını beklemek zorunda değildir¹²¹.

Faydalı model belgesinden doğan hakların dava sonuçlanıncaya kadar üçüncü kişilere karşı ileri sürülememesi, yenilik şartına dayalı hükümsüzlük davası ile sınırlıdır. Dolayısıyla yenilik şartı dışındaki nedenlerden kaynaklanan hükümsüzlük

Undertake Patent Reform”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 19, S: 9, Sep 2007, s. 13, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹²⁰ Karşı görüş, davacının TPE'ye başvurması halinde davanın ve sonucunun sicile kaydedileceği yönündedir; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 746.

¹²¹ Karşı görüş, yenilik şartı nedeniyle hükümsüzlük davasını açanın da üçüncü kişilere dahil olduğu yönündedir; Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 263. Belgeden doğan hak, hükümsüzlük davasının davacısına karşı da ileri sürülemeyecektir; Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması II”, s. 37. Faydalı model belgesi sahibinin belgeden doğan haklarını hükümsüzlük davasında karşı dava olarak ileri sürmesinde ya da sonradan açacağı davanın bu dava ile birlikte görülmesine bir engel bulunmadığı gibi, davaların birlikte görülmesi usul ekonomisine de uygun olacaktır.

Düzeltilme.

davalarında, belge sahibinin haklarının bu şekilde sınırlandırılması söz konusu değildir.

Yenilik şartına aykırılık nedeniyle açılan davanın sicile kayıt edilmesi ve ilgili bültende yayımlanması, kanımızca, açıklayıcı niteliktedir. Açılan dava sicile kayıt edilmemiş veya ilgili bültende yayımlanmamış olsa dahi, faydalı model belgesi sahibi belgeden doğan haklarını, hükümsüzlük davası sonuçlanıncaya kadar, üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecektir.

Yenilik şartına aykırılık nedeniyle dava açılmasından sonra, hükümsüzlük davası sonuçlanıncaya kadar, faydalı model belgesi sahibinin belgeden doğan haklarını üçüncü kişilere karşı ileri sürmesi durumunda, üçüncü kişiler bu savunmayı yapabilecektir. Bir dava söz konusu ise, bu itirazın davanın her aşamasında ileri sürülmesi mümkündür¹²².

Hükümsüzlük davasında yenilik incelemesi tarafların bildirdiği kanıtlarla sınırlı olarak yapılmayacaktır. İki tarafın iddiaları içinde kalmak üzere, gerekli kanıtların sunulması istenilebilecek; konusunda uzman bilirkişinin araştırması sonucunda buluşun 551 sayılı KHK'nin 156. maddesi uyarınca daha önce kamuya sunulduğuna ilişkin elde edilen bilginin ve bulguların dikkate alınması; yenilik şartına yönelik bilirkişi raporundaki değerlendirmenin hukuki denetiminin mahkemece gerçekleştirilmesi gerekecektir¹²³.

¹²² Yargıtay, faydalı model belgesinin yeni olmadığına ilişkin iddianın ancak açılacak bir hükümsüzlük davasında incelenebileceği görüşündedir; Yarg. 11. HD, 13/05/2010 t., E: 2008/9984, K: 2010/5315 (HukukTürk). Bu yorum, yenilik şartına aykırılık nedeniyle üçüncü kişiler tarafından açılmış bir hükümsüzlük davası bulunmaması durumu için geçerli olacaktır.

¹²³ “551 sayılı KHK ile mutlak yenilik kriteri benimsendiğinden, hükümsüzlük davasında bu yönün mahkemece re’sen dikkate alınarak, tarafların bildirdikleri delillerle birlikte anılan KHK’nin 154 ila 156. maddeleri hükümleri göz önüne alınmak suretiyle ve somut uyumsuzluk koşulları itibarıyla de gerektiğinde bilirkişi görüşü alınarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Kamu düzenine ilişkin olan bu ilkeye dayalı olarak konusunda uzman olan bilirkişi veya bilirkişilerin yapacakları araştırma sonucunda bir buluşun 551 sayılı KHK’nin 156. maddesi uyarınca daha önce kamuya sunulduğuna dair elde edilen bilgi ve bulguların HUMK’nun 75/son maddesi çerçevesinde re’sen dikkate alınması ve bilirkişi raporundaki yenilik ve ayırt edicilik unsurlarına yönelik

b) Sanayiye Uygulanabilme Şartına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni

Faydalı model belgesi konusu buluşun sanayiye uygulanabilme şartını sağlamaması hükümsüzlük nedenidir.

c) Buluş Konusuna İlişkin Hükümsüzlük Nedeni

Faydalı model belgesi konusu buluşun, buluş niteliğinde sayılmaması veya korunma sağlanmayacak buluşlardan olması, bir usul veya usul sonucunda elde edilen ürün ile kimyasal madde olması hükümsüzlük nedenidir.

Buluş niteliğinde olmayan, keşifler, bilimsel teoriler, matematik metotları; zihni, ticari ve oyun faaliyetlerine ilişkin plan ve kurallar; edebiyat ve sanat eserleri, bilim eserleri, estetik niteliği olan yaratmalar, bilgisayar yazılımları konularında faydalı model belgesi verilmiş ise, bu durum hükümsüzlük nedeni sayılacaktır. Ancak, buluş niteliği taşımayan konuların ürün buluşu olan asıl buluşa bağlı olması durumunda, hükümsüzlük sonucu doğmayacaktır.

Faydalı model belgesi konusu buluşun, kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı olması hali de hükümsüzlük nedenidir.

değerlendirmenin de anılan KHK'nin 154 ila 156. maddelerine uygun olup olmadığına ilişkin hukuki denetiminin mahkemece yapılması gerekmektedir. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda, davalı adına tescilli faydalı model belgesine konu buluşun davacı tarafından sunulan belgelerde yer alan buluşlardan farklı olduğunu belirtilmiş dava konusu buluşun kullanıldığı sektörde bazında bir inceleme yapılmamıştır. Mahkemece, dava konusu buluşun yenilik unsuruna sahip olup olmadığının tespitine yönelik araştırmanın kamu düzenine ilişkin olduğu gözetilerek, konusunda uzman olan bilirkişi veya bilirkişilerin yapacakları araştırma sonucunda dava konusu buluşun 551 sayılı KHK'nin 154 ve 156. maddeleri uyarınca yenilik vasfına sahip olup, olmadığı araştırılarak hasil olacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken..."; Yarg. 11. HD, 01.07.2010 t., E: 2008/12696, K: 2010/7759 (HukukTürk).

Düzeltilme.

d) Buluşun Tanımlanmasına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni

Faydalı model belgesine konu buluşun, buluş konusuyla ilgili teknik alandaki bir uzman tarafından uygulanabilmesini mümkün kılacak yeterlikte, açık ve tam olarak tanımlanmamış olması hükümsüzlük nedenidir.

e) Başvuru Kapsamına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni

Faydalı model belgesi konusunun faydalı model belgesi verilmesi için yapılmış olan başvurunun kapsamı dışına çıkması; faydalı model belgesinin buluş bütünlüğüne aykırılık nedeniyle ayrılmış veya faydalı model belgesi başvurusunda bulunanın gerçek buluşçu olmamasına ilişkin davanın kabul edilmesinden sonra yapılan bir başvuruya dayanması durumunda, bu başvuruların kapsamını aşması hükümsüzlük nedenidir.

Patentlere yönelik olarak ileri sürülen, buluş bütünlüğü ilkesine aykırı bir başvuru sonucunda patent verilmiş ise, ayrılması gerekli kısmın PatKHK m. 129/3-4 gereğince hükümsüz sayılacağı görüşü,¹²⁴ kanımızca, geçerli değildir. Çünkü buluş bütünlüğü ilkesinin başvuru aşamasında uygulanmamış olmasının yaptırımı gösterilmemiştir. Belirtilen maddede bu ilkeye aykırılığın hükümsüzlük nedeni olduğu yazılı değildir. Ayrıca bu ilkeye aykırılığın, başvuru aşamasında belirlenmesi durumunda başvuru bülünmüş başvurular ile diğer buluşlarını koruma olanağı varken, patent verilmesinden sonra kısmi hükümsüzlük nedeni olarak kabul edilmesi, başvuru bülünmüş düzenlemede öngörölmiş ek koruma elde edebilme hakkını ortadan kaldıracaktır.

¹²⁴ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 633; Saraç, “Hükümsüzlük Davaları”, s. 120. Düzeltme.

Aynı şekilde, faydalı model belgesinin ayrılması gereken birden fazla buluşa dayanması, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü sonucunu doğurmayacaktır¹²⁵. Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne ilişkin maddelerde bu durum hükümsüzlük nedeni sayılmamıştır.

İlk başvuruda yer alan istemler arasında bulunmayan ve tarifnameden anlaşılamayan yeni istemlerin sonradan başvuruya eklenmesi durumunda, başvuru kapsamı genişletilmiş olacaktır¹²⁶. Tarifnameden anlaşılmasına rağmen istemlerde yer almayan bir özellik, istemlere değişiklik yoluyla eklenmişse, başvuru kapsamı genişletilmiş olmayacaktır¹²⁷. Ortalama uzman değişiklik ile getirilen özelliği tarifnameden kolayca anlayamıyor ve bu özelliği çıkarmak yaratıcı çaba göstermesini gerektiriyorsa, yapılan değişiklik ile başvuru kapsamı aşılmış sayılacaktır¹²⁸.

f) Faydalı Model Belgesi İsteme Hakkına İlişkin Hükümsüzlük Nedeni

Faydalı model belgesi alanın faydalı model belgesi isteme hakkına sahip olmaması hükümsüzlük nedenidir. Faydalı model belgesi gerçek hak sahibinden başkasına verilmişse, gerçek hak sahibi olduğunu iddia eden kişi, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü talep edebilecektir¹²⁹.

¹²⁵ Karşı görüş, Çelik, “Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü”, s. 136.

¹²⁶ Bir ölçüde farklı görüş, ilk başvuruda hiç söz edilmemiş, başvuru belgelerinin diğer unsurlarından da (örneğin tarifnameden ve resimlerden) anlaşılamayan bağımsız, ek bir çözüm getirilmişse, başvuru kapsamı genişletilmiş olacaktır; Saraç, “Hükümsüzlük Davaları”, s. 119.

¹²⁷ Resimleri de aynı şekilde değerlendiren; tarifnameden veya resimlerden anlaşılan, ancak istemlerde yer almayan bir özellik istemlere değişiklik yoluyla eklenmişse, başvuru kapsamının genişletilmemiş olacağı, görüşü için bkz.: Saraç, “Hükümsüzlük Davaları”, s. 119.

¹²⁸ Saraç, “Hükümsüzlük Davaları”, s. 120.

¹²⁹ Faydalı model belgesinin gerçek hak sahibinden başkasına verilmiş olması nedeniyle açılan hükümsüzlük davasında, davacının bu hak iddiasını doğrulayacak delillerini ibraz etmesi gerekir; Yarg. 11. HD, 21.4.2000 t., E: 2000/1841, K: 2000/3319 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Düzeltilme.

Faydalı model belgesi alanın faydalı model belgesi isteme hakkına sahip bulunmaması durumunda, faydalı model belgesi başvurusunda bulunanın gerçek buluşçu olmamasına ilişkin hüküm uygulanacaktır.

Ayrıca PatKHK m. 49/3 uyarınca, rüçhan hakkına dayanılarak süresi içinde başvuru yapıldığı takdirde, rüçhan hakkı sağlayan patent veya faydalı model belgesi konusu buluş için rüçhan hakkının doğduğu tarihten itibaren üçüncü kişiler tarafından yapılan başvurular ve bunlara verilen faydalı model belgeleri hükümsüz olacaktır. Bu durum da, faydalı model belgesi isteme hakkına ilişkin hükümsüzlük nedeni kapsamında değerlendirilmelidir.

Hükümsüzlük davası, faydalı model belgesi isteme hakkı sahipliğine¹³⁰ ilişkin hükümsüzlük nedeniyle sınırlı olarak, başvuru aşamasında dahi açılabilecektir¹³¹.

2. Hükümsüzlük Talebi

a) Hükümsüzlük Talebinde Bulunabilecekler

PatKHK m. 165'e göre, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü, zarar gören üçüncü kişiler, cumhuriyet savcılığı aracılığıyla¹³² ilgili resmi makamlar ve faydalı model belgesi isteme hakkına sahip kişiler tarafından talep edilebilecektir¹³³.

¹³⁰ Bkz.: IV.D.1 Faydalı Model Belgesi Başvurusunda Bulunanın Gerçek Buluşçu Olmaması, s. 267.

¹³¹ Patente yönelik, patent başvurusu aşamasında patent isteme hakkının gasp edildiğine dayanılarak hükümsüzlük davası açılabilir, patent isteme hakkının gasp edildiğini ileri süren kişi yeni bir başvuru yapma yolunu seçerse eski başvuru hükümsüz kalır; Saraç, "Hükümsüzlük Davaları", s. 120. Yargıtay, yenilik ve tekniğin bilinen durumunun aşılması şartlarının bulunmaması nedenine dayalı patentin hükümsüzlüğüne ilişkin bir davada, hükümsüzlük davasının başvuru sürecinde açılmayacağı yönünde karar vermiştir. "*KHK'nin 129. maddesinde patentin hükümsüzlüğü düzenlenmiş olup, bir patent başvuru prosedürü devam ettiği sürece tescil süreci tamamlanmadan tescilin hükümsüzlüğüne karar verilmesi olanaklı değildir.*"; Yarg. 11. HD, 21.6.2010 t., E: 2009/1399, K: 2010/7113 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹³² Cumhuriyet savcılığının hükümsüzlük davası açılmasında kamu yararı olup olmadığını takdir yetkisi bulunmaktadır; bkz.: Çelik, "Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü", s. 144.

Faydalı model belgesi sahibinin faydalı model belgesi isteme hakkına sahip bulunmadığı hakkındaki iddia sadece buluşu yapan veya halefleri tarafından ileri sürülebilecektir. Buluş birden çok kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmişse, paylı mülkiyete ilişkin hükümler gereğince, her bir buluşçu tek başına hükümsüzlük davasını açabilecektir¹³⁴.

Buluşu yapana veya haleflerine hem faydalı model belgesi sahibinin faydalı model belgesi isteme hakkına sahip bulunmadığı nedenine hem de diğer nedenlere dayanarak hükümsüzlük davası açma hakkı tanınmıştır. Ancak buluşu yapanın veya haleflerinin, bu sıfatlarını ileri sürüp diğer nedenlere dayanarak dava açması durumunda, önce faydalı model belgesi isteme hakkının sahibi olup olmadıklarının incelenmesi gerekecektir¹³⁵.

Zarar gören üçüncü kişiler deyiminden, fiilen zarar görenlerle birlikte öngörülebilir gelecekte zarara uğrama tehlikesi ile karşı karşıya kalacakları anlamak yerinde olacaktır¹³⁶. Örneğin, ilgili alanda maliyet yaratan yatırım planları yapmış, hazırlıklara girişmiş olan kişiler bu kapsamda değerlendirilebilecektir.

İlgili resmi makamlar deyimi, TPE, Milli Savunma Bakanlığı, diğer bakanlıklar, faydalı modelin kullanımıyla bağlantılı herhangi bir resmi kuruluşu kapsamaktadır¹³⁷.

¹³³ Yarg. 11. HD, 24.2.2005 t., E: 2004/4522, K: 2005/1627 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹³⁴ Çelik, "Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü", s. 144.

¹³⁵ Yarg. 11. HD, 4.3.2004 t., E: 2003/7646, K: 2004/2089 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), "*Davacı taraf, ilk olarak geliştirip ürettikleri makine ve düzeneği satın alan davalıların bununla ilgili olarak haksız faydalı model belgesi aldıklarını, belgeye konu donanım ve sistem üzerinde önceye dayalı üstün hak sahibi olduğunu ileri sürdüğüne göre, uyumsuzluğun esasına girilip dayanan kanıtlar üzerinde uzman bilirkişilere inceleme yaptırıldıktan sonra oluşacak sonuca göre davacının... faydalı model isteme hakkına sahip olup olmadığı ve buna bağlı olarak dava hakkı bulunup bulunmadığı belirlenmek ve davalıların faydalı model belgesinin yenilik özelliği taşımadığı iddiasını açıklığa kavuşturmak gerekirken...*"

¹³⁶ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 631; Karahan, **Hükümsüzlük**, s. 137.

¹³⁷ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 631.

Düzeltilme.

b) İtiraz Etmiş Olmanın Gerekmemesi

PatKHK, zarar gören üçüncü kişilerin ve ilgili resmi makamların faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü talep edebilmeleri için itiraz etmiş olmaları şartını öngörmektedir.

PatKHK m. 161'e göre, başvurunun ilanından itibaren üç ay içinde, hukuki yararı olan her kişi veya kurum, faydalı model belgesi verilmesi için yapılan başvuruya gerekçe göstererek itirazda bulunabilecektir. İtirazda, faydalı model belgesi verilmesi için gerekli şartların yerine getirilmediği, özellikle yenilik niteliğinin bulunmadığı veya tarifnamenin buluş konusunu uygulayacak yeterlikte açık ve tam olmadığı ileri sürülebilecektir. İtiraz yazılı şekilde yapılacak, itiraz nedenine göre itirazı kanıtlayan yazılı deliller eklenecektir.

Zarar gören üçüncü kişilerin ve ilgili resmi makamların faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü talep edebilmeleri için itiraz etmiş olmaları, Yargıtay'ca da aktif husumet ehliyeti şartı olarak gözetilmektedir¹³⁸. Yargıtay, bu konuda daha önce patentlere ilişkin hükümlerin uygulanmasından yola çıkıp, doğrudan patentin hükümsüzlüğünü düzenleyen maddeleri dikkate alarak verdiği karardan¹³⁹ dönmüştür¹⁴⁰.

¹³⁸ Yarg. 11. HD, 23.1.2001 t., E: 2000/8883, K: 2001/403 (YKD, C: 27, S: 4, Nisan 2001, s. 537-539); Yarg. 11. HD, 13.2.2001 t., E: 2000/10047, K: 2001/1181 (YKD, C: 27, S: 7, Temmuz 2001, s. 1031-1033).

¹³⁹ Yarg. 11. HD, 12.10.2000 t., E: 2000/6597, K: 2000/7733 (FMR, C. 1, S. 3, 2002, s. 177-179).

¹⁴⁰ "Mahkemece, davacının dava konusu faydalı model belgesini yenilik unsuru taşımayan ürününe aldığı, 551 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 161 inci maddesi uyarınca itirazda bulunulmayışı dava açma hakkını engellemeyeceği ve hiç kimsenin kötüniyetinin bulunamayacağı nedeni ile ve Medeni Kanun'un 2 nci maddesi hükmü karşısında davacının dava açma hakkı bulunduğu gerekçesi ile davanın kabulüne karar verilmiştir... 551 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 165/3 üncü maddesinde, zarar gören 3 üncü kişilerin yenilik niteliği taşımayan faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü dava edebilmesi için aynı Kanun Hükmünde Kararname'nin 161 inci maddesine göre, başvurunun Türk Patent Enstitüsü tarafından ilanından itibaren 3 aylık süre içinde itirazda bulunmaları gerekip, dava hakkına ilişkin olan bu emredici hüküm karşısında yardımcı bir norm olan iyiniyet kuralının uygulama yeri bulunmadığı..."; Yarg. 11. HD, 10.7.2001 t., E: 2001/5247, K: 2001/6382 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Düzeltilme.

Zarar gören üçüncü kişilerin ve ilgili resmi makamların faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü talep edebilmeleri için öngörülen şekilde önceden itiraz etmiş olmaları zorunluluğunun Anayasa'ya aykırı olduğu görüşü gelişmiştir¹⁴¹. Bu görüşe göre, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünde zarar gören üçüncü kişilerin dava hakkına ilişkin düzenleme, Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması, hak arama hürriyeti, temel hak ve hürriyetlerin korunması hükümleri ile çelişki yaratmaktaydı¹⁴².

Anayasa Mahkemesi'nin kararı¹⁴³ ile itiraz şartını içeren hüküm iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nce verilen iptal kararları, yargılama ve hukuk düzeni açısından ileriye dönük hükümler doğurmakta, dolayısıyla derdest ve kesinleşmemiş her davada bu kararların uygulanması gerekmektedir¹⁴⁴. Anayasa m. 153/6 "iptal kararları geriye yürümez" hükmü, iptal kararının kesinleşen işlemlere etki etmeyeceği anlamında olup, görülmekte olan, uyuşmazlığın sürdüğü davalarda "geriye yürümeme kuralı" uygulanmayacaktır¹⁴⁵. Bu nedenle, anayasa hukukuna uygun olarak, Anayasa Mahkemesi kararının yayımlandığı tarihte görülmekte olan davalarda da itiraz şartı aranmayacaktır¹⁴⁶.

İptal öncesinde, faydalı modelin yenilik şartını taşımaması durumunda, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibinin, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesinden doğan haklarını üçüncü kişilere karşı ileri sürmesini engelleyici diğer düzenlemeler,¹⁴⁷ üçüncü kişilerin zarar görmesini sınırlı bir ölçüde önleyebilmekteydi.

¹⁴¹ Uğur G. Yalçın, "Patent ve Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlük Davaları", **FMR**, Ankara, Ankara Barosu Yayını, C. 1, S. 3, 2001, s. 78 vd.

¹⁴² A.y.

¹⁴³ Anayasa Mahkemesinin 23.3.2004 t., E: 2001/1, K: 2004/36 sayılı iptal kararı, 21.04.2004 tarihli, 25440 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁴⁴ Yarg. 11. HD, 09.11.2004 t., E: 2004/2211, K: 2004/11012 (e-hukukrehberi, S: 33377).

¹⁴⁵ Yarg. 11. HD, 26.10.2004 t., E: 2003/13967, K: 2004/10358 (e-hukukrehberi, S: 35345).

¹⁴⁶ Yasaman, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku**, s. 375.

¹⁴⁷ Bu önleyici hükümler için bkz.: III.B Hakların Sınırları, s. 181.

Faydalı model belgesi isteme hakkına sahip kişiler için ise, bu hakka dayanan davalarında itiraz etmiş olma şartı iptal öncesinde de aranmamaktaydı¹⁴⁸.

c) Talep Süresi

Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü koruma süresi içinde talep edilebilecektir (PatKHK m. 165). Hükümsüzlük davasının açabilmesi, başka herhangi bir süreye bağlı tutulmamıştır¹⁴⁹.

PatKHK m. 130, patentin hükümsüzlüğünün, koruma süresinin devamınca veya hakkın sona ermesini izleyen beş yıl içinde dava edilebileceğini öngörmektedir. Faydalı model belgesi ile patent arasındaki bu fark, kanımızca, incelemesiz verilen bir patent (koruma süresi 7 yıl) söz konusu olduğunda, patent isteme hakkı sahipliğine dayanan hükümsüzlük davası kabul edilen davacıya PatKHK m. 12/1-b'deki seçeneğin sunulmasından kaynaklanmaktadır¹⁵⁰. Bu hakkı talep etmesi ile yeni

¹⁴⁸ PatKHK m. 165/2, m. 165/1-d, m. 157. Bu açık hüküm ile aynı yönde, Yarg. 11. HD, 13.02.2001 t., E: 2000/10047, K: 2001/1181 (e-hukukrehberi, S: 5481); Yarg. 11. HD, 01.06.2004 t., E: 2003/10272, K: 2004/6167 (e-hukukrehberi, S: 40074); Yarg. 11. HD, 04.03.2004 t., E: 2003/7724, K: 2004/2127 (HukukTürk); Yarg. 11. HD, 4.3.2004 t., E: 2003/7646, K: 2004/2089 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), "551 sayılı KHK'nin 165/2 maddesi hükmü uyarınca, zarar gören 3. kişiler veya savcılık aracılığıyla ilgili resmi makamlar veya aynı konuda faydalı model belgesi isteme hakkına sahip kişiler tarafından faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü dava edilebilir. Aynı maddenin izleyen fıkrasında ise, zarar gören 3. kişilerin ve ilgili resmi makamların böyle bir dava açabilmeleri, 161 nci maddede belirtilen itirazda bulunmaları şartına bağlanmıştır. Bu durumda, anılan KHK'nin 157. maddesinde belirtilen buluş sahipliği veya buluş sahibinin halefiyetine dayalı olarak faydalı model belgesi isteme hakkına sahip kişilerin değinilen itirazda bulunma şartı aranmaksızın böyle bir dava açabileceklerinin kabulü zorunludur."

¹⁴⁹ Yarg. 11. HD, 11.4.2006 t., E: 2005/1620, K: 2006/3891 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁵⁰ Farklı görüş, hakkın sona ermesine rağmen hükümsüzlük davası açmak olanağının sağlanmış olmasının nedeni gerçek buluş sahibini korumaktır; sona erme dolayısıyla toplumun malı olan buluşu bu statüsünden çıkararak patente bağlamakta buluş sahibinin yararı vardır; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 631. Hakkın sona ermesine rağmen hükümsüzlük davasına izin verilmesi, buluşçunun ödüllendirilmesi, yeniden patent almasını sağlayabilme amacına yöneliktir; Saraç, "Hükümsüzlük Davaları", s. 129.

Düzeltilme.

başvuru olarak işlem görecektir başvurusunda davacı, incelemeli patent (koruma süresi 20 yıl) verilmesi isteminde bulunabilecektir.

3. Kısmi Hükümsüzlük

Hükümsüzlük nedenlerinin faydalı model belgesinin sadece bir bölümüne ilişkin olması halinde, sadece o bölümü etkileyen istemlerin iptaliyle kısmi hükümsüzlüğe karar verilecek; bir istemin kısmen hükümsüzlüğü ise dava konusu edilemeyecektir (PatKHK m. 165).

Kısmi hükümsüzlük sonucunda, faydalı model belgesinin iptal edilmeyen istemleri, PatKHK m. 5, 6 ve 7 hükümlerine uygun olması halinde, faydalı model belgesi bu istemler için geçerli kalacaktır¹⁵¹.

Faydalı model belgesinin geçerliliğinin devamı için, iptal edilmeyen istemlerin tekniğin bilinen durumunu aşması gereği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla iptal edilmeyen istemlerin taşınması gereken niteliklerin patent verilebilirlik ölçüsünde olması şartıyla faydalı model belgesi bu istemler için geçerli kalacaktır. Aksi halde bu istemler faydalı model belgesi ile korunabilir nitelikte olsa bile artık, faydalı model belgesi ile sağlanan korumadan yararlanamayacaktır¹⁵². Bu çelişkinin nedeni, ilgili hüküm patentler için geçerli PatKHK m. 129/4'ten uyarlanırken faydalı model belgesi verilebilecek buluşlara ilişkin şartların gösterildiği maddelerin değil, o hükümde atıf yapılan maddelerin aynen alınması olabilir.

¹⁵¹ Yargıtay uygulamasında, iptal edilmeyen istemlerin PatKHK m. 5, 6 ve 7 hükümlerine uygun olması gereği üzerinde durulmamaktadır; Yarg. 11. HD, 22.7.2011 t., E: 2010/395, K: 2011/9298 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁵² Karşı görüş, hükümsüzlüğe konu olmayan istemler bakımından belgenin geçerliliğini koruyacağı yönündedir; Suluk, "Faydalı Modellerin Korunması II", s. 39. Düzeltme.

Hükümsüzlük davasında, faydalı model belgesinin ya da tüm istemlerin hükümsüzlüğünün talep edilmesi durumunda, faydalı model belgesi istemlerinden yalnızca birinin bile hükümsüzlüğüne karar verilmesinin gerekmesi, diğer istemlerin her birinin patent verilebilirlik şartlarını yerine getirip getirmediğinin incelenmesine neden olacaktır. İstemlerinin tamamı yalnızca faydalı model belgesi koşullarını sağlayan bir faydalı model belgesi söz konusuysa, istemlerden sadece birinin hükümsüz sayılması, faydalı model belgesinin diğer tüm istemlerinin, dolayısıyla faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne yol açacaktır.

Faydalı model belgesinin ya da istemlerin tamamının değil de, yalnızca bazı istemlerin hükümsüzlüğünün talep edilmesinin, taleple bağlılık kuralı uyarınca, diğer istemlerin hükümsüz kılınmasını engelleyip engellemeyeceği üzerinde durulmalıdır. Hükümsüzlüğü istenilen faydalı model belgesi istemlerinden yalnızca birinin bile hükümsüzlüğüne karar verilmesinin gerekmesi, hükümsüzlüğü istenilen diğer istemlerin her birinin patent verilebilirlik şartlarını yerine getirip getirmediğinin incelenmesine neden olacaktır. Ancak, kanımızca, taleple bağlılık kuralı uyarınca, hükümsüzlüğü istenilmemiş faydalı model belgesi istemlerinin patent verilebilirlik şartlarını yerine getirip getirmediğinin incelenmesi söz konusu olmayacak; bu istemlerin hükümsüzlüğüne karar verilemeyecektir¹⁵³.

4. Hükümsüzlüğün Sonuçları

a) Hükümsüzlüğün Geçmişe Etkili Olması

PatKHK m. 131 uyarınca, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde, kararın sonuçları geçmişe etkili olacaktır¹⁵⁴. Bu nedenle, faydalı model

¹⁵³ Hükümsüzlüğüne karar verilmeyen istemlerin taşınması gereken niteliklerin patent verilebilirlik ölçüsünde olmaması durumunda, açılacak yeni bir hükümsüzlük davasında bu istemler ve faydalı model belgesi hükümsüz kılınabilecektir.

belgesi veya faydalı model belgesi başvurusuna PatKHK ile sağlanan koruma, hükümsüzlük kapsamında doğmamış sayılacaktır¹⁵⁵.

b) Hükümsüzlüğün Geçmişe Etkili Olmadığı Durumlar

Faydalı model belgesi sahibinin kötü niyetli olarak hareket etmesinden kaynaklanan zararın giderilmesine ilişkin tazminat talepleri saklı kalmak üzere, hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi, belirlenmiş şartlar altında, hukuken kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar, uygulanmış sözleşmeler için söz konusu olmayacaktır.

(1) Hukuken Kesinleşmiş ve Uygulanmış Kararlar

Hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi, faydalı model belgesinin hükümsüz sayılmasından önce faydalı model belgesine tecavüz sebebiyle verilen hukuken kesinleşmiş¹⁵⁶ ve uygulanmış kararlar için geçerli olmayacaktır¹⁵⁷.

¹⁵⁴ Davacının, hükümsüzlük davasını açmakta gecikerek zararın büyümesine neden olması durumunda, geriye etki kuralının istisnasının uygulanabileceği; yargıcın somut olayın özelliklerini dikkate alarak karar vermesinin, PatKHK m. 131'in niteliği gereği olduğu; görüşü (Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 635) ileri sürülmüş ise de, düzenlemede bu düşünceyi destekleyen hüküm bulunmamaktadır.

¹⁵⁵ Düzenlemede esas kural, hükümsüzlüğün geçmişe etkili olmasıdır. Geçmişe etkinin uygulanmayacağı durumlar özel olarak belirlenmiş ve tescil sahibinin kötü niyetinden kaynaklanan tazminat talepleri saklı tutulmuştur. Dolayısıyla, bu taleplerin, tescilin var olduğu süreyi kapsayacak şekilde, geçmişe etkili olarak ileri sürülmesi mümkündür. Hükümsüzlük geçmişe etkili olduğundan, hükümsüzlük kararının verilmesi ile birlikte, tescil geçmişe etkili olarak ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle, geçmişe dönük tazminat taleplerinin tam olarak tescilin var olduğu döneme ilişkin olduğu söylenemez; Şehirali-Çelik, "Tescilli Tasarım", s. 58.

¹⁵⁶ Maddi anlamda kesin hüküm, yargısal kararlara yasa tarafından tanınan gerçeklik niteliğidir; Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 668. HMK m. 303/1'de, bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olmasının gerektiği öngörülmektedir.

¹⁵⁷ Ceza yargılamasında, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü kararının sonuçlarının geçmişe etkili olmamasına ilişkin istisnalar geçerli değildir. Hükümsüzlük kararı, kesinleşen ceza davası sonrasında da ceza yargılama usulüne göre yapılacak işlemlerde dikkate alınacak; Ceza Muhakemesi Kanunu 311/1-a,b'de gösterilen nedenlerle yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilecektir.

PatKHK’de kararların uygulanmış olmasından söz edildiği dikkate alındığında, kısmen uygulanmış bir karar için hükümsüzlüğün geriye dönük etki doğuracağı sonucuna varılabilecektir. Kesinleşmiş haciz ve uygulanmış tedbir kararları da aynı nedenle hükümsüzlük kararından etkilenecektir¹⁵⁸.

Kesinleşmiş mahkeme kararının yerine getirilmesinin engellenmesi, uygulanmış kısmın eski hale getirilmesi işlemlerinin hangi yolla gerçekleştirileceği öngörülmuş değildir. Kanımızca, faydalı model belgesinin hükümsüz sayılmasına dayalı olarak, kesinleşmiş hükme karşı yargılamanın iadesi istenebilecektir¹⁵⁹.

(2) Uygulanmış Sözleşmeler

Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne karar verilmesinden önce yapılmış ve uygulanmış sözleşmeler hükümsüzlüğün sonuçlarından etkilenmeyecektir¹⁶⁰. Ancak durum ve şartlara göre, haklı nedenler ve hakkaniyet düşüncesi ile sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin bir bölümü ya da tamamı iade edilebilecektir.

Bedelin veya ücretin ödenmesi, uygulama olarak kabul edilmelidir; görüşü,¹⁶¹ kanımızca, geçerli değildir. Faydalı model belgesi sahibine sözleşmede

¹⁵⁸ Karşı görüş, kesinleşmiş haciz ve uygulanmış tedbir kararlarının hükümsüzlükten etkilenmeyeceği yönündedir; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 634. Diğer bir karşı görüş, kararın icra yoluyla uygulanmasında, takibin kesinleşmesinin yeterli olduğuna, satış işleminin yapılmış olmasının aranmamasına ilişkindir; Suluk, “Hükümsüzlük Kararları”, s. 45. Takibin, haczin kesinleşmesi, tedbir kararının uygulanması, hukuken kesinleşmiş ve uygulanmış karar niteliğinde olmadığı için bu görüş yerinde değildir.

¹⁵⁹ Yargılamanın iadesinde, HMK 375/1-d gösterilen, karara esas alınan senedin sahteliğine karar verilmiş veya senedin sahte olduğunun mahkeme veya resmi makam önünde ikrar edilmiş olması, nedenine dayanılabilecektir. Yargılamanın iadesi için başvuru süresi, HMK m. 377/1’e göre, hükümsüzlük kararının öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde iade talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıldır. Hükümsüzlük kararının verildiği davanın davacısı yönünden üç aylık süre, hükümsüzlük kararının kesinleştiğine ilişkin tebliğ tarihinden başlayacaktır.

¹⁶⁰ Lisans sözleşmelerinde, hükümsüzlük nedeninin gasp olmaması kaydıyla ve diğer şartların varlığında, lisans sözleşmesinin *know-how* sözleşmesi olarak devam ettirilebileceği yönündeki görüş için bkz.: Oktay-Özdemir, **Sınai Haklara İlişkin**, s. 108.

¹⁶¹ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 634. Eserde bu görüş patente yöneliktir.

kararlaştırılan bedelin ödenmesi, sözleşme ile belirlenen edimlerden yalnızca biridir. Sözleşmenin uygulanmış sayılması için sözleşmedeki tüm edimlerin yerine getirilmesi gereklidir.

c) Hükümsüzlüğün Üçüncü Kişilere Etkisi

Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü kararı kesinleştiğinde, bu karar herkes için etkili olacaktır. Hükümsüzlük kararının sonuçlarından, hükümsüzlüğüne karar verilen faydalı model belgesine konu buluşa ilişkin engelleme hakkının kalkmasından, yararlanmak için hükümsüzlük davasında taraf sıfatıyla bulunmuş veya davaya katılmış olmak gerekmediğı gibi, bu kararın Patent Sicili'ne tescil edilmesi de şart değıldir.

5. Üçüncü Kişilerin Tazminat Talebi

PatKHK m. 165 uyarınca, üçüncü kişilerin gerekçeli itirazlarının başvuru sahibi tarafından dikkate alınmaksızın faydalı model belgesinin verilmesi ve yapılan itirazla bağlantısı nedeniyle mahkeme tarafından faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne karar verilmesi durumunda, itirazda bulunmuş zarar gören üçüncü kişilerin, hükümsüzlüğüne karar verilen faydalı model belgesinin sahibinden tazminat talep etme hakkı doğacaktır¹⁶².

Bu hüküm, üçüncü kişilerin tazminat talepleri için ek bir düzenleme olup, açıklayıcı niteliktedir. Burada, itiraz eden zarar gören üçüncü kişilerin, hükümsüzlüğüne karar verilen faydalı model belgesinin sahibinden tazminat talep etmeleri durumunda, faydalı model belgesi sahibinin kusursuz sorumluluğı¹⁶³ belirlenmektedir.

¹⁶² Tescilin geçmişe etkili olarak ortadan kalkması ile birlikte, adına tescil gerçekleşmiş kişiden tazminat talep edilebilmektedir; Şehirali-Çelik, "Tescilli Tasarım", s. 57.

¹⁶³ Kusursuz sorumluluğı ilişkin bkz.: IV.A.2.c) Tazminat s. 247.

PatKHK m. 131/2’de, faydalı model belgesi sahibinin kötü niyetli olarak hareket etmesinden kaynaklanan zararın giderilmesine ilişkin tazminat talepleri saklı tutulmuştur. PatKHK m. 165/son özel hüküm olduğu için PatKHK m. 131/2’nin faydalı model belgelerine uygulanamayacağı, sadece itirazda bulunan kişilerin PatKHK’ye dayanarak tazminat isteyebilecekleri yönünde görüş bulunmaktadır¹⁶⁴. Ancak hükümsüzlüğün sonuçlarının PatKHK m. 165’te belirlenmediği, bunların PatKHK m. 131’de düzenlendiği, PatKHK m. 165/sonda kötü niyetin aranmadığı, PatKHK m. 131/2’de patent sahibinin kötü niyetli hareket etmesinden kaynaklanan zararın giderilmesine ilişkin tazminat taleplerinin gösterildiği bir arada değerlendirildiğinde, PatKHK m. 131’in faydalı model belgeleri için de uygulanabileceği düşüncesine varılacaktır.

Faydalı model belgesi sahibinin kusurunun varlığında, üçüncü kişilerin tazminat taleplerinde gerek genel hükümlerden gerekse de PatKHK’den kaynaklanan hukuka aykırılıklar nedeniyle haksız fiil hükümlerinden yararlanmaları mümkündür. İtirazda bulunmayan üçüncü kişilerin PatKHK’ye dayanarak tazminat talebinde bulunamayacakları yönünde farklı görüş de savunulmaktadır¹⁶⁵.

Faydalı model korumasının kötü niyetle hareket edilerek kazanılması durumunda, zarar gören üçüncü kişilerin açacakları dava ile hükümsüzlüğüne karar verilen faydalı model belgesinin sahibinden, zararlarını iki veya üç kat olarak tazmin edilebilmeleri gerektiği, böyle bir sonucun kötü niyetle faydalı model koruması edinilmesi girişimleri üzerinde de caydırıcı etki gösterebileceği önerilmektedir¹⁶⁶. Kanımızca, kötü niyetle yapılan her türlü eylem, gerçekleştirilen işlem için, zararın giderilmesi yanında ayrıca caydırıcı tazminat uygulanmalı, bu tazminat, zarar tutarı

¹⁶⁴ Suluk, “Faydalı Modellerin Korunması II”, s. 40.

¹⁶⁵ A.e., s. 40. Yargıtay uygulaması da, faydalı model belgesi iptal edilene kadar, belgenin tanıdığı haklardan faydalanılmasının yasal olduğu yönündedir; Yarg. 11. HD, 20.11.2006 t., E: 2005/11182, K: 2006/11930 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁶⁶ Boztosun, “Utility Models”, s. 436.

Düzeltilme.

ile ilişkilendirilmemeli, üst sınır konulmamalı, olayın özelliklerine göre, etkili bir caydırıcılık yaratacak düzeyde mahkemece belirlenmelidir.

F. Görevli, Yetkili Mahkeme ve Hükümün İlanı

1. Görevli Mahkeme

PatKHK m. 146 uyarınca, PatKHK’de öngörülen davalarda görevli mahkeme, Adalet Bakanlığınca kurulacak ihtisas mahkemeleridir¹⁶⁷. Bu mahkemeler tek hakimli olarak görev yaparlar. Asliye hukuk ve asliye ceza mahkemelerinden hangilerinin ihtisas mahkemesi olarak görevlendirileceği ve bu mahkemelerin yargı çevresini, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu belirlemektedir¹⁶⁸.

Bu ihtisas mahkemesi (özel mahkeme) ile genel mahkeme arasındaki ilişki bir görev ilişkisidir¹⁶⁹. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir¹⁷⁰. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun 24.03.2005 tarihli ve 188 sayılı kararı ile İstanbul’da ve Ankara’da

¹⁶⁷ İhtisas mahkemelerinin görevli olması için faydalı model belgesinin verilmiş olmasına gerek olmadığına, faydalı model belgesi başvurusunun yapılmış olmasının yeterli sayılacağına ilişkin, Yarg. 11. HD, 23.10.2008 t., E: 2007/8524, K: 2008/11747 (İstanbul Barosu Bilgi Bankası).

¹⁶⁸ ABD uygulamasında, hakimlerin ve jürilerin aynı sıklıkla patentlerin geçerliliğine hükmettiklerine; ayrıca, jüri kararları ile hakim kararlarının aynı oranlarda onandığına ilişkin bkz.: Kimberly A. Moore, “Judges, Juries, and Patent Cases - An Empirical Peek Inside the Black Box”, **Michigan Law Review**, C: 99, S: 2, Nov 2000, s. 368, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

¹⁶⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 177.

¹⁷⁰ “Asliye Ticaret Mahkemesi ile Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi arasındaki ilişki bir görev ilişkisidir. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri bir ihtisas mahkemesi olup, özel bilgi ve uzmanlık gerektiren belirli uyuşmazlıkların çözümü için kurulmuş özel mahkemelerdir. Bir yerde özel mahkeme kurulmuşsa, bu mahkemelerin görevine giren uyuşmazlıkların ortak özel mahkemede görülmesi gerekir.”; Yarg. 11. HD, 13.05.2004 t., E: 2003/11063, K: 2004/5359 (e-hukukrehberi, S: 40076). Aynı yönde, Yarg. 11. HD, 7.10.2004 t., E: 2004/205, K: 2004/9487 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Yarg. 11. HD, 28.4.2003 t., E: 2002/11496, K: 2003/4109 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Düzeltilme.

faaliyete geçmiş olan fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri, ihtisas mahkemeleri olarak belirlenmiştir¹⁷¹.

İş görme borcunun buluş olduğu veya konuya ilişkin iş sözleşmesindeki hükümlerden doğacak anlaşmazlıklarda hangi mahkemelerin görevli olacağını açıkça belirlenmediği; ihtisas mahkemelerinin görev alanı hakkında PatKHK'de öngörülen davalardan söz edildiği, bu nedenle işçi buluşları ile ilgili anlaşmazlıkların ihtisas mahkemelerinin görev alanına girmeyeceği; göreve ilişkin açık hüküm getirilerek, PatKHK'den doğan uyuşmazlıkların ihtisas mahkemesinde görüleceği şeklinde düzenleme yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir¹⁷². Kanımızca, PatKHK m. 37'de, genel kural olarak, işçi buluşlarına ve teknik iyileştirme tekliflerine ilişkin hükümlerin, iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerden ayrı tutulduğu dikkate alındığında, işçi buluşlarından ve teknik iyileştirme tekliflerinden kaynaklanan anlaşmazlıkların ihtisas mahkemesinde görülmesine engel bir durum bulunmamaktadır.

PatKHK'de öngörülen ve TPE'nin taraf sıfatı bulunmadığı davaların tahkim¹⁷³ yoluyla çözümlenmesi de mümkündür. Örneğin faydalı model belgesi sahibi ile lisans alan arasındaki lisans sözleşmesinde tahkim şartı bulunabileceği gibi, ayrı bir tahkim sözleşmesi de yapılabilecek, lisans sözleşmesinden doğacak ya da doğmuş

¹⁷¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 778 vd.

¹⁷² Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 344. PatKHK'de, işçi buluşları ile ilgili bedel tarifesi ve uyuşmazlık halinde zorunlu tahkim öngörülmüştür. PatKHK m. 24'e göre, işçi buluşları ile ilgili bedel tarifesi ve uyuşmazlık halinde izlenecek tahkim usulü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından, işveren ve işçilerin en yüksek mesleki kuruluşlarının görüşleri alındıktan sonra, PatKHK'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenecektir. İşverenin hizmet buluşuna ilişkin kısmi veya tam hak talebinde bulunması durumunda, bedelin miktarı ve ödeme şekli bu Yönetmelikteki hükümlere göre taraflarca belirlenecektir. Taraflar, Yönetmelikteki hükümlere göre bedel tespiti ve ödenme şekli üzerinde otuz gün içinde anlaşamazlarsa, uyuşmazlık tahkim suretiyle altmış gün içinde çözümlenecek; tahkim kararı taraflar için bağlayıcı olacaktır.

¹⁷³ HMK m. 412'de, tahkim sözleşmesi, tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması konusunda yaptıkları anlaşma olarak tanımlanmakta; tahkim sözleşmesinin, taraflar arasındaki sözleşmenin bir şartı veya ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabileceği açıklanmaktadır.

Düzeltilme.

anlaşmazlıkların tahkim yargılaması ile giderilmesi kararlaştırılabilecektir. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu¹⁷⁴ kapsamındaki tahkimde, bu Yasanın 3. maddesine göre, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli mahkeme asliye hukuk mahkemeleridir.

Milletlerarası Tahkim Kanununun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru¹⁷⁵ içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklara ilişkin tahkim yargılamasında, iç tahkimde,¹⁷⁶ HMK m. 410'a göre, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli mahkeme, HUMK'un HMK'ye aykırı olmayan hükümlerine göre belirlenecektir¹⁷⁷. Buna göre, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli mahkeme, ihtisas mahkemeleridir¹⁷⁸.

PatKHK'de öngörülen ve TPE'nin taraf sıfatı bulunmadığı davalarda, dava sırasında ya da dava öncesinde, sözü edilen uyuşmazlıkların, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıkları olması

¹⁷⁴ 24453 sayılı, 5.7.2001 tarihli R.G.'de yayımlanmıştır.

¹⁷⁵ 4686 sayılı Yasa m. 2'ye göre, tahkim anlaşmasının taraflarının yerleşim veya olağan oturma yerlerinin ya da işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması; tarafların yerleşim veya olağan oturma yerlerinin ya da işyerlerinin, tahkim anlaşmasında belirtilen veya bu anlaşmaya dayanarak tespit edilen hallerde tahkim yerinden, asıl sözleşmeden doğan yükümlülüklerin önemli bir bölümünün ifa edileceği veya uyuşmazlık konusunun en çok bağlantılı olduğu yerden başka bir devlette bulunması; tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması; tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşme veya hukuki ilişkinin, bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerçekleştirmesi, durumlarından herhangi birinin varlığı, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığını gösterecektir.

¹⁷⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 799 vd.

¹⁷⁷ HMK m. 410'da, tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli ve yetkili mahkemenin tahkim yeri bölge adliye mahkemesi olduğu düzenlenmiştir. Ancak, 6217 sayılı Yasa m. 30 ile HMK'ye eklenen geçici m. 3/3'e göre, bölge adliye mahkemelerine görev verilen hallerde bu mahkemelerin göreve başlama tarihine kadar 1086 sayılı Kanunun HMK'ye aykırı olmayan hükümleri uygulanacaktır.

¹⁷⁸ Yargıtay uygulamasına göre görevli mahkeme, hakemde dava açılmasaydı o davayı çözmeye görevli olan mahkemedir; İzzet Karataş, **Uygulamada İhtiyari Tahkim**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999, s. 88. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın niteliğine göre, tahkim yargısı yerine adli yargıda görülmesi halinde görevli mahkemenin, hakem atamasında da görevli olacağına ilişkin; Alim Taşkın, **Hakem Sözleşmesi**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000; s. 129.

Düzeltilme.

nedeniyle, çözümlenmesinde arabuluculuk yoluna da başvurulabilecektir¹⁷⁹. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 18 uyarınca, taraflar arabuluculuk faaliyeti sonunda bir anlaşmaya varırlarsa, bu anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuşsa, asıl uyuşmazlık hakkındaki görevli mahkemeden; davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda, davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilecektir. Buna göre, anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerhin verilmesinde ihtisas mahkemesi görevli olacaktır.

2. Yetkili Mahkeme

a) Enstitüye Karşı Açılan Davalarda

PatKHK m. 146 uyarınca, Türk Patent Enstitüsü'nün PatKHK hükümlerine göre aldığı bütün kararlara karşı açılacak davalarda ve TPE'nin kararlarından zarar gören üçüncü kişilerin TPE aleyhine açacakları davalarda yetkili mahkeme, Ankara İhtisas mahkemeleridir. Yargıtay bu düzenlemeyi, kamu düzenine ilişkin yetki kuralı olarak değerlendirilmektedir¹⁸⁰.

b) Faydalı Model Belgesi Sahibi Tarafından Açılan Davalarda

PatKHK m. 137'ye göre, faydalı model belgesi sahibi tarafından üçüncü kişiler aleyhine açılacak hukuk davalarında yetkili mahkeme, davacının ikametgahının

¹⁷⁹ 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun (28331 sayılı, 22.6.2012 tarihli R.G.'de yayımlanmıştır.) arabuluculuğun uygulanmasına ilişkin hükümlerinin yürürlüğe giriş tarihi 22.06.2013'tür.

¹⁸⁰ 556 s. KHK'deki aynı hüküm ile ilgili karar; Yarg. 11. HD, 31.01.2006 t., E: 2004/14162, K: 2006/792 (e-hukukrehberi, S: 39060).

Düzeltilme.

bulunduğu veya suçun işlendiği ya da tecavüz fiilinin etkilerinin görüldüğü yerdeki mahkemedir¹⁸¹.

Söz konusu üçüncü kişiler, faydalı model belgesi sahibi ile sözleşme bağı ya da ortaklık ilişkisi bulunmayan, çalışanların buluşlarında ilgili hükümlerden kaynaklanan bağı olmayan kişilerdir. Dolayısıyla, buradaki yetki düzenlemesi belirtilen kişilere özgü olup, bunların dışındaki kişilere karşı açılacak davalarda geçerli değildir. Açıklanan nedenle, lisans alanlar mütecaviz durumunda olsalar bile üçüncü kişi olmadıkları için üçüncü kişilere yönelik düzenlenmiş yetkiye ilişkin bu hükümler uygulanmayacaktır¹⁸².

Davacının Türkiye’de ikamet etmemesi halinde yetkili mahkeme, sicilde kayıtlı patent vekilinin işyerinin bulunduğu yerdeki, eğer vekillik kaydı silinmiş ise, TPE merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemedir. Bu hüküm, Türkiye’de ikamet etmeyen davacının, üçüncü kişiler aleyhine tecavüz fiilinin işlendiği veya etkilerinin görüldüğü yerde dava açmasına engel oluşturmamaktadır.

c) Üçüncü Kişiler Tarafından Açılan Davalarda

Üçüncü kişiler tarafından faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibi aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, davalının ikametgahının bulunduğu yerdeki mahkemedir. Faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibinin Türkiye’de ikamet etmemesi halinde yetkili mahkeme,

¹⁸¹ Bu düzenlemede gösterilen yetkili mahkemeler, haksız fiiller için HMK m. 16’da belirtilen yetkili mahkemeler arasındadır; HMK m. 16’da ayrıca, zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesi de yetkili kılınmıştır.

¹⁸² Karşı görüş, “üçüncü kişi” kavramı ile sıfatı ne olursa olsun mütecavizin kastedildiği; haleflerin, lisans veya franchise alanların üçüncü kişi olmadığı; ancak bu kişiler mütecaviz durumunda bulunuyorsa anılan mahkemelerin yine yetkili olduğu yönünde; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 655; Arslan Kaya, **Marka Hukuku**, İstanbul, Arıkan Basım Yayın Dağıtım, 2006, s. 311 (Marka hukukuna ilişkin).

Düzeltilme.

sicilde kayıtlı patent vekilinin işyerinin bulunduğu yerdeki, eğer vekillik kaydı silinmiş ise, TPE merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemedir.

d) İlk Davanın Sonraki Davalara Yetki Yönünden Etkisi

Birden fazla mahkemenin yetkili kabul edildiği durumda yetkili mahkeme, ilk davanın açıldığı mahkeme olacaktır.

e) Genel Yetkili Mahkemenin Yetkisi

Enstitüye karşı açılan davaya ilişkin olanın dışında, belirtilen yetki kuralları ile HMK m. 6 hükmünün geçersiz kılınıp kılınmadığı tartışma konusudur¹⁸³. Bu düzenleme ile yetkili kılınan mahkemelerin¹⁸⁴ kesin yetkili değil, hak sahipleri için ek tercihler yaratmaya yönelik olduğu düşünülmelidir¹⁸⁵. Bu nedenle, faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibinin, davalının ikametgahının bulunduğu yerdeki mahkemede açacağı davada, mahkemece kendiliğinden ya da davalının itirazı üzerine yetkisizlik kararı verilmemesi yerinde olacaktır¹⁸⁶.

Benzer şekilde, üçüncü kişilerin faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibi aleyhine açacakları davalar, davalının ikametgahının bulunduğu yer mahkemesinde görülebileceği gibi, davalının usulüne uygun yetki itirazında bulunmaması durumunda, başka yer mahkemesinde de görülebilecektir¹⁸⁷. Üçüncü

¹⁸³ Belirtilen yetki kurallarıyla HMK öncesindeki usul yasası HUMK m. 9 hükmünün geçersiz kılındığı yönündeki karşı görüş için bkz.: Tekinalp, **Fikri Mülkiyet**, s. 654.

¹⁸⁴ Türk Patent Enstitüsünün PatKHK hükümlerine göre aldığı bütün kararlara karşı açılacak davalar ve TPE'nin kararlarından zarar gören üçüncü kişilerin TPE aleyhine açacakları davalar dışında.

¹⁸⁵ Suluk, **Yedek Parça**, s. 298.

¹⁸⁶ Aynı yöndeki görüş için bkz.: Saraç, **Patentten Doğan Hak**, s. 310; Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 381; Tüzüner, **Faydalı Modelin Korunması**, s. 386.

¹⁸⁷ Yarg. 11. HD, 6.7.2006 t., E: 2005/7499, K: 2006/8109 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), "*Dava, faydalı model belgesine konu sistemi birlikte gerçekleştirdikleri iddiasına dayalı olarak belge sahibine karşı açılan terkin ve müştereken tescil istemine ilişkindir. Davalı, süresinde verdiği*

kişilerin faydalı model belgesi başvurusu veya faydalı model belgesi sahibi aleyhine açacağı davalar için PatKHK’de yer alan yetki düzenlemesi, kamu düzenine ilişkin yetki kuralı değildir. Aksi görüşte, faydalı model belgesi sahibi tarafından üçüncü kişiler aleyhine açılacak hukuk davalarında, karşı dava olarak hükümsüzlük davası açılması durumunda, iki davanın aynı mahkemede görülememesi¹⁸⁸ söz konusu olabilecektir ki, düzenleme böyle bir sonuç hedeflememektedir.

f) Yetkili Mahkemenin Sözleşme ile Belirlenmesi

Yetki ile ilgili diğer bir tartışma konusu da, Enstitü’ye karşı açılan dava dışında, tarafların yetkili mahkemeyi anlaşma¹⁸⁹ yoluyla belirleyip belirleyemeyeceğidir. PatKHK’de bu soruya olumlu yanıt verilmesine engel bir düzenleme yoktur.

PatKHK’de, Enstitü’ye karşı açılan dava dışında, kesin yetki kuralı öngörülmediği gibi, taraflar hakkında düzenlenen konular, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği nitelikte de değildir. Ancak, HMK m. 17/1’e göre, yetki sözleşmesi¹⁹⁰ tacirler veya kamu tüzel kişileri arasında kurulabilecektir. Bu nedenle, taraflardan

04.04.2002 tarihli cevap dilekçesi ile... yetki ilk itirazında bulunmuştur. Mahkemece... davalının yetkili mahkemeyi doğru olarak göstermediği gerekçesiyle yetki ilk itirazının reddine karar verilmiştir. 551 sayılı KHK'nin 146/1. maddesine göre bu kararnameden doğan davalarda ihtisas mahkemelerinin görevli olduğu, anılan kararnamenin 137/4 maddesi gereğince, patent sahibi aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkemenin davalının ikametgahının bulunduğu yerdeki mahkeme olduğu hükme bağlanmıştır. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 20.11.2003 tarih ve 537 sayılı kararı ile ihtisas mahkemesi kurulmayan yerlerde ticaret mahkemeleri, 16.09.2004 tarihli kararı ile de bir yada iki asliye hukuk mahkemesi olan yerlerde bir, birden fazla asliye hukuk mahkemesi olan yerlerde üç numaralı asliye hukuk mahkemesi görevlendirilmiş, bu mahkemelerin yargı çevresi adli yargı adalet komisyonlarının merkez ve mülhakatları olan ilçeleri kapsadığı da belirtilmiştir. Bu durumda mahkemece, davalının yetkiye ilişkin ilk itirazda bulunduğu tarihten sonra yürürlüğe giren ve HSYK kararları gereğince belirlenen ihtisas mahkemelerini yetkili mahkeme olarak göstermediği gerekçesiyle davalının yetki itirazının reddedilmesi doğru görülmüştür.”

¹⁸⁸ HMK m. 13’e göre, kesin yetkinin söz konusu olmadığı hallerde, asıl davaya bakan mahkeme, karşı davaya bakmaya da yetkilidir.

¹⁸⁹ Usulüne uygun yetki şartı ya da yetki sözleşmesi ile.

¹⁹⁰ Usul hukukuna ilişkin bir sözleşme olan yetki sözleşmesi, etkisini usul hukuku alanında göstermekte, bu sözleşme ile aslında yetkili olmayan bir mahkeme yetkili hale gelmektedir; Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 155.

Düzeltilme.

birinin tacir veya kamu tüzel kişisi olmaması durumunda yetki sözleşmesi yapılamayacaktır¹⁹¹.

g) Tahkim Yargılamasında Yetkili Mahkeme

Milletlerarası Tahkim Kanunu kapsamındaki tahkimde, bu Yasanın 3. maddesine göre, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde, davalının yerleşim yeri veya olağan oturma yeri ya da işyerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesi; davalının Türkiye’de yerleşim yeri, olağan oturma yeri veya işyeri yoksa, İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi yetkilidir. Milletlerarası Tahkim Kanununun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklara ilişkin tahkim yargılamasında, HMK m. 410’a göre, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde yetkili mahkeme, tahkim yeri, tahkim yeri belirlenmemiş ise, davalının Türkiye’deki yerleşim yeri, oturduğu yer veya işyeri mahkemesidir.

h) Arabuluculukta Yetkili Mahkeme

Taraflar, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu kapsamında, arabuluculuk faaliyeti sonunda bir anlaşmaya varırlarsa, bu anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesinde yetkili mahkeme, dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuşsa, asıl uyuşmazlık hakkında yetkili olan mahkeme; davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda, davanın görüldüğü mahkemedir.

¹⁹¹ HMK hükümlerine bağlı tahkim yargılamasında, tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan taraflar tahkim yerini belirleyebilmekte, böylece mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde yetkili mahkemeyi seçebilmektedir.

Düzeltilme.

3. Hükümün İlanı

PatKHK m. 147 uyarınca, dava sonunda lehine karar verilen taraf, haklı bir nedeninin veya yararının bulunması durumunda, masrafları karşı tarafa ait olmak üzere, kesinleşmiş kararın günlük gazete veya benzeri araçlarla tamamen veya özet olarak ilan edilmesini talep edebilecektir. İlanın şekli ve kapsamı kararda belirtilecek; ilan hakkı, kararın kesinleşmesinden sonra üç ay içinde talep edilmezse düşecektir. Kararın ilan edilmesinin talep edilebilmesi için kesinleşmesinin beklenmesi gerekmemekte, davacı yönünden dava dilekçesiyle veya dava devam ederken, davalı yönünden davaya cevap dilekçesinde ya da dava sırasında da bu istem ileri sürülebilmektedir¹⁹².

G. Delillerin Tespiti ve İhtiyati Tedbir

1. Delillerin Tespiti

a) Delillerin Tespiti Talebinin Konusu

Faydalı model belgesiyle sağlanan hakları ileri sürmeye yetkili olan kişinin, bu haklara tecavüz sayılabilecek olayların tespitini mahkemeden isteyebileceği PatKHK m. 150'de öngörülmektedir.

¹⁹² Dava dilekçesindeki ilan talebine ilişkin; Yarg. 11. HD, 29.3.2005 t., E: 2004/5952, K: 2005/2992 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).
Düzeltilme.

PatKHK’de sözü edilen tespit, HMK m. 400 ve izleyen maddelerde yer alan delillerin tespiti niteliğinde olup, delillerin tespiti ayrı bir dava değil, delillere ilişkin geçici hukuki koruma tedbiridir¹⁹³.

b) Delillerin Tespiti Talebinin İncelenmesi

HMK m. 401’de, henüz dava açılmamış olan durumlarda delil tespitinin, esas hakkındaki davaya bakacak mahkemeden veya üzerinde keşif yahut bilirkişi incelemesi yapılacak şeyin bulunduğu ya da tanık olarak dinlenilecek kişinin oturduğu yer sulh mahkemesinden istenebileceği; dava açıldıktan sonra yapılan her türlü delil tespiti talebi hakkında ise, sadece davanın görülmekte olduğu mahkemenin yetkili ve görevli olduğu düzenlenmiştir.

PatKHK’de, delillerin tespiti önce ayrı bir dava türü olarak belirlenmiş, ancak değişiklik¹⁹⁴ ile dava nitelendirmesi kaldırılmıştır. Bu nedenle, delillerin tespiti, PatKHK’de öngörülen davalardan değildir.

PatKHK’de öngörülen davaların kapsamına giren konularda delillerin tespiti, dava sırasında yalnızca davanın görüldüğü ihtisas mahkemesinden, davadan önce ise yetkili ihtisas mahkemelerinden¹⁹⁵ veya üzerinde keşif yahut bilirkişi incelemesi

¹⁹³ Leyla Akyol, “Medeni Usul Hukukunda Delillerin Tespiti”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Usul ve İcra – İflas Hukuku) Anabilim Dalı, 2003, s. 110, (Çevrimiçi) <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/379/672.pdf>, 30 Eylül 2012. Eserde, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 368 vd. maddeleri yazılı olup, bu maddelerin yerine, HMK’da karşılık gelen maddeler gösterilmiştir. Delil tespiti, ayrı bir dava değil, davaya bağlı bir işlem olup, açılmış veya ileride açılacak bir dava ile ilgili delillerin bazı şartlar altında zamanından önce toplanıp güvence altına alınmasını sağlamak için kabul edilen hukuki koruma yoludur; Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 580. Fikri ve sınai mülkiyet hukukunda delil tespitine ilişkin düzenlemeler için bkz.: Akyol, “Delillerin Tespiti”, s. 106 vd.

¹⁹⁴ 22/6/2004 tarihli, 5194 sayılı Kanun m. 18 ile.

¹⁹⁵ Bkz.: IV.F.2.b) Faydalı Model Belgesi Sahibi Tarafından Açılan Davalarda, s. 297.

Düzeltilme.

yapılacak şeyin bulunduğu ya da tanık olarak dinlenilecek kişinin oturduğu yer sulh mahkemesinden talep edilebilecektir¹⁹⁶.

2. İhtiyati Tedbir

a) İhtiyati Tedbir Talebinin Konusu

PatKHK m. 151 uyarınca, PatKHK’de öngörülen türde dava açan veya açacak olan kişiler, dava konusu faydalı modelin Türkiye’de kullanılmakta olduğunun ya da kullanılması için ciddi ve etkin çalışmalar yapıldığının ispat edilmesi şartıyla, davanın etkinliğini sağlamak üzere ihtiyati tedbire¹⁹⁷ karar verilmesini talep edebilecektir.

İhtiyati tedbir kararı, karşı tarafa hangi davranışı yapamayacağını belirten bir emir içermekte; yasağın kapsamını ihtiyati tedbir talebinden bulunanın verdiği dilekçede yer alan istem sonucu belirlemektedir¹⁹⁸.

¹⁹⁶ Farklı görüş, HMK 401/1’de dava açılmadan önce talep edilecek delil tespitinde görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi olduğu yönündedir; Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 581. HMK 401/1 incelendiğinde, davadan önce esas hakkındaki davaya bakacak olan mahkemeden delil tespiti istenebileceğinin öngörüldüğü; esas hakkındaki davaya bakacak mahkeme ifadesinin, göreve ilişkin ayrı bir sınırlama getirmediği, yalnızca sulh hukuk mahkemesinin görevli kılınmadığı görülmektedir.

¹⁹⁷ İhtiyati tedbirler, davacının davayı kazanması durumunda dava konusu hakkını elde edebilmesini dava sırasında veya davadan önce güvence altına almaya yarayan tedbirlerdir; Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 569.

¹⁹⁸ Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 85.
Düzeltilme.

b) İhtiyati Tedbir Talebinin Şartları

(1) İstemde Bulunabilecek Kişiler

Burada sözü edilen ihtiyati tedbirler, faydalı model korumasından yararlanan ve dava açma şartlarının varlığı durumunda lisans alan kişiler tarafından talep edilebilecektir. Faydalı model korumasından yararlananların veya lisans alanların dışındaki kişilerin açabileceği zorunlu lisans verilmesi, faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüzün mevcut olmadığı, faydalı model belgesi başvurusunda bulunanın veya belge alanın gerçek buluşçu olmaması, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğü¹⁹⁹ davalarında uygulanabilecek ihtiyati tedbirler bu kapsamda değildir.

(2) Tescile İlişkin Şart

Faydalı model belgesinin verilmiş veya faydalı model belgesi başvurusunun yayımlanmış ya da faydalı model belgesi başvurusu henüz yayımlanmamasına rağmen kendisine karşı ihtiyati tedbir istenilecek kişinin faydalı model belgesi başvurusunun kapsamından haberdar edilmiş olması gerekmektedir²⁰⁰.

¹⁹⁹ Faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünü iddia eden kişilerin ihtiyati tedbir talebinde bulunması durumunda, faydalı model belgesi ile korunan buluşun aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli bir sınai mülkiyet belgesi korumasında olduğu ilkesi göz ardı edilmeyerek, ihtiyati tedbir kararı verilmesini gerektiren çok güçlü kanıtların varlığının aranmasının uygun olacağı; ek olarak, ileride doğması muhtemel zararların giderilmesi bakımından yatırılacak teminat miktarının da buna göre takdir edilmesi gerekeceği yönünde bkz.: Levent Yavuz, “Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Uygulaması (İhtiyati Tedbirler)”, **Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Etkin Korunması Semineri**, Ankara, 9-10 Eylül 2004, s. 2-3, (Çevrimiçi) <http://www.abgm.adalet.gov.tr/11yavuz.pdf>, 30 Eylül 2012

²⁰⁰ Sınai mülkiyet hukukunda ihtiyati tedbir hakkının iki temel dayanağı, hukuk düzeni tarafından korunan maddi hukuka ilişkin bir hakkın varlığı, söz konusu hakka yapılan tecavüz veya tecavüz tehdididir; Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 43.

Düzeltilme.

(3) Açılmış ya da Açılacak Davaya İlişkin Şart

PatKHK’de öngörülen türde bir davanın açılmış ya da açılacak olması aranmaktadır. Buna göre, tecavüz sayılan eylemlere karşı talep edilebilecek, eylemlerin durdurulması, eylemlerin etkisinin giderilmesi, tazminat, ürünlere ve araçlara el konulması, ürünler ve araçlar üzerinde mülkiyet hakkı tanınması, eylemlerin tekrarlanmasının önlenmesi istemli bir dava açılmış ya da açılacak olmalıdır.

(4) Kullanıma İlişkin Şart

Faydalı model belgesine veya faydalı model belgesi başvurusuna konu olan buluşun Türkiye’de kullanılmakta olması ya da kullanılması için ciddi ve etkin çalışmalar yapılması şartı gözetilmektedir.

(5) Haklılığın Yaklaşık Olarak İspat Edilmesi Şartı

HMK m. 390/3’te, tedbir talep eden tarafın, dilekçesinde dayandığı ihtiyati tedbir sebebini ve türünü açıkça belirtmek ve davanın esası yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorunda olduğu öngörülmektedir. Bu hüküm, faydalı model belgesinden doğan haklarını korumak amacıyla PatKHK’de öngörülen türde dava açan veya açacak olan kişiler için de geçerli sayılacaktır.

c) İhtiyati Tedbir Talebinin İncelenmesi

Geçici hukuki koruma talebi niteliğindeki ihtiyati tedbir talebinin incelenmesinde basit yargılama usulü uygulanacaktır (HMK m. 316/1-c). İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce, dava ile birlikte veya dava açıldıktan sonra talep edilebilecek, bu

talep, davadan ayrı olarak incelenecektir. HMK m. 390/1’de, ihtiyati tedbirin,²⁰¹ dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden,²⁰² dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebileceği düzenlenmiştir²⁰³. Buna göre, PatKHK m. 146 ile birlikte düşünüldüğünde, PatKHK’de öngörülen davaların kapsamına giren ihtiyati tedbirlerin yalnızca yetkili ihtisas mahkemelerinden²⁰⁴ talep edilebileceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

İhtiyati tedbir talebinin reddi kararı temyiz²⁰⁵ edilebilecek (HMK m. 391/3), karşı taraf dinlenmeden verilmiş olan ihtiyati tedbir talebinin kabulüne karşı, itiraz yoluna başvurulabilecektir (HMK m. 394/1). İtiraz sonucunda verilen karara karşı temyiz yolu açıktır. İhtiyati tedbir kararlarına ilişkin temyiz başvuruları öncelikle incelenecek ve kesin olarak karara bağlanacaktır. Bu hükümlere göre, hakkında tedbir talebinde bulunulan taraf dinlenilerek ihtiyati tedbire karar verilmesi durumunda, hakkında tedbir talebinde bulunulan tarafın, bu aşamada, temyiz ya da itiraz hakkı yoktur²⁰⁶.

²⁰¹ HMK’nin ihtiyati tedbirlere ilişkin hükümlerinin başlıca iki yenilik getirdiği, bu yeniliklerin ihtiyati tedbire karar verecek (yetkili) mahkeme ve ihtiyati tedbir kararlarına karşı yasa yolları olduğu; Baki Kuru, Ali Cem Budak, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Yenilikler”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C: 85, S: 5, 2011, s. 22.

²⁰² HMK öncesinde, HUMK m. 104’te, ihtiyati haciz dışındaki ihtiyati tedbirlerin en az masrafla ve en çabuk nerede ifası mümkün ise bu tedbirlere o yer mahkemesi tarafından da karar verilebileceği öngörülmekteydi.

²⁰³ Sınai mülkiyet hukukuna ilişkin düzenlemelerde ihtiyati tedbir kararı vermeye yetkili mahkemelerin belirlenmemiş olduğu, dolayısıyla yargılama usulüne ilişkin yasanın uygulanacağına ilişkin bkz.: Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 30.

²⁰⁴ Bkz.: IV.F.2 Yetkili Mahkeme, s. 297.

²⁰⁵ HMK’de yasa yoluna başvurulabileceği belirtilmektedir. Ancak, 6217 sayılı Yasa m. 30 ile HMK’ye eklenen geçici m. 3/1’e göre, bölge adliye mahkemelerinin, Resmi Gazete’de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun (HUMK) temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunacaktır.

²⁰⁶ Bu düzenlemenin, taraflar arasında silahların eşitliğini sağlamak bakımından yeterli olmadığı; duruşmalı olarak verilen ihtiyati tedbir kararlarına karşı itiraz edilemediğinden, ihtiyati tedbir hakkındaki kararın duruşma yapılarak verildiği hallerde, ihtiyati tedbir talebinde bulunan tarafın temyiz hakkı olmasına rağmen, karşı tarafın herhangi bir yasa yoluna başvurma hakkı bulunmadığı yönünde, Kuru/Budak, “Başlıca Yenilikler”, s. 22.

Düzeltilme.

İhtiyati tedbir kararının uygulanmasından zarar gören üçüncü kişiler de ihtiyati tedbirin şartlarına ve teminata itiraz edebilecektir (HMK m. 394/3). Üçüncü kişiler, itiraz sonucunda verilen karara karşı temyiz başvurusunda bulunabilecektir.

Sınai hak tanıyan belgelerin TPE tarafından verilmesi sürecinde gereken koşulların varlığı ve yerindeliliği yönünden esaslı bir inceleme yapılmamasının, yargılamanın hemen başında bu belgelere dayalı olarak talep edilen ihtiyati tedbirlerin kabul veya reddi sırasında duraksama yarattığı düşünülmektedir²⁰⁷.

Faydalı model belgesine dayalı ihtiyati tedbir talebinin dikkatlice değerlendirilmesi, gerektiğinde bu belgelerin dayanağı olan taslak çalışmalarının, yazışmaların ve bilgisayar çıktılarının birer örnekleri istenerek ikna edici kanıtların varlığının aranması görüşü savunulmaktadır²⁰⁸. Karşı taraf, korunan mutlak hakkın olmadığını gerçeğe yakın bir şekilde ispat ederse, ihtiyati tedbir talebinin reddi gerekecektir²⁰⁹.

d) İhtiyati Tedbirlerin Kapsamı

PatKHK m. 152’de, ihtiyati tedbirlerin, verilecek hükmün etkinliğini sağlayacak nitelikte olması ve özellikle tecavüz oluşturan fiillerin durdurulmasını, tecavüz sonucu elde edilen ürünlere el konulmasını ve bunların saklanmasını, teminat verilmesini kapsaması gerektiği öngörülmektedir. Bu hüküm ile ihtiyati tedbire teminat, düzenleme ve eda amaçlı işlevler yüklenmiş; ihtiyati tedbirin kapsamı genişletilmiştir²¹⁰. Eda amaçlı ihtiyati tedbirlerin, uyumsuzluğun esasını zamanından

²⁰⁷ Arıkan, “Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri”, s. 8. Doktrinde, karşı tarafın faydalı model hakkının hükümsüzlüğünü ihtiyati tedbir davasında ileri sürebileceği savunulmaktadır; Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 44.

²⁰⁸ Yavuz, “Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Uygulaması”, s. 3, ; Arıkan, “Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri”, s. 8.

²⁰⁹ Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 45.

²¹⁰ Kaya, “Zorunlu Lisans”, s. 364. Fikri ve sınai mülkiyet hukukunda arzu edilen hukuki korunma kural olarak, ifa amaçlı ihtiyati tedbirler yoluyla sağlanmaktadır; bkz.: Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 85. Bazı özel yasalarda, ihtiyati tedbir şartları ve çeşitleri ayrıca düzenlenmiş olup, mahkeme, ihtiyati tedbirin uyumsuzluğun esasını çözümlenecek nitelikte olup olmadığını

önce çözümlene yasağına aykırı olduğu ileri sürülse de, geçerliliğinin kabulü, adaleti sağlama ve hukuk devleti esası bakımından vazgeçilmezdir²¹¹.

(1) Tecavüz Oluşturan Fiillerin Durdurulması

Davacının faydalı model belgesinden doğan haklarına tecavüz oluşturan fiillerin durdurulmasına, talep edilmesi durumunda, ihtiyati tedbir olarak karar verilebilecektir²¹².

(2) Ürünlere El Konulması ve Saklanması

Faydalı model belgesinden doğan haklara tecavüz edilerek üretilen ya da ithal edilen şeylere, Türkiye sınırları içinde veya gümrük, serbest liman, bölge gibi olanlar dahil buldukları her yerde el konulmasına ve bunların saklanmasına, talep üzerine, ihtiyati tedbir olarak karar verilebilecektir.

(3) Teminat Verilmesi

Herhangi bir zararın tazmini bakımından teminat verilmesi ihtiyati tedbir olarak talep edilebilecektir. Teminatı verecek olan, aleyhinde tedbir isteminde bulunulan, fikri hakları ihlal ettiği ileri sürülen taraftır²¹³. Düzenlemede “hükmün etkinliğini

araştırmadan, bu yasalarda öngörölmüş şartlar varsa, o ihtiyati tedbirlere karar vermekle yükümlüdür; Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 570.

²¹¹ Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 84.

²¹² Sınai mülkiyet hukukunda müdahalenin menine ilişkin ihtiyati tedbirler, ifa amaçlı ihtiyati tedbirlere dahildir; A.e., s. 94-95.

²¹³ Karşı görüş, Suluk, **Yedek Parça**, s. 275. Sınai mülkiyet hukukuna ilişkin düzenlemelerde yasa koyucunun, tecavüzden kaynaklanan tazminat taleplerini garanti altına almak üzere karşı tarafın göstereceği teminatı ihtiyati tedbirin bir türü olarak algıladığı; hakimin, para alacağına ilişkin taleplerin ihtiyati haciz ile temin edileceği esasına aykırılık oluşturan bu tedbir türüne ölçülülük ilkesi ilkesini gözетerek karar vermesi gerektiği; ihtiyati tedbir talebinde bulunanın menfaatleri

sağlayacak” ve “özellikle” vurguları yapıldığına göre bu sonuca ulaşılması gerekecektir.

İhtiyati tedbir isteminde bulunan taraftan da diğer tarafın olası zararlarına karşılık teminat verilmesi istenebilecektir. Bu durumda, her iki tarafın teminat vermesi söz konusu olabilecektir.

İhtiyati tedbir talebinde bulunan, teminat olarak mutlaka nakit para yatırmak zorunda olmayıp, diğer teminat türleri (Örneğin banka kefaleti, tahvil, hisse senedi, rehin, ipotek, noterden onaylı kefalet sözleşmesi ve benzeri) de ihtiyacı karşılayabilecek, gösterilen teminatın uygunluğuna hakim karar verecektir²¹⁴.

HMK m. 87/1’de, bir davada verilecek teminatın tutarını ve şeklini hâkim serbestçe tayin edeceği; ancak tarafların teminatın şeklini sözleşmeyle kararlaştırmaları halinde, teminatın ona göre belirleneceği öngörülmektedir. Buna göre, taraflar arasında lisans sözleşmesi bulunması, sözleşmede faydalı model belgesinden doğan hakların ihlal edilmesi hali için teminat şekli gösterilmesi durumunda, bu teminat biçimi dikkate alınacaktır.

(4) Diğer Tedbirler

İhtiyati tedbire ilişkin hükmün kapsamının sınırlandırılmamış olması nedeniyle, sayılanlara ek olarak, ihtiyati tedbire ilişkin HMK hükümleri kapsamında gerekli görülen ihtiyati tedbirlere de hükmedilebilecektir.

teminat gösterilmesinin dışında kalan tedbirlere hükmetmeksizin korunabiliyorsa, hakimin, karşı tarafın teminat göstermesine karar verebileceği; bu tedbirin ifa değil teminat amaçlı ihtiyati tedbirler kategorisine girdiği yönünde; Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 92.

²¹⁴ A.e., s. 148.

Düzeltilme.

HMK m. 391/1'e göre, mahkeme, tedbire konu olan malın veya hakkın muhafaza altına alınması veya bir yediemine tevdi ya da bir şeyin yapılması veya yapılmaması gibi, sakıncayı ortadan kaldıracak veya zararı engelleyecek her türlü tedbire karar verebilecektir. HMK'de de ihtiyati tedbirler için kısıtlama bulunmadığı görülmektedir²¹⁵.

e) İhtiyati Tedbirin Değiştirilmesi ve Sona Ermesi

HMK m. 395/1, aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen veya hakkında bu tedbir kararı uygulanan kişi, mahkemece kabul edilecek teminatı gösterirse, mahkeme, duruma göre tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına karar verebilir, hükmünü öngörmektedir.

Davalının teminat göstererek ihtiyati tedbirin değiştirilmesini ve kaldırılmasını mahkemeden talep etmesinin, birçok durumda ihtiyati tedbir ile güdülen amaca aykırı düşebileceği; hakim bu kuruma dikkatle yaklaşması ve ihtiyati tedbir talep edenin, karşı tarafın gösterdiği teminat ile amacından uzaklaşmasını önlemesi gerektiği savunulmaktadır²¹⁶. İhtiyati tedbirin teminat gösterilerek değiştirilmesi ve kaldırılması talebi incelenirken, ihlal edilen faydalı model belgesi ile ilgili hakların maddi ve manevi yönlerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

HMK m. 393/1'de, ihtiyati tedbir kararının uygulanmasının, kararın verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorunda olduğu; HMK m. 397/1'de, ihtiyati

²¹⁵ Mahkemenin, olayın gereklerine uygun, ancak dava konusu uyuşmazlığın esasını çözümleyecek nitelikte olmayan ihtiyati tedbir kararı verebileceği hakkında bkz.: Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 572. Eda amaçlı ihtiyati tedbirler yönünden bkz.: IV.G.2.d) İhtiyati Tedbirlerin Kapsamı s. 308.

²¹⁶ Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 152, 154. Fikri ve sımai mülkiyet hukukuna ilişkin düzenlemelerde ve TK'de karşı tarafın teminat göstermek suretiyle ihtiyati tedbir kararını önleme veya mevcut ihtiyati tedbir kararını kısmen veya tamamen kaldırma imkanına değinilmemektedir; a.e., s. 151.

Düzeltilme.

tedbir kararı dava açılmasından önce verilmişse, tedbir talep edenin, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorunda olduğu, aksi halde her iki durumda da tedbirin kendiliğinden kalkacağı; HMK m. 397/2’de, ihtiyati tedbir kararının etkisinin, aksi belirtilmediği takdirde, nihai kararın kesinleşmesine kadar devam edeceği düzenlenmiştir.

f) İhtiyati Tedbir Talep Edenin Tazminat Sorumluluğu

İsviçre’de son dönemde yapılan düzenlemelerde, fikri ve sınai mülkiyet hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda ihtiyati tedbir kararı talebinde bulunanın sorumlu olması kusurun varlığına bağlanmamakta; Türk doktrininde ve Yargıtay içtihatlarında da, ihtiyati hacizdeki gibi,²¹⁷ ihtiyati tedbirlerde de objektif sorumluluğun geçerli olacağı kabul edilmektedir²¹⁸.

Karşı görüşte,²¹⁹ fikri ve sınai mülkiyet hukukuna ilişkin yasal düzenlemelerin objektif sorumluluğa ilişkin özel bir hükme yer vermemesinden ötürü, İsviçre’deki

²¹⁷ İhtiyati haciz isteyen sorumluğunun kusura dayanmadığı, tehlike sorumluluğu olduğuna ilişkin bkz.: Karahasan, **Sorumluluk Hukuku**, s. 1019.

²¹⁸ Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 164. Haksız ihtiyati tedbirden doğan sorumluluk, objektif-kusursuz sorumluluktur; Yarg. 4. HD, 4.3.1986 t., E: 1986/685, K: 1986/2012; Karahasan, **Sorumluluk Hukuku**, s. 1533-1534. İhtiyati tedbir talebinde bulunan, diğer tarafın ve üçüncü kişilerin uğradığı zararı, sonunda kararın haksız olduğunun ortaya çıkması durumunda, tazmin ile yükümlü tutulmuştur; Yarg. 4. HD, 25.2.1980 t E: 1980/11192, K: 1980/2371; a.e. s. 1536. “*Davalının yenilik vasfı bulunmayan plastik mamuller için almış olduğu faydalı model belgelerine istinaden... almış olduğu ihtiyati tedbir kararını infaz ettirdiğini, yapılan yargılama sonucunda faydalı model belgesinin iptaline karar verildiğini... dosyada mevcut ihtiyati tedbir zabıtlarına göre davacıya ait... el konulduğu anlaşıldığından, her bir kalıp için kalıplara fiilen el koyma tarihlerinden ihtiyati tedbirin sona erdiği tarihler arasında kalan dönem için tazminat hesabı yapılması gerekirken...*”; Yarg. 11. HD, 14.09.2004 t., E: 2003/11635, K: 2004/8282 (HukukTürk).

²¹⁹ Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 164. Katıldığımız görüş, HUMK’ta tazminatın şartları arasında kusurun sayılmadığı, ihtiyati tedbir kararından doğan sorumluluğun kusursuz sorumluluk olduğudur; Karahasan, **Sorumluluk Hukuku**, s. 1020; Kuru/Arslan/Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, s. 577.

Düzeltilme.

çözümün benimsenmesinin doğru bulunmadığı; Yargıtay'ın savunduğu görüşün aksine, HUMK m. 110'dan objektif sorumluluğun²²⁰ düzenlendiği sonucu çıkmadığı; sözleşme dışı sorumluluğun doğmasının, yasa koyucu aksini düzenlemedikçe, kusurun ispatına bağlı olduğu savunulmaktadır.

HUMK m. 110'da "İhtiyati tedbir kararını talep eden taraf bundan dolayı diğer tarafın ve üçüncü şahsın duçar olması muhtemel zarar ve ziyanlarına mukabil teminat iraesine mecburdur..." ifadesi bulunmaktayken, bu maddeye karşılık gelen HMK m. 392/1'de "İhtiyati tedbir talep eden, haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin bu yüzden uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorundadır..." hükmü yer almaktadır. HMK'deki yeni düzenlemede, ihtiyati tedbir kararı talebinde bulunanın sorumlu tutulmasında kusurun aranmadığı, sorumluluğun doğması için ihtiyati tedbir talep edenin haksız²²¹ olmasının yeterli görüldüğü anlaşılmaktadır.

İhtiyati tedbir talep edenin tazminat sorumluluğunda zamanaşımı, HMK öncesinde haksız fiillerdeki zamanaşımındaki gibi değerlendirilmekteyken,²²² HMK m. 399/3, "*Tazminat davası açma hakkı, hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbir kararının kalkmasından itibaren, bir yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar.*" hükmü ile haksız fiillerdeki uygulamadan farklı hale getirilmiştir²²³.

²²⁰ Hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren kimsenin sorumlu tutulabilmesi için kusurun şart olmadığı istisnai halleri ifade etmek üzere, "objektif sorumluluk", "sebebe bağlı sorumluluk" ya da "sebeplere bağlı sorumluluk" gibi deyimler kullanılmaktadır; Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 497.

²²¹ Davanın kısmen kabul edilmiş olmasının, davanın ve ihtiyati tedbir kararının haksız olduğunu göstermeyeceği dikkate alınmalıdır; Karahasan, **Sorumluluk Hukuku**, s. 1021.

²²² Deren-Yıldırım, **İhtiyati Tedbirler**, s. 164.

²²³ Bkz.: IV.A.2.h) Zamanaşımı s. 260.

Düzeltilme.

3. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin Uygulanması

PatKHK m. 153'e göre, tespit talepleri ve ihtiyati tedbirlerle ilgili diğer konularda Hukuk Muhakemeleri Kanunu²²⁴ hükümleri geçerli olacaktır. Yargılama usulüne ilişkin, PatKHK'de gösterilenlerin dışında, yine Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanacaktır²²⁵.

²²⁴ HMK m. 447/2 uyarınca, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılacaktır.

²²⁵ Patent veya faydalı modellerden doğan hakların ihlaline ilişkin davalarda giderlerin yüksek olmasının taraflara ağır yük getirdiği, bunun özellikle ekonomik açıdan zayıf taraf için dezavantaj oluşturmaması için yargılama giderlerinin makul düzeyde belirlenmesi gerektiği yönünde bkz.: Stauder, "Enforcing Industrial Property Rights", s. 13.

SONUÇ

Buluş, bir soruna getirilen teknik çözümdür. Teknik çözüm, bir şeyin farklı biçimde yapılması ya da ürün geliştirilmesi ile gerçekleştirilebilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, çözülen sorun herhangi bir alanda olabilecek, ancak çözüm teknik alanda ise, buluş kavramından söz edilebilecektir.

Başvuru ilkesinde, bağımsız bir şekilde buluşu gerçekleştirenler arasında ilk önce başvuran koruma elde edecektir. İlk başvuran kişi buluşçu değil de, başkası tarafından gerçekleştirilen buluş için kendi adına başvuruda bulunan bir kişi ise, başvuru ilkesi bu kişiye geçerli bir koruma sağlamayacaktır. Başvuru ilkesi, başvurusundan önceki belirli bir zaman dilimi içinde, buluşunu topluma açıklayan, kullanıma sokan buluş sahibinin ilk başvuruda bulunan buluşçu olmaması durumunda, korumanın buluşunu topluma sunan buluşçuya verilmemesini de gerektirmemektedir. Uygulanmakta olan gerçek buluşçu ilkesinden vazgeçilerek başvuru ilkesinin benimsenmesi yararlı olacaktır.

PatKHK’de, buluş sahibinden bağımsız şekilde aynı buluşu gerçekleştirip başvuruda bulunan kişiler ve bağımsız buluşçu olmadığı halde hukuka aykırı biçimde buluş sahipliği iddiasıyla başvuran kişiler için aynı hükümler (patent isteme hakkının gasbı, patentin gasbı, gasbın sona erdirilmesinin sonuçları başlıklı) belirlenmiştir. Gasp davaları, buluş sahibi olmadığı halde faydalı model belgesi almak için başvuran kişiye ve onun haleflerine karşı açılan davalar olarak tanımlanmakta ise de, bu davaların bazı şartlar altında bağımsız buluşçulara karşı da açılabileceği dikkate alındığında, “gasp” sözcüğünün, davanın konusunu nitelendirmede yanılıya yol açabileceği söylenebilecektir. İlgili maddelerin başlıkları, patent başvurusunda bulunanın gerçek buluşçu olmaması, patent alanın gerçek buluşçu olmaması ve patent sahibinin değişmesinin sonuçları, şeklinde değiştirilmeli, içerikleri de bu doğrultuda düzeltilmelidir.

Buluşun korunması istenilen unsurlarını tanımlayan istemlerde yapılacak değişikliklerde, Patent Sicili'ne kaydedilmiş hakların ve lisansların sahiplerinin izni olmadıkça faydalı model belgesi sahibinin faydalı model belgesinden vazgeçemeyeceği hükmü gözetilecek; istemlerden vazgeçme sonucuna eşdeğer bir durum oluşturabilecek nitelikteki değişiklikler ancak sözü edilen izin ile gerçekleştirilebilecektir.

Faydalı model belgesi verilmesi işlemleri sırasında, tarifnamede tanımlanan buluşun kapsamını aşmamak üzere, koruma kapsamını genişletecek şekilde, istemlere yeni istemler eklenebilecek, önceki istemler değiştirilebilecektir. Faydalı model belgesi başvurusuna yeni eklenen veya başvuruda değiştirilen istemlerin sağlayacağı koruma, bunların yayımlanmasından itibaren başlayacak, başvuru kapsamından bu değişiklikleri de içerecek şekilde haberdar edilen kişilere karşı ise, bunların yayımlandığı tarihten önce de geçerli sayılacaktır.

İstemlerdeki koruma kapsamını daraltan değişikliklerin ve faydalı model belgesi sahibinin beyanlarının geçmişe etkili olmasında, faydalı model belgesinin hükümsüzlüğünün geriye dönük etkisine ilişkin hükümlerin (PatKHK m. 131) kıyasen uygulanabileceği değerlendirilmiştir.

Faydalı model belgesine konu olabilecek buluşun, küçük buluş, basit formüle veya ilkeye dayalı buluş olarak nitelendirilmesinin yerinde olmadığı; faydalı model belgesine konu olabilecek buluşun, tekniğin bilinen durumunu aşmayan, buna rağmen son derece karmaşık formüllere ve ilkelere dayalı olabileceği görülmüştür.

Buluşun açıklanması teknik bilgi dağarcığını genişlettiği için buluş sahibine inhisari haklar tanınmaktadır. Buluşlara koruma sağlanırken gözetilecek bu dengeye göre, ilgili alandaki uzman tarafından tekniğin bilinen durumundan aşık bir şekilde çıkarılamayacak nitelikteki buluşların geliştirilip teknik bilgiye eklenmesinin

karşılığı, buluş sahibinin bu katkısını dengelemek üzere, buluşa koruma verilmesi olacaktır. Buluş bu işlevi yerine getirmiyorsa -teknğin bilinen durumunu aşmıyorsa- buluş sahibine inhisari haklar tanınması, kamu ile buluş sahibi arasında gözetilen bu dengeyi kamu aleyhine bozacaktır.

Tekniğin bilinen durumunun aşılması ile yenilik farklı konulardır. Bir buluşun yeni olması, buluşun tekniğin bilinen durumuna dahil olmadığı anlamına gelmekte; ancak buluşun tekniğin bilinen durumunu aştığını göstermemektedir. Farklı bir deyişle, buluş yeni olsa bile, tekniğin bilinen durumunu aşmamış olabilir. Diğer taraftan, bir buluş eğer tekniğin bilinen durumu aşmış ise, karşılaştırma yapılan tekniğin bilinen durumuna göre, bu buluş aynı zamanda yenidir.

Yenilik incelemesinde, koruma kapsamını belirleyecek olan istemler gözden geçirilecek, buluşun korunmasına yönelik başvuruda birden fazla istem var ise, her bir istem, tekniğin bilinen durumuna dahil ayrı bir referans ile karşılaştırılacaktır. İstemdeki teknik çözüm için karşılaştırma, farklı referansların birleştirilmesi sonucunda bulunan çözümlerle değil, her defasında tek bir referansta yer alan çözüm ile yapılacaktır.

Faydalı model belgesi ve patent, koruma sağladığı buluş sahibine, engelleme hakkı vermektedir. Patentler için tanımlanan, faydalı model belgeleri için de geçerli olduğu düşünülen bağımlılığın, faydalı model belgesi konusu bir buluş ile patent konusu başka bir buluş arasında da bulunabileceği sonucuna varılmıştır.

Eşdeğer unsurlar, buluş ile buluşun da içinde olduğu tekniğin bilinen durumunun aşılma sınırı arasında kalan teknik kurallara ilişkindir. Bu sınır arasında kalan teknik kurallar, buluşa tanınmış olan patent korumasına bağlıdır. Faydalı model belgesine konu buluşun korunmasında, tekniğin bilinen durumunun aşılması şartı aranmaması nedeniyle, eşdeğer unsurların, faydalı model belgesinin koruma kapsamında olmadığı düşüncesine ulaşılmıştır.

Faydalı model belgesinin ya da tüm istemlerin hükümsüzlüğünün talep edilmesi durumunda, faydalı model belgesi istemlerinden yalnızca birinin bile hükümsüzlüğüne karar verilmesinin gerekmesi, diğer istemlerin her birinin patent verilebilirlik şartlarını yerine getirip getirmediğinin incelenmesine neden olacaktır. İstemlerinin tamamı yalnızca faydalı model belgesi koşullarını sağlayan bir faydalı model belgesi söz konusuysa, istemlerden birinin hükümsüz sayılması, faydalı model belgesinin diğer tüm istemlerinin, dolayısıyla faydalı model belgesinin hükümsüzlüğüne yol açacaktır.

Faydalı model belgesine konu olabilecek tekniğin bilinen düzeyini aşmayan, yalnızca yenilik şartını sağlayan buluşlar, teknik bilgi dağarcığını genişletmemektedir. Tekniğin bilinen durumunu aşmayan buluşlara koruma sağlanması, dolayısıyla, buluşların koruma elde edecek bu asgari şartları yerine getirerek koruma ödülüne kolayca ulaşabilmeleri, tekniğin bilinen durumunu aşacak nitelikte buluş geliştirme güdüsünü bir ölçüde azaltabilecektir.

Tekniğin bilinen durumunu aşmayan buluşlara koruma sağlanması, KOBİ'lerin kendi aralarında serbestçe rekabet etmesini engelleyebilecektir. Faydalı model korumasından yararlanan işletme sahibi, inhisari haklarına dayanarak diğer işletmelerin buluşu kullanmasını engelleyip, rekabet üstünlüğünü kolayca elde edeceği için tekniğin bilinen durumunu aşacak nitelikte buluş geliştirme çabasından uzaklaşabilecektir. Diğer taraftan, benzer işletmeler, koruma nedeniyle buluş konusu alanında üretim yapamayacak, deneyim kazanamayacak, üretim sürecinde geliştirilebilecek olası buluşlara ulaşamayabilecektir.

Bir işletmenin faydalı model belgesini düşük maliyetle elde etmesi, ancak faydalı model belgesinin geçerliliğinin sorgulanmasının maliyetinin yüksek olması, diğer işletmelerin giderlerinin artmasına yol açacaktır. Üstelik diğer işletmelerin her birinin bu yüksek giderlere ayrı ayrı katlanması söz konusu olabilecektir. Ayrıca

faydalı model belgesinin geçerliliğinin dava konusu yapılması sonucunda faydalı model belgesinin gerekli şartları sağlamadığına hükmedilmesi, özellikle aynı konuda farklı üçüncü kişilerin çok sayıda dava açması durumunda, yargılama giderleri ve olası tazminatlar faydalı model belgesi sahibine ağır bir yük oluşturabilecektir.

Büyük işletmelerin araştırma-geliştirme çalışmalarına önemli ölçüde kaynak ayırdığı, çok sayıda uzman çalıştırdığı dikkate alındığında, bu uzmanlar tarafından, tekniğin bilinen durumundan aşikar şekilde çıkarılabilecek nitelikte pek çok buluş geliştirilmesi mümkün olacaktır. Böylece, KOBİ'ler faydalı model konusu buluşu kullanabilmek için büyük şirketlere lisans bedeli ödemek zorunda kalabilecektir.

PatTas'da, faydalı model korumasında, tekniğin bilinen durumu dikkate alındığında ilgili olduğu teknik alandaki bir uzmana göre çok aşikar değilse, buluşun buluş basamağına sahip kabul edileceği biçiminde değişiklik yapılması öngörülmektedir. Bu değişiklik, faydalı model koruması için düşük dereceli buluş basamağı şartı arayan bazı yabancı ülkelerdeki uygulamalar ile paralellik sağlayacaksa da, faydalı model belgesine konu buluşun tekniğin bilinen durumunu aşmamasından kaynaklanan sorunları ortadan kaldırmayacaktır. Ayrıca bu değişiklik ile zaten görecelilik içeren aşikarlık kavramına ikinci bir göreceli niteleme katılmakla, bu iki katmanlı görecelilik nedeniyle, araştırma raporunun hazırlanmasının zorunlu olmamasından ve esaslı inceleme yapılmamasından kaynaklanan belirsizliğe, ayrı bir belirsizlik boyutu daha eklenmiş olacaktır.

Faydalı model belgesi korumasının varlık nedenlerinden biri olarak gösterilen, patent korumasında tekniğin bilinen düzeyine ilişkin araştırma ve buluşun tekniğin bilinen düzeyini aşıp aşmadığına ilişkin inceleme raporlarının hazırlanmasının uzun zaman aldığı gerekçesi, bu raporların hazırlanmasında bilgi teknolojilerinin kullanılmasıyla artık, geçerliliğini kaybetmeye başlamıştır. Bu raporların hazırlanmasında bilgi teknolojileri arasında yer alan karar destek sistemlerinden ve uzman sistemlerden de yararlanılmasıyla süreler birkaç aya, hatta birkaç güne kadar kısalabilecektir.

Basit günlük gereksinimleri giderecek nitelikteki aletlerle sınırlı bir kapsam için kısa süreli koruma sağlamak üzere geliştirilmiş, karma bir koruma türü olan faydalı model belgesinin, tekniğin bilinen düzeyini aşacak nitelikteki buluşların geliştirilmesi çabalarını engelleyici etkileri bulunmaktadır. Küreselleşen ekonomi nedeniyle yerli buluşları koruma işlevini yeterince gerçekleştiremeyeceği de gözetildiğinde, faydalı model belgesinin fikri mülkiyet hukukunda yer almaması gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKIN, Selçuk “Tasarım ve Faydalı Modele Konu Olan Buluşlar”, 03.01.2005, (Çevrimiçi) <http://www.patentofisim.com/index.php?Page=Makaleler&MakaleNo=9>, 30 Eylül 2012.
- AKSU, Mustafa **Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2006.
- AKYOL, Leyla “Medeni Usul Hukukunda Delillerin Tespiti”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Usul ve İcra – İflas Hukuku) Anabilim Dalı, 2003, (Çevrimiçi) <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/379/672.pdf>, 30 Eylül 2012.
- AKYOL, Şener **Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri) Know-How Management Joint Venture ve Büyük Çaplı İnşaat Sözleşmeleri**, 2. Fasikül, İstanbul, Afa Matbaacılık, 1997.
- ALTUNKAYNAK, Aysun “Yazılımların Avrupa’da Patentlenebilirliği Hakkındaki Son Gelişmeler ve Değerlendirmeler”, **Türk Patent Dergisi**, Ankara, Türk Patent Enstitüsü Yayını, Sayı: 2, Ağustos-Eylül 2005, s. 48-52.
- ANDERSEN, Birgitte / KONZELMANN, Sue “In Search of a Useful Theory of the Productive Potential of Intellectual Property Rights”, **Research Policy**, C: 37, S: 1, Feb 2008, s. 12-28, (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com/science>, 30 Eylül 2012.

- ANTON, James J. / YAO, Dennis A. “Finding ‘Lost’ Profits: An Equilibrium Analysis of Patent Infringement Damages”, **The Journal of Law, Economics, & Organization**, C: 23, S: 1, April 2007, s. 186-207, (Çevrimiçi) <http://jleo.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- ANTUSH, Ronald A. “Recent Developments in Patent Law”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 8, S: 1, Fall 99, s. 71-100, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- ARAI, Hisamitsu **Policies for the Twenty-first Century: The Japanese Experience in Wealth Creation**, WIPO Publication S: 834, 2000, (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/intproperty/834/wipo_pub_834.pdf, 30 Eylül 2012.
- ARIKAN, Serdar “Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri”, **Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Etkin Korunması Semineri**, Ankara, 9-10 Eylül 2004, (Çevrimiçi) http://www.abgm.adalet.gov.tr/06_sarikan.pdf, 30 Eylül 2012.
- ASHER, Robert M. “Injunctive Relief After Ebay v. Mercexchange”, (Çevrimiçi) http://www.bromsun.com/media/RMA_Hot_Topics_2007.pdf, 30 Eylül 2012.
- ASLAN, Adem **Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi (Mukayeseli)**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2004.

- ATEŞ, Mustafa **Fikri Hukukta Eser**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007.
- AVŞAR, B. Zakir / **Bilişim Hukuku**, İstanbul, Türkiye Bankalar Birliği, ÖNGÖREN, Gürsel Yayın no: 270, 2010.
- AYDINCIK, Şirin **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2006.
- AYİTER, Nuşin **İhtira Hukuku**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 236, Sevinç Matbaası, 1968.
- AYİTER, Nuşin “Milletlerarası İhtira Hukukunun Bugünkü Durumu ve İktisaden Geri Kalmış Ülkelerde İhtira Hukuku Problemleri”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XXV, S. 3–4, 1968, s. 137-165, (Çevrimiçi) <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1968-25-03-04/AUHF-1968-25-03-04-Ayiter2.pdf>, 30 Eylül 2012. (Milletlerarası İhtira Hukuku)
- AYİTER, Nuşin **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1983. (Fikir ve Sanat Ürünleri)
- BAINBRIDGE, David I. **Cases and Materials in Intellectual Property Law**, 2. bs., London, Pitman, 1999.
- BAKER, P. Jean “Patent Litigation: A Radically Changed Environment for Licensors and Licensees”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 2, s. 12-16, Feb 2008,

(Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

- BAKIRCI, Mehmet Enes **Teknoloji Transferinde “Patent ve Know-How Lisansı” Sözleşmeleri**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 2001.
- BARTON, John H. “Reforming the Patent System”, **Science**, C: 287, S: 5460, March 17, 2000, s. 1933-1934, (Çevrimiçi) <http://www.ftc.gov/os/comments/intelpropertycomments/bartonjohnh.htm>, 30 Eylül 2012.
- BARTON, John H. “Issues Posed by a World Patent System”, **Journal of International Economic Law**, C: 7, S: 2, June 2004, s. 341-357, (Çevrimiçi) <http://jiel.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012. (World Patent System)
- BAŞ, Mustafa **Teknik Bilgi (Know-How) Lisans Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2000.
- BAXTER, J.W. **World Patent Law and Practice**, 2. bs., London, Sweet & Maxwell, 1973.
- BAYTAN, Dilek Karakuzu **Fikir Mülkiyeti Hukuku (Kavramlar)**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2005.
- BENTLY, Lionel / SHERMAN, Brad **Intellectual Property Law**, 3. edition, Oxford, Oxford University Press, 2009.
- BESSION, Jean-Louis **Keşifler ve İcatlar**, Çev. Nedim Kula, 5. bs., Ankara, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 2005.

- BEŞİROĞLU, Akın **Fikir Hukuku Dersleri: İlkeler-Kurallar**, 4. bs., İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, 2006.
- BİLGE, Necip **Hukuk Başlangıcı: Hukukun Temel Kavram ve Kurumları**, Mevzuattaki son değişikliklere gÖre dŐzenlenmiŐtir, 30. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.
- BOSTYN, Sven J. R. “The Prodigal Son: The Relationship between Patent Law and Health Care”, **Medical Law Review**, C: 11, S: 1, spring 2003, s. 67-120, (Çevrimiçi) <http://medlaw.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- BOZKURT **Patent Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları:**
YÜKSEL, Armağan **Milletlerarası Tahkim ve Devlet Yargısı**, Ankara, Yetkin
Ebru Yayınları, 2009.
- BRAGA, Carlos A. **Intellectual Property Rights and Economic**
Primo / **Development**, World Bank Discussion Paper, No: 412,
FINK, Claudia / Washington, 2000.
SEPULVEDA, Paz
- BRANDENBURGER “The Interface between IP Rights and European Antitrust
Rachel / Law”, **Computer & Internet Lawyer**, C: 25, S: 7, Jul
CAUWELAERT, 2008, s. 21-25, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30
Alicia Van Eylül 2012.
- BRANSTETTER, “Do Stronger Patents Induce More Local Innovation?”,
Lee G. **Journal of International Economic Law**, C: 7, S: 2, Jun
2004, s. 359-370, (Çevrimiçi) <http://jiel.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

- BREAN, Daniel H. “Enough is Enough: Time to Eliminate Design Patents and Rely on More Appropriate Copyright and Trademark Protection for Product Designs”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 2, Winter 2008, s. 325-381, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- BURK, Dan L. “Patenting Speech”, **Texas Law Review**, C: 79, S: 1, Nov 2000, s. 99-162, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- CANBOLAT, Talat **İşçi Buluşları**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2007.
- CATHEY, Jack /
GODFREY, Howard /
RANSOME, Justin “Tax Patents Considered”, **Journal of Accountancy**, C: 204, S: 1, Jul 2007, s. 40-46, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- CAVENDISH, J. M.,
POOL, Kate **Handbook of Copyright in British Publishing Practice**, 3. bs., London, New York: Cassell, 1993.
- CHANG, David G. “Claim Limitation: Confronting the Tension between Limiting Claims in Complex Patent Litigation and Preserving a Patentee’s Property and Due Process Rights”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 4, Apr 2008, s. 19-23, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- CHIANG, Tun-Jen “A Cost-Benefit Approach to Patent Obviousness”, **St. John’s Law Review**, C: 82, S: 1, Winter 2008, s. 39-105,

(Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

CHISUM, Donald S. “Licensee Challenges to Patent Validity After MedImmune”, 7 February 2007, s. 1-14, (Çevrimiçi) <http://www.chisum.com/MedImmuneWebPost.pdf>, 30 Eylül 2012.

CİNOĞLU, Funda “Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği”, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk BD., 2010, (Çevrimiçi) http://sites.khas.edu.tr/tez/FundaCinoglu_izinli.pdf, 30 Eylül 2012.

COHEN, Julie E. / LEMLEY, Mark A. “Patent Scope and Innovation in the Software Industry”, **California Law Review**, C: 89, S: 1, Jan 2001, s. 3-57, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

COOK, Joseph P. “On Understanding the Increase in U.S. Patent Litigation”, **American Law and Economics Review**, C: 9, S: 1, Spring 2007, s. 48-71, (Çevrimiçi) <http://aler.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES **Green Paper: The Protection of Utility Models in the Single Market**, COM(95) 370 Final, Brussels, Commission of the European Communities, 19.07.1995, (Çevrimiçi) http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/utility_model_gp_COM_95_370.pdf, 30 Eylül 2012.

CORCORAN, Peter “The Scope of Claim Amendments, Prosecution History

Estoppel, and the Doctrine of Equivalent after Festo VI”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 9, S: 2, Winter 2001, s. 159-184, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

CORNISH, Graham P. **Copyright: Interpreting the Law for Libraries, Archives and Information Services**, rev. 3. bs., London, Library Association Pub., 2001.

CORNISH, William Rodolph / LLEWELYN, David **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights**, 6. bs., London, Sweet & Maxwell, 2007.

CORREA, Carlos María **Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights : A Commentary on The TRIPS Agreement**, Oxford, Oxford University Press, 2007.

ÇELİK, Aytekin “Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası Vakfı) Yayını, C. XXVII, S. 1, Mart 2011, s. 109-153.

ÇELİKEL, Aysel / ÖZTEKİN, Günseli Öztekin **Yabancılar Hukuku**, 8. bsk., İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1998.

DALYAN, Şener **Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.

DAVIS, Jennifer **Intellectual Property Law**, Ed. Nicola Padfield, London,

Butterworths, 2001.

DEREN-YILDIRIM,
Nevhis **Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukukunda İhtiyati Tedbirler : Doçentlik Tezi**, 2. bsk., İstanbul, Alkım Yayınevi, 2002.

DEVLIN, Alan “The Stochastic Relationship between Patents and Antitrust”, **Journal of Competition Law and Economics**, C: 5, S: 1, 2009, s. 75-122, (Çevrimiçi) <http://jcle.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

DHAR, Biswajit /
RAO, C. Niranjana “International Patent System: An Empirical Analysis”, 2002, (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/about-ip/en/studies/pdf/study_b_dhar-pdf.pdf, 30 Eylül 2012.

DIESEL, Benjamin
H. “Trolling for Trolls: The Pitfalls of the Emerging Market Competition Requirement for Permanent Injunctions in Patent Cases Post-Ebay”, **Michigan Law Review**, C: 106, S: 2, Nov 2007, s. 305-345, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

DİKİCİOĞLU,
Adnan “Marka, Endüstriyel Tasarım, Faydalı Model ve Patent Davalarında Bilirkişilik”, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Kültürü (Sorunlar ve Kurumsal Çözüm Yolları) 1. Ulusal Sempozyumu**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2005, s. 194-203.

DORSEY,
Christopher K. “Isn’t It Obvious? How the USPTO Has Changed Its Evaluation of Patent Applications in Response to the KSR Decision”, **Intellectual Property and Technology Law**

- Journal**, C: 20, S: 5, May 2008, s. 12-16, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- DUFFY, John F. “Inventing Invention: A Case Study of Legal Innovation”, **Texas Law Review**, C: 86, S: 1, Nov 2007, s. 1-72, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- DURHAM, Alan L. “‘Useful Arts’ in the Information Age”, **Brigham Young University Law Review**, C: 1999, S: 4, 1999, s. 1419-1527, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- EISENBERG, Rebecca S. “The Promise and Perils of Strategic Publication to Create Prior Art: A Response to Professor Parchomovsky”, **Michigan Law Review**, C: 98, S: 7, Jun 2000, s. 2358-2370, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- EPO **Guidelines for Examination in the European Patent Office**, European Patent Office, Munich, Dec 2007, (Çevrimiçi) <http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/guidelines.html>, 30 Eylül 2012. (Guidelines for Examination)
- EPO **Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office**, Ed. Legal Research Service for the Boards of Appeal Department, Sixth Edition, 3.0.30, July 2010, (Çevrimiçi) <http://www.epo.org/law-practice/case-law-appeals/case-law.html>, 30 Eylül 2012. (Case Law)

- ERBAY, İsmail **Know-How Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2002.
- ERDEM, B. Bahadır **Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk : Avrupa Patent Antlaşması ve Ekleri ile**, genişletilmiş ve yenilenmiş 2. bs., İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2002. (Patent Hakkının Korunması)
- ERDEM, B. Bahadır **Fikri Hukukta Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2003. (Milletlerarası Yetki)
- ERDOĞMUŞ, Adnan v.d. **“Hukuk”, Türkiye Bilişim Şurası Sonuç Raporu**, Ankara, 10-12 Mayıs 2002, s. 303-510.
- EREL, Şafak N. **Türk Fikir ve Sanat Hukuku (Mevzuat Eklidir)**, 3. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.
- ESAN, Özge **“Karşılaştırmalı Hukukta Zorunlu Patent Lisansları”**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Karşılaştırmalı Hukuk) Anabilim Dalı, 2008, (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com>, 30 Eylül 2012.
- ESİNOĞLU, Birant **“Patentlerin Uluslararası Araştırması”**, (Çevrimiçi) <http://www.marmarapatent.com.tr/content/view/104/44/lang,tr/>, 30 Eylül 2012.
- EYÜBOĞLU, Samiye / **“Patent ve Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlüğü ve Tecavüz Halleri (Hukuki ve Teknik Değerlendirme)”**,

- YALÇINER, Uğur G. **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Kültürü (Sorunlar ve Kurumsal Çözüm Yolları) 1. Ulusal Sempozyumu**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2005, s. 150-179.
- FAWCETT, James J./ TORREMANS, Paul **Intellectual Property and Private International Law**, Oxford, Clarendon Press, New York, Oxford University Press, 1998.
- FISHER, Bernard “The British Patent System”, **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 19-35.
- FISHER, Matthew “The Tyranny of Words: Patent Claim Construction in the UK and US”, **Common Law World Review**, C: 36, S: 3, 2007, s. 262-296, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- FİLİZ, Erdinç “Patent Lisans Sözleşmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2007, (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com>, 18 Kasım 2012.
- FREEDMAN, CD “Software and Computer-related Business-method Inventions: Must Europe Adopt American Patent Culture?”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 8, S: 3, 2000, s. 285-309, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- GAMBARDELLA, Alfonso / **Study on Evaluating the Knowledge Economy What are Patents Actually Worth? The Value of Patents for**

- GIURI Paola /
MARIANI, Myriam **Today's Economy and Society: Final Report**, European Commission, 23 July 2006, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/final_report_lot2_en.pdf, 30 Eylül 2012.
- GARNER, Melvin C./
LEWIS, Jeffrey I. D./
MANDRGOC,
Melissa “Brief of American Intellectual Property Law Association as Amicus Curiae Supporting Respondents”, (Çevrimiçi) http://www.patentlyo.com/patent/AIPLA_20KSR_20BRIEF_2DFINAL.pdf, 30 Eylül 2012.
- GRABOWSKI,
Henry “Patents, Innovation and Access to New Pharmaceuticals”, **Journal of International Economic Law**, C: 5, S:4, 2002, s. 849-860, (Çevrimiçi) <http://jiel.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- GREENSTREET, C.
H., “History of Patent Systems”, **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 1-18.
- GROLIER “Invention”, **Encyclopedia Americana**, Grolier, (Çevrimiçi) <http://ea.grolier.com/cgi-bin/article?assetid=0217020-03>, 30 Eylül 2012.
- GROSCHE, Andreas “Software Patents - Boon or Bane for Europe?”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 14, S: 3, Autumn 2006, s. 257-309, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- GRUND, Martin /
RICHLY, Erik / “Is German Utility Model Protection Available for Biotechnology Inventions?”, **Bioscience Law Review**, C:

- FARMER, Stacey J. 9, S: 1, 2006, (Çevrimiçi) www.grundipg.com/files/German_Utility_Model_Protection__2006_.pdf, 30 Eylül 2012.
- GÜMÜŞ, İsmail “Patent Başvurularına Yönelik Araştırma Raporları”, **Türk Patent Dergisi**, Ankara, Türk Patent Enstitüsü Yayını, Sayı:1, Mayıs-Haziran 2005, s. 34-37.
- GÜNEŞ, Gülsen **Türk Hukukunda Entelektüel Sınai Haklar ve Vergilendirilmesi**, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1997.
- GÜNEŞ, İlhami **Uygulamada Sınai Mülkiyet Ceza Hukuku : 5833 Sayılı Yasa Işığında Marka**, yenilenmiş ve genişletilmiş 2. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2009.
- HANLEY, Matthew E. “What Does Your Patent Application Say about You?”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 5, May 2008, s. 23-27, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- HATEMİ, Hüseyin **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK. 65 Kuralı) : (gözden geçirilmiş doçentlik tezi)**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1976. (Hukuka ve Ahlaka Aykırılık)
- HATEMİ, Hüseyin **Medeni Hukuk’a Giriş**, Gözden Geçirilmiş 6. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012. (Medeni Hukuk)
- HATEMİ, Hüseyin / **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi,

- SEROZAN, Rona / 1992.
ARPACI, Abdülkadir
- HATEMİ, Hüseyin / **Borçlar Hukuku : Genel Bölüm**, 6098 sayılı TBK. esas
GÖKYAYLA, Emre alınarak hazırlanan 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.
- HEATH, Christopher “Utility Model Law”, **History of Law in Japan Since 1868**, Ed.Wilhelm Röhl, Brill, 2005, s. 443-451, (Çevrimiçi) <http://books.google.com.tr>, 30 Eylül 2012.
- HILL-KING, Michael “The Fundamentals of Intellectual Property”, **The Licensing Journal**, Nov/Dec 2007, s. 31-40, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- HIRSCH, Ernst E. **Hukuki Bakımdan Fikri Say: Nazari Esaslar, Sınai Haklar (İhtira Beratları ve Sınai Modeller)**, Çev. V. Çernis, 2 c., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 162. Hukuk Fakültesi No: 34, Kenan Basımevi ve Klişe Fabrikası, C: 1, 1942. (Fikri Say)
- HIRSCH, Ernst E. **Fikri ve Sınai Haklar**, Ankara, Ar Basımevi, 1948.
- HONEYMAN, “When Not to Patent”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 6, Jun 2008, s. 23-27, Marshall (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- HOVENKAMP, “Innovation and the Domain of Competition Policy”, **Alabama Law Review**, C: 60 (1), 2008, s. 103-131, Herbert (Çevrimiçi) <http://ssrn.com/abstract=1091488>, 30 Eylül 2012.

- IWAI, Takeyuki “Modalities of Future Utility Model System”, **IIP Institute of Intellectual Property Bulletin**, C: 13, 2004, s. 38-48, (Çevrimiçi) http://www.iip.or.jp/e/e_summary/pdf/detail2003/e15_06.pdf, 30 Eylül 2012.
- İNAL, Tamer “Maddi Varlığı Bulunmayan Bağımsız Hukuki Değerlere İlişkin Mutlak Hakkın Unsurları”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, S. 47-48, Kazancı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 53-62.
- JACOB, Robin /
ALEXANDER,
Daniel /
LANE, Lindsay **A Guidebook to Intellectual Property**, 5. bs., London, Sweet & Maxwell, 2004.
- JORDA, Karl F. “Utility Models: The Panacea for Our Broken Patent System”, **Franklin Pierce Law Center: Germeshausen Center Newsletter**, Winter/Spring 2007, s. 1-5, (Çevrimiçi) <http://www.fplc.edu/assets/pdf/germeshausen-newsletter-07-ws.pdf>, 30 Eylül 2012.
- JPO **Revised Examination Guideline**, JPO, 2000, (Çevrimiçi) http://www.jpo.go.jp/iken_e/pdf/feedback_120530_2.pdf, 30 Eylül 2012.
- KAHIN, Brian “A Possible Higher Standard of Nonobviousness”, (Çevrimiçi) <http://www.ftc.gov/os/comments/intelpropertycomments/kahin.htm>, 30 Eylül 2012.

- KALPAKIDOU, Anatoli “Business Method Patents. Should They Survive in Europe?”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 13, S: 2, Summer 2005, s. 243-259, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- KANWAR, Sunil “Innovation and Intellectual Property Rights”, **CDE**, Working Paper S: 142, August 2006, (Çevrimiçi) <http://www.cdedse.org/pdf/work142.pdf>, 30 Eylül 2012.
- KARAHAN, Sami **Marka Hukukunda Hükümsüzlük Davaları**, Konya, Mimoza Yayınları, 2002.
- KARAHAN, Sami v.d. **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, genişletilmiş 3. basıdan tıpkı basım, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.
- KARAHASAN, Mustafa Reşit **Sorumluluk Hukuku : Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Öğreti Yargıtay Kararları**, Genişletilerek Yenilenmiş ve Düzenlenmiş 6. bs., İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2003.
- KARATAŞ, İzzet **Uygulamada İhtiyari Tahkim**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999.
- KAYA, Arslan “551 Sayılı ‘Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ ile Getirilen Zorunlu Lisans Sistemi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 55, S. 1-2, 1995-1996, s. 335-367. (Zorunlu Lisans)

- KAYA, Arslan “Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası** (Prof. Dr. Orhan Münir Çağıl’a Armağan Sayısı), C: 55, S. 4, 1997 s. 173-200. (Patentten Doğan Haklar)
- KAYA, Arslan **Marka Hukuku**, İstanbul, Arıkan Basım Yayın Dağıtım, 2006
- KAYA, Arslan /
VAROL, Reyhan /
OKUTAN, Gül **Fikri Mülkiyet Hukuku ve Radyo Televizyon Hukuku Mevzuatı**, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım, 1998.
- KAYA, Talat “A Comparative Analysis Of The Patentability Of Computer Software Under The TRIPS Agreement: The U.S., The E.U., And Turkey”, **Ankara Law Review**, C: 4, S: 1, Summer 2007, s. 43-81.
- KAYA, Yüksel **Hakim Durumun Kötüye Kullanılması ve Fikri Mülkiyet Hakları**, Ankara, Rekabet Kurumu, 2003.
- KAYPAKOĞLU,
Serhat **Bilgisayar Programlarının Hukuki Korunması**, y.y., İpekçi Yayıncılık, t.y.
- KEAYLA, B. K., “What are recent trends in intellectual property protection?”, (Çevrimiçi) <http://vwww.vita.org/technet/iprs/iprsarch/0050.html>, 30 Eylül 2012.
- KENNEDY, Anthony
McLeod “Opinion of the Court, KSR International Co. v. Teleflex Inc. et al., Supreme Court, S: 04-1350, April 30, 2007”,

(Çevrimiçi) <http://www.law.cornell.edu/supct/html/04-1350.ZO.html>, 30 Eylül 2012.

- KESKİNCİ, Derya “Hizmet Buluşları”, **Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan**, Derleyen: Selçuk Öztek, M. Kamil Yıldırım, Nevhis Deren-Yıldırım, İstanbul, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 205-216.
- KEYDER, Virginia **Intellectual Property Rights and Customs Union**, Brown İstanbul, Intermedia Yayınları, 1996.
- KILIÇOĞLU, Ahmet **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, Ankara, M. Turhan Kitabevi Yayınları, 2006.
- KING, Sarah M. “Clearing the Patent Thicket: The Supreme Court and Congress Undertake Patent Reform”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 19, S: 9, Sep 2007, s. 13-17, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- KIRSCH, Kevin W. / **“Winds of Change in US Patent Law”**, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 19, S: 10, Oct. 2007, s. 1-8, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- MANCINO, David A. **Borçlar Hukuku Genel Bölüm: Rona Serozan İfa İfa Engelleri Haksız Zenginleşme**, Gözden geçirilip genişletilmiş 5. bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2009.
- KONIG, R. / “Foreign Patents (Except U.S.A.)”, **Mainly on Patents:**

- LIEBESNY, Felix **The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 36-46.
- KİZİROĞLU, Serap Keskin “Sınai Mülkiyet Suçları”, **Fikri ve Sınai Haklarda İhlal Halleri ve Davaları**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2008, s. 44-51.
- KOZA, John R. v.d. “Invention and Creativity in Automated Design by Means of Genetic Programming”, **Artificial Intelligence for Engineering Design, Analysis and Manufacturing**, C: 18, S: 3, 2004, s. 245–269, (Çevrimiçi) <http://journals.cambridge.org>, 30 Eylül 2012.
- KÖKER, Ali Rıza “Patent Korumasının Ekonomik Etkisi”, **Türk Patent Dergisi**, Ankara, Türk Patent Enstitüsü Yayını, Sayı:1, Mayıs-Haziran 2005, s. 58-61.
- KUKKONEN III., Carl / SCHMIDT, Steffen J. “German Utility Models: Additional Leverage for Litigation and Licensing Negotiations”, **Intellectual Property Today**, September 2004, (Çevrimiçi) http://www.wuesthoff.de/pdf/wuesthoff_1100188652.pdf, 30 Eylül 2012.
- KURIG, Thomas “Utility Models in Germany”, (Çevrimiçi) http://becker-kurig-straus.de/cms/front_content.php?idcat=16, 30 Eylül 2012.
- KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan YILMAZ, Ejder **Medeni Usul Hukuku**, 6100 sayılı HMK’na göre yeniden yazılmış 23. bsk., Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

- KURU, Baki / BUDAK, Ali Cem “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Yenilikler”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C: 85, S: 5, 2011, s. 3-43.
- KUZU, Orhan “Faydalı Modellerde Yenilik”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, 2 c., İstanbul, Vedat Kitapçılık, C:1, 2007, s. 1133-1154.
- LEITH, Philip “Software Utility Models and SMEs”, **The Journal of Information, Law and Technology (JILT)**, C: 2000, S: 2, 2000, (Çevrimiçi) http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2000_2/leith1, 30 Eylül 2012.
- LEMLEY, Mark A. “The Limits of Claim Differentiation”, **Berkeley Technology Law Journal**, C: 22, S: 4, Fall 2007, s. 1389-1401, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- LERNER, Josh “150 Years of Patent Office Practice”, **American Law and Economics Review**, C: 7, S: 1, Spring 2005, s.112-143, (Çevrimiçi) <http://aler.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- LESSER, William “The Effects of Trips-Mandated Intellectual Property Rights on Economic Activities in Developing Countries”, (Çevrimiçi) http://www.wipo.int/about-ip/en/studies/pdf/ssa_lesser_trips.pdf, 30 Eylül 2012.
- LIDDELL, Kathleen “Patent Entitlement Claims: Markem Overruled”, **The**

Cambridge Law Journal, C: 67, S: 2, Jul 2008, pp 256-260, (Çevrimiçi) <http://journals.cambridge.org>, 30 Eylül 2012.

LIEBESNY, Felix “Patents as Sources of Information”, **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 117-135. (Patents)

LIEBESNY, Felix “The Future of the Patent System”, **Mainly on Patents: The Use of Industrial Property and Its Literature**, Ed. Felix Liebesny, London, Butterworths, 1972, s. 199-203. (Patent System)

LIU, Deming “The Transplant Effect of the Chinese Patent Law”, **Chinese Journal of International Law**, C: 5, S: 3, 2006, s. 733–752, (Çevrimiçi) <http://chinesejil.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

LLEWELYN, Margaret “Is There a Need for a European Utility Model? A View from the United Kingdom”, **Annales de la Faculté de Droit d’Istanbul**, C. 31, S. 47, 1997, s. 1-26.

MASKUS, Keith E. “Intellectual Property Rights and Economic Development”, **Case Western Reserve Journal of International Law**, C: 32, S: 2, Spc. Sup. 2000, s. 471-506, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

MAURER, Stephen M. / “Profit Neutrality in Licensing: The Boundary between Antitrust Law and Patent Law”, **American Law and**

- SCOTCHMER, Suzanne **Economics Review**, C: 8, S: 3, Fall 2006, s. 476-522, (Çevrimiçi) <http://aler.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- MCMANIS, Charles, R. “Intellectual Property Protection and Reverse Engineering of Computer Programs in the United States and the European Community”, **Berkeley Technology Law Journal**, (Çevrimiçi) <http://www.law.berkeley.edu/journals/btlj/articles/vol8/McManis.pdf>, 30 Eylül 2012.
- MCNAMARA, Judith / CRADDUCK, Lucy “Can We Protect How We Do What We Do? A Consideration of Business Method Patents in Australia and Europe”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 16 S: 1, Spring 2008, s. 96–124, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- MILLER, Joseph Scott “Remixing Obviousness”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 2, Winter 2008, s. 237-256, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- MOORE, Gary H. “Joint Ventures and Strategic Alliances: Ownership of Developed Intellectual Property - Issues and Approaches”, **The Computer & Internet Lawyer**, C: 24, S: 9, Sep 2007, s. 5-23, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- MOORE, Kimberly A. “Judges, Juries, and Patent Cases - An Empirical Peek Inside the Black Box”, **Michigan Law Review**, C: 99, S: 2, Nov 2000, s. 365-409, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

- NAIR, M., D. “Compulsory Licences Imbroglio: Provisions under TRIPS and Their Interpretations”, **Journal of Intellectual Property Rights**, C: 9, S: 5, September 2004, s. 415-423, (Çevrimiçi) <http://www.niscair.res.in>, 30 Eylül 2012.
- NELSON, Philip M. / CONOVER, Paul N. “One Year After the Supreme Court’s MedImmune Decision: Preemptive Patent Lawsuits Resurgent?”, **Computer & Internet Lawyer**, C: 25, S: 6, Jun 2008, s. 25-30, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- NEUMYER, Darin “Future of Using Intellectual Property and Intangible Assets as Collateral”, **The Secured Lender**, C: 64, S: 1, Jan/Feb 2008, s. 42-48, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- NOMER, Haluk N. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden geçirilmiş 11. bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2012.
- NOYAN, Erdal **Patent Hukuku**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2009.
- ODMAN (BOZTOSUN), N. Ayşe **Fikri Mülkiyet Hukuku ile Rekabet Hukukunun Teknolojik Yeniliklerin Teşvikindeki Rolü**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002.
- ODMAN BOZTOSUN, N. Ayşe “Exploring the Utility of Utility Models for Fostering Innovation”, **Journal of Intellectual Property Rights**, C: 15, November 2010, pp 429-439, (Çevrimiçi) <http://ssrn.com/abstract=1979245>, 30 Eylül 2012.

- OĞUZMAN, M. **Eşya Hukuku: Zilyedlik-Tapu Sicili, Menkul ve**
Kemal / **Gayrimenkul Mülkiyeti, Kat Mülkiyeti, Sınırlı Ayni**
SELiÇİ, Özer / **Haklar**, Yenilenmiş ve mevzuata uyarlanmış 15. bs.,
OKTAY-ÖZDEMİR, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2012.
Saibe
- OĞUZMAN, M. **Borçlar Hukuku : Genel Hükümler, 6098 Sayılı Yeni**
Kemal / ÖZ, M. **Türk Borçlar Kanunu'na Göre**, güncellenip,
Turgut genişletilmiş 9. bs., 2 c., C: II, İstanbul, Vedat Kitapçılık,
2012.
- OĞUZMAN, M. **Medeni Hukuk : Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar**,
Kemal / BARLAS, 18. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.
Nami
- OKTAY-ÖZDEMİR, **Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet**
Saibe **Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine**
Uygulanması, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım,
2002.
- OKUTAN, Gül “Exhaustion of Intellectual Property Rights: A Non-Tariff
Barrier to International Trade?”, **Annales de la Faculté de**
Droit d’Istanbul, C. 30, S. 46, 1996, s. 110-130.
- ONGAN, Burak Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların
Hukuki Durumu, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007.
- ORTAN, Ali Necip **Patent Lisansı Sözleşmesi**, Ankara, Doğan Basımevi,
1979. (Patent Lisansı)

- ORTAN, Ali Necip **İşçi Buluşları Hukuku (BK m. 336)**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1987. (İşçi Buluşları Hukuku)
- ORTAN, Ali Necip **Avrupa Patent Sistemi: Avrupa Patenti Antlaşması (Münih Antlaşması)**, 2 c., Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Adalet Matbaacılık, C: I, 1991. (Avrupa Patent Sistemi I)
- ORTAN, Ali Necip **Avrupa Patent Sistemi: Lüksemburg Antlaşması, Patent İşbirliği Antlaşması, Strasburg Antlaşması**, 2 c., Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Adalet Matbaacılık, C: II, 1992. (Avrupa Patent Sistemi II)
- OTTOZ, Elisabetta / CUGNO, Franco “Patent-Secret Mix in Complex Product Firms”, **American Law and Economics Review**, C: 10, S: 1, spring 2008, s. 142-158, (Çevrimiçi) <http://aler.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- OYTAÇ, Kutlu **Son Uluslararası Değişikliklerle Mukayeseli Markalar Hukuku**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1999.
- ÖĞÜT, Adem v.d. “İşletmelerde Düşünce Aşamasından Patent Aşamasına Uzanan Süreçte Yenilik Stratejileri ve Buluş Yönetimi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (17), 2007, s. 413-425, (Çevrimiçi) <http://uvt.ulakbim.gov.tr>, 30 Eylül 2012.
- ÖĞÜZ, Tufan **Know-how Sözleşmesi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2001.

- ÖKTEN, Işıl “Türk Hukukunda Patent Verilebilirlik Şartları: (PatKHK m. 5 - m. 10)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk AD., 2001.
- ÖZ, M. Turgut **Yeni Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, gözden geçirilmiş 2. bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.
- ÖZCAN, Mehmet **Avrupa Birliğinde Fikri ve Sınai Haklar**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 1999.
- ÖZKAN, Serkan “Patent Kanunlarının Harmonizasyonu Çalışmaları ve İçeriğine İlişkin Patent Kanunu Anlaşması”, **Türk Patent Dergisi**, Ankara, Türk Patent Enstitüsü Yayını, S:1, Mayıs-Haziran 2005, s. 72-76.
- ÖZSOY, Saadet **Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi**, Ankara, Hande Turhan Kitabevi Yayınları, 2011.
- ÖZTAN, Fırat **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2008.
- ÖZTRAK, İlhan **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 312, 1971.
- ÖZTÜRK, Özgür **Türk Hukukunda Patent Verilebilirlik Şartları**, İstanbul, Arıkan Basım Yayın Dağıtım, 2008.
- PAI, Ajeet P. “The Low Written Description Bar for Software

- Inventions”, **Virginia Law Review**, C: 94, S: 2, Apr. 2008, s. 457-493, (Çevrimiçi) <http://www.jstor.org/stable/25470562>, 30 Eylül 2012.
- PARCHOMOVSKY, Gideon “Publish or Perish”, **Michigan Law Review**, C: 98, S: 4, Feb 2000, s. 926-952, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- PARELLO, Carmelo Pierpaolo “A North–South Model of Intellectual Property Rights Protection and Skill Accumulation”, **Journal of Development Economics**, C: 85, S: 1-2, February 2008, s. 253-281, (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com>, 30 Eylül 2012.
- PARK, Jinseok “Has Patentable Subject Matter Been Expanded? -A Comparative Study on Software Patent Practices in the European Patent Office, the United States Patent and Trademark Office and the Japanese Patent Office”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 13, S: 3, Autumn 2005, s. 336-377, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- PASHER, Edna “The Future of Intellectual Property”, (Çevrimiçi) <http://vwww.vita.org/technet/iprs/iprsarch/0051.html>, 30 Eylül 2012.
- PERITZ, Rudolph J. R. “The Roberts Court After Two Years: Antitrust, Intellectual Property Rights, and Competition Policy”, **The Antitrust Bulletin**, C: 53, S: 1, Spring 2008, s. 153-178, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

- PESCHEL, Leisa Talbert “Revisiting the Compromise of 35 U.S.C. § 287(c)”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 2, Winter 2008, s. 299-323, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- PETERS, Ruud “Technology Licensing: A Win-Win Solution in the Intellectual Economy”, **Journal of Intellectual Property Rights**, C: 10, September 2005, s. 421-425, (Çevrimiçi) <http://www.niscair.res.in>, 30 Eylül 2012.
- PHILLIPS, Jeremy / FIRTH, Alison **Introduction to Intellectual Property Law**, London: Butterworths, Dayton, Ohio: LexisNexis, 2001.
- PINNELLS, James “Exhaustion”, (Çevrimiçi) <http://vwww.vita.org/technet/iprs/iprsarch/0051.html>, 30 Eylül 2012.
- PLOTKIN, Robert “Software Patentability and Practical Utility: What’s the Use?”, **International Review of Law Computers & Technology**, C: 19, S: 1, March 2005, s. 23–36, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- RAO, Mohan “Valuing Intellectual Property in Licensing Transactions”, **The Licensing Journal**, C: 28, S: 6, Jun 2008, s. 20-26, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- RAY, Claudia / DILELLO, Anthony “Ethical Issues in Licensing”, **The Licensing Journal**, C: 28, S: 5, May 2008, s. 1-7, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

- REICHMAN, Jerome H. “Legal Hybrids between the Patent and Copyright Paradigms”, **Columbia Law Review**, C: 94, 1994, s. 2432-2558, (Çevrimiçi) [http://eprints.law.duke.edu/97/1/94_Colum._L._Rev._2432_\(1994\).pdf](http://eprints.law.duke.edu/97/1/94_Colum._L._Rev._2432_(1994).pdf), 30 Eylül 2012.
- REINHARDT, Dieter “Pre-Licensing Considerations”, **The Licensing Journal**, C: 28, S: 5, May 2008, s. 15-21, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- REİSOĞLU, Safa **Borçlar Hukuku : Genel Hükümler**, Türk Borçlar Kanunu Tasarısı da dikkate alınarak Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş Yirmibirinci Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2010.
- ROSENBERG, Morgan D. “The Evolution of Form and Language in U.S. Patents”, **Intellectual Property Today**, June 2008, (Çevrimiçi) <http://www.iptoday.com/articles/2008-6-rosenberg.asp>, 30 Eylül 2012.
- RUNCO, Mark A. “Culture and Creativity”, (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com>, 30 Eylül 2012.
- SARAÇ, Tahir **Patentten Doğan Hakka Tecavüz ve Hakkın Korunması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003. (Patentten Doğan Hak)
- SARAÇ, Tahir “Patent Hukukunda Hükümsüzlük Davaları”, **I. İstanbul Fikri Mülkiyet Hukuku Sempozyumu : 05-06 Mayıs 2005**, Yay.haz. R. Eda Güngör, Ahmet Kalafat, M. Buket Soygüt, İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları,

2005, s. 111-134. (Hükümsüzlük Davaları)

SCHOENHARD,
Paul M. “Who Took My IP?-Defending the Availability of Injunctive Relief for Patent Owners”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 2, Winter 2008, s. 187-235, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

SCOTT, Thomas J., Jr. /
SCHREINER,
Stephen T. “Planning for the Brave New World: Are Business Method Patents Going to be Second Class Citizens?”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 19, S: 6, June 2007, s. 6-12, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

SCOTT, Thomas J., Jr. /
HYNES, Eleanor M. “Reducing Your Risk as a Licensor or Licensee in Patent and Technology Licensing - The Important Terms to Consider”, **The Licensing Journal**, C: 28, S: 6, Jun/Jul 2008, s. 6-13, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

SEIDENBERG,
Steven “A Murky Ruling High Court’s Decision on Obviousness Leaves Patent Attorneys Scratching Their Heads”, **InsideCounsel**, C: 17, S: 188, Jul 2007, s. 20-22, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012. (Obviousness)

SEIDENBERG,
Steven “Commission Control”, **InsideCounsel**, C: 18, S: 198, May 2008, s. 22-24, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

SEIDENBERG, “Workers’ Rights”, **InsideCounsel**, C: 18, S: 199, Jun

- Steven 2008, s. 22-24, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- SEROZAN, Rona **Medeni Hukuk : Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011.
- SEVİNÇ, Elif “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Bilgisayar Programlarının Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı, 2007, (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com>, 30 Eylül 2012.
- SEVİNÇ, Erkan “Ülkemizde Patent Gerçeği Türkiye’nin Patent Profiline Bakış”, (Çevrimiçi) http://istanbulpatent.com/tr/mak_ulkedepatent.htm, 30 Eylül 2012.
- SEYYAH, Tuba “Büyük Ölçekli Şirketlerde Yapılan Ar-Ge Çalışmaları ve Patent/Faydalı Model Korumasının Önemi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, 2007, (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com>, 30 Eylül 2012.
- SHAFFER, Gregory “Recognizing Public Goods in WTO Dispute Settlement: Who Participates? Who Decides?: The Case of Trips and Pharmaceutical Patent Protection”, **Journal of International Economic Law**, C: 7, S: 2, Jun 2004, s. 459-482, (Çevrimiçi) <http://jiel.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- SHARMA, Sanjesh P. “The More Things Change, the More They Stay the Same:

- A Review of the Independent Corroboration Requirement in Proving Inventorship Claims”, **Intellectual Property & Technology Law Journal**, C: 24, S: 3, March 2012, s. 16-19, (Çevrimiçi) <http://search.proquest.com/docview/922481149>, 30 Eylül 2012.
- SHEPARD, Julie A. / SHARMA, Sanjesh P. “Something Old, Something New: Recent Inventorship Cases Reaffirm Some Age-Old Concepts on Application of Laches , but Depart from Established Precedents on Others”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 6, June 2008, s. 12-16, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- SHERMAN, Brad / BENTLY, Lionel **The Making of Modern Intellectual Property Law [electronic resource] : The British Experience, 1760-1911**, Cambridge, New York: Cambridge University Press, 1999.
- SIEGEL, Jonathan R. “A Theory of Justiciability”, **Texas Law Review**, C: 86, S: 1, Nov 2007, s. 73-139, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- SILVERMAN, Arnold B. “Claim Interpretation Under the Doctrine of Claim Differentiation”, **JOM**, C: 53, S: 2, February 2001, s. 64, (Çevrimiçi) <http://www.tms.org/pubs/journals/JOM/matters/matters-0102.html>, 30 Eylül 2012.
- STAUDER, Dieter “Enforcing Industrial Property Rights: Patent Protection From a Comparative Viewpoint”, **Symposium on**

Effective Enforcement of Intellectual Property Rights in Turkey, İstanbul, 6-7 Mayıs 2004, (Çevrimiçi) <http://www.abgm.adalet.gov.tr/4-1-EN-Stauder.pdf>, 30 Eylül 2012.

- SULUK, Cahit **Yedek Parça Tasarım Hakkının Korunması**, Ankara, Yargı Yayınevi, 2001. (Yedek Parça)
- SULUK, Cahit “AB ve Türk Hukukunda Faydalı Modellerin Korunması (I)”, **FMR**, Ankara, Ankara Barosu Yayını, C. 2, S. 1, 2002/1, s. 53-87. (Faydalı Modellerin Korunması I)
- SULUK, Cahit “AB ve Türk Hukukunda Faydalı Modellerin Korunması (II)”, **FMR**, Ankara, Ankara Barosu Yayını, C. 2, S. 2, 2002/2, s. 27-46. (Faydalı Modellerin Korunması II)
- SULUK, Cahit **Avrupa Topluluğu Hukukunda Tasarımların Korunması Topluluk Tasarımı (Community Design)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002. (Topluluk Tasarımı)
- SULUK, Cahit **Yeni Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Telif Hakları ve Korsanlıkla Mücadele**, İstanbul, Hayat Yayıncılık, 2004. (Telif Hakları)
- SULUK, Cahit “Fikri Mülkiyet Hakları: Uygulamada Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, S. 7, Kazancı Yayınları, İstanbul, 2005, s. 7-14. (Yaşanan Sorunlar)
- SULUK, Cahit “Sınai Mülkiyet Haklarında Hükümsüzlük Kararlarının

- Etkisi”, **Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. I, S. 3/2006, s. 38-73, (Çevrimiçi) <http://www.fikrimulkiyet.com/makalelerim/cevirilenler/SMHHKE.pdf>, 16 Kasım 2012. (Hükümsüzlük Kararları)
- SULUK, Cahit “Tasarım Kavramı ve Hak Sahibi”, (Çevrimiçi) http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_539.htm, 30 Eylül 2012. (Tasarım Kavramı)
- SUTHERSANEN, Uma “Utility Models and Innovation in Developing Countries”, **International Centre for Trade and Sustainable Development**, S: 12, Feb 2006, s. 1-52, (Çevrimiçi) <http://www.iprsonline.org/resources/docs/uma%20suthersanen14.pdf>, 30 Eylül 2012.
- SUTHERSANEN, Uma / DUTFIELD, Graham “Utility Models and Other Alternatives to Patens”, **Innovation without Patents Harnessing the Creative Spirit in a Diverse World**, Ed.: Uma Suthersanen, Graham Dutfield, Kit Boey Chow, 2. bs., Edward Elgar Publishing, internet resource, 2007, s. 18-63, (Çevrimiçi) <http://books.google.com.tr>, 30 Eylül 2012.
- SUTHERSANEN, Uma v.d. “Would Singapore Benefit from a Utility Model Regime? An Empirical Study”, **Singapore Intellectual Property Academy**, Apr 2005, s. 1-12, (Çevrimiçi) <http://www.ipacademy.com.sg>, 30 Eylül 2012.
- SUTTON, Michael O. / DARROW, “Recent Developments in Patent Law”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 9, S: 3, Spring 2001, s. 429-456, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

Christopher G.

ŞEHİRALİ (ÇELİK), Feyzan Hayal **Patent Hakkının Korunması**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 1998. (Patent Hakkının Korunması)

ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal “Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası Açılabilir Mi? : Yeni Bir Karar, Yeni Bir Ufuk”, **FMR**, Ankara, Ankara Barosu Yayını, C. 12, S. 2011/1, s. 39-69, (Çevrimiçi) <http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/1944-2010/Dergiler/FMRDergisi/2011-1.pdf>, 16 Kasım 2012. (Tescilli Tasarım)

TAŞKIN, Alim **Hakem Sözleşmesi**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000.

TAYLOR, C. Thomas / SILBERSTON, Z. Aubery **The Economic Impact of the Patent System : A Study of the British Experience**, Cambridge, Cambridge University Press, 1973.

TEKİNALP, Gülören/ TEKİNALP, Ünal “Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Korumadan Yararlanabilecek Kişiler ve Elverişli Hükümler (Asgari Haklar) İlkesi”, **Bülent Davran’a Armağan**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını No: 6, Beta Basım Yayım, 1998, s. 155-166.

TEKİNALP, Ünal “Protection of the Rights to an Invention in the New Turkish Patent Law”, **Annales de la Faculté de Droit d’Istanbul**, C. 31, S. 47, 1997, s. 27-35. (Protection)

TEKİNALP, Ünal “Yeni Patent Hukukunda ‘Buluş Sahibi İlkesi’ ve Gasp

- Davalarına İlişkin Bazı Sorunlar”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası** (Prof. Dr. Orhan Münir Çağıl’a Armağan Sayısı), C: 55, S. 4, 1997, s. 129-136. (Buluş Sahibi İlkesi)
- TEKİNALP, Ünal **Fikri Mülkiyet Hukuku**, güncelleştirilmiş ve genişletilmiş 5. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012. (Fikri Mülkiyet)
- TEKİNAY, S. Sulhi **Tekinay Borçlar Hukuku : Genel Hükümler**, Bu basıyı v.d. haz.: Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. bsk., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.
- THAMBISETTY, Sivaramjani “Patents as Credence Goods”, **Oxford Journal of Legal Studies**, C: 27, S: 4, 2007, s. 707–740, (Çevrimiçi) <http://ojls.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- THOMAS, Robert E. / DIMATTEO, Larry A. “Harmonizing the International Law of Business Method and Software Patents: Following Europe’s Lead”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 16, S: 1, Fall 2007, s. 1-46, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- THOMPSON, Dennis “The Draft Convention for a European Patent”, **International and Comparative Law Quarterly**, C: 22, S: 1, Jan 1973, s. 51-82, (Çevrimiçi) <http://journals.cambridge.org>, 30 Eylül 2012.
- TOPALOĞLU, **Bilişim Hukuku**, Adana, Karahan Kitabevi, 2005.

Mustafa

TORREMANS, Paul **Holyoak and Torremans Intellectual Property Law**, 4. bs., Oxford, New York : Oxford University Press, 2005.

TPE **Patent/Faydalı Model Kılavuzu**, Mart 2012, (Çevrimiçi) http://www.turkpatent.gov.tr/dosyalar/yayinlar/basvuru_kilavuz/PATENT_BK.pdf, 30 Eylül 2012.

TÜRK DİL “gasp”, **Güncel Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi) KURUMU <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 30 Eylül 2012

TÜRK DİL “Sanayi”, **Güncel Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi) KURUMU <http://www.tdk.gov.tr>, 30 Eylül 2012.

TÜRK DİL “Yeni”, **Güncel Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi) KURUMU <http://www.tdkterim.gov.tr/bts/>, 16 Kasım 2012.

TÜZÜNER, Özlem **Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011.

UPADHYE, Shashank “Understanding Willfulness in Patent Infringement: An Analysis of the ‘Advice of Counsel’ Defense”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 8, S: 1, Fall 99, s.39-70, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.

UTKU, Doruk **Sınai Hakların Rehni**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.

- VALOIR, Tamsen “Government Funded Inventions: The Bayh-Dole Act and the Hopkins v. CellPro March-in Rights Controversy”, **Texas Intellectual Property Law Journal**, C: 8, S: 2, Winter 2000, s. 211-240, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- VAVER, David “Invention in Patent Law: A Review and a Modest Proposal”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 11, S: 3, Oxford University Press, 2003, s. 286-307, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.
- Von TUHR, Andreas **Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı**, Çev. Cevat Edege, Haz. Ali Rıza Geniş, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Yargıtay Yayınları, C: 1-2, 1983.
- WALKER, Steven “Challenging a Plaintiff’s Right to Sue for Patent Infringement: The Affirmative Defense of Standing”, **Intellectual Property and Technology Law Journal**, C: 20, S: 6, Jun 2008, s. 17-22, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- WESTWELL,
Jonathan / “EU Developments in IP, IT and Telecommunications Law”, **Computer Law & Security Report**, C: 17, S: 1,
JERRARD, Don / Jan 2001, s. 53-59, (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com/science>,
SMALL, Harry 30 Eylül 2012.
- WIPO **Understanding Industrial Property**, WIPO Publication S: 895(E) (Çevrimiçi) <http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/>

intproperty/895/wipo_pub_895.pdf, 30 Eylül 2012.

- WIPO **WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use**, 2. ed., Geneva, WIPO, 2004, (Çevrimiçi) <http://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/iprm/pdf/ch2.pdf>, 30 Eylül 2012.
- WORRALL, Timothy A. “The 2001 PTO Utility Examination Guidelines and DNA Patents”, **Berkeley Technology Law Journal**, C: 16, S: 1, 2001, s. 123-143, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- WRIGHT, Milton **Inventions, Patents and Trade-Marks: Their Protection and Promotion (A Revision and Enlargement of Inventions and Patents)**, 2. bs., 3. bsk., York, McGraw-Hill Book Company, 1933.
- YALÇINER, Uğur G. **Sınai Mülkiyet’in İlkeleri**, Ankara, Metal Ofset, 2000. (Sınai Mülkiyet)
- YALÇINER, Uğur G. “Patent ve Faydalı Model Belgelerinin Hükümsüzlük Davaları”, **FMR**, Ankara, Ankara Barosu Yayını, C. 1, S. 3, 2001/3, s. 73-80. (Hükümsüzlük)
- YALÇINER, Uğur G. “Türkiye’de Patent ve Faydalı Modellere Yönelik Uygulamalar”, **Türkiye’de Fikri-Sınai Hakların Etkin Uygulanması Sempozyumu**, İstanbul, 6-7 Mayıs 2004, (Çevrimiçi) <http://www.abgm.adalet.gov.tr/4-2-TR-Yalciner.pdf>, 30 Eylül 2012. (Patent ve Faydalı Model)

- YALÇINER, Uğur G. “Türkiye’de Sınai Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi”, **Türkiye’de Fikri-Sınai Hakların Etkin Uygulanması Sempozyumu**, İstanbul, 6-7 Mayıs 2004, (Çevrimiçi) <http://www.abgm.adalet.gov.tr/1-1-TR-Yalciner.pdf>, 30 Eylül 2012. (Tarihsel Gelişim)
- YASAMAN, Hamdi **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku : Fikir ve Sanat Eserleri Endüstriyel Tasarımlar Patentler ile İlgili Makaleler Hukuki Mütalaalar Bilirkişi Raporları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006.
- YAVUZ, Cevdet **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, Haz. Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen, güncellenmiş ve yenilenmiş 10. bsk., İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2012.
- YAVUZ, Levent “Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Uygulaması (İhtiyati Tedbirler)”, **Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Etkin Korunması Semineri**, Ankara, 9-10 Eylül 2004, s. 1-7, (Çevrimiçi) <http://www.abgm.adalet.gov.tr/11yavuz.pdf>, 30 Eylül 2012.
- YAZICIOĞLU, R. **Bilgisayar Suçları: Kriminolojik, Sosyolojik ve Hukuki Boyutları ile**, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1997.
- YILMAZ, Ejder / YILMAZ, H. Ümit **Hukuk Rehberi**, 3 c., 5. bs., Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, C: 3, 1999.
- YURTSEVER, **Patentin Hukuki Korunması ve İlgili Mevzuat**, Ankara,

- Şaziye Adalet Yayınevi, 1999.
- YÜKSEL, Ali Sait **Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know-How) Sözleşmesi Hukuku**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları, 1989.
- ZEGARELLI, Gregg “Current Technology Issues”, **Ohio CPA Journal**, C: 60, S: 2, Apr-Jun 2001, s. 34-38, (Çevrimiçi) <http://web.ebscohost.com>, 30 Eylül 2012.
- ZEKOS, Georgios I. “Nanotechnology and Biotechnology Patents”, **International Journal of Law and Information Technology**, C: 14, S: 3, Autumn 2006, s. 310-369, (Çevrimiçi) <http://ijlit.oxfordjournals.org>, 30 Eylül 2012.

ÖZGEÇMİŞ

Lise öğrenimini Kabataş Erkek Lisesi'nde ve Trabzon Lisesi'nde görmüştür. Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. B.Ü. ve İTÜ'den de dersler alarak Y.T.Ü. F.B.E.'den yüksek lisans derecesi almıştır. İstanbul Üniversitesi S.B.E. Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda 24 kredilik ve kredisiz dersleri tamamlamıştır. Marka Vekilliği Yeterlilik Derecesi ve Patent Vekilliği Yeterlilik Derecesi sahibidir. Özel sektörde ve kamuda uzman olarak görev yapmış, halen serbest çalışmaktadır. İstanbul Üniversitesi S.B.E. Özel Hukuk AD Doktora Programına devam etmektedir.